

كوردستان له سالی ۱۵۲۰۰۱

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

زنجیره‌ی روشنیبری

*

خاوه‌نی شیمتیاژ: شهوکه‌ت شیخ یه‌زدین

سه‌رنووسه‌ن: به‌دران نه‌همه‌د هه‌یب

***

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی آراس، گه‌ره‌کی خانزاد، هه‌ولیر

س.پ. ژماره: ۱

www.araspublisher.com

كوردستان له ساڵی ۱۵۲۰۰۱

ئاماده‌کردن و ریکخستنی
هه‌لمهت جه‌مید به‌دران ئه‌جه‌د

ناوی کتیب: کوردستان له سالی ۱۵۲۰۰۱
پیشه کی: سامی عه بدوره حمان - جیگری سه رۆکی حکومته تی هه ریمی کوردستان
له باره ی ئەم کتیبه وه: شهوکه ت شیخ به زدین - وه زیری کاروباری ئەنجومه نی وه زیران
ئاماده کردن و ریکخستنی: به دران ئەحمده د و هه لمه ت حه مید
بلا و کراوه ی ئاراس - ژماره: ۱۲۸
ده رهینانی هونه ریی و خشته کانی ناوه وه: ئاراس ئەکره م
ده رهینانی به رگ: شکار عه فان نه قشبه ندی
خۆشنووسی به رگ: هونه رمه ند محمه د زاده
پیت لیدان: ئەحمده د هاشم، ئاراس ئەکره م، هه ژار شیخ زرار
وینه کانی به رگ: عه بدولستار عاصم
وینه کانی ناوه وه: وینه گری وه زاره ته کان
هه لگه گری: شیرزاد فه قح ئیسما عیل
سه ره رشتیی چاپ: ئاوه حمان مه حموود
چاپی به که م - چاپخانه ی وه زاره تی په روه رده، هه ولتیر - ۲۰۰۲
تیرتیر: ۵۰۰۰ دانه
له کتیبخانه ی به رتیه به رایه تی گشتیی رۆشنبیری و هونه ر له هه ولتیر ژماره (۱۳۶) ی سالی ۲۰۰۲ ی دراوه تی

ئىستا كاتى ئاوه دان كوردنه وهى كوردستانه

ئەى مىللەتى كورد: ئىستا كات و دەمى كار كوردنه. كاتى ئاوه دان كوردنه وهى كوردستان و دامەزراندنى پيشەسازى و دروست كوردنى هونەرە. بەم شىپوھىيە، ئىمە دەتوانىن خزمەتى مىللەتى خۆمان بکەين و، ژيان لە ولاتى خۆماندا خوش بکەين.

بارزانىي نەمر

(۱) تەممووزى ۱۹۷۰

كۆنگرەى هەشتەمى پارتى ديموكراتى كوردستان

باوکی ندههوهی کورد: بارزانی

سەرۆك مسعود بارزانی

سه‌رۆکی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان به‌رێز نیچیرشان بارزانی

دیمه نیتیک له کۆبوونه وهی سه رۆکایه تیبی نه نجوومه نی وه زیران

دیمه نیتیک له کۆبوونه وهی په رله مان و حکوومه تی هه ریمی کوردستان

کابینهی چوارهمی حکومتی ههریمی کوردستان

لهم بهرێزانە پێک هات:

- ۱- بهرێز نیچیرخان بارزانی: سه‌رۆکی ئه‌نجومه‌نی وه‌زیران
- ۲- بهرێز سامی عه‌بدوهره‌حمان: جێگری سه‌رۆکی ئه‌نجومه‌نی وه‌زیران
- ۳- بهرێز شه‌وکه‌ت شیخ یه‌زدین: وه‌زیری کاروباری ئه‌نجومه‌نی وه‌زیران
- ۴- بهرێز که‌ریم سوڵتان سنجاری: وه‌زیری ناوه‌خۆ
- ۵- بهرێز حه‌مید حوسین مه‌لا: وه‌زیری کاروباری پێشمه‌رگه
- ۶- بهرێز عه‌بدولعه‌زیز ته‌یب: وه‌زیری په‌روه‌رده
- ۷- بهرێز سه‌رکیس ئاغاچان: وه‌زیری دارایی و ئابووری
- ۸- بهرێز عه‌دنان نه‌قشبه‌ندی: وه‌زیری ئه‌وقاف و کاروباری ئیسلامی
- ۹- بهرێز هادی عه‌لی: وه‌زیری داد
- ۱۰- بهرێز مه‌حمود محه‌مه‌د: وه‌زیری رۆشنیبری
- ۱۱- بهرێز سه‌عد عه‌بدوڵلا: وه‌زیری کشتوکال و ئاودێری
- ۱۲- بهرێز شیخ مه‌ئموون بریفکانی: وه‌زیری شاره‌وانی و گه‌شتوگوزار
- ۱۳- بهرێز یۆنان مرقس: وه‌زیری پێشه‌سازی و وزه
- ۱۴- بهرێز د. شه‌فیق فه‌زاز: وه‌زیری یارمه‌تی مرۆقایه‌تی و هاوکاری
- ۱۵- بهرێز د. جه‌مال عه‌بدولحه‌مید: وه‌زیری ته‌ندروستی و کاروباری کۆمه‌لایه‌تی
- ۱۶- بهرێز نه‌سرین مسته‌فا: وه‌زیری ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پێدان
- ۱۷- بهرێز نازهنین محه‌مه‌د وسو: وه‌زیری ئه‌شغال و نیشته‌جێکردن
- ۱۸- بهرێز حه‌یدهر شیخ عه‌لی: وه‌زیری گواستنه‌وه و گه‌یاندن
- ۱۹- بهرێز د. محه‌مه‌د ئیحسان په‌مه‌زان: وه‌زیری مافی مرۆف
- ۲۰- بهرێز شیخ عبده‌لمه‌یمن شیخ سلیمان بارزانی: وه‌زیری ههریم
- ۲۱- بهرێز فه‌له‌که‌دین صابر کاکه‌یی: وه‌زیری ههریم
- ۲۲- بهرێز مه‌حمود کاوه حه‌فید: وه‌زیری ههریم
- ۲۳- بهرێز یوسف حه‌ننا یوسف: وه‌زیری ههریم
- ۲۴- بهرێز جه‌وده‌ت جه‌رجیس نه‌جاری: وه‌زیری ههریم
- ۲۵- بهرێز نه‌مر که‌چۆ هسام: وه‌زیری ههریم
- ۲۶- بهرێز عه‌بد که‌ریم مراد: وه‌زیری ههریم

پیشہ کی

سامی عہدو پر حمان
جیگری سہرۆکی حکومتی ہریمی کوردستان

سالی پار لہ پیشہ کی کتیبی (ئاوہدانکردنہ وہی کوردستان لہ سالی کدا) گوتمان: «لہ ہندیک ولاتی ئو روپادا، دواى تیبہ رینی ۱۰۰ رۆژ بہ سہر دامہ زرانندی حکومتی تازہ دا دہ توانن حکومتہ تہ کہ ہلہسہ نگین. گہ لیک لہ شازہا و پسپۆران دہ لئین ئو سیمما و ریبازی کہ لہ ۱۰۰ رۆژہ دا دہرہ کہوئ، دہبی بہ مۆرک و سیمما بنہرہ تیبہ کانی ئو حکومتہ تہ ہہ تا دوا بی».

بہ لام بہ ہوئ ئو وہی کہ کۆمہ لگہی کوردستان ئو خیرایی و دینامیکی و دامہ زراوہیبہی تیدا نیبہ وک ولاتانی تر بۆبہ پییان وابو ماوہیہ کی زیاتر لہ ۱۰۰ رۆژ دہ خوازی تاوہ کو سیمما و ریبازی ئو حکومتہ تہ بیتہ بہرچاو. گوتمان: «ئیمہ ماوہی سالی کمان دہوئ تا بتوانین رہنگ و سیمما حکومتی کوردستان بہ پروونی ببینین».

لہ راستیدا، بہ ہر یہ کتیک لہ دوو پیوہرہ سہیری رہوتی کابینہی چوارہمی حکومتی ہریمی کوردستان بکہین واتہ چ لہ ۱۰۰ رۆژہ کہ دا و چ لہ یہک سالہ کہ دا رہنگ و پروویہ کی ئاشکرا و بہرچاو دہبینین. رہوتی کابینہی چوارہم بریتی بوہ لہ رہوتی چہ سپانندی یاسا و پەرہ پیدانی خزمہ تگوزاریبہ گشتیبہ کان بہ بہرہ وامی و بی وچان بۆ ہہ موو خہ لک. لہ شان بہ شانی ئہمہ شدا بایہ خیکی زۆر دراوہ بہ ئاوہ دانکردنہ وہی ولات لہ ہہ موو پروویہ کہوہ. ئہمانہش ہہ مووی لہ سایہی زیاتر چہ سپانندی ئاشتی و ئازادی و کردہوہ و ہہنگاو ہہ لئینانی دیوکراسی.

وہک سہرنج دہدرئ، ئہم رہوتہ ہہر بہرہ وپیش رۆیشتوہ. ہہرچہ ندہ کہ دوژمنانی ئہزمونی ئازادی و دیوکراسیی کوردستان دہستہ وئہ ژنۆ دانہ نیشتون. سہرہ رای رہوتی لہ بار و بہرہ وپیشی کابینہی چوارہم، رووداوی تال و زۆر ناخۆش روویان داوہ. بہ لام ئہمانہ ہہر تہنیا لہ سنووری رووداوا ماونہ تہوہ و لہ ماوہیہ کی کورتدا دہستیان بہ سہر داگیراوہ و بہ پیتی یاسا ہلہسوکہ وتیان لہ بہرامبہردا کراوہ.

لہ بواری فرہوانکردنی پرۆسہی دیوکراسیدا، سالی دووہمی تہمہنی کابینہی چوارہم ہلہ لئاردنی شازہ وانیبہ کانی بہخۆبہوہ بینی کہ بہ گویرہی ہلہسہ نگانندی لایہنہ بہ شداربووہ کانی ئہم پرۆسہیہ و چاودیرانی ناخۆ و دہرہوہ، ہلہ لئاردنیکی ئازاد و خاوتین بۆ (۸۴) شازہوانی لہ ہہردوو پاریزگہی ہولیر و دہۆکدا ئہنجام درا کہ (۴۳) یان

شارهوانی تازە بوون.

دامەزراندنی وەزارەتی مافی مرۆڤیش یەکیکە لە ھەنگاوەکانی ئەم پرۆسە بەرەوپیش چوو، ھەرچەندە ئەم وەزارەتە وەک ھەر دامەزراوێکی تازە پیتوبستی بەئەرك کیشان و کات ھەیە تا بتوانی پۆلی خۆی لەم بوارە زۆر گرینگەدا بگێرێ و بێ بەدامەزرادە چەسپاندنی مافی مرۆڤ لە ھەموو ئاستیکی لە کوردستاندا.

لە ماوەی سالی رابردوودا ھاوکاری و ھاوئەنگیەکی تەواو لە نێوانی حکومەت و پەرلەمانی کوردستاندا ھەبوو. یەکیک لە نیشانەکانی ئەمەش ئامادەبوونی گشت وەزیرەکان بوو لە پەرلەمانی کوردستاندا بۆ پیشاندانی چالاکییەکان و وەلامدانەوی ھەر پرسبارتیک لە بارە ی ئەدای وەزارەتەکانیان.

راگەیاندن نەک تەنیا چالاکییەکانی حکومەتی ھەریمی خستوووەتە روو بەلکو گە و گازاندە خەلک و پیتنیازی ھاوولاتیانیشی لە بارە ی ئەدای حکومەت و ھەر شتیکی پیتوئندی بە کاری حکومەت ھەبوو، پیتان داو. حکومەتی ھەریم بەسیاسەتییکی نەخشە بۆ کیشراو و سنگی فرەوانەو سەرنج و گلە ی خەلکی وەرگرتوو و، پەخنەش ئامیتیریکی زۆر گرینگی کار لە یەک کردنی نێوان حکومەت و میللەتە. گوتگرتن لە خەلک و پەخنە ی بنیاتنەر شیتوای زۆر گرینگ و کاریگەرن بۆ ئەو ی ھەلە و کەموکورتییەکان لە کات و ساتی خۆیاندا چارەسەر بکرتن، ئەو ی لە دەسلەتادا ھەبوو و ئەو ش کە لە دەسلەتادا نەبوو بخرتە بەرچاو.

لە بواری خزمەتگوزارییەکاندا، شتیکی زۆر گرینگە کە دەستی ھەموو مندالیک دەگات بە قوتابخانە و ھاندانیکی زۆریش ھەیە بۆ چوونە قوتابخانە و، بۆ ئەوانەش کە داوئەکەون پرسینەو ھەیە. دوکتۆر و دەرمان لە بەردەستی ھەموو ھاوولاتییەکان. خزمەتگوزارییەکانی ئاو و تەلەفۆن لە پەرەسەندنەکان. لە بارە ی کارەباشەو ھەرچیەکی لە توانادا ھەبوو و ھەیە کردوو مانە و دەیکەین بۆ چارەسەرکردنی ئەم گێروگرتە. زۆر گێروگرت لەم بوارەدا ھیتتا ماون کە دەبی چارەسەر بکرتن. لە بواری پاکیی شارەکان و چاکیی جادەکان و جوانکردنی شار و شارۆچکەکاندا ھەولتیکی زۆر دراو کە ئەنجامەکەشی بوو بە مایە ی سەرنج راکیشانی ئەوانە ی سەردانی ولات دەکەنەو. فرەوانکردنی پارکی ھولتیر (کە رووبەرەکە ی بوو بە ۲۰۰۰ دۆنم) واتە پارکیکی تەواو گەورە و دروستکردنی بینایەتەکانی و چاندنی دارودرەخت و گول و فریز ھەر بەردەوام بوو.

لیدانی ئاوەرۆ بەردەوامە و ئەمە کاتی زۆری دەوی تا تەواو دەبی. ھەست دەکری کە ھاوولاتیان بە ھۆی گیرانی پیتگی ھاتوچۆیان نارەحەت دەبن. لە راستیدا، لیدانی ئاوەرۆ لە کاتی جیبەجی کردندا تەنانەت لە ولاتانی زۆر پیتشکەوتووشدا گلە یی دروست دەکات بەلام لە ئەنجامدا بەقازانجی شارە و ھەموو لایەک لیبی سوودمەند دەبن.

پرۆگرامی ۹۸۶ ی نەتەو یەکگرتووکان لە بارە ی نەوت بەرامبەری خۆراک پۆلیکی گەورە ی ھەبوو چ لە بەرزکردنەوی ناشتی ژبانی خەلکی کوردستان و چ لە ئاوەدانکردنەویدا ھەرچەندە لە سایە ی ئەم پرۆگرامەو بارودۆخی گوزەرانی خەلک باشتر بوو بەلام ھیتتا زۆر ماو کە بکرت بۆ باشکردنی ژبانی خەلک. بە پیتی ناماریکی ریکخراوی مندالپارتیزی بەریتانی SCFUK کە ریکخراویکی پسیپۆر و خاوەن شارەزاییە، وای خەملا ندوو کە پیتە ی ۶۰٪ ی خیزانی کوردستان جگە لە سەبەتە ی خواردن داھاتیان کە مەترە لە ۵۰۰ دنیاری مانگانە. لە ناو ئەم پیتە یەشدا ۲۰٪ یان داھاتیان جگە لە سەبەتە ی خواردن لە خوارەو ی ۲۵۰ دینارە لە مانگیکدا. ئەم نامارە ھەرچەندە رادە ی خراپی بژتیو لە نیو یە زباتری خەلکی کۆمەلگە مان پیتان دەدات بەلام ئەو ش پیتان دەدات کە زۆرە ی خەلک متمانە یان لە سەر سەبەتە ی خۆراکە. ئەمە دەری دەخات کە چەند گرینگە

ئەم بەرنامەيە بپاريزرى. ئەگەر بەراوردى بارودۆخى ئىستاي گوزەرانى خەلكى لەگەل كاتى پيش بپارەكە بكەين دەبينىن بارى ژيانى خەلكەكە زۆر باشتەر بووه. دەبج ئەوئەش بليين كەوا ئەگەر كۆسپ و تەگەرەكانى عىراق و بپروكراسيەتي UN خۆى نەبوايە ئەوا ئەم بپارە دوو هيندەى تر قازانجى دەبوو بۆ ميللەتەكەمان.

بوارى هەرە گرینگ و سەرەكى لە سالى دووئەمى تەمەنى كابىنەى چوارەمدا، ئاودەدانكردنهوى كوردستان بووه. گەليك لەو پرۆژانەى كە پيشتر دەستيان پي كرابوو، لە سالى ۲۰۰۱دا تەواو بوون. لە ئاھەنگەكانى ئادار و نەورۆزدا زياتر لە ۱۰۰ پرۆژە كرانەو، بەدەيان پرۆژەش بەردى بناخەيان بۆ دانرا. لەبوارى ئاودەدانكردنهو، چەندان پتگەوبانى نوئى كرانەتەو و چەندان پرد دروست كراون. خانوبەرە و شوقەى سەكەنى و بينايەى قوتابخانە و نەخۆشخانە و بنكەى تەندروستى و چەندان بالەخانەى حكومى دروست كراون يان لەژيتر دروستكردندان وەك بانكى ناوئەدىيە هەرئيم و تەلارى وەزارەتى داد و كۆرى زانبارى و كۆشكى هونەر. هەرەوئا دروستكردى سى ئوتتلى گرینگ لەژيتر جيبەجى كردندان كە دوانيان لەناو شارى هەوليردان و سيبەميان لە هاوينەهەوارى خانزادە. ئەم سى پرۆژەيە لەلايەن كەرتى تايبەت و بەپشتيوانىيەى حكومەتى هەرئيم جيبەجى دەكرين.

بوارى كشتوكال كە سەرەكيترين بوارە لە چالاكيبى ئابوورىيەى كوردستاندا، پيشكەوتنى زۆر بەرچاوى بەخۆو بەبينيو. دابىنكردى ئامپىرى كشتوكالى و، داوودەرمان و پيداوايستيبەكانى قەلاچۆكردى و، بپرهەلكەندن و مەشقدانى كادير هەمووى بەردەوام بووه. بەتايبەتى لە بوارى سامانى ئازەليدا كە پىسپۆرانى پتخراوى فاو پتبان وايە كەوا بەرھەم لە رووى چەندايەتیبەو گەيشتووتە رادەى بەشكردى (كيفايەت)، ماوہ بايەخ بەجۆرايەتى بەدريت. لە بوارى كەرتى پيشەسازيدا حكومەتى هەرئيم زۆر پشتيوانى لە كەرتى پيشەسازيبى تايبەت دەكات. كارگەى جۆراوجۆر كرانەتەو. بپارە لە مانگى گولانى سالى ۲۰۰۲دا كارگەى پۆن لە ئاكرى بكرتتەو. چەندان كارگەى تريش لەژيتر نەخشەكيشان و ليكۆلپنەوئەدان.

لەم دواييبەدا، پەيامنيترى چەندان رۆژنامە و ميدياى جيهانى لە كورد و لە بيانى سەردانى كوردستانيان كوردو و، پەيامنيترى رۆژنامە گەرەكان راپۆرتيان نووسيو و بلاو كوردوتەو. ئەمەش هەمووى لەبەر چاوى خەلكە. دەتوانين بليين راي هەموويان ئەو بووه كە تاقىكردنهوى كوردستان لە ئازادى و ديموكراسى و پەرەپيدان و ئاودەدانكردنهو تاقىكردنهويەكى سەرکەتووه، جەختيان لەسەر ئەو كوردو كەوا پتويستە ئەم تاقىكردنهو بپاريزرى و قولتەر بكرتتەو و، دەشى بكرى بەئموونە بۆ هەموو عىراق.

لە بوارى دەرەوئەدا پتوئەنديبەكائمان زۆر چوونەتە پيش و، ئىستە لە كۆر و كۆمەلە نپودەولەتیبەكاندا بەچاوپتكى جيا لە سالانى پيشوو سەبرى ئەزمونەكەمان دەكەن. ئەمەش هانمان دەدات كە زياتر خەبات بكەين لەم بوارەدا و دۆزى گەلەكەمان لە كەنالە ديپلۆماسيبە جياجياكانەو بەراى گشتى دنيا بناسين و پشتيوانىيەى بۆ كۆبەينەو. لە بوارى ناوئەخۆشدا، بارودۆخەكە زۆر بەرەوپيش چوو و پروسەى ئاشتى زۆر قوناغى گرینگى بريوه. هيوادارين كە هەموومان دەست لەناو دەستى يەكترا ئەم ئەزمونە بەتەبايى زياتر بپاريزين و تاقىكردنهوى ديموكراسى لە ژيانى كۆمەلگەى كوردەواريدا قولتەر بكەينەو و پتيز لە مافەكانى مرۆف بگرين كە هەموو ئەمانە شوين پتيز ئەزمونەكەمان لە ناوئەخۆ و دەرەوئەدا زياتر پتەو دەكەن و گەلەكەمان نپزبىك دەخەنەو لە ئامانجى رەواى خۆى.

لهباردی ئەم کتیبهوه

شه وکەت شیخ یەزدین

وەزیری کاروباری ئەنجومهنی وەزیران

له گەڵ تەواوبوونی سالی ۱۲۰۰، کابینهی چوارەمی حکومهتی هەریمی کوردستان مۆمی دووهمی تەمەنی خۆی کوژاندهوه. له ماوهی دوو سالی رابردوودا ههول و کوششێکی زۆرمان داوه بۆ ئەوهی له ئاستی ئەو بهرپرسیارهتییه مێژوویییهدا بین که له لایه ن گهلی کوردستانهوه خراوته ئەستۆمان و، به شیک له ئامانجانه بهدی بهینین که بهرێز سهروۆکی حکومهت له رۆژی راگه یانندی کابینهی چوارهم ۲۲ کانوونی (۱) ۱۹۹۹ له بهردهم په رله مانی کوردستاندا پیشکیشی کرد. ئامانجی ناوه ندیمان ئەوه بووه که کوردستانی خۆشه و بیستمان له سیبه ری سهروه ری یاسادا ئاوه دان بکریته وه و ژبانی گه له که مان پیشکەوتنی زیاتر به خۆوه ببینی.

بێگومان، هه لسه نگاندن و پێوه ری راسته قینه ی سه رکه وتن له لای میله ته و ده بی میله ت چاودیری کاره کانه مان بیت، به لام ده توانی له م ده رفه ته گونجاوه دا ئامازه به هندی له و په ره سه ندن و پیشکەوتنه بده ی که له بواری سهروه ری یاسا و چه سپانندی زیاتری باری ئاسایش و به دیه یانی خۆشگوزهرانی گه ل و په خسانندی ده رفه تی زیاتری کارکردن بۆ هاوولاتیان و، ئاوه دانکردنه وه ی کوردستان له بواره جیا جیاکان و خزمه تگوزاریه گشتیه کانه روویان داوه. هه لبه ته، ئیمه زۆر هه نگاومان برپوه و زۆریش هه نگاومان له به ره. مایه ی خۆشحالی و جیه گی شانه یانه که ئەزمونه که مان رۆژ به رۆژ به ره و پێش هه نگا و ده پری. ئەمه ش هه مووی ده گه رپته وه بۆ پشتیوانی میله ت و دلسۆزی رۆله کانی گه لی کورد و سووریونیا بۆ به دیه یانی پاشه رۆژیکی گه ش و رازاوه له سه ر ئاخی ولاتی خۆیانه دا، ههروه ها ده توانین بلیین ئەم هه لومه رجه پیشکەوتنه وه ی هەریمی کوردستان له سایه ی پیشوه چوونی ئاشتی ناوه خو و ته بایی و ته ناھی و پشتیوانی کۆمه لگه ی نیوده و له تی بۆ ئەزمونه که مان ها تووه ته دی.

پاراستنی هیمنی و ئاسایش و راگرتنی سهروه ری یاسا، مه رجه یه که می چه سپانندی ته نایی و ئارامین له هه ر شوێنیکدا و، ده رفه ت و ده لیقه ی گونجاو بۆ پیشکەوتنی ئابووری و کۆمه لایه تی ده ره خسپین. شتیکی ئاشکرایه که حکومه تی هەریمی کوردستان له ته ک پرۆسه ی بنیاتنانی ئابووری و ئاوه دانکردنه وه و دا بینکردنی خزمه تگوزاریه کانه دا، گرینگیه کی زۆری به باری پۆلیس و ئاسایش داوه. بالاده ستی پۆلیس و تیمه کانی ئاسایش

نیشانەی نيزام و سهروههريی ياسا و شارستانيه تن. بۆيهش دروشمی چه سپانندن و چيگيرکردنی ياسا به زرکراوه ته وه بهو ئامانجهی که ياسا سهروههريی و کهس نه توانی به دهه له ياسا ههلسوکهوت بکات و، دهزگاکانی حکوممهت بتوانن له ننگهري ماف و ئه رکي هاوولاتیان به يه کسانى رابگرن. ههلبه ته ئه مانهش ته نيا به هاوکاري نيوان جه ماوهر و دهزگاکانی وهزارهتی ناوه خو جيبه جي ده کرين. له م پیناوه دا حکوممهت ده ريغی نه کردوه له پالپشتی و دابينکردنی ئه و پيداويستییانهی که ده بن به مایه ی گه شه پیدانی باری ئاسایشی ناوه خو و به زرکردنه وه ی ئاستی زانستی و کارگيری و روشنبیری کارمه ندانی ئه م بواره. ده توانين لیته دا ئامازه به دوو خالی زور بهرچاو بدهين:

یه که میان: ده رچوونی خولی دووه می کولیجی پۆلیس له ۱۹ حوزهيران ۲۰۰۱ دا که به یارمه تی مامۆستایانی شارهزا و، فیروونی ته کنیکی نوێ و ئاگه داربوون له نویترين زانستی سه ربازی، کادیری ئه کادیمی له م بواره دا زیاد بکريت و رۆلی شاهینی خو بان بگيرن.

دووه می ش: کردنه وه ی سه نته ری په ره پیدانی کارگيری به هاوکاريی وهزاره تی ناوه خو له گه ل په یانگه ی ته کنیکی هه ولیدرا. ئامانجی ئه م خوله ئه وه بووه که توانا و شاره زایی به پرسيارانی یه که کارگيریبه کان په ره یان پی بدری و، به گویره ی پیشکه وتن و په ره سه ندنه کانی سه رده م له بواره کانی زانست و روشنبیری و ته کنیکیدا کادیری لیته اتوو ئاماده بکرتن. ههروه ها بۆ ئه وهش که په رهنسیبه جیهانیبه کانی بواره گه لی مافی مرؤف و داکوکی کردن له ئازادیبه دیوکراسیبه کان، له سه رجه م کارگيریبه کانی حکوممه تی هه ریمی کوردستاندا په نگ بده نه وه.

هه ره سه ره تاي ده سپتی کابینه ی چواره مه وه، به رپز جه نابی سه رۆک مه سه עוד بارزانی هه می شه و له هه موو بۆنه کاندای دووپاتی کردوه ته وه که پیوسته سهروههريی ياسا بپاريزری و نابی کهس له ياسا به رزتر بی یان خو ی له سه ره وه و ده ره وه ی ياسا دابنی. ئه مهش وه ک ياسا و رینوینی له هه موو چالاکي و داووده زگاکانی حکوممه تدا په نگي داووته وه.

وهک ئاشکرایه، ئه م ده سه که وته مه زن و میژوویبه ی ئه مرۆی گه لی کوردستان به ره مه ی په نح و قوربانیدانیکی بی وینه ی گه لی کوردستان و تیکۆشانی نه پساوه ی نیتیکه ی یه ک سه ده ی بزوتنه وه ی رزگاریخوازی کورده. له شکری شوړشگيری پیشمه رگه ی کوردستان که هه می شه پاريزه ری بوون و مانی کورد بووه، ئه مرؤش پاريزه ری ئه و ده سه که وته یه که به دی هاتوو. له شکری پیشمه رگه ی کوردستان له م هه ل و ده رفه ته په خساوه دا خه ریکی مه شق و فیروون و گۆرانکاریبه به ره و سوپایه کی نيزامی که بتوانی له ئاستی پيداويستییبه کانی سه رده مدا بی. یه کیک له ئامانجه گرینگه کانی ئه م بواره برتییبه له پیگه یانندی کادیری شارهزا و لیته اتوو. ئه کادیمیای عه سه که ری بایه خ و گرینگییبه کی بی وینه ی هه یه له پینا و دامه زانندی له شکریکی هاوچه رخ که به هونه ری جه نگ و زانستی نوئی سه ربازی پر چه ک کرابی. رۆزی (۱۱) ی ئه یلولی ۲۰۰۱ به ئاماده بوونی سه رۆک مه سه עוד بارزانی ده رچوونی خولی چواره می ئه م ئه کادیمیایه به رپوه چوو. به رپزبان له وته یه کدا به و بۆنه یه وه گوئی:

«ئه مه یه کیکه له ئاوات و ئامانجه کانی شوړشی ئه یلول که هاتوو ته دی. دووپاتی ده که مه وه که وا ئیمه نامانه وی له شکریکمان هه بی بۆ ده سدریژی بۆ سه ره خه لک بگره ده مانه وی له شکرمان به هیتز و به توانا بیته بۆ ئه وه ی کهس نه توانی په لاماری گه لی کوردستان بدات».

یه کیک له ئامانجه سه ره کیبه کانی کابینه ی چواره می حکوممه تی هه ریمی کوردستان هه نگاو هاویشتنه به ره و

۲۰۰۱ ییشدا کۆنفرانسی یه که می کاروباری کۆمه لایه تیبی له ژئیر دروشمی (له پینا و پهره سه نندی خزمه تگوزارییه کۆمه لایه تیبیه کان و چه سپاندنی مافی مرۆف) دا له رۆژانی ۸ - ۱۰ ی ئایاری ۲۰۰۱ دا گری دا. وهک ئاشکرایه که کاروباری کۆمه لایه تی یه که تیکه له باله کانی ئەم وه زاره ته و چه ن دین بواری گرینگ ده گریته وه که هه موو ئەم بواران هه لم کۆنفرانسه دا خرا نه بهر باس و لیکۆلینه وه ی تیروته سه ل له پینا و چاککردنی باری کۆمه لایه تی و مافی مرۆف له کوردستاندا. وهک چاودیری ساوایان و مندالان و یاسای کار و خانه نشینی و کارکردنی پیشه یی و چاکسازی کۆمه لایه تی له پینا و به ره و پیش بردنی کۆمه لی کورده واری و، پاراستنی تاکه کانی کۆمه ل له لادان و، یاساشکینی و مامه له کردن له گه لیا نندا له سه ر به ره تی مرۆفایه تی و ره چا و کردنی مافه کانی مرۆف و جیه جیه کردنی یاسا و رینۆتییه کانی حکومه تی هه ریمی کوردستان.

له سالانی رابردو دا گیروگرفتی وزه ی کاره با یه کیک بوو له گیروگرفته سه ره کییه کان و، ئەم گیروگرفته کاریگه ریه کی ناله باری کردبووه سه ر ژیا نی هاوولاتیان و، چالاکییه کانی خزمه تگوزاری و تۆره کانی ئاو و نه خۆشخانه کان. له سالێ ۲۰۰۱ دا ههنگاوی گرینگ هاوپیژاوه بۆ چاره سه رکردنی کیشه ی کاره با به تایبه تیش له داووده زگا کانی خزمه تگوزاری وهک نه خۆشخانه کان و بیره کانی ئاو و گه ره که هه ژاره کان. بۆ ئەم مه به سه ته ش دوو پرۆژه ی ۲۹ میگا واتی له هه ولیتر و دهۆک جیه جیه کران هه روه ها (۴۰۹) مه ولیده ی بچووک له هه ولیتر و (۲۷۲) مه ولیده ی بچووک له دهۆک دامه زران که تا راده یه کی زۆر گیروگرفته کانیان چاره سه ر کردووه. ئەم پرۆژانه ش به شیکیان به وزه و توانای خۆیی و به شه که ی تریان به سوود هه رگرتن له بریاری ۹۸۶ بووه که ئەویش هه ر به ره مه ی فرۆشتنی نه وتی ولاتی خۆمانه.

هه روه ها پارێزگه ی هه ولیتر بری ۱۵ میگا وات له به نداوی دوکان وه رده گری (له به رامبه ر ۱۸ ملیۆن دینار سالانه وهک موچه و خه رجیه ی به رتیه به رایه تیبی کاره با ی سلیمانی) و پارێزگه ی دهۆکی ش ۲۰ میگا وات له مووسل وه رده گری (له به رامبه ر ۱۲ ملیۆن دینار سالانه).

له بواری په روه رده و فیرکردندا، سه رنج ده درئ که ئەم بواره رۆژ به رۆژ به ره و چاکتریوون و پیشه ووه چوون هه نگا و ده نی. حکومه تی هه ریم له م بواره دا ره چاوی به رنامه یه کی زانسته یانه ی کردووه و هه ولی داوه باری په روه رده به ره و ئەو ئاسته ببات که زانسته ی نوێ و ته کنیکی سه رده م بن به بناخه ی فیربوون و په روه رده کردن. هه روه ها بایه ختیکی زۆر دراوه به چالاکیی وه رزشی و دیده وانی و هونه ری جۆراوجۆر. هه ول دراوه له قوتابخانه کاندرا کۆمپیوتەر به کاریبیت و قوتابیان فیری بن. بایه خ پیدانی حکومه تی هه ریم به بواری په روه رده و فیرکردن له راپۆرتی راگه یانندی کابینه ی چواره م له لایه ن سه رۆکی حکومه ت و سه رجه م کاره کانی سالێ ۲۰۰۰ و ۲۰۰۱ دا ره نگیان داوه ته وه. له کۆنفرانسی سییه می په روه رده دا و له وتاری به رتیز نیچیرقان بارزانی که به و بۆنه یه وه پیشکیشی کرد ئامازه ی به رۆلی په روه رده و فیرکردن له دامه زراندنی کۆمه لگه ی هاو سه رده می کورده واری داوه. لیره دا به پیتووستی ده زانین به شیک له م وتاره بگوازی نه وه ئیره که سیاسه تی حکومه تی هه ریم پیشان ده دادت.

«هه رچه نده له م سالانه ی دواییدا توانیومه باری قوتابخانه کان باشتر بکه یین و گوزه رانی مامۆستایان به ره و باشی به یین. به لام له راستیدا ئه وه ی کردوومه له چا و ئه وه ی که ده مانه وی بیکه یین و پیتووسته، هیشتا زۆر که مه. ده مه وی له م ده رفه ته دا به کورتی ئامازه به هه ندئ هه نگا و بده م:

یه کهم: وهزارهتی پهروهده له ماوهی سالی ۲۰۰۰ - ۲۰۰۱دا له ههردوو پاریزگه ی ههولیر و دهوک له ههه شوینیک که مهرجی کردنهوهی قوتابخانهی تیدا ههبویت، قوتابخانهی کردووهتهوه.

دووهه: ناوهدانکردنهوهی قوتابخانهکان و دابینکردنی کهلوپهلی پیویست و، ههروهه چاپکردنی کتیبی پروگرامهکانی خویندن له چاپی ریکوپیتکدا.

بایهخدان به چالاکییهکانی وهرز له قوتابخانهکان و کردنهوهی پیشانگه و خولی فیروون و راهینان بو ماموستایان و قوتابیان. بایهخدان به ژبان و گوزهرانی ماموستایان و هاتوچویان بو قوتابخانهکان. ئەمانه و چەندین شتی تر که کراون یان بهرپوهن بو ئەوهی پرۆسهی پهروهدهیی گهشه بسینی و فرهوانتر بیی.

پهروهده بو ئیمه زۆر گرینگه. دهتوانم بلیم بهردی بناخهیه بو ههموو پرووهکانی پیشکهوتنی کۆمهلایهتی و دروستکردنی کۆمهلگه ی شارستانی و هاوچهرخ. بی بنیاتنانی کۆمهلگهیهکی پیشکهوتوو ناتوانین روشنیری نهتهوایهتی و پرهنسیپهکانی دیوکراسی پیاده بکهین. پهروهده کلیلی دهراگه بو چوونه ناو جیهانی نوی.

ئامانج و پروگرامی حکومهتی ههریمی کوردستان ئەوهیه که نهوهیهکی خویندهوار و تیگهیشتوو له کوردستان پین بگهینی. ههروهه دهمانهوی پهروهده له کوردستاندا لهسهه بنهمایهکی هاوچهرخ بی. ئەمهش ئەرکیتکه له ئەستوی وهزارهتی پهروهده و ماموستایانی کوردستاندا. متمانه و باوهریشمان ههیه که دهتوانن ئەم ئەرکه جیبهجین بکهین.

وهزارهتی پهروهده بایهخیکی زۆری داوه به باخچهی ساوایان که قونای دهسپیکه له پهروهدهی مندال. ئەم قونایه زۆر گرینگه و دهبی له بهرچاو بگیریت و پیداو یستییهکانی پهروهدهیی بو دابین بکیریت.

ههنگاویکی تر له پهروهده گۆرینی سیستهمی فیرکردنه. شپوازی جارن ئەوههوه که قوتابیان زانیاری ناو کتیبهکانیان وههگر و وهک شتی بهلگههویست و بی بهرگری لهسهه برۆن. ئەم شپوازه له دنیا دا باوی نهماوه. پیویسته مرۆف له سهههتای ژبانوهه که قوتابخانه گرینگترین بهشی ئەو ژبانیه، لهسهه ئەوه مهشق بدری که به دانوستاندن و گفتوگۆ رابهیتندی. ئەمه یهکیتکه له گرینگترین بنهماکانی دروستکردنی مرۆقی هاوچهرخ.»

له بواری فیرکردنی بالادا، وهک ئاشکرایه ئەم بواره له بایهخ پیدانهکانی حکومهتی ههرتیدا، له سهههتاوه یهکهمینایهتی پی دراوه. له سالی رابروودا چهند کۆلیجی تازه وهک کۆلیجی پهستیاری و کۆلیجی ماموستایان کرانهوه. ههروهه چهندان بهشی تازه له زانکو و پهمانگهکاندا کراونهتهوه و کادیری ئەکادیمی پیویستیان بو دابین کراوه. ئەم بواره برۆژ بهرۆژ له پیشکهوتن و گهشهکردنایه و، دابینکردنی سهههتای زانستی و کهلوپهل و نامیری تاقیگهکان و کۆمپیتهر و ئینتهرنیت و، باشکردنی گوزهرانی ماموستا و قوتابیان و بایهخدان به بهشکانی ناوهخۆ

به‌باشی له‌به‌رچاو گیراون. له رووی ئاستی زانستیشه‌وه، کۆنفرانسی فێرکردنی بالا له ۲۱ - ۲۳ نیسان ۲۰۰۱ له هه‌ولێر به‌سترا که سه‌ره‌رای به‌شداریکردنی هه‌ر سه‌ زانکۆکه‌ی کوردستان، چه‌ندان مامۆستای شاره‌زا و پسپۆر له ده‌ره‌وه‌ی کوردستانیش بانگه‌یشتن کران. لیکۆلینه‌وه تیرۆته‌سه‌له‌کانی ئەم کۆنفرانسه و بریاره‌کانی ده‌بن به‌ بنه‌مای به‌ره‌وپیش بردنی ئاستی فێرکردنی بالا له زانکۆ و په‌یمانگه‌کانی هه‌رێمی کوردستاندا. هه‌روه‌ها هه‌ول دراوه زانکۆ و په‌یمانگه‌کانی کوردستان له‌گه‌ڵ جیهانی پیشکه‌وتووی ده‌ره‌وه‌دا پێوه‌ندیه‌ی زانستییان هه‌به‌ی و، شاندى زانستی له نێوانیاندا هاتۆچۆ بکه‌ن. مامۆستایانی زانکۆ و په‌یمانگه‌کانی کوردستان له سالی ۱۵۲۰۰۱ چه‌ندان سه‌ردانی ده‌ره‌وه‌یان کردووه و، وه‌ک نوێنه‌ری هه‌رێمی کوردستان له کۆنگره و کۆنفرانسه‌کاندا به‌شدارییان کردووه.

له‌ بوا‌ری رۆشنییری و هونه‌ر و کولتووری نه‌ته‌وايه‌تییه‌وه حکومه‌تی هه‌رێم بایه‌خیتکی زۆری داوه و، یه‌کیک بووه له‌ ئه‌رکه به‌رچاو و په‌چاو‌کراوه‌کانی.

سیمای دیاری سالی رابردوو ئه‌و جموجۆله‌ فره‌وانه رۆشنییرییه بووه که شان به‌شانی بزواتی هونه‌ری و وه‌رزشی و لێشاوی چاپه‌مه‌نی، هه‌رێمی کوردستانی گرتووه‌ته‌وه. چه‌ندان فیستیفاالی هونه‌ری و ئه‌ده‌بی و یادکردنه‌وه‌ی شاعیر و ئه‌دیبا‌نی کورد و، ئاهه‌نگی مۆسیقا و گۆرانی و هاندان و پشتیوانی‌کردنی تیپه وه‌رزشییه‌کان و کردنه‌وه‌ی چه‌ندان پیشانگه‌ی شیوه‌کاری و خوشنوو‌سی و هونه‌ری بۆ هونه‌رمه‌ندان‌ی کورد و عه‌ره‌ب و بیانی. به‌ه‌ودان به‌ چالاکیی وه‌رزشی له هه‌فته و مانگه‌کانی سالی رابردوودا، بزوتنه‌وه‌یه‌کی دیار بوون له ژیا‌نی خه‌لکی کوردستاندا.

فیستیفاالی فیلمی کوردی له (۱۰) ته‌ممووز ۱۵۲۰۰۱ ماوه‌ی هه‌فته‌یه‌کی خایاند که یه‌که‌مین جار بوو چالاکییه‌کی ئا‌وای هونه‌ری له شاری هه‌ولێردا جیبه‌جی بکری‌ت. هه‌روه‌ها یادکردنه‌وه‌ی شاعیری گه‌وره‌ی کورد مه‌حوی که یه‌کیکه له‌ لوتکه‌کانی ئه‌ده‌بی کلاسیکی کوردی. بۆ ئەم فیستیفاالی‌ه‌ی وه‌زاره‌تی رۆشنییری ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ نووسه‌ر و لیکۆلینه‌وه و که‌سایه‌تی رۆشنییری کوردی له شاره‌کانی کوردستان و عێراقه‌وه بانگه‌یشتن کرابوون.

پیشانگه‌ی کتیب و هونه‌ری شیوه‌کاری و خوشنوو‌سی له‌لایه‌ن ده‌زگای چاپ و بلا‌وکردنه‌وه‌ی ئاراسه‌وه، له‌ سائوگه‌ری دووه‌می دامه‌زراندنی کابینه‌ی چواره‌می حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستاندا له‌ نیوان ۲۶ - ۳۰ کانوونی یه‌که‌می ۲۰۰۱ کرایه‌وه. له‌م پیشانگه‌یه‌دا که به‌پشتیوانی سه‌رۆکایه‌تی ئه‌نجومه‌نی وه‌زیران جیبه‌جی کرا داشکاندن ۵۰٪ بۆ نرخی کتیبه‌کان ها‌و‌کارییه‌کی گه‌وره بوو بۆ رۆشنییران و هونه‌رمه‌ندان و قوتابیان و لاوانی کورد بۆ ئه‌وه‌ی سوود له‌ نێزیکه‌ی ۳۰۰ نا‌ونیشان که به‌ره‌می ده‌زگاکانی چاپ و بلا‌وکردنه‌وه‌ی هه‌رێمی کوردستان بوون، وه‌رگیرن. ئەم پیشانگه‌یه به‌ وینه‌ی خو‌پیشاندانیکی رۆشنییری و هونه‌ری بوو له‌ پایه‌ته‌ختی هه‌رێمی کوردستاندا.

دامه‌زراندنی کۆری زانیاری کوردستان یه‌کیک بووه له‌ ده‌سه‌که‌وته‌کانی حکومه‌تی هه‌رێم له سالی ۱۵۲۰۰۱ که ئەم ده‌زگایه تاییه‌ته به‌چاره‌سه‌ری پرس و کیشه‌کانی پێوه‌ندیدار به‌ زمان و کولتووری نه‌ته‌وايه‌تی کوردی. ئیسته کۆر به‌شیوه‌یه‌کی کاتی له‌ باره‌گایه‌ک کار ده‌کات تا ته‌وا‌بوونی باله‌خانه‌ی خۆی له سالی ۱۵۲۰۰۲.

له‌ بوا‌ری که‌رتی پیشه‌سازیدا هه‌ولێکی زۆر دراوه بۆ وه‌گه‌رخستنی کارگه و فابریکه‌کانی کوردستان و دا‌یینه‌کردنی که‌ره‌سته‌ی خا‌و له‌ سنووری ده‌سه‌لاتدا، هه‌روه‌ها هه‌ول‌دان بۆ سا‌غکردنه‌وه‌ی به‌ره‌می ئه‌و کارگه و فابریکانه، له‌ پێنا‌و ئه‌وه‌ی بتوانن به‌لایه‌نی که‌مه‌وه خه‌رجی و دا‌هاتیان به‌رامبه‌ر بیت و بتوانن وه‌ک بوا‌ری خو‌ب‌بین (تمویل ذاتی) به‌رده‌وام بن. هه‌روه‌ها ده‌رفه‌ت په‌خسیتراوه بۆ دامه‌زراندنی کارگه‌ی جو‌را‌و‌جو‌ر له‌لایه‌ن سه‌رمایه‌دارانه‌وه، حکومه‌تی

هه‌ڕێم لهم بواره‌دا پشتیوانی و هاوکاریی که‌رتی تایبەت ده‌کات له ئاسانکاریی دامه‌زراندن و هه‌ینانی پێداوێستی و که‌ره‌سته‌ی خاو و پێدانی وزه‌ی کاره‌با.

له‌ بوا‌ری که‌رتی به‌ره‌مه‌ینانی کشتوکا‌ل و سامانی ئاژه‌لدا پێشوه‌چوونی به‌رده‌وام هه‌یه. وه‌ک ئاشکرایه‌ کۆله‌که‌ی سه‌ره‌که‌یی ئابووری کوردستان کشتوکا‌له. بژێوی خه‌لکێکی زۆر ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ بۆ ئه‌م که‌رته. که‌رته‌کانی تری ئابووری کوردستان له‌چاو ئه‌م که‌رته‌دا هه‌ینده‌ زیندوونین، که‌رتی کشتوکا‌ل و سامانی ئاوی و ئاژه‌لی به‌شێکن له‌ ئاسایشی ئابووری نه‌ته‌وه‌یی کوردستان. ئامانجی سه‌ره‌که‌یمان لهم بواره‌دا به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاستی به‌ره‌مه‌ینان و باشت‌کردنی جو‌ریه‌تی و، سوود وەرگرتنه‌ لهم سامانه‌ له‌ بن نه‌هاتووانه. هه‌روه‌ها دا‌بین‌کردنی که‌لوپه‌ل و ئامی‌ری نوێ و پشتیوانی‌کردنی ته‌واو، ده‌بن به‌مایه‌ی زیادبوونی دا‌هاتی کوردستان و پته‌وبوونی با‌ری ئابووریمان. ب‌ریاری ۹۸۶ کاریگه‌ری و شو‌ینه‌وارێکی باشی لهم که‌رته‌دا هه‌یه. ئه‌مه‌ش خۆی له‌ دا‌بین‌کردنی داووده‌رمانی پێویست و تووی دانه‌وێله‌ و که‌ره‌سته‌ی نو‌یباو و ئامی‌ری پێویستدا ده‌نوێنی.

حکومه‌تی هه‌ڕێم به‌لی‌خ‌خۆش‌بوونی قه‌رزی که‌له‌که‌بووی جو‌تیاران و ک‌رینه‌وه‌ی گه‌نم و دانه‌وێله‌، هه‌نگاوی باشی ناوه. هه‌روه‌ها هه‌و‌لی دا‌بین‌کردنی قه‌رزی بۆ جو‌تیاران داوه.

دا‌هات و دا‌راییی هه‌رێمی کوردستان له‌و که‌رتانه‌ی له‌پێشه‌وه‌ با‌سمان کردن واته‌ که‌رتی پێشه‌سازی و که‌رتی کشتوکا‌لی (به‌سامانی ئاوی و ئاژه‌لیشه‌وه) که‌ حکومه‌تی هه‌رێم چ له‌سه‌ر بودجه‌ی خۆی و چ به‌هاوکاریی پرۆگرامی ئاژانسه‌کانی نه‌ته‌وه‌یه‌ که‌گرتوه‌کان (ب‌ریاری ۹۸۶) هه‌و‌لی پته‌وکردن و پێشوه‌چوونیان ده‌دات. به‌هۆی کو‌ترکردنه‌وه‌ی گونده‌کان له‌ سالانی هه‌شتا و ئه‌و زه‌به‌ری به‌ر ئابووری کوردستان که‌وت، هه‌روه‌ها به‌هۆی گه‌مارۆی ئابوورییه‌وه، تا ئێستا ئه‌م که‌رتانه‌ نه‌یان‌توانیوه‌ له‌ پشتیوانی‌کردنی حکومه‌تی هه‌رێمدا رۆ‌لی ته‌واوی خۆیان بگێرن، به‌پێچه‌وانه‌وه‌ وه‌کو گو‌تمان حکومه‌ت پشتیوانیان لێ ده‌کات. بۆیه‌ سه‌رچاوه‌ی دا‌هاتی ئێستامان ب‌رێتیبه‌ له‌ دا‌هاتی خا‌له‌ گو‌مرگه‌ییه‌کانی سنوور و دا‌هاتی ر‌ه‌سمی می‌ری له‌ ده‌زگا خ‌زمه‌تگوزارییه‌کاندا. دا‌هاتی گو‌مرگی ئیبراهیم خه‌لیل له‌ ناوه‌راستی سالی ر‌اب‌ردووه‌وه‌ زۆر له‌ کورتیی داوه‌ و، حکومه‌ت ناچار بووه‌ له‌ جێبه‌جێ کردنی مووچه‌ و خ‌زمه‌تگوزارییه‌کان و هه‌لسو‌رپاندنی کاروباری رۆژانه‌ی ده‌زگا‌کان و پرۆژه‌کانی ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ و ئاوه‌کرده‌وه‌دا پشت به‌خۆی بیه‌ستی. هه‌ر ئه‌مه‌ش بووه‌ته‌ هۆی ئه‌وه‌ی که‌ حکومه‌ت نه‌توانی به‌پێی پێویست دا‌هات و بژێوی فه‌رمانبه‌ران و مووچه‌خۆرانی حکومه‌ت زیاد بکات و هه‌ندیک له‌ به‌لێنه‌کانی به‌جێ به‌ینی. به‌لام له‌گه‌ڵ ئه‌مانه‌شدا، بزاوتی ئابووری و دا‌راییی و بازرگانی له‌ سالی ر‌اب‌ردوودا (۲۰۰۱) به‌ره‌وتیکی به‌ره‌وپیش به‌رده‌وام بووه‌ و، کوردستان گه‌شه‌ و پێشکه‌وتنی به‌خۆیه‌وه‌ بینیوه‌.

وه‌زاره‌تی دا‌راییی و ئابووری، رۆ‌لی‌تیکی مه‌زنی له‌ بوا‌ری رێک‌خ‌ستنی ژیا‌نی دا‌راییی و ئابووری له‌ هه‌رێمی کوردستاندا ده‌گێرێ. یه‌کیک له‌ خا‌له‌ به‌رچاوه‌کان، کاری بانکه‌کانه‌ که‌ شایه‌نی له‌سه‌ر وه‌ستان و با‌س‌کردنه. بانک رۆ‌لی‌تیکی بێ وینه‌ ده‌گێرێ له‌ ژیا‌نی ئێستای حکومه‌ت و سه‌رمایه‌داران و هاوولا‌تیانیشدا. له‌ ماوه‌ی سالانی ر‌اب‌ردوودا، بایه‌خێکی زۆر به‌م بواره‌ دراوه‌ و زۆریه‌ی بانکه‌کان ئاواکراونه‌ته‌وه‌ و به‌که‌لوپه‌ل و ئامی‌ری نوێ و کو‌مپیوته‌ر و ئینته‌رنی‌ت رێک خراون. یه‌کیک له‌ بانکه‌ سه‌ره‌که‌ییه‌کانی هه‌رێمی کوردستان (لقی بانکی ناوه‌ندی هه‌رێم) هه‌ک ده‌زگایه‌کی خ‌زمه‌تگوزاری به‌رده‌وام خ‌زمه‌ت به‌هاوولا‌تیان ده‌گه‌یه‌نی و کار و چالاکییه‌کانی دا‌راییی و نه‌ختینه‌یی له‌ ناوه‌ی ولات و هه‌تا ر‌اده‌یه‌ک له‌گه‌ڵ ده‌ره‌وه‌شدا رێک ده‌خات. دروست‌کردن و دامه‌زراندنی ئه‌م

بانکه دهنگیکی گهوره ی له دهره وهی ههر یمیشدا دایه وه. له م بانکه دا چهن دین کادیری شاره زا و لیته اتوو کار ده کهن که توانای زانستی و پراکتیکی باشیان هه یه له بواری کاری بانکه دا. له راستیدا گه رانه وهی متمانه له نیوان هاوولاتیان و بازرگانان له لایه ک و له لایه کی تر بانکه کاندای کاریکی ئاسان نه بوو. به لام ههنگاوه به جییه کانی حکومته به گه رانه وهی ۵۵ ملیون دیناری فه و تاوی خه لک و ۱۶ ملیون دیناری قاصرین و ۳ ملیون دیناری پاشه کهوت، ههروهک لیبورده له قهرزی بانکی خانوبه ره بو ئه و که سانه ی کاتی خو ی له (ئوردووگا زوره ملییه کان) دا و هریان گرتوو ههنگاوی گه وره بوون بو گه رانه وهی متمانه. یه کیک له کاره کانی ئه م بانکه بریتیه له پیدانی مؤله تی حه و اله بو ئه و نووسینگانه ی کاری پاره گوژی (تحویل الاموال) بو ناوه وه و دهره وهی ههر یمدا ده کهن. ئه مه ش بو پاراستنی سهروهت و سامانی خه لک له کاتی پاره گواستنه وه دا.

دهزگای چاودیری داراییش بایه خیکی زور گرینگی خو ی له جییه جی کردنی یاسا و رینوینییه کانی هه ر حکومه تیکدا هه یه. ئه م دهزگایه یه که به یه که ی دهزگاکانی حکومهت به سه ر ده کاته وه و کاروبار و پروژه کان و باری دارایییان ده پشکنی. له م پیناوه دا (دیوانی چاودیری دارایی) دامه زراوه و، ئامانجی ئه م دهزگایه بنه برکردنی گهنده لیی دارایی و کارگرییه. دامه زرانندی ئه م دهزگایه ش بو ئه وه ده گه ریتته وه که حکومه تی ههر یم ده یه وی کار و پروژه و چالاکییه کانی خو ی له سه ر بنه رته ی یاسا و پاراستنی سهروه ری یاسا جییه جی بکات و، رور به رور بناخه ی دامه زراوه یی له داووده زگاکاندا بچه سپیتی.

هه ر له چوارچیوه ی هه ول و ته قه لاکانی حکومه تی ههر یم بو بنه برکردنی گهنده لی له دهزگاکان و نه هیشتنی ده ستیوه ران و کاریگری و ناسیاوته ی و، بو به داوواچوونی سکالا و گله یی هاوولاتیان بریاری دامه زرانندی دهزگای (سکالای هاوولاتیان) درا.

ههروه ها هه ول دراوه دهزگای شه هید به شیوه یه کی باشتر ریک بخری و لیستیکی دروست و ته واو به ناوی شه هیدانی بزوتنه وه ی رزگاریخوازی کوردستان ئاماده بکری بو ئه وه ی بتوانری له م رتگه یه وه خزمه تی خیزان و بنه ماله کانیا ن بکریت.

حه ز ده که م لیره دا ئامازه به پیشکه وتنی ئه دای ئیداری داووده زگاکانی حکومه تی ههر یمی کوردستان بده م. ماندوو بوون و ئه رک کیشانی هه موو لایه کیان مایه ی ریز و ستایشه. به تاییه تیش هاوکاری نیوان وه زا ره ته کان و به دهنگی یه کتره وه چوونی وه زیره به رتزه کان. هه لبه ته ئه وه ده سه که وتانه ی که به دی هاتوون به ره همی هاوئا ههنگی و هاوکارییه. داووده زگاکانی حکومهت به له خو بو رنده وه کاریان کردوه، به لام ئه مه واتای ئه وه نییه که توانای زیاتری کارکردن و به خشیمان نییه. پیوسته زیاتر خو یان ماندوو بکه ن و به ئه دایکی باشتر ئه رکه کان پاره ریتن.

ئه و پیشکه وتنه ی له رووی ئیدارییه وه روویان داوه، ده گه ریتته وه بو به داوواچوونی وه زیر و بریکاره به رتزه کان و به رتیه به ره گشتیه کان و، سه رۆکایه تی ئه نجومه نی وه زیران بو سه رجه م کاروباره کان و، به ستنی کو بوونه وه کانی ئه نجومه نی وه زیران به شیوه یه کی ریکوییک بو تاوتویکردنی پروژه کان و هه رگرتنی بریاری پیوست.

ههروه ها به کاره یانی دهزگا و نامیری نو ی، له ئوتومییل و، کومپیوته ر و ئینته رنیت و ئوتومیلی باره لگر و مرۆه لگر و مه کینه کانی خزمه تگوزاری و، پیشکه وتنی سیسته می گواستنه وه و گه یاندن به تاییه تیش تو ری ته له فوناته که یه که مین جاره ته له فونی حه وت ژماره یی و دانانی چهن دان بگوری پیشکه وتوو و دیگیتال له ناو شاری هه ولیتر و دهۆک و شارۆچکه کاندای و، هه ولدان بو گه یاندنی تو ری ته له فون بو کومه لگه کان.

له بواری جوانکردن و خاویښ راگرتنی شاره‌کان و به‌ره‌وېش بردنی بواری گه‌شتوگوزاردا حکومته‌تی ههرېم له سالی رابردوودا، بایه‌خی به‌رچاوی به‌م لایه‌نانه داوه. هه‌لمه‌تی جوانکردن و چاگردنه‌وی شه‌قامی ناو شاره‌کان و شوسته و زیادکردنی روویه‌ره‌کانی سه‌وزایی به‌رده‌وام بووه. هه‌لمه‌ته‌کانی نه‌مام چاندن به‌دریژایی سال به‌رده‌وام بوون به‌تایبه‌تی له رۆژی ۱۴ی ئاداری ۲۰۰۱ که رۆژی له دایکبوونی باوکی نه‌ته‌وه‌ییمان بارزایی نه‌مه‌ره.

له پارکی هه‌ولێردا کارکردن به‌رده‌وام بووه و چهندان رینگه‌ی ئۆتۆمبیل و پیاده‌ی به‌شیتوه‌یه‌کی جوان و سه‌رنج راکیش تیدا دروست کراون، هه‌روه‌ها چهندان بینایه‌ی پیوست بو به‌ریتوه‌بردن و خواردنگه و گۆلی ئاوی ده‌ستکرد و چاندنی ده‌یان هه‌زار دره‌ختی جوړاو‌جوړ. له رینگه‌ی که‌رتی تایبه‌ته‌وه ده‌ست کراوه به‌ئاواکردنه‌وی ئوتیلی (هه‌ولێر پالاس) که ده‌بێ به‌یه‌کیک له نیشانه‌ شارستانییه‌کانی ئەم شاره و، (ئوتیلی گه‌شته‌وه‌ریی خانزاد) له هاوینه‌هه‌واری خانزاد قوناغی گرینگی بریوه هه‌روه‌ها دروستکردنی ئوتیلیکی تر به‌مواسه‌فاتی (هیلتون). ئەمه جگه له چهندان پرۆژه‌ی گه‌شته‌وه‌ری و شوینی سه‌وزایی بو‌حه‌وانه‌وه‌ی خه‌لک و به‌سه‌ربردنی کاتی گه‌شت و گه‌ران له پارێزگه‌ی دهوک و سه‌رحه‌م شار و شارۆچکه‌کاندا. کوردستانی عیراق به‌هۆی دیمه‌نی جوان و دل‌پښتن و ئاووه‌وای فینک و چیا و نه‌واله‌کانی، یه‌کیکه له ناوچه گه‌شته‌وه‌رییه‌ گرینگه‌کانی جیهان و زۆر له گه‌شته‌وه‌ر و گه‌ره‌یده‌کانی ئەوروپا به‌سویسرای رۆژه‌لاتی ناوه‌راستیان ناوبردووه. گه‌ره‌وه‌ی بایه‌خی گه‌شته‌وه‌ریی هه‌ریمی کوردستان بو دۆخی جارانی، له داهاتوودا ده‌بێ به‌مایه‌ی روو تیکردنی هاوولاتیانی کوردستان و عیراق و ته‌نانه‌ت ولاتانی دراوسیش. له‌لایه‌کی تریشه‌وه، داهاتی گه‌شتوگوزار سه‌رچاوه‌یه‌کی گرینگه بو داهاتی حکومه‌ت و، به‌گه‌رانه‌وه‌ی هه‌ریمی کوردستان بو بارودۆخی ئاسایی له‌رووی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تییه‌وه، ئەم داهاتانه ده‌بن به‌سه‌رچاوه‌یه‌کی گرینگی ئابوریان.

له رووی تاقیکردنه‌وه‌ی دیموکراسییه‌وه، هه‌ریمی کوردستان سه‌ره‌رای ته‌مه‌نی که‌می خۆی، بووه به‌مایه‌ی سه‌رنج راکیشان و قسه له‌سه‌رکردنی میوانانی بیانی و شانده‌ره‌سمییه‌کان و رۆژنامه‌وانانی ده‌ره‌وه. ژماره‌یه‌کی زۆر ئەحزابی ریباز جیاجیا له دیموکراتی و چه‌پ و ئیسلامی و نه‌ته‌وه‌یی ده‌رفه‌تی کارکردن و ریکخستن و کاری راگه‌یاندنی فره‌وانیان هه‌یه. ئازادیی راده‌ریپن و رۆژنامه‌وانی و کاری سه‌ندیکا و یه‌کیته‌یه‌کان به‌مۆله‌تی حکومه‌ت و له چوارچێوه‌ی یاسا و بریاره‌کانی په‌رله‌مان و حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان و به‌پشتیوانیی حکومه‌ت فه‌راهه‌م کراوه.

ژماره‌یه‌ک له حزبه‌کان، جیا له پارتی دیموکراتی کوردستان له په‌رله‌مان و حکومه‌تدا به‌شدارن، ئەوانی تریش له ده‌ره‌وه‌ی په‌رله‌مان و حکومه‌تدا هه‌ر که‌سه و به‌گویره‌ی خۆی پشتیوانی له به‌ره‌وېش بردنی ئەزمونه‌که‌دا ده‌کات.

به‌شداربوونی ئافره‌ت له په‌رله‌مانی کوردستان و حکومه‌تدا پێژیه‌کی به‌رچاوه و، به‌تایبه‌تیش له بواره‌کانی کارگێری له داووده‌زگا‌کانی حکومه‌ت و په‌روه‌ده و فیکردنی بالا و ته‌ندروستی و خزمه‌تگوزارییه‌ جوړاو‌جوړه‌کانی تر و سه‌رحه‌م پرۆژه‌کانی ئاوه‌دانکردنه‌وه، ئاماده‌بوون و به‌شداریی ئافره‌تی کورد به‌شیتوه‌یه‌کی به‌رچاوه‌ دياره. له سه‌رحه‌م یاسا و بریاره‌کانی حکومه‌تی هه‌ریم و ته‌واوی مافه‌کاندا هیچ جیا‌وازییه‌ک بو ئافره‌ت دانه‌نراوه. به‌پێچه‌وانه‌وه پشتیوانیی تایبه‌ت بو ئافره‌ت ره‌چاو ده‌کرئ بو ئەوه‌ی رۆلی شایه‌نی خۆی له کۆمه‌لگه‌ی هاوچه‌رخێ کورده‌واریدا بگێرئ.

په‌رله‌مان و حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان، له سه‌رحه‌م یاسا و بریار و پێنۆتییه‌کانی خۆیاندا ره‌چاوی نه‌ته‌وه و

تایینه جیاجیاکانی کوردستانیان کردووه. بۆ ئەوێ هه موو هاوولاتیانی کوردستان له ئەرک و مافهکانی خۆیان له بهرامبەر یاسادا یه کسان بن. ئەمه دهسپێکی سهردهمی سربنهوهی سالانی کویرهوهی و بندهستیه که سهرحم تایین و نهتهوهکانی کوردستان نازاریان کیشاوه و له پیناو گه بشتن بهم ژيانه ی ئەمرۆدا قوربانیمان داوه و دهرد و مهینه تیان بپنیهوه.

برا تورکمانهکان که بهشیکی دانه برای گهلی کوردستان، ئەوانیش بهر له راپهڕین و دامهزراندنی ئەم ئەزمونه له هه موو مافیک بپهش بوون. کهچی ئەمرۆ له سایه ی ناشتی و نازادی و دیموکراسیدا چهندان حزب و ریکخراوی سیاسیان ههیه. چهندان داووده زگای پهروه ده و فیکردن و راگه یاندن و رۆشنیریان بۆ کراوتهوه.

به پرتوه به رایه تی گشتیی خۆیندی تورکمانی له وهزاره تی پهروه ده ی هه ریمی کوردستاندا کاروباری پهروه ده و فیکردن به زمانی تورکمانی هه لده سوو رپینی. ژماره ی (۲،۳۳۰) قوتابی له (۱۰) قوتابخانه ی سه ره تای و (۴) قوتابخانه ی ناوه ندی و دواناوه ندیدا به زمانی تورکمانی ده خۆین که (۲۲۶) مامۆستا له قوتابخانه دا کاری پهروه ده و فیکردن ئەنجام ده دن. ههروه ها باخچه یه کی ساوایانی تورکمانیش ههیه. له وهزاره تی رۆشنییریدا به پرتوه به رایه تی رۆشنییری تورکمانی ههیه که تایه ته به زیندو و کردنه وه ی کولتور و که له پووری برا تورکمانه کان. له م به پرتوه به رایه تیبه دا که نیزی که ی (۱۰۰) کارمه ند کار ده کن و هه موو هونه رهکانی گۆرانی و هه لپه رکێ له م به پرتوه به رایه تیبه دا ئەنجام ده درین و گۆفاریکی وه رزی به ناوی (بارش: ناشتی) به زمانی تورکمانی و کوردی و عه ره بی ده رده کات. کۆمه له ی رۆشنییری تورکمانیش که کاری سیاسی و رۆشنییری ئەنجام ده دات، گۆفاریکی مانگانه ی به ناوی (دۆغری: حه قیقته: راستی) ههیه که ئەویش به هه ر سێ زمانه که ده رده چی. ئەمانه و پیرای چهندان به نامه ی کولتووری و سیاسی له ته له فۆن و رادیۆی هه ریم و که ناڵی سه ته لایتی کوردستان. له پال ئەمانه شدا رادیۆیه کی تایه ت سه ره به کۆمه له ی رۆشنییری تورکمانی کار ده کات به ناوی (دهنگی حه قیقته) و ماوه ی ۱۲ سه عات پرۆگرام بلاو ده کاته وه، ههروه ها یانه یه کی وه رزی به ناوی یانه ی (قه لا) سه ره رشتیی کاره وه رزیبه کان ده کات.

ههروه ها له سایه ی دیموکراسی و نازادی هه ریمی کوردستاندا چهندان یانه و ده زگا و حزبی تورکمانی چالاکیی رۆشنییری و هونه ری و وه رزی و سیاسی ئەنجام ده دن و، له ریکه ی بلاو کراوه و رادیۆ و ته له فزیۆنه کانه وه که له پووری نه ته وه ییی تورکمان بلاو ده که نه وه و بایه خ به لاوان و مندالان و ئافره تان ده دن.

ئهو ی لیته دا ئاماره مان پین دا بریتییه له وه زگا و ریکخراو و حزبانه ی که به مۆله تی ره سمی و به پیتی یاسای حکومه تی هه ریمی کوردستان کار ده کن و، هاوکاری و پشتیوانی له حکومه ت وه رده گرن.

ئاشوور و کلدانه کان له سه رحه م داووده زگاکانی حکومه تی هه ریم و په رله مانی کوردستاندا به شدارن. له کۆی (۱۰۵) ئەندامی په رله مانی کوردستان (۶) ئەندامیان ئاشووری بوون. یه کیک له مانه شه هید فره نسۆ هه ریری بوو که سه رۆکی فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان (واته فراکسیۆنی زهرد) بوو، رۆژی ۱۸ ی شوباتی ۲۰۰۱ له لایه ن گروو پیتیکی تیرۆریست و توندپۆی ئیسلامییه وه تیرۆر کرا.

کابینه ی چواره می حکومه تی هه ریمی کوردستان، دوای ده ست به کاربوونی، بریاری دامه زراندنی به پرتوه به رایه تی گشتیی خۆیندی زمانی سربانی له وهزاره تی پهروه ده ی هه ریمی کوردستان دا. ئیسته دوو جوژه خۆیندی سربانی ههیه:

یه کهم: ئەو قوتابخانانەی که تەواوی پرۆگرامەکان بەزمانی سربانی دەخویندرتین، ژمارە ی ئەم قوتابخانانە (١٤) قوتابخانەی سەرەتایی و (٢) قوتابخانەی ناوەندییە. ژمارە ی قوتابیانی قوناغی سەرەتایی لە سالی خویندنی ٢٠٠٠ - ٢٠٠١ (١,٦٤٨) قوتابی و (١١٢) مامۆستا یە. لە قوتابخانە ناوەندییەکانیشدا (٤٧١) قوتابی و (١٢) مامۆستا.

دووهم: ئەو قوتابخانانەی که دەرسی زمانی سربانییان تیدا دەخویندرت. لەم قوتابخانانەدا که وانه ی سربانی وەکو زمان دەخویندرت (١٣) قوتابخانەی سەرەتایی و (٦) قوتابخانەی ناوەندی و دواناوەندییە.

لە سالی خویندنی ٢٠٠٠ - ٢٠٠١ دا بۆ یەکهەمجار قوتابیانی قوتابخانە سربانییەکان بەشدارییان لە تاقیکردنەوی گشتی (بە کالۆریا) دا کرد. هەر وەها ئەوانەش که وانه ی زمان و ئاینی مەسیحییان تیدا دەخویندرا. ئەمە هەنگاوێکی زۆر باش بوو بۆ قوتابیانی مەسیحی بەگشتی و بۆ هەردوو جۆرە که ی قوتابخانە که. هەر وەها بایەخێکی زۆر دراو بە ئاوەدانکردنەوی شوێنە پیرۆزەکانی برا مەسیحییەکان و چەندان که نیسە و شوێنی پیرۆزیان بۆ ئاوەدان کراو تەو.

چەندان حزب و رێکخراو و کۆمەڵەی رۆشنبیری بەمۆڵەتی حکومەتی هەریمی کوردستان دامەزراون که چالاکیی سیاسی و رۆشنبیری و وەرزی ئەنجام دەدەن و، کۆمەڵێک بلاو کراو هەمە جۆر بەزمانی خۆیان دەردەکەن وەک: قویامەن، بەهرا. رەیا کلدایا (رۆشنبیری کلدان)، گۆفاری (دەنگی کلدان) و (نجم بیت نهرین)، هەر وەها یانە ی وەرزی و کۆمەڵایەتی و تیپی هونەرە میلیییەکان و رادیو و تەلەفزیۆن که پرۆگرامەکانیان بەزمانی سربانی بلاو دەکەنەو. وەزارەتی رۆشنبیری هەریمی کوردستانیش گۆفاریک بەزمانی سربانی و کوردی دەردەکات و، لە رادیو و تەلەفزیۆنی هەریمدا پرۆگرامی تاییەتیان هە یە.

لە قوتابخانەکانی تورکمانی و سربانیدا تەواوی پرۆگرامەکانی خویندن لە لایەن حکومەتی هەریم و لەسەر بودجە ی گشتیدا چاپ دەکرتین و، تەواوی خەرجییەکانی ئەم داوودەزگایانە ی که ئاماژەمان پێ دان لە لایەن حکومەتی هەریمەو دا بێن دەکرت.

لەو کۆمەڵگە و گوندانەش که برا کورده ئیزیدییهکان نیشته جین، لە پرۆگرامەکانی خویندندا رەچاوی ئایینە که یان کراو و کتیبی تاییەتیان لە لایەن وەزارەتی پەر وەر دەو بۆ ئامادە کراو. هەر وەها بنکە ی (لالش) ی ئیزیدییهکان لە دھۆک گۆفاریک بەناوی (لالش) هەو دەردەکات. بایەخ بە ئاوەدانکردنەوی شوێنە پیرۆزە ئاینییەکانیان دراو و، لە هەموو دەزگاکانی حکومەتدا بەشدارن و لە کابینە ی چوارەمدا وەزیریکیان هە یە.

لە بواری دیپلۆماسی و پێوەندییە دەروەدا، دۆزی رەوا ی گە لە که مان قوناغی زۆری بریو و ئەمۆ دۆزی گە لی ئیمە بەچاوی رێزەو سەر دەکرت و لە زۆر دەستە و کۆری نیو دەوڵەتی و مرۆفایە تیدا دا کۆکیی لێ دەکرت. لە گە ل ئەمەشدا پێوستە بەر دەوام هەو ل بەدری که پۆلی زیاتر لەم بواردەا بگێردت و تەکانی باشتەر بە کیشە ی گە لە که مان بەدری لە ناو رای گشتیی جیهاندا، ئەویش لە رێگە ی پیادە کردنی زیاتری دیموکراسی لە ژبانی کۆمەڵگە ی کور دەواری و رێزگرتنی زیاتر لە مافەکانی مرۆف و باشتر کردنی ژبانی هاوولاتیان بەگشتی و، ئافرەت و مندال بە تاییەتی و، مسۆگەر کردنی زیاتری ئازادیی رادەر برین و هەو لدان بۆ بەشداریکردنی زۆرتین رادە ی خە لک لە ژبانی کۆمەڵایە تیدا.

بە رێز نیچیرشان بارزانی سەرۆکی حکومەتی هەریمی کوردستان لە سالی ٢٠٠١ دا چەندان سەردانی

سهرکه وتووی بۆ ولاتانی ئه‌وروپا و ئه‌مربیکا کرد. گرینگترینیان ئه‌و سهردا نه‌بوو که له مانگی تشرینی یه‌که‌م ۱۰-۲۰۱۵ بۆ چهند ولاتیکی ئه‌وروپا ئه‌نجامی دا. به‌پێزبان سهردانی ولاتی سویدی کرد و چهندان کۆبوونه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ سه‌رۆک وه‌زیران و وه‌زیری دهره‌وه‌ی ئه‌و ولاته و په‌وه‌ندی کورد له سوید ئه‌نجام دا. هه‌روه‌ها له به‌ریتانیا پێشوازییه‌کی له ئاستی بالادا له‌لایه‌ن وه‌زیری دهره‌وه‌ی بۆ کاروباری ده‌وله‌ت لی‌ کرا و، له به‌لجیکاش له‌لایه‌ن به‌رپرسیانی ئه‌و ولاته و به‌رپرسیانی یه‌کێتی ئه‌وروپا که بنکه‌یان له‌و ولاته‌یه، پێشوازی کرا و دیدار و کۆبوونه‌وه‌ی ئه‌نجام دا. به‌رپرسیانی ئه‌و ولاتانه له دیدار و کۆبوونه‌وه‌کاندا پشتیوانیی خۆیان بۆ ئه‌زمونی کوردستان و دۆزی کورد به‌گشتی دووپات کرده‌وه و به‌رده‌وامیی بریاری ۹۸۶ ی نه‌وت له بری خۆراک و دهرمان و ۱۳٪ به‌شی کوردستانیان به‌ میکانیزمیکی باشی پشتگیری و هاوکاری نیتوده‌وله‌تی له‌م قوناغه‌دا بۆ خه‌لکی کورد زانی. چاره‌سه‌ری گرفت و کێشه‌ی کۆجبه‌رانی کورد و وه‌رگرته‌ی مافی په‌نا به‌ریه‌تیان له‌و ولاتانه‌دا ته‌وه‌ریه‌کی تری ئه‌و وتووێژانه بوو. له‌م پێوه‌ندییه دیپلۆماسیانه‌دا، به‌رپرسیانی بیانی له ئاماژه‌یانه‌دا به‌سیسته‌می به‌رپه‌رینه‌ی هه‌رێمی کوردستان و مامه‌له‌کردن له‌گه‌ڵ په‌نسیپه‌کانی مافی مرۆف و دیموکراسی و ئازادییه‌کان له‌م چهند ساڵه‌ی دواییدا به‌ره‌وشیکی ئه‌رتینی و پیشکه‌وتوو له‌ قه‌له‌م داوه.

ئهم گه‌شته سه‌رکه‌وتوو به‌رێژ نیچیرفان بارزانی که دیپلۆماسییه‌تی کوردی له‌ سالی ۲۰۰۱ دا گه‌یاند به‌لوتکه، رۆلێکی گه‌وره‌ی بینی له‌ پته‌وه‌بوونی پێگه‌کانی متمانه‌ی ولاتانی ئه‌وروپا به‌کێشه‌ی کورد و بایه‌خدان به‌داواکانی. هه‌روه‌ها له متمانه به‌خۆبوونی گه‌لی کورد له په‌واندنه‌وه‌ی هه‌وری ته‌مومژ و لی‌لایی که‌وا له رۆله‌کانی کوردستان ده‌کات له‌م هه‌لومه‌رجه‌ی جیهان و ناوچه‌که‌دا دلنیا نه‌بن له پاشه‌پۆژ و داها‌تووی ئه‌زمونه‌که‌یان.

نوسینگه و نوێنه‌ره‌کانی حکومه‌تی هه‌رێم له ولاتانی ئه‌وروپا و ئه‌مه‌ریکا‌دا به‌رده‌وام بوونه له پێوه‌ندیی خۆیان له‌ که‌ناڵه دیپلۆماسییه‌کانه‌وه بۆ گه‌یاندنی دۆزی ره‌وای کوردستان و ئه‌و واقیعه‌ پیشکه‌وتوو له‌ که‌ ئه‌مرۆ ئه‌زمونه‌که‌مان پیا‌یدا تێپه‌ر ده‌بی. نوسینگه‌کانی سه‌فه‌ر و دائیره‌ی جه‌وازا‌ت و نوسینگه و نوێنه‌رایه‌تییه‌کانی حکومه‌تی هه‌رێم به‌ها‌وا‌هه‌نگی له‌گه‌ڵ وه‌زاره‌تی یارمه‌تییه‌ی مرۆفایه‌تی و هاوکاری‌دا به‌گورجوگۆلییه‌کی باش کاریان کردووه و توانیویه‌تی چهندان ئاسانکاری بۆ سه‌فه‌ر و سهردان و کاروباری ها‌وولاتیان ئه‌نجام ده‌ن. ئیستا له‌بواری سهردان و سه‌فه‌ری ها‌وولاتیان کورد له دهره‌وه بۆ ناوه‌وه و به‌پێچه‌وانه‌ش، پیشکه‌وتن و ئاسانکارییه‌کی به‌رچاو هه‌یه.

هه‌روه‌ها پێوه‌ندیان له‌گه‌ڵ ولاتانی دراوسێ و ولاتانی عه‌ره‌ب‌دا پیشکه‌وتنی به‌رچاوی به‌خۆوه بینیوه و چهندان شاندى ولاتانی دراوسێ ها‌توچۆی کوردستانیان کردووه. کۆماری ئیسلامی ئێران چهندان پێشانگه‌ی بازرگانی و هونه‌ری و رۆشنییری له هه‌رێمی کوردستاندا کردووه‌ته‌وه که هه‌نگاوی مه‌زن بووه له پته‌وه‌کردنی پێوه‌ندی له‌گه‌ڵ ئه‌و ولاتانه‌دا. هه‌روه‌ها شاندى ر‌ووناکبیرانی کورد له کوردستانی ئێران و ولاتانی ئه‌وروپا و ئه‌مه‌ریکا‌وه سهردانی کوردستانیان کردووه و پشتیوانیی خۆیان بۆ ئه‌زمونه‌که‌مان دهربریه‌وه. له‌گه‌ڵ سه‌وریا‌دا پێوه‌ندیان باش بووه و چهندان جار له‌ پله‌ی به‌رزدا سهردانی ئه‌و ولاته و ولاتانی عه‌ره‌ب کراوه.

سه‌ماحه‌تی شیخ مه‌حمود عه‌بدولعه‌نی عاشووری وه‌کیلی مه‌شیخه‌ی ئه‌زه‌ری شه‌ریف له مانگی ئاب و ئه‌یلوولدا سهردانی کوردستانی کرد. به‌پێزبان له‌ رۆژی ۱ ئه‌یلوولی ۲۰۰۱ دا له‌سه‌ر مه‌زاری نه‌مراندا به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه بۆچوونی خۆی له‌باره‌ی کورد و ئه‌زمونه‌که‌یانه‌وه دهرپه‌ری و گو‌تی:

«ئەو دەی لەم چەند رۆژەدا لە نێزیکەوه ئاشنای بووم و لە رەوشتی کوردستان و ژبانی خەلکە کهیدا تێبینیم کرد رەنگدانەوهی ئەو فەلسەفە و باوەرپەیه که بارزانیی نەمر خەباتی بۆ کرد و تا ئێستەش وەک نمونە ی کولتورێکی رەسەن ماوەتەوه و پێناسە ی میلله تێکی خاوەن دۆز و داخوازی رەوايه که ئەویش گەلی ئاشتیخوازی کوردستانه» .

گەلی کوردستان لە سەردەمی ئێستەدا چارەسەری کێشە ی رەوا ی خۆی لە چوارچێوه ی عێراقی یه کگرتوی دیموکراتی حزبی پەرله مانیدا دەبینی که مافی فیدرالییهت بۆ هەریمی کوردستانی عێراق بسەلمینی . لەم قۆناغەدا ، فیدرالیزم بۆ کێشە ی میلله تی ئیمه چارەسەریکی گونجاوه و ، فیدرالیزم وەک بریارێکی پەرله مانی کوردستان لە ساڵی ۱۹۹۲ دا بووه بە بریارێکی ناوهندی نه تەوايه تیی کورد له کوردستانی عێراق . له هەر گۆرانکارییه کی داها توی عێراقیشدا دەبی ئەم مافه بپاریزری تاوه کو میلله تی ئیمه بتوانی رۆلی شیایوی خۆی لە چوارچێوه ی عێراقدا بگێرێ .

هەر لێره دا دەمانه وی ئاماژه به وه بکهین که حکومه تی هەریمی کوردستان و پەرله مانی کوردستان وەک دوو بالی تەواو کهری یه کتر لەم ئەزمونه دا هاوکاری و هاوئا هه نگیسه کی تەواو له نیوانیاندا هه یه و ، داووده زگاکانی حکومهت له چوارچێوه ی یاسا و بریاره کانی پەرله مانی کوردستاندا کار ده کهن و هه نگاو ده نیین .

پەرله مان و حکومه تی هەریم دوا ی روودانی کاره تیرۆریستییه که ی (۱۱) ی ئەیلوولی ۲۰۰۱ له واشنتۆن و نیویۆرک ، ئەم کاره دزیو و دژ به مرۆفایه تیییه یان سه رکۆنه کرد و پرسه و سه ره خۆشیی گەلی کوردستانیان بۆ حکومهت و گەلی ولاته یه کگرتوه کانی ئەمه ریکا راگه یاند . ئەم رووداوه تیرۆریستییه که دنیای هه ژاند قۆناغیکی تازه ی له میژوی کۆمه لگه ی نیوده وله تی و هه روه ها کۆمه لگه ی مرۆفایه تیشدا هینایه گۆرێ .

جیگه ی شانازییه که بزوتنه وه ی رزگاریخوازی گەلی کورد ، به رتیه رایه تی و رینۆتینی بارزانیی نەمر هەرگیز په نای بۆ کاری تیرۆریستی نه بردوه و هه میشه له دژی ئەم دیارده یه وه ستاوه که ئەمرو هه موو مرۆفایه تی له دژی ده وه ستی .

به رتیز سه رۆک مه سعود بارزانی له وته یه کدا له ۲۹ تشرینی دوهم ۲۰۰۱ دا به بۆنه ی ده رچوونی خولی (۱۲) ی په یمانگه ی کادیران و تاریکی پیشکیش کرد و تیایدا سیاسه تی ئیمه له ئاست تیرۆر و تیرۆریستاندا روون کرده وه . به رتیزبان گوتی :

«ئامانجی ئیمه له سه ره تاوه بریتی بووه له پاراستنی داوونه ریتی کورده واری که یه کتیک لەم داوونه ریتانه دژایه تیی تیرۆر بووه . کورد میلله تیکه خۆی قوربانیی تیرۆره بۆیه ده بی یه کتیک له کاره سه ره کییه کانتان ئەوه بی که دژی تیرۆر و تیرۆریستان بن . له هه مان کاتدا ده بی پابه ندی یاسابن و رتیز له مافی مرۆف بگرن و برواتان به دیموکراسی هه بی . لێره دا ده مه وی دووباره ی بکه مه وه که ئیمه دژی تیرۆرین ، دژی تیرۆریستانین ، وەک له پیشه وه له دژیان وه ستاین ، ئێستەش هەر له دژیانین و له داها توشدا هەر له دژیان ده بین . ئەمه ش هه لۆتستیکی نییه که له دوا ی (۱۱) ی ئەیلووله وه ئیمه گرتبیتمانه بهر . زۆر زۆر له پیش (۱۱) ی ئەیلوولی رابردوه وه ئیمه ئەم هه لۆتسته مان گرتبووه پیش» .

له ماوهی سالی ۲۰۰۱ د حکومتی ناوهندی بهردووام بوو له سیاسه‌تی دهرده‌رکردن و راگواستن و عه‌ربکاریی ناوچه کوردنشینه‌کانی ژتیر ده‌سه‌لاتی خوئی. ئەم سیاسه‌ته چه‌وته که له سه‌ره‌تای شه‌سته‌کانه‌وه ده‌ستی پێ کردووه و هه‌تا ئەم‌رۆ به‌رده‌وامه به‌نیازی گۆڕینی مۆرکی نه‌ته‌وايه‌تی ئەو شوینانه‌یه که کوردیان تیدا ده‌ژی به‌تایبه‌تی شاری که‌رکوک که به‌رده‌وام کورد و تورکمان و ئاشوورییه‌کانی لێ دهرده‌کرین و له شاره‌کانی ناوه‌راست و باشووری عیراقه‌وه عه‌ره‌بیان بۆ ده‌هینن و له‌ویاندا نیشته‌جێ ده‌کهن. ئەم سیاسه‌ته‌ی حکومتی ناوه‌ندی له‌م سالانه‌ی دوایدا زۆر په‌ره‌ی سه‌ندووه و، چه‌ندان په‌هه‌ندی جیا‌جیای وهرگرتووه. حکومتی هه‌ریمی کوردستان به‌رده‌وام به‌ره‌نگاری ئەم سیاسه‌ته په‌رزه‌به‌رستیه‌ بووه‌ته‌وه و، له‌ریگه‌ی ده‌زگا‌کانی راگه‌یاندن و کۆڕ و سیمینار و بۆنه‌نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کاندا په‌رده‌ی له‌ روو هه‌لمالیوه. هه‌روه‌ها له‌گه‌ڵ داووده‌زگا نیوده‌وله‌تیه‌کان و میوانانی بیانی و پۆژنامه‌نووساندا ئەم بابه‌ته به‌دریژی خراوه‌ته‌روو. له‌سه‌ردانه دیپلۆماسیه‌کانی سه‌رۆکی حکومتی هه‌ریم و به‌پرسانی تری حکومت و له‌ریگه‌ی که‌ناله دیپلۆماسیه‌کانه‌وه ئەم کیشه‌یه وه‌ک کیشه‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یه‌ی گه‌لی کوردستان به‌رچاو خراوه و، داواکراوه پشتیوانی له‌گه‌له‌که‌مان بکریت بۆ راگرتنی ئەم زۆلم و چه‌وساندنه‌وه به‌ی وینه‌یه.

په‌رۆسه‌ی ئاشتی ناوه‌خوئی نیوان پارتی دیموکراتی کوردستان و یه‌کیته‌ی نیشتمانیی کوردستان هه‌نگاوی زۆری به‌ره‌وپه‌ش بریوه و، هاوکاری و هاوتاهه‌نگی له‌ نیوان ئی‌داره‌ی هه‌ردوولا له‌ زۆر بواردا هه‌یه. هه‌روه‌ها له‌ ماوه‌ی سالی رابردوودا ژماره‌یه‌ک له‌ ده‌رکراوه‌کانی هه‌ردوولا گه‌رانه‌وه سه‌ر مال و حاللی خوێبان. کۆبوونه‌وه‌کانی لیژنه‌ی بالای ته‌نسیقی ئاشتی له‌سه‌ر بنه‌مای ریکه‌وتنی و اشنتۆن به‌رده‌وامه و، شانیدیکی ولاته یه‌کگرتووه‌کانی ئەمه‌ریکا بۆ به‌دواداچوونی جیه‌جیه‌ی کردنی خاله‌کانی ریکه‌وتنه‌که سه‌ردانی هه‌ردوولای کرد، هه‌روه‌ها سه‌ردان و هاتن و چوونی شاندی هه‌ردوولا به‌رده‌وامه و، ئازادیی هاتوچۆی هاوولاتیان فه‌راهه‌م بووه و رۆشنی‌بان و نووسه‌ران له‌ کۆڕ و یاد و فیستیڤاله‌کانی هه‌ردوولادا ئاماده‌ ده‌بن. مایه‌ی خو‌شحالییه که‌ گریکۆتیره‌کان یه‌ک له‌دوای یه‌ک ده‌کرینه‌وه و به‌هیوای ئەوه‌ی رۆژتیک زووتر ئاشتی به‌ته‌واوی بال بکیشی.

سه‌رۆک مه‌سه‌ود بارزانی به‌رده‌وام ناگه‌داری کار و چالاکییه‌کانی حکومت ته‌ و، سه‌رنج و پێش‌نیاز و رێنۆینی و راسپارده‌کانی به‌رێزبان رێ نیشانده‌رمانن. سه‌رۆکی حکومت به‌رێز نیچیرقان بارزانی به‌شپه‌یه‌کی راسته‌وخۆ سه‌ره‌شته‌ی کاری وه‌زاره‌ته‌کان ده‌کات و، پڕۆژه‌کان به‌سه‌رده‌کاته‌وه و له‌ زۆریه‌ی بۆنه‌ ئی‌داره‌ی و نیشتمانییه‌کاندا ئاماده‌ ده‌بی.

لی‌ره‌دا پێویسته ئاماره‌ به‌رۆلی جیه‌گری سه‌رۆکی حکومت به‌رێز سامی عه‌بدوهره‌مان به‌ده‌م که له‌ په‌رۆسه‌ی به‌دواداچوونی کاره‌کاندا هه‌میشه ئاماده‌یه. به‌تایبه‌تی له‌ سه‌ره‌شته‌ی لیژنه‌ی بالای ۱۹۸۶. چاره‌سه‌رکردنی زۆریه‌ی گه‌روگرفته مه‌بدانییه‌کانی نیوان ده‌زگا‌کانی حکومت و ئاژانسه‌کانی نه‌ته‌وه یه‌کگرتووه‌کان له‌ نه‌ستۆی ئەواندایه و، سه‌ره‌شته‌ی کۆبوونه‌وه‌کان ده‌کات و، به‌وردی له‌ جیه‌جیه‌ی بوونی کاره‌کان ده‌پێچیته‌وه.

هه‌موو ده‌زگا‌کانی پێوه‌ندیدار به‌راپه‌راندنی پڕۆگرامی ۹۸۶ له‌ ئاماده‌کردنی پڕۆژه و نه‌خسه و هاوتاهه‌نگیه‌کاندا چالاکی ده‌بینن. له‌ نیوان ئەمانه‌شدا داووده‌زگا‌کانی سه‌ر به‌وه‌زاره‌تی یارمه‌تی مرقایه‌تی و هاوکاری.

ئوه‌ ده‌مینه‌ته‌وه، له‌ کۆتاییدا دووباره‌ی بکه‌ینه‌وه و هیوای ئەوه بخوازین که‌وا له‌ ئاستی متمانه‌ی گه‌لی کوردستاندا بین و، پشتیوانی له‌ رۆله‌کانی گه‌لی کوردستان و لایه‌نه‌ سیاسییه‌کان و رۆشنی‌بان و تیکرای دلسۆزان و بنه‌ماله‌ی شه‌هیدان بخوازین بۆ سه‌رکه‌وتن له‌م ئەرکه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ی و نیشتمانییه‌دا.

له كۆتايى ئەم دەسپىتكە بۆكتىبى چالاكئىيەكانى كابىنەى چوارەم لەسالى دووهمى تەمەنىدا، بەپىيوستى دەزانم كەوا وپراى سوپاسى بۆ ھەموو داوودەزگاكانى حكومەت، ھەروەھا سوپاسى لەشكرى پىشمەرگەى كوردستان و تەواوى لڤەكانى حزب و سەرجم داوودەزگاكانى پارتى ديموكراتى كوردستان بكم بەرئىكخستن و سياسى و لەشكر و راگەياندن و نووسىنگەكانى دەرەو و پىوھندىيەكانىشەوھە كە ھەمىشە رۆلى پشتىوان دەبىن بۆ سەرگەوتنى داوودەزگاكانى حكومەت لە كار و چالاكى و خزمەتگوزارىيەكاندا.

ھەروەھا سوپاسى سەرجم لایەنە سياسىيەكان و رىكخراوھ پىشەيى و سەندىكاكان و توئىژ و چىنەكانى كۆمەلى كوردەوارى دەكەين كە حكومەتى ھەرئىم بەحكومەتى خويان دەزانن و رۆژانە ھاوكارىيە دەزگاكان دەكەن لەپىناو جىبەجى كوردنى پرۆگرامەكانى ئاوەدانكردنەوھ و خزمەتگوزارى و ئاسايشدا. پىيوستە ئەم ھاوكارى و ھاودەنگىيە لەنىوانى مىللەت و دەزگاكانى حكومەتدا زياتریش بەرەوپىش بچى و ھەموو رۆوھەكانى ژيان بگرتتەوھ. ئەم دەسكەوتەى ئەمرو بەرھەمى خويى شەھىدان و رەنج و قوربانىدانى رۆلەكانى گەلى كوردستانە. بەرھەمى دەيان سالى ماندوووبوون و كوئىرەوھىيە بەتايىبەتیش بەرھەمى شورشى مەزنى ئەيلوول و گولانە بەرئىبەرايەتى باوكى نەتەوھىيمان بارزانىي نەمر. بۆيە لەم دەرفەتەدا سەرى رىز و نەوازى لە يادى بارزانىي نەمر و ھەمىشە زىندوو كاك ئىدرىس بارزانى دادەنوئىن.

له بواری پاراستنی ئەمن و ئاساییدا

له بواری پاراستنی نه من و ئاسایشدا

ئاشکرایه که دابینکردنی ئاسایش و پاراستنی سهر و مال و مولکی هاوولاتیان و جیبه جیتکردنی یاسا ئهرکیکی سهره کیی حکومتی ههریمی کوردستانه. له ماوهی سالی رابردودا بۆ پاراستنی سهره ریبی یاسا و دابینکردنی نه من و ئاسایشی هاوولاتیان زۆر کار و چالاکیی گرنگ ئه نجام دراون. له ئه نجامی ههول و کوشش و شه ونخوونی دهزگا پتوه ندیداره کانی حکومتی ههریم و هاوکاری و پشتگیری جه ماوه ری کوردستانه وه، هیمنی و نه من و ئاسایش تا رادهیه کی بهرز دابینکراوه و هاوولاتیان له گیان و مال و مولکی خویان دلنیا بوونه، ئه مهش زه مینه یه کی له باری ره خساندوه بۆ ئه وهی به دلنیا بییه وه ئیشوکاری خویان رابهر پتین و سهرمایه کانیان بۆ ئه نجامدانی پرۆژه و کاری به نرخ و به ره مه پین به کار به پین.

له سالی ۲۰۰۱ د پتیهی تاوان له ناو کۆمه لدا به رادهیه کی بهرچا و دابه زیوه و تاوانی گه وه وه کو کوشتن یا دزی گه وه له چا و سالانی پتیشوو به رتیهی ۳۵٪ - ۴۵٪ کم بووه ته وه، ههروه ها زیاتر له ۹۰٪ ی تاوان و رووداوه کان به هیممه تی دهزگاکانی پولیس و ئاسایش و به هاوکاریی هاوولاتیان ئاشکرا کراون، بیگومان ئه مهش پتیه یه کی بهرز و نیشانه ی ئه وهیه که ئاستی کار و چالاکییه کان له م بوارده دا په ره سه ندنی بهرچاوی به خویه وه بینیه وه.

ئهمه ی خواره وهش پوخته ی گرنگترین کار و چالاکییه کانه له م بوارده دا:

۱- کار و کوشش به رده وام بووه بۆ پاراستن و جیبه جیتکردنی ئازادییه گشتییه کان و پاراستنی ئه زمونی دیموکراتی گه له که مان و رتیزگرتن له مافه کانی مرۆف له ههریمی کوردستاندا. رینوتینی پتیبست به سه رجه م دهزگاکانی هتیزی ئاسایشی ناوخۆ دراوه که پابه ندی ته وای بنه ما یاساییه کان و مافه کانی مرۆف بن.

ههر له روانگه ی باوه ربوون به دیموکراسی و جیبه جیتکردنی به شتیه یه کی پراکتیکی له سالی رابردودا ۲۰ مۆله تی یاسایی به ۱ سه ندیکا و ۶ کۆمه له و ۳ یه کیتی و ۵ ریکخراو و ۵ بنکه ی رۆشنیبری جوړاوجۆر دراوه.

۲- چه ندین خولی به رده وامی مه شق و راهیتان بۆ پیاوانی پولیس و ئاسایش و ئه فسهر و په لدارانی هتیزی ئاسایشی ناوخۆ به مه به ستی پتیشخستنی ئاستی زانستی و په ره پیدانی کار و چالاکییه کانیان ئه نجام دراوه.

۳- له پیناوی باشتر به رتیه بردنی ئیشوکاره کان و له سه ر داوای خه لکی ناوچه کان، چه ندین یه که ی کارگتیری تازه کراونه ته وه، وه ک کردنه وه ی ناحیه ی سمیلان له قه زای چۆمان و ناحیه ی به حرکه له قه زای ناوه ندی هه ولتیر و ناحیه ی جه مانکی له ئامیدی. ههروه ها جیا کردنه وه ی به رتیه به رایه تی که له ک له قه زای ئاکری و به ستنه وه ی به ناحیه ی خه بات له قه زای ناوه ندی هه ولتیر.

۴- به مه به ستی به رزکردنه وه ی ئاستی زانستی و کارگتیری سه رۆکی یه که کارگتیرییه کان بۆ یه که مین جار له ههریمدا سه نته ری په ره پیدانی کارگتیری کرایه وه که خولی یه که می له ۲۰۰۱/۱۱/۱۷ دهستی پین کرد و ۲۰ به رتیه به ری ناحیه تیایدا به شدار بوون.

ههروه ها بنکه ی به رده وام بۆ پتیشخستنی زانیاریی کارمه ندانی ئاسایش له ههریمدا هه یه و له م بنکانه دا چه ندین وانه و بابه تی گرنگ له بواری یاسا و مافی مرۆف و کاره پسه پزیرییه کان پتیشکیش ده کرتین.

۵- بابه خیتیکی زۆر به کۆلیجی پولیس دراوه چ له رووی په ره پیدانی ئاستی زانستی خوله کان و چ له رووی

دايىنكىردى پىداۋىستىيە جۆراوجۆرەكانى ۋەك كەلپەل ۋەكتىبى رۆشنىبىرى ۋە دروستكىردى بالەخانە ۋە كرىنى داۋودەرمان ۋە كۆمپىوتەر ۋە شتى تىرى لەم بابەتە.

گىرنگىرىن چالاكىيەكانى ئەم كۆلىجە لە سالى ۲۰۰۱د ئەمانە بوون:

- لە ۱۹/۶/۲۰۰۱د خولى دوۋەمى قوتابىيان كۆتابى هات ۋە ۶۰ قوتابى بەپلەى ئەفسەر دەرچوون.
- لە ۱۲/۱/۲۰۰۱د خولى چوارەمى كۆلىج دەستى پىن كىرد ۋە ۷۰ قوتابى لەم خولەدا بەشدارن.
- لە ۲۲/۱۲/۲۰۰۱د بۆ يەكەم جار لە ھەرىمى كوردستاندا خولى يەكەمى ئافىرەتانى دەرچووى كۆلىجەكان كرايەۋە كە شەش مانگ دەخايەنىت. ژمارەى ۋەرگىراوان ۶ قوتابىيە ۋە بە پلەى ملازم دەرەچن.
- لە ۲۲/۱۲/۲۰۰۱د خولى سىبەمى دەرچووى كۆلىجەكان كرايەۋە كە ۳۵ قوتابى لەم خولەدا ۋەرگىراون.
- لە ۲۲/۱۲/۲۰۰۱د خولى پىنچەمى كۆلىجى پۆلىس كرايەۋە كە ۹۲ قوتابى لەم خولەدا بەشدارن.
- دايىنكىردى پىداۋىستىيەكانى قوتابىيانى خولى ئافىرەتان: ۶۷.۹۶۰ دىنار.
- دايىنكىردى پىداۋىستىيەكانى قوتابىيانى خولى پىنچەم ۋە خولى دەرچووانى كۆلىجەكان: ۶۰۷.۰۰۰ دىنار.
- دروستكىردى ۴ ھۆلى نوستن ۋە ژوورى كۆمپىوتەر بۆ ھەوانەۋەى قوتابىيان لەگەل شوورەى دەرەۋەى كۆلىج: ۸۴۰.۵۲۶ دىنار.
- دايىنكىردى كەلپەلى جۆراوجۆر ۋەك داۋودەرمان ۋە كۆمپىوتەر ۋەكتىبى رۆشنىبىرى بە: ۱۲۸.۱۶۰ دىنار.
- ۶- ھەۋلى جددى دراۋە بۆ بەرەنگارىبونەۋەى قاچاغچىيەكان ۋە رىتگەگرتن لە ھىتان يان بردنە دەرەۋەى كەلپەل بەشىۋەيەكى ناياسايى لە ھەرىم ۋە پاراستنى ئابورىبى ۋە لاتەكەمان، ئەمەش لە رىتگەى دانانى بازگە ۋە دەستەى پۆلىسى گشتى سنور ۋە گومرگ. لە ماۋەى سالى ۲۰۰۱د تۋانراۋە ۱،۲۵۳،۰۰۰ ھالەتى قاچاغچىيە دەستگىر بىكرىن كە زىاتر لە ۲.۵ مىليۇن دىنار غەرامە كراون.
- ۷- لە بوارى ئاۋەدانكىردنەۋە ۋە گەشەپىداندا بۆ سالى ۲۰۰۱ گەلى پىرۆژەى جۆراوجۆر دروستكراون يا لە ژىر جىبەجىكىردندان، ھەرۋەھا كارى ئاۋاكىردنەۋە ۋە چاكىردنەۋەى بالەخانە جۆراوجۆرەكان درىژەى ھەيە. تىپچووى گشتى دروستكىردن ۋە ئاۋاكىردنەۋەى بالەخانەكان ۵۸.۵۲۵.۷۷۰ دىنار بوۋە ۋەك:
- دروستكىردى گرتووخانى مەلبەندى - قۇناغى يەكەم لە پارىژگەى دھۆك ۲۵.۹۴۵.۹۵۰ دىنار.
- دروستكىردى ۴ ھۆلى نوستن ۋە ژوورى كۆمپىوتەر بۆ كۆلىجى پۆلىس: ۶۳۸.۱۷۷ دىنار.
- دروستكىردى ۸۵ خانوۋ لە دەرەۋەى ئامىدى لە پارىژگەى دھۆك: ۷.۸۴۶.۶۰۵ دىنار.
- دروستكىردى خانوۋى گومرگى سەرزىپ لە كانى ماسى: ۱.۵۳۲.۲۱۲ دىنار.
- دروستكىردى ۱۰ خانوۋ بۆ پىزىشكان لە پارىژگەى دھۆك: ۲.۴۰۰.۴۶۶ دىنار.
- دروستكىردى كۆمەلگەى نەخۆشىبى ددان لە پارىژگەى دھۆك: ۱.۶۷۳.۹۷۰ دىنار.
- دروستكىردى پلىكانەى يارىگەى شەقلاۋە: ۱۳۰.۳۲۰ دىنار.
- دروستكىردى تەلارى كۆشكى ھونەرى: ۱۳.۵۶۲.۰۰۰ دىنار.
- دروست كىردى چەندىن بىكەى ئاسايش ۋە پۆلىس لە سىدەكان ۋە دارەتوۋ ۋە مىرگەسور ۋە شوپىنى تر:

٤.١٨٢.١٩٤ دینار.

- ئاواکرنهوهی دهیان باله خانهی جۆراوجۆر: ٦٤٣.٨٧٦ دینار.

٨- په له کراوه له به جیههتینی دفتهری لیکۆلینهوهکان له بنکهکانی پۆلیس و ئاسایشدا بۆ ئهوهی کیشهکان له ماوهی یاسایی خۆباندنا کۆتاییان پێ بهینریت و رهوانهی دادگه بکرتین تا به پیتی یاسا مامهلهیان له گهلهدا بکرتیت و بپاریان له سههر بدری.

٩- گرنگی زۆر دراوه به ریکخستنی هاتوچۆی ئۆتۆمۆبیل له سههر شەقام و رینگهکانی ناو شار و شارۆچکهکان و رینگا سههرهکیسهکانی دهروهی شارهکان و له م بوارهدا چالاکی بهرچاو نهنجام دراوه و پیتشکهوتنی باش بهدی هاتوه. ههروهها په رهپیدانی به رپوهه رایه تیبی هاتوچۆ و کردنهوهی به رپوهه رایه تیبی هاتوچۆی گشتی نیشانهی بایه خدانی حکومهتی ههریمه به ریکخستنی زیاتری ئه و بواره.

بینگومان هاوکاریی هاوولاتیانی کوردستان له گهله دهزگا پتوهندیدارهکان و پابه ندبوونیان به رینۆتیبیهکانی هاتوچۆ جگه له وهی که رووی شارستانی کۆمه لگه که مان دهرده خات و نیشانهی پیتشکهوتنی میلله ته که مانه ، له هه مان کاتیشدا فاکته ریکگی گرنگه بۆ که مکردنه وهی رووداوهکانی ئۆتۆمۆبیل و پاراستنی گیان و مالی هاوولاتیان. له سالی ٢٠٠١ دا زیاتر له ٢٠ میلیۆن دینار له رینگای مۆله تدان و کۆکردنه وهی ره سمی جۆراوجۆره وه به ده ست هاتوه.

١٠- هه ولدراوه هاوولاتیانی کوردستان له وه رگرتنی ره گه زنامه بچ بهش نه بن و له سالی ٢٠٠١ دا بۆ به که مین جار زیاتر له (١٠٠) هه زار ناسنامه و ره گه زنامه به هاوولاتیان دراوه.

١١- له سههر راسپاردی به رپیز سه رهۆکی ئه نجومه نی وه زیران له سالی ٢٠٠١ دا حکومه تی ههریمی کوردستان به رده وام بووه له سههر ته ملیک کردنی خانوو و شوقه حکومییه کان به نرخیککی هه رزان به سههر هاوولاتیاندا به م شپوهیهی خواره وه:

- ٤٠٠ خانوو له گهله ٩٠ شوقه له پاریزگهی هه ولتیر به سههر دانیشتهوانیاندا ته ملیک کراون. داها تی ئه م هه نگاوه ١٥.٣٧٦.٠٠٠ دینار بووه.

- ٢٣٥ خانوو له پاریزگهی دهۆک به سههر نیشته جیبی خانووهکاندا ته ملیک کراون به پاتی ٨.٥ ملیۆن دینار. هه ر له هه مان سالدا ئه و باله خانه حکومییهانی که هاوولاتیان ده ستیان به سههر دا گرتبوو چۆل کراون و نیشته جیبی باله خانهکانیش به شپوهیهکی گونجاو قه ره بوو کراونه ته وه.

١٢- له پیتناوی بایه خدانی زیاتر به پاراستنی ئه من و ئاسایشی هاوولاتیان و ریکخستنی زیاتری ئیشوکارهکان له سالی ٢٠٠١ دا چه ندین بنکهی پۆلیس و ئاسایش له شوین و ناوچه جۆراوجۆرهکاندا کراونه ته وه وهک کردنه وهی بنکهی پۆلیسی ناشتی له گه رهکی سوورچیان له هه ولتیر، کردنه وهی بنکهی پۆلیسی نه خو شخانه له سوۆران، کردنه وهی بازگهکانی به ستۆره و کۆرئ و شاویس و به حرکه له پاریزگهی هه ولتیر.

١٣- بۆ پاراستنی زیاتری ئه من و ئاسایشی هاوولاتیان و په ره پیدانی کار و چالاکی ده زگاکانی هیزی ئاسایشی ناوخۆ له سالی (٢٠٠١) دا به گشتی پاره و ئیمکاناتیکی زۆر له سههر بودجهی حکومه تی ههریمی کوردستان سه رفکراوه وهک له خواره ودا دهرده که وی:

- أ- دروستکردنى باله خانەكان: ۵۷.۸۸۱.۸۹۴ دینار.
- ب- پاککردنەوہى باله خانەكان: ۶۴۳.۸۷۶ دینار.
- ج- کرپنى ۱۱ ئۆتۆمۆبیل بۆ پۆلیسى فریاکەوتن: ۷۰.۰۰۰ دۆلار.
- د- دابینکردنى جلویەرگى ھاوینە و زستانە و قەمسەلە بۆ کارمەندانى ھىزى ئاسایشى ناوخۆ: ۴.۱۵۶.۷۸۹ دینار.
- ه- دابینکردنى کەلپەلى جۆراوجۆر: ۳۲۴.۰۳۵ دینار.
- و- کرپى خانوو: ۵۲.۰۰۰ دینار.
- ز- کرپى ئۆتۆمۆبیل: ۴۲.۰۰۰ دینار.
- ک- مەکینە و دەزگا و ئامپىر: ۲۸۸.۸۰۰ دینار.
- ل- ئامپىرى پەيوەندى بۆ پۆلیسى فریاکەوتن: ۲۷.۵۰۰ دۆلار.
- م- چاککردنەوہى ئۆتۆمۆبیل: ۳۸۶.۴۲۱ دینار.

ت	تفاصيل نوع الجريمة	شرطة اربيل			شرطة دهوك			المجموع الكلي		
		المسجل	المكتشف	غير المكتشف	المسجل	المكتشف	غير المكتشف	المسجل	المكتشف	غير المكتشف
١	القتل العمد	٧٩	٦٤	١٥	٦٣	٥٥	٨	١٤٢	١١٩	٢٣
٢	شروع بالقتل	١٠٤	٩٨	٦	٣٦	٣٦	-	١٤٠	١٣٤	٦
٣	القتل الخطأ	٣	٣	-	-	-	-	٣	٣	-
٤	حوادث مرورية مميتة	٥٨	٥١	٧	٨٤	٨٤	-	١٤٢	١٣٥	٧
٥	حوادث مرورية غير مميتة	٥٠٥	٤٣٤	٧١	٣٩٣	٣٨٠	١٣	٨٩٨	٨١٤	٨٤
٦	الايزاء العمد	١,٥١٣	١,٤٧٧	٣٦	٥٧٢	٥٥٣	١٩	٢,٠٨٥	٢,٠٣٠	٥٥
٧	الخطف	٢٧	٢٦	١	١٧	١٧	-	٤٤	٤٣	١
٨	السراقات المهمة	١٢١	٦٦	٥٥	١٩١	١٧١	٢٠	٣١٢	٢٣٧	٧٥
٩	السراقات البسيطة	٣٠٥	٢١١	٩٤	١٩٦	١٨٠	١٦	٥٠١	٣٩١	١١٠
١٠	الشروع بالسرقه	٧	٦	١	١	١	-	٨	٧	١
١١	الرشوة	-	-	-	١	١	-	١	١	-
١٢	الاختلاس	-	-	-	١	١	-	١	١	-
١٣	الاخري غير المصنفة	٣,٤٥٧	٣,٢١٩	٢٣٨	١,٣٣٤	١,٣١٦	١٨	٤٧٩١	٤,٥٣٥	٢٥٦
	المجموع الكلي	٦,٢٠٤	٥,٦٨٠	٥٢٤	٢,٩١٤	٢,٨١٩	٩٥	٩,١١٨	٨,٤٩٩	٦١٩

له بوارى كاروبارى پيشمه رگه دا

له بواری کاروباری پيشمه رگه دا

حکومته تی ههریمی کوردستان له ریگه ی وه زاره تی کاروباری پيشمه رگه وه سه ره شتی ئیداره ی له شکرى کوردستانى کردوه، ئه وه له شکره ی که ئه رکی سه ره کبی پاراستنی ده سته که وته کانی شوړشی رزگاربخوازی کوردستانه، له سه رووی هه موویانه وه پاراستن و راگرتنی ئه زمونی دیموکراتی گه له که مان که پاش راپه رینه مه زنه که ی به هاری ۱۹۹۱ هاته کایه وه.

له شکرى کوردستان هه میسه له هه ولی جیددی دایه بو خو ریکخستنه وه و به رزکردنه وه ئاستی هوشیاری و روحیه ت و توانای به رگری پيشمه رگه، به ئومیدی ئه وه ی له شکرى نیزامی کوردستانیه روه ر دروست بکریت که شان به شانی به رگریکردن له هه موو ده سته که وته کانی گهل و نیشتمان، هه میسه جیگای متمانه ی گه لی کوردستان و پارێزه ری مافه کانی بیته. له شکرى بیته که سوود له زانسته سه ربازییه هاوچه رخنه کان و بییر و باوه ر و ئه زمونی پيشمه رگایه تی و خه باتی نه پساهوی پارتی و بارزانی وه رگریت و، بیکات به مه شخه لی ریگه ی خه بات و به رخدان.

له سالی ۲۰۰۱ ده ئه کادییای عه سه که ری زاخو که یه که یکه له پرۆژه گرینگه کانی ئیداره ی کورد، به رده وام بووه له سه ر ئاماده کردن و پیگه یانندی ئه فسه ری شاره زا و لیته اتوو بو ریزه کانی له شکرى کوردستان. رۆژی ۲۰۰۱/۹/۱۱ خولی چواره می ئه کادییا کۆتایی هات و پۆلیک ئه فسه ری تر ده رچوون. به ر له وهش له سی خولی تر دا ژماره یه کی زۆر له پسپۆری سه ربازی ئاماده کراون و خراونه ته ناو ریزه کانی له شکرى کوردستانه وه.

له مانگی ۲۰۰۱/۸ ده له شکرى گولان پاش خولیکی چوار مانگی له شه قلاوه ئاهه نگی ده رچوون و دروستبوونی ئه وه له شکره تیکۆشه ره ی ساز دا.

هه ر له م ساله دا چه ندین خولی جوړاوجوړ بو به رزکردنه وه ئاستی سه ربازی و رۆشنییری پيشمه رگه و فه رمانده کان سازکراون وه ک:

- کردنه وه ی چه ندین خولی فه رمانده یی له سه ر ئاستی لق و فه رمانده ی به تالیۆنه کان بو په ره پیدانی زانیاری سه ربازی و مه شق و راهیئان له سه ر هونه ری نوی سه رکردایه تی کردن.

- رۆژی ۲۰۰۱/۱۰/۲۲ له شکرى تاییه تی زاویته ده رچوانی خوولی دو انزه ده می پيشکیش به له شکرى کوردستان کرد و رۆژی ۲۰۰۱/۱۰/۳۰ کۆتایی به خولی هینا که تاییه ت بوو به جیگری سه ره له کان. له شکرى تاییه تی زاویته چوار سال له مه وه به ر دامه زراوه و چه ندین پسپۆر و شاره زا له بواری پيشمه رگایه تی و سه ربازیدا مه شق به پيشمه رگه کان ده که ن.

- له فیتره کانی شه قلاوه، پیرزین، کانی قرژاله... هتد چه ندین خولی مه شق و راهیئان بو پیگه یاندى و باشرکردنی ئاستی پيشمه رگه له ریزه کانی له شکره کراونه ته وه.

- هه ر له سالی ۲۰۰۱ ده ۲۵ خولی رۆشنییری و سمیناری جیا جیا بو کادیانی ریکخستنی پيشمه رگه ئه نجام دراون.

له شکرى کوردستان به هوی هه بوونی ئه وه فیتره گانه و له سایه ی ئه کادییای عه سه که ری زاخوه توانیویه تی چه ند

هێزێکی نێزانی رێکبخات که به پیتی سیسته می نوی و هاوچه رخی سه ربازی ته وای مه رجه کانی سه ربازیان تیدایه و له تیکرای فیرگه کانی شدا ماوه به ماوه خۆنواندنی سه ربازی نه نجام ده درین، که نه ویشیان هۆکاریکی تره بۆ زیاتر ناشاکردنی پیشمه رگه به هونه رگانی رووبه روو بوونه وه له مهیدانی شه ر و به رهنگار بوونه وهی حاله تی کتوپر و نااسایی.

هه ر له روانگهی بایه خدان به ژیان و بژیوی پیشمه رگه و ریزگرتن له خه بات و ماندوو بوونی پیشمه رگه قاره مانه کانی له شکری کوردستان و شو رشه کانی گه لی کورد، رۆژی ۲۲/۱۱/۲۰۰۱ له سه ر پیشنیازی فه رمانده یی له شکری کوردستان پیشنیازیکی بۆ نه نجوومه نی نیشتمانی کوردستان به رز کراوه ته وه سه باره ت به ده رکردنی یاسایه ک بۆ خانه نشین کردنی پیشمه رگه .

هه روه ها یاسای خانه نشین کردنی پیشمه رگه ی په ککه وته ده رچوو و که وته بواری جیبه جی کردنه وه .

له بواری بیناسازیشدا به شی پرۆژه کانی له شکری کوردستان توانیویه تی چه ندین سه ربازگه و جیگای هه وانه وه ی پیشمه رگه له سه ر بنه مایه کی مۆدیرن دروست بکات و، هه ر بۆ نمونه رۆژی ۳۰/۱/۲۰۰۱ باره گای نویی فه رمانده یی ده وک کرایه وه که له ۱۱ هۆل پیک هاتوه و به شیوازیکی نه ندازه یی هاوچه رخ بینا کراوه .

ئیسته له شکری کوردستان بووه ته نمونه ی له شکریکی کوردیی هاوچه رخ و، وه زاره تی کاروباری پیشمه رگه ش له لای خۆیه وه به رده وام له هه وڵ و کۆششدا یه بۆ هه رچی باشترکردنی باری ژیان و گوزه رانی پیشمه رگه کانی کوردستان، نه وانه ی بوونه ته قه لغانی به رگری له به رده م هه ره شه و مه ترسییه کانی ناحه زان و دوژمنانی نه زموونی گه له که مان. بۆ سالی نویش له به رنامه یدا یه که ریزه کانی له شکر به پیتی پلانیکی ریکوپیک زیاتر ریک بخریت و، کاری دروستکردنی باره گا و بنکه ی سه ربازی زیاتر و نوێکردنه وه ی نه و فیرگه و باره گا و بنکانه ی که له شکری کوردستان پیوستیه تی په ره ی پی بدریت.

له بوارى پهروهده و فيرگردندا

له بواری په روږده و فیرکردندا

له روانگه ی گړنگی بواری په روږده و فیرکردن بۆ پیگه یانندی نه وه کانی دواړوژ و بهرزکردنه وه ی ناستی زانستی و هوشیاری گه له که مان و مسوگه رکردنی پاشه روژتیکی رووناک بۆ نه زمونه دیوکراتیبه که ی، حکومتی هه ریم بایه ختیکی زوری بهم بواره داوه و پیداویستیبه کانی بۆ دابین کردوه. چالاکیبه کانی حکومتی هه ریمی کوردستان له بواری په روږده و فیرکردندا له م چند خاله ی خواره وه بهرجه سته ده بی:

یه که م- کونفرانسه په روږده ییبه کان:

بۆ به روږده ییبه بردنی بواری په روږده و فیرکردن له کوردستان و دوزینه وه ی پیگه چاره ی گونجاو بۆ گبرو گرفته کانی بهرده م نه م پروسه یه، له سالانی (۲۰۰۰ - ۲۰۰۱) دا دوو کونفرانسی په روږده ییبه فراوان له ژیر چاودیری و سه رپهرشتی بهرپرز سه روکی حکومتی هه ریم کاک نیچیرقان بارزانی له هه ولیری پایته ختدا نه نجام دران. کونفرانسی یه که میان سالی ۲۰۰۰ له سه ر بودجه ی حکومتی هه ریم نه نجام درا و زیاتر له ۳۰۰ شارهزا و پسپوړی په روږده ییبه به شدارییان تیا دا کرد. کونفرانسی دووهمیش سالی ۲۰۰۱ له سه ر بودجه ی بهرنامه ی ۹۸۶ و به هاوکاری هه ردوو ریکخراوی یونسکو و یونیسف سازکرا و زیاتر له ۳۵۰ شارهزا و پسپوړی بواری په روږده و فیرکردن به شدارییان تیا دا کرد.

له کونفرانسه کاندای بواره جیاجیاکانی رهوتی په روږده و فیرکردن له کوردستان بهوردی تاوتوی کران و خاله ئیجاییبه کان ده ستنیشان کران و بهرنامه یه کی ریکوپیک بۆ چاره سه رکردنی گرفت و کوسپه کان دارپژرا. هه روها گه لیک بابه تی گړنگ تیشکیان خرایه سه ر وه ک:

په ره پیدانی پروگرامه کانی خویندنی سه ره تایه و ناوهندی و دواناوهندی، خویندنی ئیلزای و نه هیشتنی نه خویندنه واری، بابه تی سه ره پهرشتیاری پسپوړی و په روږده ییبه، ریکخستنی بواری دارایی، نه زمونه کان، چاپه مه نی، فیرکردنی پیشه یی، باخچه ی ساوایان، خویندنی تورکمانی و سربانی، بیناسازی، مه شق و راهیتان و چندین بابه تی دیکه.

له کوتاییشدا چندین بریار و پاسپارده ی گړنگ ده رکران که په نگدانه وه ی ئیجایی کاریگه ریان ده بی له سه ر بهرودانی زیاتر به پروسه ی په روږده و فیرکردن له کوردستاندا.

دووه م: پروژه کانی بیناسازی و ئاواکردنه وه:-

له سالی خویندنی ۲۰۰۰ - ۲۰۰۱ دا نه م پروژانه ی خواره وه نه نجام دراون:

۱- ۱۶۱ قوتابخانه ی سه ره تایه له پاریزگه ی هه ولیر و ۱۱۹ قوتابخانه ی سه ره تایه و ۵ قوتابخانه ی ناوهندی و دواناوهندی له پاریزگه ی دهوک کراونه ته وه، که کوئی گشتی ده کاته ۲۸۵ قوتابخانه.

۲- هه ر له سالی خویندنی ۲۰۰۱ دا ۲۶ قوتابخانه ی ۱۲ پوولی و ۱ قوتابخانه ی ۹ پوولی و ۳۶ قوتابخانه ی ۶ پوولی له هه ردوو پاریزگه ی هه ولیر و دهوک دروست کراون.

۳- کردنه وه ی ۳ په یانگه ی پیگه یانندی ماموستایان له قهزاکانی زاخو، سووان و میترگه سوور.

- ۴- کردنهوهی کۆلیجی مامۆستایان له هەردوو زانکۆی سەڵاحەدین و دھۆک لەسەر پێشنیازی وەزارەتی پەرەدە.
- ۵- دروستکردنی دوو بەلەخانە بۆ ئامادەییی بازرگانی، یەکتیکیان لە شاری دھۆک و ئەوێ تریان لە قەزای زاخۆ کە لە قۆناغی دواییدان.
- ۶- دروستکردنی بەلەخانەیەک بۆ پەیمانگەی هۆتیل و گەشتوگوزار لە پارێزگەی دھۆک.
- ۷- دروستکردنی دوو بەلەخانە بۆ پەرەدەیی قەزای زاخۆ و قەزای ئاکری.
- ۸- دروستکردنی بەلەخانەیەک بۆ سەرپەرشتیاری پەروەردەییی ۸۲٪ی تەواو بوو لە پارێزگەی هەولێر.
- ۹- دروستکردنی بەلەخانەیەک بۆ سەرپەرشتیاری پەروەردەیی «کە تەواو بوو» لە پارێزگەی دھۆک.
- ۱۰- دروستکردنی دوو باخچەی ساوایان لە پارێزگەی دھۆک.
- ۱۱- دروستکردنی ۲۸ خانوو بۆ مامۆستایان و ۱ خانوو بۆ پاسەوانان لە هەردوو پارێزگەدا.
- ۱۲- جگە لەمانەش ۸۶ قوتابخانە لە پارێزگەی هەولێر و دھۆک و ۲ باخچەی ساوایانیش لە پارێزگەی هەولێر ئاواکراوەتەو.

سێیەم- کردنهوهی خولی جۆراوجۆر بۆ مامۆستایان و یارمەتیدان:

- بۆ بەرزکردنەوهی ئاستی زانستی مامۆستایان و شارەزابوونی زیاتریان لەسەر شێواژەکانی نوێی پەرەدە و فێرکردن چەندین خولی مەشق و راھێنان بۆ مامۆستایانی سەرەتایی و ناوەندی کراوەتەو وەک:
- ۱- کردنهوهی خولی زانستی و خولی کارگێڕی و وانهوتنەوه بۆ مامۆستایانی ناوەندی و دواناوەندی کە ۲,۴۸۸ مامۆستا لە هەردوو پارێزگەی هەولێر و دھۆک بەشدارییان تیا دا کردوو.
- ۲- کردنهوهی خولی زانستی و شێوازی وانهوتنەوه بۆ مامۆستایانی قۆناغی خۆبەدەستی سەرەتایی، کە ۴,۵۳۳ مامۆستا لە هەردوو پارێزگەی هەولێر و دھۆک بەشدارییان لەم خولانەدا کردوو.
- ۳- کردنهوهی خولی سەرکردەیی پەرەدەیی بۆ ۵۰ مامۆستا لە هەردوو پارێزگەی هەولێر و دھۆک.
- ۴- کردنهوهی خولی کۆمپیوتەر بۆ مامۆستایان و فەرمانبەران و وەزارەتی پەرەدە.
- حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ یارمەتیدانی مامۆستایان و باشتەرکردنی بژیوی ژبانیان لە ڕووی ئابوورییەوه زۆر چالاکیی ئەنجام داوە وەک:
- ۵- گواستەنەوهی مامۆستایانی دەورووبەری شارەکان بە شێوەیەکی ڕۆژانە و ڕێکۆپیتک بۆ قوتابخانەکانیان و گەڕاندنەوهیان بۆ ناو شار.
- ۶- ۴۱ مامۆستای بەتەمەنی پیاو و ۵۲ مامۆستای بەتەمەنی ئافرەت لە وانهوتنەوه بەخشراون بۆ ئەوێ کە مووچەی مانگانەیان لێ بێرێت.
- ۷- بەشەوانەیی مامۆستایانی ئافرەت کەم کراوەتەو بۆ ۳۷ وانه و بەشەوانەیی مامۆستای پیاوی بەتەمەن کەم کراوەتەو بۆ ۳۲ وانه.

چوارهم- چاپکردنی کتیب:

هه‌رچه‌نده که چاپخانه‌ی په‌روه‌ده له پارتیزگه‌ی هه‌ولتیر به‌شی هه‌ردوو پارتیزگه‌ی هه‌ولتیر و دهۆک ناکات و ته‌نیا ۵۰٪ ی پیتداویستییه‌کانی پێ چاره‌سه‌رده‌کری، له‌گه‌ڵ ئەوه‌شدا حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان په‌رده‌وامه له‌سه‌ر چاپکردن و دا‌بینکردنی کتیب بۆ قوناغه‌ جۆراوجۆره‌کانی خویندن و، هه‌ر له‌ فه‌یزی ۸ ی بریاری ۹۸۶ و له‌ هه‌ولتێ په‌رده‌وامدا‌یه بۆ ئەوه‌ی چاپخانه‌یه‌کی تری له‌م جۆره له‌ پارتیزگه‌ی دهۆک دا‌به‌زیت، بۆ ئەوه‌ی هه‌ردوو چاپخانه‌شان به‌شانی یه‌کتر ته‌واوی پیتداویستییه‌کان له‌م روه‌وه چاره‌سه‌ر و مسۆگه‌ر بکه‌ن.

هه‌ر له‌ سالی ۲۰۰۱ د ۲،۶۷۱،۰۷۹ دانه کتیبی جۆراوجۆری خویندن بۆ هه‌ردوو پارتیزگه‌ی هه‌ولتیر و دهۆک چاپ کراون.

پینچه‌م- یارمه‌تیدانی قوتابیان:

۱- حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان به‌هاوکاری له‌گه‌ڵ هه‌ردوو ریکخراوی یونیسف و یونسکو به‌شه‌ قرتاسیه‌ی پیتوستی به‌سه‌ر قوتابیانی قوناغی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی و دواناوه‌ندیدا دا‌به‌ش کردوه. له‌م روه‌وه ۳۵۸،۷۶۴ قوتابی قوناغی سه‌ره‌تایی و ۱۰۴،۸۸۰ قوتابی قوناغی ناوه‌ندی و دواناوه‌ندی له‌ هه‌ردوو پارتیزگه‌ی هه‌ولتیر و دهۆک به‌شه‌ قرتاسیه‌یان به‌سه‌ردا دا‌به‌ش کراوه.

۲- بۆ ئەوه‌ی ئەو قوتابیانه‌ی که قوناغی سه‌ره‌تاییان ته‌واو کردوه و گونده‌کانیان قوتابخانه‌ی ناوه‌ندی و دواناوه‌ندیان تیا‌دا نییه‌ بتوانن درێژه به‌خویندن بدن، وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده به‌هاوکاری له‌گه‌ڵ ریکخراوی یونسکو پرۆژه‌ی گواستنه‌وه‌ی قوتابیانی جیبه‌جی کردوه. له‌م روه‌وه ۱۴،۲۵۴ قوتابی له‌ هه‌ردوو پارتیزگه‌ی هه‌ولتیر و دهۆک سوودیان له‌م پرۆژه‌یه وه‌رگرتوه و له‌م رێگه‌یه‌وه درێژه‌یان به‌خویندن داوه.

۳- کردنه‌وه‌ی چه‌ندین خولی به‌هێز کردن بۆ پۆله‌کانی سیتییه‌می ناوه‌ندی و شه‌شه‌می دواناوه‌ندی.

۴- کردنه‌وه‌ی دوو قوتابخانه‌ی نمونه‌یی له‌ هه‌ردوو پارتیزگه‌ی هه‌ولتیر و دهۆک که هه‌موو پیتداویستییه‌کانی نوێی خویندنیان بۆ دا‌بین کراوه، وه‌ک تاقیگه‌ی کۆمپیوته‌ر و تاقیگه‌ی دهنگ.

شه‌شه‌م- دا‌به‌شکردنی که‌لوپه‌ل:

له‌ روه‌ی دا‌بین کردنی که‌لوپه‌ل بۆ قوتابخانه‌کان و ده‌زگا په‌روه‌ده‌یییه‌کان له‌ سالی ۲۰۰۱ د ئەم چالاکیانه‌ی خواره‌وه ئەنجام دراون:

۱- دا‌به‌شکردنی که‌لوپه‌لی پیتوست به‌سه‌ر قوتابخانه‌کاندا.

۲- دا‌به‌شکردنی ۶۰ کۆمپیوته‌ر به‌سه‌ر ده‌زگا په‌روه‌ده‌یییه‌کاندا.

۳- دا‌مه‌زاندنی بنکه‌یه‌کی کۆمپیوته‌ر له‌ دیوانی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده که ۱۵ کۆمپیوته‌ر و ۳ پرینته‌ری تیا‌دا‌یه.

۴- دا‌مه‌زاندنی بنکه‌یه‌کی کۆمپیوته‌ر له‌ به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی په‌روه‌ده‌ی میترگه‌سور که ۶ کۆمپیوته‌ری تیا‌دا‌یه.

۵- دا‌به‌شکردنی ۸۰ کۆمپیوته‌ر به‌سه‌ر قوتابخانه و په‌یمانگه‌ جۆراوجۆره‌کانی هه‌ردوو پارتیزگه‌ی هه‌ولتیر و دهۆک.

۶- دروستکردنی ۱۱۰،۶۷۵ په‌حله بۆ قوتابیانی هه‌ردوو پارتیزگه‌.

حەفتەم- نەهیشتنی نەخویندەواری:

له بواری نەهیشتنی نەخویندەواری و پەیره و کردنی خویندنی ئیلامیدا چەندین کار و چالاکی گرینگ ئەنجام دراون وەک:

- ۱- پرۆژەی دیاکۆنیای سویدی بۆ فیتکردنی ۱۰,۰۰۰ کەس له هەردوو پارێزگەی هەولێر و دهۆک کە به هاوئاھەنگی تەواو لە گەڵ وەزارەتی پەرورەدە قۆناغی یەكەمی ئەو پرۆژەییە (قۆناغی بنچینەیی) له ۲۰۰۱/۱/۱۵ و قۆناغی دووھەمیش (قۆناغی تەواو بوون) له ۲۰۰۱/۸/۱۵ بەسەرکەوتوویی تەواو بوون.
- ۲- پرۆژەی ئەنجوومەنی وەزیران بۆ فیتکردنی ۱۳,۰۰۰ کەس له هەردوو پارێزگە، کە قۆناغی یەكەمی له ۲۰۰۱/۲/۱۵ دەستی پێ کرد و له ۲۰۰۱/۸/۱۵ تەواو بوو، قۆناغی دووھەمی پرۆژەكەش له ۲۰۰۱/۹/۱ دەستی پێ کردووە و هیشتا بەردەوامە.
- ۳- پرۆژەی یونیسێف بۆ فیتکردنی ۲۰,۰۰۰ کەس له هەردوو پارێزگە کە له ۲۰۰۱/۱۲/۲۰ دەستی پێ کردووە.

خشتهی ژماره (۱)

چالاکییه کانی وهزارهتی پهروهده له ژیر بریاری ۹۸۶ بو سالی ۲۰۰۱					
کۆی گشتی پاره که	دهۆک		ههولیر		ناوی پروژه
	پاره به \$	ژماره	پاره به \$	ژماره	
ریکخراوی یونسکو					
۳۵۹,۳۶۷	۱۰۳,۸۰۴	۱,۶۷۱	۲۵۵,۵۶۳	۱,۷۵۹	خولی مهشق و راهینان بو ماموستایان
۵۶,۳۵۳	۵۶,۱۷۶	۱۷۷	۲۱,۹۱۹	۱۳۹	خولی کۆمپیوتەر بو فه رمانبه ران
۲۸,۵۰۲	۲۵,۷۶۴	۲,۷۳۸	۴۱,۴۸۰	۲,۲۱۹	خولی به هیزکردنی قوتابیان
۷۳۰,۳۳۶	۳۵۴,۲۶۰	۶,۹۵۴	۳۷۶,۰۷۶	۷,۳۰۰	گواستنه وهی قوتابیان
۱,۱۷۴,۵۵۸	۵۴۰,۰۰۴		۶۳۴,۵۵۴		کۆی
ریکخراوی یونیسف					
۴۷۹,۲۵۷	۲۴۷,۰۱۲	۵	۲۳۲,۲۴۵	۵	دروستکردنی قوتابخانه
۲,۷۱۸,۳۳۷	۱,۰۱۳,۱۳۱	۲۳	۱,۷۰۵,۲۰۶	۴۳	ئاواکرده وهی قوتابخانه
۱۲۷,۲۸۱	۴۰,۷۵۱	۱۷,۴۱۰	۸۶,۵۳۰	۴۳,۲۶۵	دروستکردنی ره حلهی قوتابخانه کان
۳۰۸,۱۳۲	۱۱۳,۷۷۸	۲,۲۲۹	۱۹۴,۳۵۴	۴,۸۹۶	خولی ماموستایان
۹,۳۸۹	.	.	۹,۳۸۹	۱,۳۰۰,۰۰۰	چاپکردنی کتیب
۷,۶۶۸	.	.	۷,۶۶۸	۷۸	خولی کۆمپیوتەر بو فه رمانبه ران
۳,۱۵۵,۴۷۱	۱,۱۶۷,۶۶۰		۱,۹۸۷,۸۱۱		کۆی
ریکخراوی هاییتات					
۳,۸۳۴,۴۰۷	۳,۰۹۷,۰۲۱	۲۱	۷۳۷,۳۸۶	۵	دروستکردنی قوتابخانهی ۱۲- پۆلی
۱,۳۲۴,۷۰۴	۱,۱۰۳,۹۲۰	۲۰	۲۲۰,۷۸۴	۴	دروستکردنی قوتابخانهی ۶- پۆلی
۱۶۵,۷۳۳	۲۵,۴۹۷	۲	۱۴۰,۲۳۶	۱۱	دروستکردنی خانووی ماموستایان
۴۷۹,۳۸۹	۱۶۹,۱۹۶	۶	۳۱۰,۱۹۳	۱۱	ئاواکرده وهی قوتابخانه
۵,۸۰۴,۲۳۴	۴,۳۹۵,۶۳۵		۱,۴۰۸,۵۹۹		کۆی
۱۰,۱۳۴,۲۶۳	۶,۱۰۳,۲۹۸,۸۳۶		۴,۰۳۰,۹۶۴		کۆی گشتی

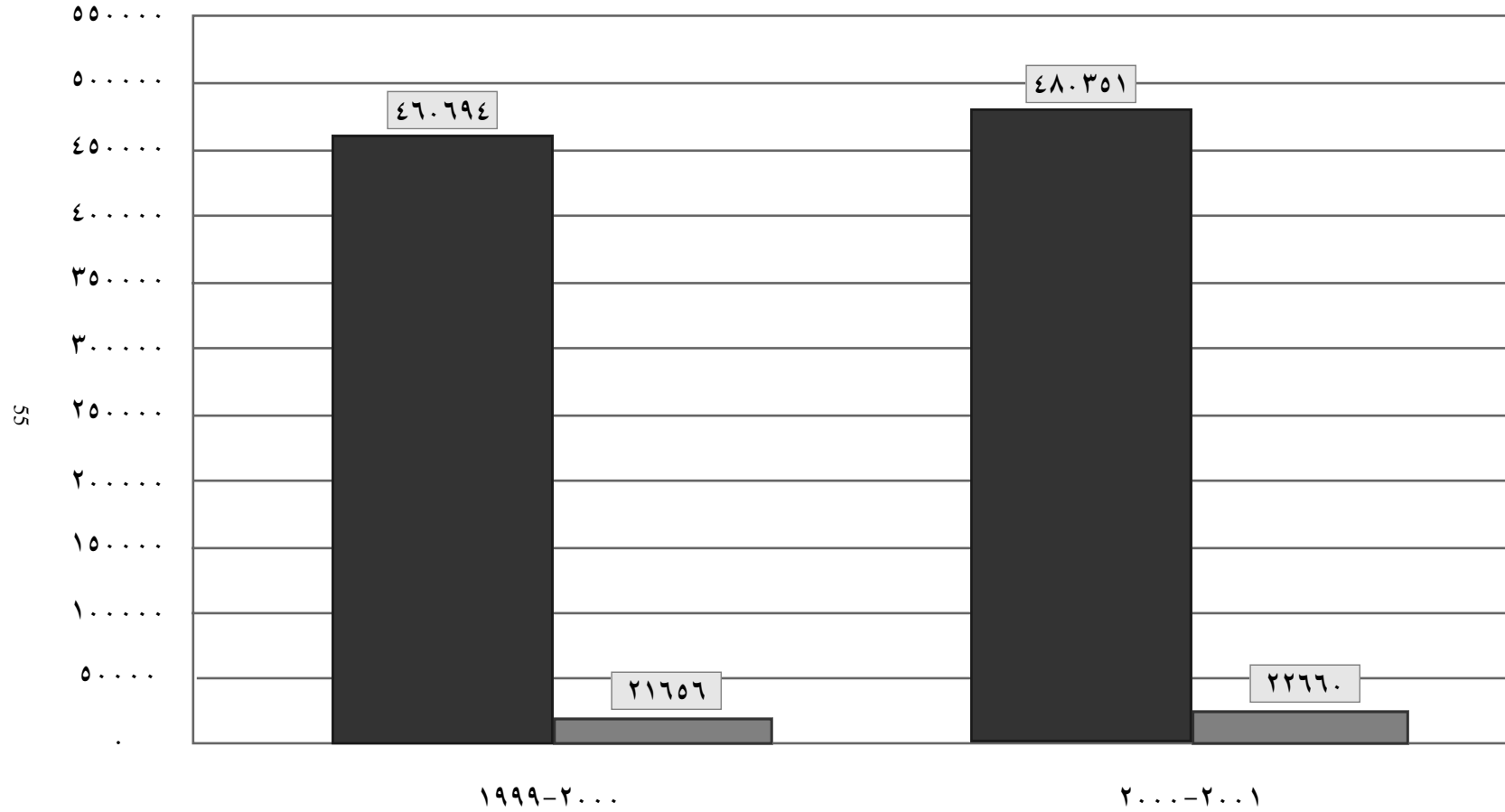
خشتهی ژماره (۲)

خشتهی ژماره‌ی خوله‌کان له سالانی ۱۹۹۹ ههتا ۲۰۰۲ بۆ مامۆستایانی پارێزگه‌ی ههولێر و دهۆک

پارێزگه‌ی ههولێر					
خوله‌کانی مامۆستایانی پسیپۆر			خوله‌کانی مامۆستایانی سه‌ره‌تایی		
ژماره‌ی به‌شداربووان	ژماره‌ی خوله‌کان	ساله‌کان	ژماره‌ی به‌شداربووان	ژماره‌ی خوله‌کان	ساله‌کان
-	-	۱۹۹۹	۴۹۹	۱۵	۱۹۹۹
۵۶۱	۱۸	۲۰۰۰	۴۶۹	۱۳	۲۰۰۰
۱,۲۱۱	۴۳	۲۰۰۱	۲,۳۵۶	۵۱	۲۰۰۱
۱,۷۷۲	۶۱	کۆ	۳,۳۲۴	۷۹	کۆ
پارێزگه‌ی دهۆک					
خوله‌کانی مامۆستایانی پسیپۆر			خوله‌کانی مامۆستایانی سه‌ره‌تایی		
ژماره‌ی به‌شداربووان	ژماره‌ی خوله‌کان	ساله‌کان	ژماره‌ی به‌شداربووان	ژماره‌ی خوله‌کان	ساله‌کان
۵۰۰	۲۰	۱۹۹۹	۲,۶۸۸	۶۴	۱۹۹۹
۸۶۷	۵	۲۰۰۰	۲,۱۷۸	۱۲	۲۰۰۰
۱,۲۷۷	۱۴	۲۰۰۱	۲,۱۷۷	۱۲	۲۰۰۱
۲,۶۴۴	۳۹	کۆ	۷,۰۴۳	۸۸	کۆ

خشتهی ژماره (۳)

ژماره‌ی مامۆستایان و قوتابیان

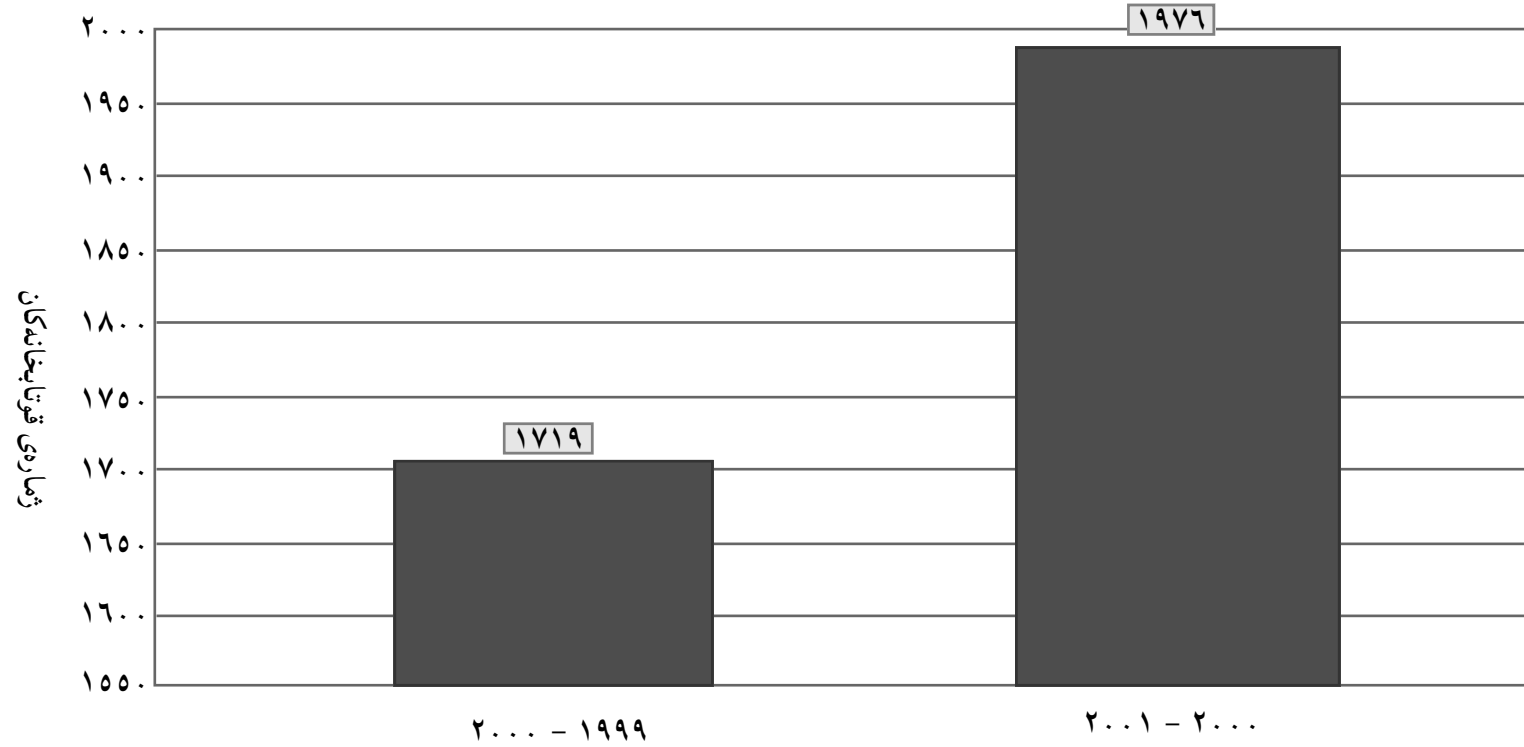
کۆی گشتی ژماره‌ی قوتابیان

کۆی گشتی ژماره‌ی مامۆستایان

خشتهی ژماره (۴)

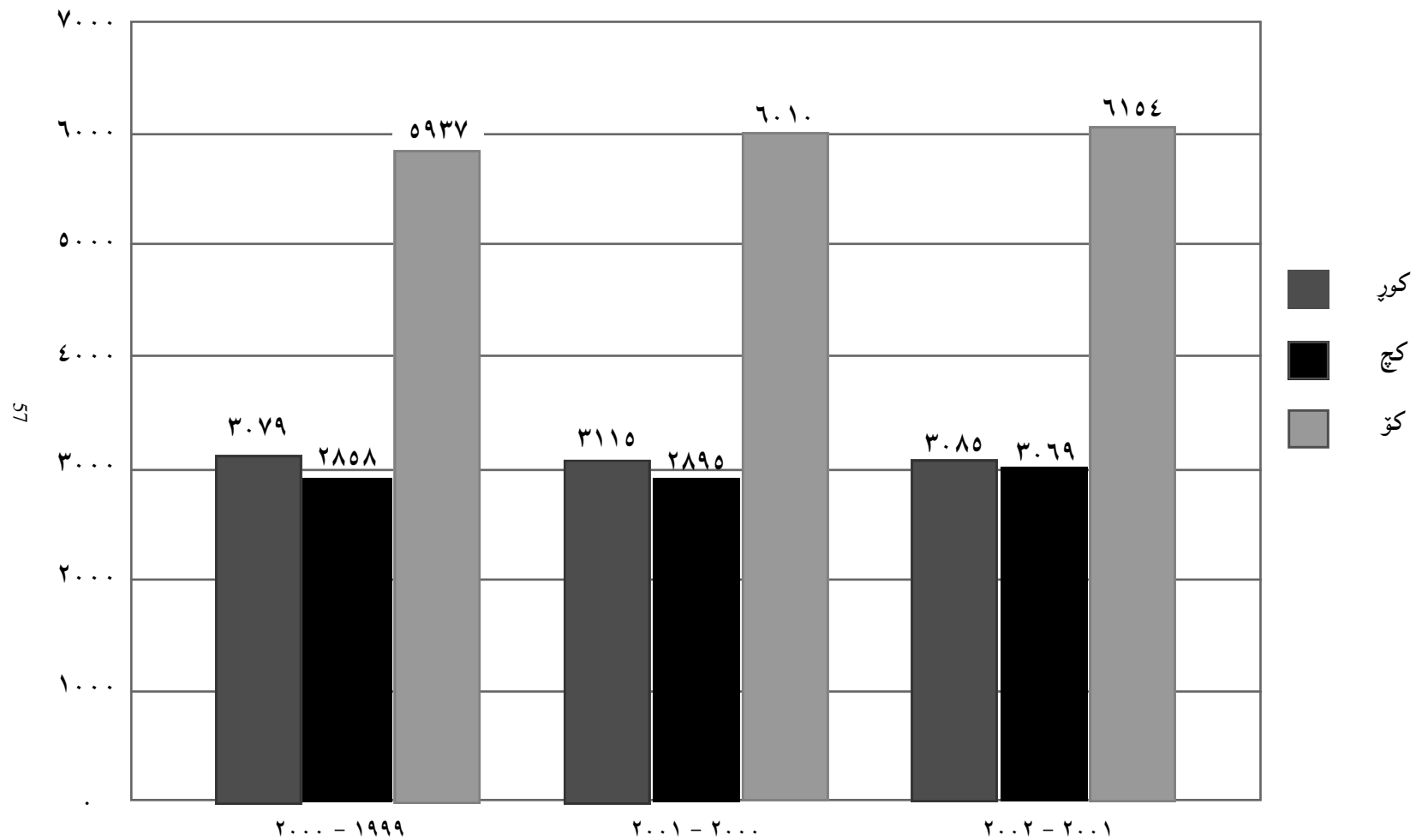
هیئتی بهیانی ژماره ۲- ژمارهی قوتابخانهکان

56

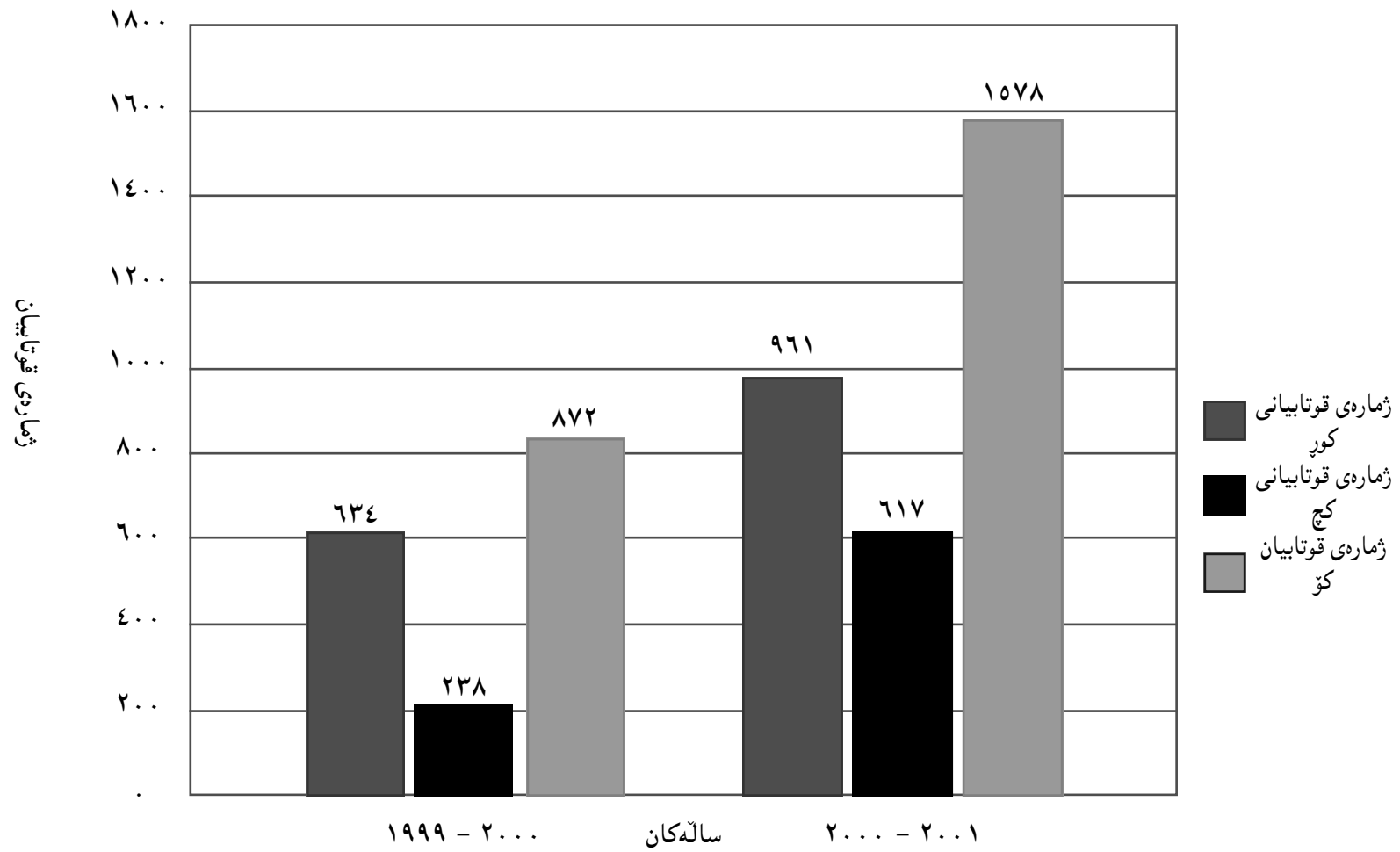
کۆی قوتابخانهکان

خشته‌ی ژماره (۵)
ژماره‌ی فوتابیانی باخچه ساویه‌کان

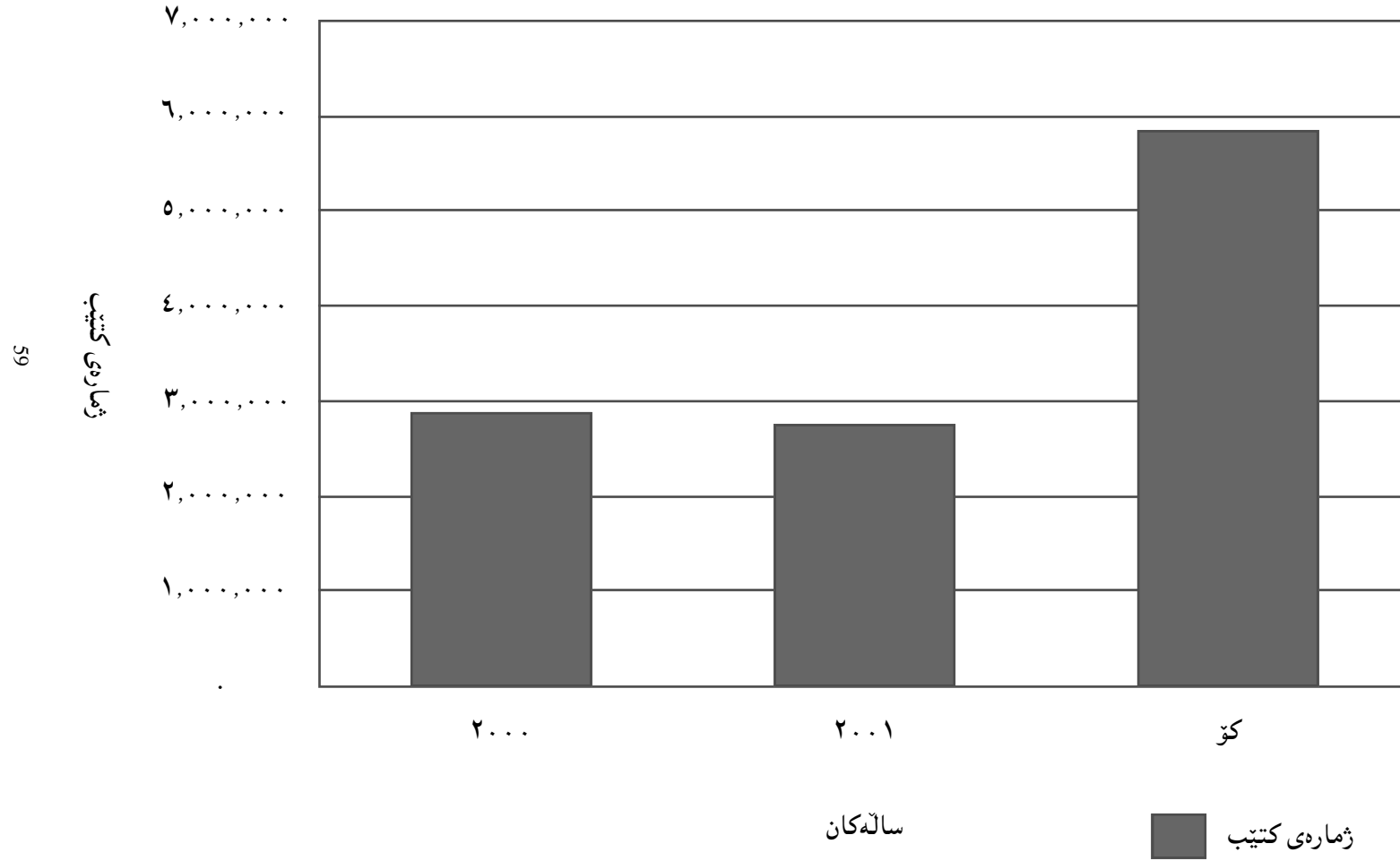
خشته‌ی ژماره (۶)

ژماره‌ی فوتابیانی فوتابخانه پیشه‌ییی‌کان

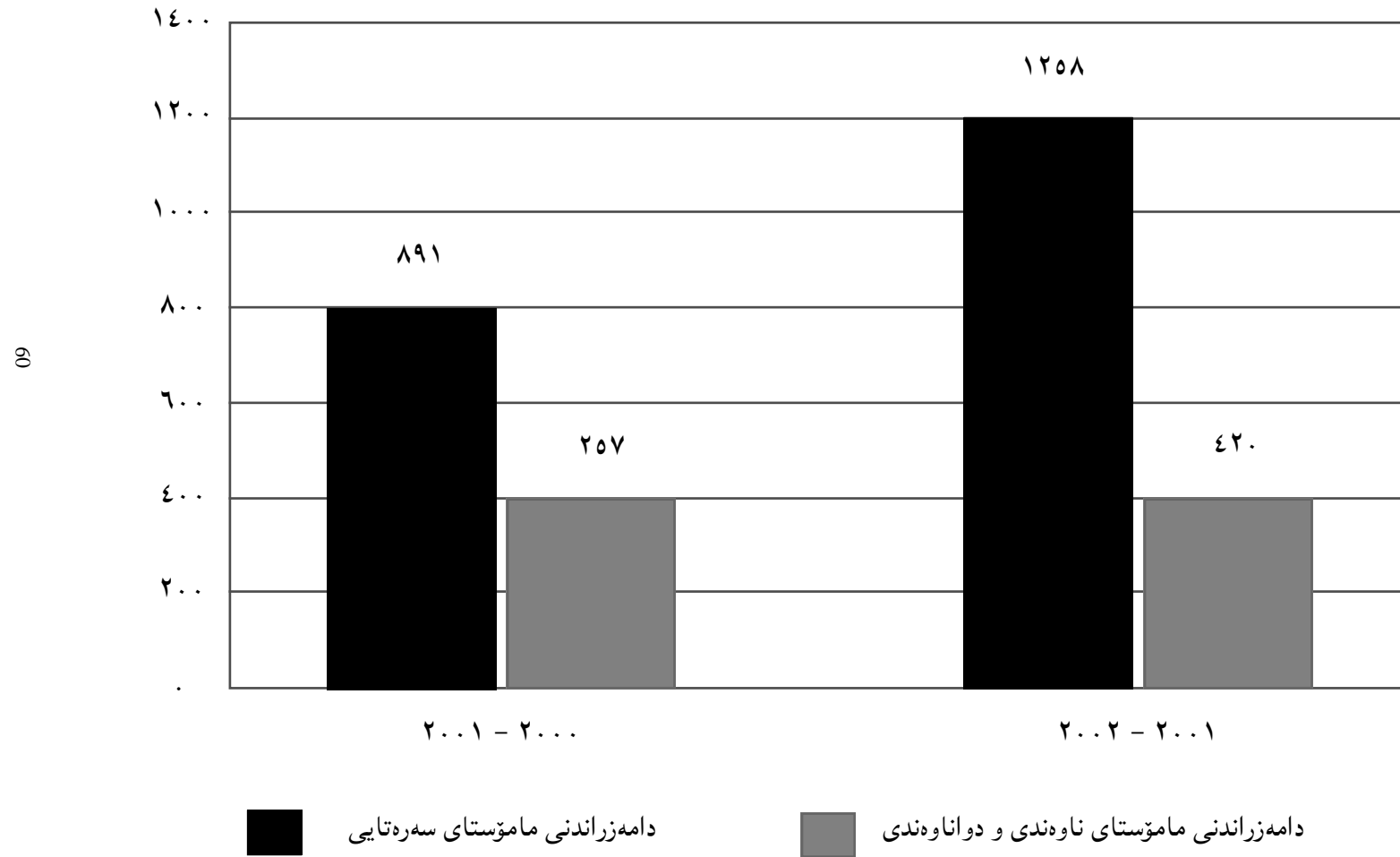
خشته‌ی ژماره (۷)

ژماره‌ی کتیبی چاپکراو

خشته‌ی ژماره (۸)

هیئتی بهیانی ژماره (۱۳) دامه‌زاندنی مامۆستایان

له بواری دارایی و ئابووریدا

له بواری دارایی و ئابووریدا

ئابووری ژیرخانی کۆمه‌لگه‌یه و پیشکەوتنی ولاته‌که‌مان له بواره جیاجیاکاندا به پله‌ی یه‌که‌م پشت به بووژانه‌وه و به‌ره‌وپیش چوونی باری ئابوورییه‌وه ده‌به‌ستیت، هه‌ر له‌م روانگه‌یه‌وه حکومه‌تی هه‌رێم له‌ ڕێگه‌ی وه‌زاره‌تی دارایی و ئابوورییه‌وه بایه‌ختیکی زۆری به‌ڕێکخستنی کاروباری دارایی و په‌ره‌پێدانی ئابووری ولاته‌که‌مان داوه.

بێگومان داهااتی حکومه‌تی هه‌رێم که له‌ ڕێگه‌ی باج و گومرگ و سه‌رچاوه‌کانی تهره‌وه‌ دیته‌ دی، داهااتیکی سنووردار و نه‌چه‌سپاوه و به‌ گۆتیه‌ی سیاسه‌تی هه‌رێمی و بارودۆخی ناوچه‌که له‌ به‌رز بوونه‌وه و نزمبوونه‌وه‌ی به‌رده‌وامدایه. له‌گه‌ڵ ئەوه‌شدا، له‌ ڕێگه‌ی دارشتن و په‌یره‌وکردنی پلانیکی ڕێکوپێکه‌وه توانراوه، به‌ پشت به‌ستن به‌م داهاته‌ سنوورداره، سه‌ره‌رای دابینکردنی مووچه‌ی فه‌رمانبه‌ر و شه‌هید و پێشمه‌رگه و خانه‌نشینان و نه‌سریه‌ی سه‌رجه‌م وه‌زاره‌ت و داموده‌زگاگان، زۆر پرۆژه و چالاکی و کاری گرینگ له‌ بواره‌ جو‌راو‌جو‌ره‌کانی ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ی کوردستاندا ئەنجام بدین و ده‌سکه‌وتی به‌رچاو پیشکیش به‌ جه‌ماوه‌ری گه‌له‌که‌مان بکریت، ئەمه‌ش له‌ کاتی‌که‌دا‌یه که تا ئێسته دوو گه‌مارۆی ئابووری له‌سه‌ر کوردستان به‌رده‌وامن.

ئهمه‌ی خواره‌وه‌ش گرینگترین کار و چالاکییه‌کانه له‌م بواره‌دا:

۱- سالی ۲۰۰۱ و هه‌كو سالی پيشوو بودجه‌ی حکومه‌تی هه‌رێم و ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردستان بۆ سالی ۲۰۰۱ که ۲,۲۷۲,۳۲۵,۰۰۰ دینار و ۱۸۰ هه‌زار دۆلار بوو ئاماده‌کرا و، دوا‌ی په‌سندکردنی له‌لایه‌ن ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردستانه‌وه جێبه‌جێ کرا، وه‌ک له‌ خواره‌وه‌دا روون کراوه‌ته‌وه:

أ- ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردستان: ۳۸,۲۵۱,۰۰۰ دینار و ۱۸۰ هه‌زار دۆلار .

ب- وه‌زاره‌ت و دام و ده‌زگا‌کانی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان: ۲,۲۳۴,۰۷۴,۰۰۰ دینار.
ئامانجی بودجه‌که‌ش بریتی بوو له‌:

أ- مسۆگه‌رکردنی مووچه‌ی مانگانه‌ی فه‌رمانبه‌رانی هه‌موو ده‌زگا‌کانی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان.

ب- مسۆگه‌رکردنی مووچه‌ی مانگانه‌ی شه‌هیدان و پێشمه‌رگه و خانه‌نشینانی که‌رته‌ جیاجیاکان.

ج- بایه‌خدان به‌ به‌دیه‌تانی پێداوێستیه‌کانی بواری ته‌ندروستی و په‌روه‌ده و پته‌وکردن و دابینکردنی ئەمن و ئاسایشی ناوخۆ.

د- بایه‌خدان به‌ به‌هێزکردنی ئابووری کوردستان له‌ ڕێگه‌ی پالپشتی‌کردنی پرۆژه‌کانی ئاوه‌دانکردنه‌وه و خزمه‌تگوزاری له‌ بواره‌ جیاجیاکاندا.

دوا‌ی په‌سندکردنی بودجه‌که و دابه‌شکردنی به‌سه‌ر وه‌زاره‌ت و فه‌رمانگه‌کاندا، ئاگاداری بانکه‌کان و گه‌نجینه‌کان کراوه‌ته‌وه بۆ ئەوه‌ی کاری پێ بکریت و جێبه‌جێ بکریت. هه‌روه‌ها نامیلکه‌ی ژماره‌ ۱۳ ی سالی ۲۰۰۱ که تابه‌ته به‌ ڕێنۆتیه‌کانی جێبه‌جێ‌کردنی بودجه‌ی سالی ۲۰۰۱ ده‌رکراوه.

دوا‌ی ئەوه‌ش به‌پێی یاسای بودجه‌ی سالی ۲۰۰۱ پێرستی کاروه‌ران (موفه‌داتی میلاکات) ی وه‌زاره‌ت و فه‌رمانگه‌کان به‌ گۆتیه‌ی یاسای میلاک په‌سند کراوه و دابه‌ش کراوه به‌سه‌ریاندا.

به‌هه‌مان شێوه پێش کۆتایی هاتنی سالی ۲۰۰۱ بودجه‌ی سالی دارایی ۲۰۰۲ دوا‌ی تاوتوی‌کردنی دارپێژاوه و

پهسند کراوه.

۲- جیبه جی کردنی فهرمانی بهرپز سهروکی حکومته تی ههریم سهبارت به سهرفکردنی ۱۵۰ دینار بۆ خانه نشینانی ههریمی کوردستان له مانگی مایسی سالی ۲۰۰۱ دا.

۳- تهواوکردنی مامه لهی تهملیک کردنی ۲۹۸ شوقه و خانوی حکوممی به نرخیتی ههزران به سهه هاوولا تیاندا، که داها تی ئهه ههنگاوه ۹۸۶.۹۳۷ دینار بوو.

۴- گوروتین به خشین به سیسته می به کارهیتانی پوولی دارایی و چاپکردنه وهی سهه له نویتی پوولی دارایی جووری بهک دیناری به شتویه به کی تازه و گونجاو.

۵- له بهر روژنایی رینوینییه کانی بهرپز نیچیرقان بارزانی سهروکی حکومته تی ههریمی کوردستان بهردهوام پشتگیری کهرتی تایبه تی و سیاسه تی بازاری نازاد کراوه. بویه روژ به دوای روژ ئهه کهرتی زیاتر ده بووژیتته وه و جموجوولی بازرگانی زیاتر به ره و پیشه وه ههنگاوه ده نیت. له سالی ۲۰۰۱ دا ۱۷۱۲ مؤلهت بهو بازرگانانه دراوه که له ریکه ی گومرگی ئیبراهیم خه لیله وه بازرگانیی که ره سه ته ی جووراو جوور ده کهن و رینوینی تایبهت بۆ ریکه خستنی ئهه بواره ده رکراوه.

۶- بۆ ئه وهی کهرتی تایبه تی بتوانی روژیتی کاریگه ره له پرۆسه ی ئاوه دانکردنه وهی کوردستاندا بگیتیت، بۆ به کهم جار له سالی ۲۰۰۱ دا رینوینییه کانی پۆلینکردنی به لیتنده ران جیبه جی کرا، ئه مهش کاریگه ری ئیجابی هه بووه له سهه ریکه خستن و په ره پیدانی ئیشوکاری به لیتنده راندا.

۷- حکومته تی ههریمی کوردستان بهردهوام هانی کۆمپانیا بیانیه کانی داوه بۆ ئه وهی سهه رمایه کانی خو یان له کوردستاندا بخه نه کار و روژتی خو یان له بووژاندنه وهی ولا تدا بگیتین، بۆ ئهه مه به سه تهش پیشوازی له چه ندین شاندی ئابووری تورکی و ئیرانی کراوه و کارناسانی ته واویان بۆ ئه نجام دراوه. دیاره ئهه ههنگاوه کۆمپانیاکانی ناوه خو ش هان ده دا که ناستی کاره کانیان په ره پی بدن و پیشبرکی له گه ل کۆمپانیا بیانیه کاندا به کهن.

ژماره ی ئهه کۆمپانیا یانه ی که له سالی ۲۰۰۱ دا تو مار کراون بهم شتویه به ی خواره وه بوو:

ا- تو مارکردنی ۱۳۳ کۆمپانیا.

ب- نو یکردنه وهی مؤله تی ۳۵۵ کۆمپانیا.

ج- گوژانکاری له جوور و هاوبه شانی ۶۷ کۆمپانیا.

د- کو ی ئهه کۆمپانیا بیانیه ی که له کوردستاندا کار ده کهن گه یشته ۲۴ کۆمپانیا.

ه- کو ی گشتی کۆمپانیاکان تا کو تایی سالی ۲۰۰۱ گه یشته ۴۹۱ کۆمپانیا.

۸- بۆ یارمه تیدانی جوتیاران و رزگارکردنیان له مهینه تی، برپاری حکومته تی ههریم، سهبارت به کرپنه وهی گه نفی جوتیارانی کوردستان له ههردو پاریزگه ی ههولیر و دهوک جیبه جی کرا. ئهه بهرنامه یه له ۲۰/۶/۲۰۰۱ تا مانگی ۹ی هه مان سال درپژه ی کیشا و لهه ماوه یه دا ۴۹,۰۰۰ تهن گه نم که ده کاته ۳۰٪ به ره مه می گه نفی جوتیاران کرایه وه.

کردنه وهی قوتابخانهی نمونهیی له ههولیتیر
له لایهن بهریتز نیچیرفان بارزانی سهروکی حکومهتی ههریمی کوردستان

کردنه وهی پیتشانگهی دهزگای (النبی الاکرم)ی کۆماری ئیسلامی ئیران له ههولیتیر
له لایهن بهریتز نیچیرفان بارزانی سهروکی حکومهتی ههریمی کوردستان

دانانی بهردی بناخه‌ی ئاواکردنه‌وه‌ی هۆتیلی (هه‌ولیر پالاس)
له‌لایه‌ن به‌رێز سامی عه‌بدوپه‌حمان

کردنه‌وه‌ی چاپخانه‌ی ریتونینییه‌ کشتوکالییه‌کان
له‌لایه‌ن به‌رێز جی‌گی سهرۆکی حکومه‌ت

کردنهوهی بهشی دووهمی شهقامی دوساییدی ههولتیر - پیرمهه
له لایهن بهریتز شهوکهت شیخ بهزدین وهزیری کاروباری نهنجومهنی وهزیران

بهسهرکردنهوهی نهخشهی پروژههکانی نهشغال و نیشتهجێتکردن
له لایهن بهریتز شهوکهت شیخ بهزدین

دهرچوونی قوتابییانی کولیجی پولیس

خونواندنی کولیجی پولیس

مەشقی ئافرەتانی پۆلیس

بەرتۆه بەرایه تی پۆلیسی هاتوچۆ

هۆلى دەرس خۆپىندى كۆلىجى پۆلىس - ھەولتېر

هۆلەكانى كۆلىجى پۆلىس

به پڙيز وه زيرى ناوه خو له كاتى سهردانى بهر پټوه به را به تيبى
پوښسى ها تو چوى هه وليتر

ئه كاديميهى عه سكه ريبى زاخو

لەشکری کوردستان لە کاتی مەشق و خۆناندندا

خۆناندنی سەربازی لەشکری کوردستان

کردنه‌وی پیشانگه‌ی قوتابخانه‌کان
له‌لایهن به‌ریتز وه‌زیری په‌روه‌رده

قوتابخانه‌یه‌کی سه‌ره‌تایی

سهره‌تای ده‌ست پیکردنی ده‌وامی قوتابخانه‌یه‌ک به‌ئاماده‌بوونی به‌ریتز وه‌زیری په‌روه‌رده

وه‌رزشی قوتابخانه‌کان

نالا هه لکردن له قوتابخانه کانی کوردستاندا

پيشانگه‌ی پيشه ده‌ستيبه‌کانی قوتابيان و که له پووری ميللی کورده‌واری

پیشانگهی هونه‌ره میللییه‌کانی قوتابخانه‌کان

ناهه‌نگی تیپه‌کانی قوتابیان

یاریبه کانی مندالان

باخچه‌ی ساوایانی تیپه‌کانی تورکمان

کردنه وهی بانکی ههریم له ۱۶ ی ئابی ۲۰۰۱

بانکی ههریم دواى تهواو بوونی

بازاری ناوهندیی ههولێر
دوای ئاواکردنهوهی

بانکی رزگاری - ئیبراهیم خهلیل

بانکی ناوہندیی دھوک

سہرپرہشتی کردنی چالاکییی ودرزشی فوتابخانہ کان
لہ لایہن بہریتزان و وزیر و بہریتوہ بہرہ گشتیبہ کانی و وزارتتی پہرورہدہ

۹- بۆكۈنترۆل كىردى لايىھىنى دارايى لى دىمۇدەزگاكانى ھىكۇمەتى ھەرىمدا، بەرپۆھبەرايەتتى چاودىرى دارايى لى ۋەزارەتى دارايى و ئابوورى لى سالى ۲۰۱۱د ۲۰ فەرمانگە جۇراوجۇرى لى روى ژمىرىبارىيەۋە وردىبىنى كىردۈۋە، ۋەك لى خىستەى ژمارە (۱)دا دەردەكەۋى.

۱۰- ھەرچەندە كە ھىكۇمەتى ھەرىم سىياسەتى بازارى ئازاد جىبەجىن دەكات، بەلام لى گەل ئەۋەشدا بە شىۋەيەكى بەردەۋام چاودىرى بازارەكانى كوردستان دەكرىت و فرۆشتى كەلپەلى جۇراوجۇر رىك دەخرىت و نرى گونجاويان بۇ دىارى دەكرىت، چۈنكە بەھۆى بەرژبوونەۋە و دابەزىنى نرى دىنارى عىراقى بەرامبەر بە دراۋە بىانىيەكان نرى كەلپەل بەردەۋام لى گۇراندائە. بۇيە رۇژانە بەرپۆھبەرايەتتى چاودىرى بازار لى ۋەزارەتى دارايى و ئابوورى بەھاۋئاھەنگى لى گەل لىژنەى ئابوورى لى پارىژگەكاندا، بازارەكان دەپشكنن و كارى خۇيان ئەنجام دەدەن.

۱۱- گەۋرەترىن كۆگاكانى ۋەزارەتى دارايى و ئابوورى لى ھەۋلىر و دھۆك بۇ ئەمباركىردى كەرەسەى خواردەمەنى بەرنامەى ۹۸۶ تەرخان كراون. جگە لى ۋەش بەشە ئازووخەى ھاۋولاتيان لى رىگەى برىكارەكانى خۇزاکەۋە كە سەر بەۋەزارەتى دارايى و ئابوورى ئەنجام دەدرىت.

ژمارەى برىكارەكانىش بەم شىۋەيەى خوارەۋەيە:

- ژمارەى برىكارەكانى خۇزاک لى پارىژگەى ھەۋلىر: ۲,۹۸۶ برىكار.
- ژمارەى برىكارەكانى ئارد لى پارىژگەى ھەۋلىر: ۸۴۷ برىكار.
- ژمارەى برىكارەكانى خۇزاک لى پارىژگەى دھۆك: ۱,۱۹۱ برىكار.
- ژمارەى برىكارەكانى ئارد لى پارىژگەى دھۆك: ۴۶۵ برىكار.
- كۆى گىشتى برىكارەكان لى ھەردوۋ پارىژگەدا دەكاتە: ۵,۴۸۹ برىكار.
- ۱۲- بۇ بەرژكردنەۋەى ئاستى فەرمانبەرانى ژمىرىبارى و وردىبىنى لى گىشت ۋەزارەتەكاندا، سالى ۲۰۰۱ نۆخولى جۇراوجۇر كراۋەتەۋە كە لى خىستەى ژمارە (۲)دا دەردەكەۋى.
- ۱۳- بۇ ئەۋەى كاروبارى ۋەرگرتى باج رىكوپىكتىر بكرىت، سالى ۲۰۰۱ بۇ يەكەمىن جار فىلى ھاۋولاتيان خرايە ناۋ كۆمپىوتەۋە، تا لىم رىگەيەۋە كارى رۇتەن كەم بكرىتەۋە و مامەلەى ھاۋولاتيان بە خىرايى و بەشىۋەيەكى ئاسان ئەنجام بدرىت.
- لە ماۋەى سالى ۲۰۰۱دا لى بەرپۆھبەرايەتتى باجى دەرامەتى ھەۋلىر و دھۆكدا ۶۳,۹۱۶ فىلى تازە خرايە ناۋ كۆمپىوتەۋە.

۱۴- لى روى كارگىرىيەۋە ئەم چالاكىيانەى خوارەۋە ئەنجام دراون:

أ- خانەنشىنكىردى ۱۲۰ فەرمانبەر بەپىي ياسا.

ب- گواستەۋەى راژەى ۱۸۰ فەرمانبەر.

ج- كۆتايى ھىنان بە راژەى ۸۸ فەرمانبەر بەپىي ياسا.

د- دەركىردى فەرمانى ۋەزارى وچانى بە موۋچە بۇ ۱۷۰ فەرمانبەر لەسەر ئاستى ۋەزارەتى دارايى و ئابوورى.

- ھ- دەرکردنی فەرمانی وەزاریی وچانی بەبێ مووچە بۆ ۷۰ فەرمانبەر لەسەر ئاستی وەزارەتی دارایی و ئابووری.
- و- دەرکردنی فەرمانی وەزاریی بۆ پێدانی سەرمووچەیی سالانە بۆ ۱۰۲ فەرمانبەر.
- ز- دەرکردنی فەرمانی وەزاریی بۆ بەرزکردنەوەی پلەیی ۳۵ فەرمانبەر.
- ۱۵- بۆ کۆنتڕۆڵکردنی مووچەیی خانەنشینان، ناو و ژمارەیی خانەنشینانی دەرەوێ هەرئیمیش کە ژمارەیان لە ۲۴,۰۰۰ کەس زیاترە خرایە ناو بەرنامەیی تازەیی کۆمپییوتەرەو.
- ۱۶- لە سالی ۲۰۰۱دا چەندین پرۆژەیی جۆراوجۆری بیناسازی لە هەردوو پارێزگەیی هەولێر و دەھۆک جێبەجێ کران یا لە ژێر جێبەجێ کردنان کە بە گشتی ۱۷,۷۵۱,۵۰۹ دیناریان تی چوو بەم شێوەبەیی خوارەو:
- أ- ئەو پرۆژانەیی کە لە سالی ۲۰۰۱ تەواو کران:
- پرۆژەکانی کۆمەلگەیی ئیبراھیم خلیل: ۳,۶۰۷,۶۹۵ دینار.
  - پرۆژەکانی بەرپۆشەبەراییەتی گومرگی دەھۆک: ۳,۷۱۳,۳۹۵ دینار.
  - پرۆژەکانی پارێزگەیی هەولێر: ۱,۹۱۹,۳۳۴ دینار.
- ب- ئەو پرۆژانەیی کە لە ژێر جێبەجێ کردنان:
- پارێزگەیی هەولێر: ۲۸۲,۵۱۵ دینار.
  - کۆمەلگەیی ئیبراھیم خلیل: ۸,۲۲۸,۵۷۰ دینار.
- لیستی پرۆژەکان لە خستەکانی ژمارە ۵,۴,۳ دا ڕوون کرانەتەو.
- ۱۷- لەبەر ئەوێ رێگەوبان شادەماری ئابووری کوردستان پیک دەھێنن و زۆربەیی رێگەوبانەکانی ولاتەکەمان پێوستییان بە قیرتاوکردن و چاککردنەو هەبە، بۆیە لە سالی ۲۰۰۱دا ۷۰,۰۰۰ تۆن قیری شل بەگرتیبەست لەگەڵ کۆمپانیایکانی ناوہخۆکراو و بەسەر وەزارەتی ئەشغال و ئاوەدانکردنەو و شارەوانیدا داہەش کراو.

خشته‌ی ژماره (۱)

ناوی نهُو وه‌زاره‌نانه و فه‌رمانگانه‌ی وردبین کراون له سالی دارایی ۱۳۰۰

۲۰۰۱/۱/۱۸	۱	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی زانکۆی دهۆک و په‌یمانگه‌ی ته‌کنیکی دهۆک	۱
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۲
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی ناوخۆ - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۳
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی گواستنه‌وه و گه‌یاندن - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۴
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی په‌یشه‌سازی و وزه - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۵
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی نه‌شغال و نه‌یسته‌جێکردن - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۶
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پێدان - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۷
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی نه‌وقاف و کاروباری ئیسلامی - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۸
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی ته‌ندروستی و کاروباری کۆمه‌لایه‌تی - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۹
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی پڕۆشنیبری - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۱۰
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی کشتوکاڵ و ئاودێری - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۱۱
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی شاره‌وانی و گه‌شتوگوزار - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۱۲
۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و ده‌رماله‌ی وه‌زاره‌تی دارایی و ئابووری - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۱۳

۲۰۰۱/۳/۲۹	۴/ن	وردبینکردنی مووچه و دهرماله‌ی وهزاره‌تی داد - گشت فه‌رمانگه‌کانی له دهۆک	۱۴
۲۰۰۱/۴/۲۹	۶/ن	وردبینکردنی به‌شی په‌ره‌پیدان له وهزاره‌تی ته‌ندروستی	۱۵
۲۰۰۱/۴/۲۹	۵/ن	وردبینکردنی ده‌زگای شه‌هید	۱۶
۲۰۰۱/۶/۲۳	۳۳/ن	وردبینکردنی ب. تاقیگه‌ی بیناسازی	۱۷
۲۰۰۱/۶/۱۲	۲۸/ن	وردبینکردنی پارێزگای سلیمانی و که‌رکووک	۱۸
		وردبینکردنی که‌لویه‌لی یه‌ده‌کی ترومپای ئاو له بریاری ۹۸۶ له وهزاره‌تی کشتوکاڵ و ئاودێری	۱۹
۲۰۰۱/۱۰/۶	۴۰/ن	وردبینکردنی داها‌تی ب. پۆلیسی ها‌توچۆی هه‌ولێر	۲۰

خشته‌ی ژماره (۲)

خوله‌کانی ژمیریاری و وردبینی و کارگێری له سالی داراییدا ۲۰۰۱

ژماره‌ی به‌شداربووان	میژوو‌ه‌که‌ی	جۆری خول	ز
۱۱۹	له ۲۰۰۱/۵/۵ هه‌تا ۲۰۰۱/۵/۱۰	خولی ریک‌خستنی مووچه له هه‌ولێر	۱
۱۰۴	له ۲۰۰۱/۵/۱۲ هه‌تا ۲۰۰۱/۵/۱۷	خولی خه‌زنه‌دار له هه‌ولێر	۲
۱۱۵	له ۲۰۰۱/۵/۱۹ هه‌تا ۲۰۰۱/۵/۲۴	خولی کۆگادار له هه‌ولێر	۳
۷۷	له ۲۰۰۱/۵/۱۹ هه‌تا ۲۰۰۱/۵/۲۴	خولی ریک‌خستنی مووچه له دهۆک	۴
۶۸	له ۲۰۰۱/۵/۱۶ هه‌تا ۲۰۰۱/۵/۳۱	خولی خه‌زنه‌دار له دهۆک	۵
۶۹	له ۲۰۰۱/۶/۲ هه‌تا ۲۰۰۱/۶/۷	خولی کۆگادار له دهۆک	۶
۱۱۵	له ۲۰۰۱/۸/۱۸ هه‌تا ۲۰۰۱/۸/۳۰	خولی وردبینی له هه‌ولێر	۷
۱۶۱	له ۲۰۰۱/۹/۸ هه‌تا ۲۰۰۱/۹/۲۰	خولی کارگێری له هه‌ولێر	۸
۸۶	له ۲۰۰۱/۱۱/۳ هه‌تا ۲۰۰۱/۱۱/۱۲	خولی کارگێری له دهۆک	۹

خشتهی ژماره (۳)

خشتهی دابه‌شکردنی که لویه‌لی خوراک به‌پیی بریاری ۹۸۶ له ۲۰۰۱/۱/۱ هه‌تا ۲۰۰۱/۱۲/۳۱ له پارێزگه‌ی هه‌ولێر

ز	ناوی که‌رسته	که‌رسته‌ی هاتوو		دابه‌شکردنی		دابه‌ش نه‌کراو		نه‌خشته‌ی کیشراو (مخظط)		ژماره‌ی که‌سه‌کان	ژماره‌ی مندال	پێژده‌ی جیبه‌جێکردن
		ت	کگم	ت	کگم	ت	کگم	ت	کگم			
۱	تارد											
۲	برنج	۴۶,۹۶۶	۸۳۲	۴۶,۹۶۶	۸۳۲	-	-	۴۶,۹۶۶	۸۳۲	۱۵,۰۵۳,۴۷۲	-	٪۱۰۰
۳	پروون	۱۹,۱۹۳	۱۷۶	۱۹,۱۹۳	۱۷۶	-	-	۱۹,۱۹۳	۱۷۶	۱۵,۰۵۳,۴۷۲	-	٪۱۰۰
۴	خوێ	۲,۱۱۳	۲۴۲	۲,۱۱۳	۲۴۲	۱۸۹	۹۳۹	۲,۳۰۳	۱۸۱	۱۵,۰۵۳,۴۷۲	-	٪۹۲
۵	تايد	۷,۸۹۴	۶۷۷	۷,۸۹۴	۶۷۷	-	-	۷,۸۹۴	۶۷۷	۱۵,۴۷۹,۷۵۹	۴۲۶,۲۸۷	٪۱۰۰
۶	سابون	۳,۸۶۹	۹۴۰	۳,۸۶۹	۹۴۰	-	-	۳,۸۶۹	۹۴۰	۱۵,۴۷۹,۷۵۹	۴۲۶,۲۸۷	٪۱۰۰
۷	نیسک/نۆک/فاصولیا	۱۱,۶۰۸	۸۸۵	۱۱,۶۰۸	۸۸۵	۳,۷۴۵	۶۵۶	۵,۳۴۵	۵۴۱	۱۵,۰۵۳,۴۷۲	-	٪۷۶
۸	شه‌کر	۳۰,۷۰۹	۰۸۲	۳۰,۷۰۹	۰۸۲	-	-	۲۰,۷۰۹	۰۸۲	۱۵,۰۵۳,۴۷۲	-	٪۱۰۰
۹	چا	۲,۸۳۹	۱۷۸	۲,۸۳۹	۱۷۸	-	-	۲,۸۳۹	۱۷۸	۱۵,۰۵۳,۴۷۲	-	٪۱۰۰
۱۰	شیری گه‌وران	۵,۹۶۴	۹۶۵	۵,۹۶۴	۹۶۵	۱,۲۵۰	۵۸۸	۷,۲۱۵	۵۵۳	۱۵,۰۵۳,۴۷۲	-	٪۸۳
۱۱	شیری مندال	۱,۶۴۴	۱۷۱	۱,۶۴۴	۱۷۱	-	-	۱,۶۴۴	۱۷۱	-	۴۲۶,۲۸۷	٪۱۰۰
۱۲	سیریلک	۲۴۳	۶۶۱	۲۴۳	۶۶۱	۶۸	۵۴۵	۲۱۲	۲۰۶	-	۴۲۶,۲۸۷	٪۷۸

خشتهی ژماره (۴)

خشتهی دابه شکردنی که لویه لی خوراک به پیی بریاری ۹۸۶ له ۲۰۰۱/۱/۱ هه تا ۲۰۰۱/۱۲/۳۱ له پاریزگهی دهۆک

ز	رونکرن	داهاتی		به لافکری		به هرتین بری		نه به لافکری		ره نگرتیژی		ژمارا که سان	به هزا ههر که سه کی	پرتزا بجه ئینانی
		ت	کگم	ت	کگم	ت	کگم	ت	کگم	ت	کگم			
۱	نار	88.515	452	87.914	206	-	668	-	-	83.565	842	9.103.033	9.18	%105.20
۲	برنج	29.097	813	28.397	419	2	215	-	-	28.399	790	910.2497	3.12	%99.99
۳	روون	12.279	150	11.604	710	-	905	-	-	11.605	683	9.102.497	1.275	%99.99
۴	خوی	1.302	868	1.410	709	-	033	-	-	1.392	682	9.102.494	0.153	%101.29
۵	تاید	4.220	337	4.174	011	-	248	240	235	4.422	507	9.364.923	0.51	%94.38
۶	سابین	2.721	109	2.425	099	-	168	117	762	2.341	213	9.364.852	0.250	%103.58
۷	نیسک/ نوک/ فاصولیا	7.837	387	6.998	932	-	261	2.392	264	9.391	457	9.102.497	1.04	%74.52
۸	شهکر	17.589	845	18.567	542	1	427	-	-	18.569	094	9.102.497	2.04	%99.99
۹	توف چا	1572	258	1.662	005	-	101	203	675	1.716	626	9102.556	0.201	%96.81
۱۰	شیری بچیکا	643	871	1.010	576	-	104	-	-	1.010	615	262.357	3.6	%99.99
۱۱	سیریلاک	247	271	151	101	-	002	-	-	151	103	199.751	0.8	%99.99
۱۲	شیری مهزنا	3.500	013	3.606	053	-	190	944	782	4.551	025	9.102.050	0.5	%79.23
۱۳	په نیبر	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

خشتهی ژماره (۵)

لیستی نهو پروژانهی تهواو بوونه له سالی ۲۰۰۱د کومه لگه ی ئیبراهیم خلیل - دهوک

ز	ناوی پروژه	شوینی پروژه	پاتی پروژه «دینار»	ریتزی نه نجامدان
۱	دهرگای که وانه یی سییه م	له ناو سنووری گومرگ	۲۳۱,۲۰۰	٪۱۰۰
۲	چاک کردنه وهی مالی به ریتوه بهر	له ناو سنووری گومرگ	۲۷۰,۳۷۰	٪۱۰۰
۳	دروستکردنی بۆ فیهی دار	له ناو سنووری گومرگ	۲۷,۵۳۰	٪۱۰۰
۴	بینایه کی نویتی کارمه ندانی ژماردنی سووته مه نی	له ناو سنووری گومرگ	۶۹,۷۵۰	٪۱۰۰
۵	چاک کردنه وهی بینایه ی پۆلیسی - پیشوازی	له ناو سنووری گومرگ	۶۵,۸۴۰	٪۱۰۰
۶	دروستکردنی باخچه ی (هاتن) لای تورکیا	له ناو سنووری گومرگ	۲۹۷,۱۰۰	٪۱۰۰
۷	گه یاندنی هیتلی کۆمپیوتەر بۆ پردی هاتن	له ناو سنووری گومرگ	۴۴,۱۵۰	٪۱۰۰
۸	ریتکخستنی باخچه له بهر دهرگای که وانه یی	له ناو سنووری گومرگ	۲۱۵,۷۵۰	٪۱۰۰
۹	چاک کردنه وهی بینایه ی بهرگری شارستانی	له ناو سنووری گومرگ	۲۴,۲۸۵	٪۱۰۰
۱۰	کرېستونی کۆگای له پشت پهرژین بینایه ی بیتهل	له ناو سنووری گومرگ	۱۸۷,۷۰۰	٪۱۰۰
۱۱	چاک کردنه وهی ۱۲ بورجی کاره با له نیوان گۆره پان	له ناو سنووری گومرگ	۴۷,۸۷۰	٪۱۰۰
۱۲	دروستکردنی تانکی معجل له گۆره پان	له ناو سنووری گومرگ	۵۶,۷۵۰	٪۱۰۰
۱۳	کاره با بۆ کابینه کان و زیراب بۆ بنکه ی گومرگی سه رزیتیر	بنکه ی گومرگی سه رزیتیر	۲۷۵,۳۵۰	٪۱۰۰
۱۴	دیواری کابینه و کۆنکریتی گۆره پانی سه رزیتیر	بنکه ی گومرگی سه رزیتیر	۳۳۱,۴۰۰	٪۱۰۰
۱۵	پهرژین به BRC	بنکه ی گومرگی سه رزیتیر	۱۷۳,۸۵۰	٪۱۰۰
۱۶	دروستکردنی بنکه ی کۆنکریت بۆ قه پانی سووته مه نی	له ناو سنووری گومرگ	۳۷,۳۰۰	٪۱۰۰
۱۷	دابه شکردنی تیکه له بۆ گۆره پانی کۆگه	له ناو سنووری گومرگ	۹۰,۰۰۰	٪۱۰۰
۱۸	۳ ژووری پاسه وان له گۆره پانی سووته مه نی	له ناو سنووری گومرگ	۳۴,۳۶۰	٪۱۰۰

٪۱۰۰	۴۶,۵۵۰	له‌ناو سنووری گومرگ	دانانی قه‌پان له خه‌ملانی سووته‌مه‌نی	۱۹
٪۱۰۰	۴۹,۸۳۰	له‌ناو سنووری گومرگ	چاک‌کردنه‌وی به‌رده‌م بانکی ره‌شید	۲۰
٪۱۰۰	۴۳,۸۹۰	له‌ناو سنووری گومرگ	چاک‌کردنه‌وی ده‌زگای ناو به‌رگری شارستانی	۲۱
٪۱۰۰	۲۸,۶۰۰	له‌ناو سنووری گومرگ	چاک‌کردنه‌وی بینایه‌ی تاقیگه‌ی بیناسازی	۲۲
٪۱۰۰	۲۵,۸۷۰	له‌ناو سنووری گومرگ	دروستکردنی ژووری بریکارانی (اخراج) پشکنینی چوونه‌ژوور	۲۳
٪۱۰۰	۲۷۸,۰۰۰	له‌ناو سنووری گومرگ	دروستکردنی په‌رژین له چیشته‌خانه‌ی په‌رله‌مان بو‌ده‌رچوون	۲۴
٪۱۰۰	۲۳۳,۷۳۵	له‌ناو سنووری گومرگ	کاره‌کانی نه‌له‌منیۆم له‌گه‌ل نه‌نیاری ئاو	۲۵
٪۱۰۰	۹۲,۹۱۵	له‌ناو سنووری گومرگ	گه‌یاندنی تۆری ئاو بو‌باخچه‌ی هاتن	۲۶
٪۱۰۰	۵۴,۲۵۰	له‌ناو سنووری گومرگ	فراوانکردنی چیشته‌خانه‌ی فه‌رمانبه‌ران	۲۷
٪۱۰۰	۱۶۶,۴۹۰	له‌ناو سنووری گومرگ	گۆرینی هیللی کاره‌با له‌بستان بو‌لای تر	۲۸
٪۱۰۰	۴۶,۴۸۰	له‌ناو سنووری گومرگ	دروستکردنی ژووری کۆمپیوتەر بو‌/رۆیشتن	۲۹
٪۱۰۰	۶۰,۷۰۰	له‌ناو سنووری گومرگ	ژووری بریکارانی (اخراج) له‌سه‌ر بینایه‌ی گه‌راجه‌کان	۳۰
	۳,۶۰۷,۶۹۵		کۆی گشتی	

لیستی نه‌و پرۆژانه‌ی ته‌واو بوونه له سالی ۲۰۰۱ دا به‌رپه‌وه‌به‌رایه‌تی گومرگی دهۆک

ز	ناوی پرۆژه	شوێنی	پات	رێژه‌ی نه‌نجام دان
۱	بنکه‌ی گومرگی خه‌راب دیم	خه‌راب دیم - دهۆک	۲۸,۰۰۰	٪۱۰۰
۲	بنکه‌ی گومرگی بیسری	بیسری	۲۹,۵۰۰	٪۱۰۰
۳	بنکه‌ی گومرگی نه‌تروش	نه‌تروش	۴۸,۲۰۰	٪۱۰۰
			۱۰۵,۷۰۰	
				کۆی گشتی

سه‌رجه‌م پاتی پرۆژه‌کانی ته‌واو بوونی له سالی ۲۰۰۱ دهۆک	۳,۷۱۳,۳۹۵
---	-----------

خشتهی ژماره (۶)

لیستی ئەو پرۆژانەى ئەواوبوونە لە سالی ۲۰۰۱ / پارێزگەى هەولێر

ز	ناوی پرۆژە	شوێنی پرۆژە	کوژمەى پرۆژە «دینار»	پێژەى ئەنجامدان
۱	دروستکردنى گۆرەپان بۆ لۆرى و تریله له بنکەى گومرگى بەستۆرە	بەستۆرە	۲۵,۰۰۰	٪۱۰۰
۲	دروستکردنى گەراجى ئۆتۆمبیل ریکخستنى بەردەوام بازرگانى گشتى	هەولێر	۴۶,۹۲۹	٪۱۰۰
۳	هۆلى کۆمپيوتهر بۆ خانەنشینی گشتى	هەولێر	۳۶,۰۰۰	٪۱۰۰
۴	دروستکردنى (۴) دوکان گۆرانکاری له بەردەم باجى خانوبەرەى هەولێر	هەولێر	۴۰,۸۲۵	٪۱۰۰
۵	بالیکی نوێ بۆ بریکارەکانى کەلۆپەلى خۆراکى هەولێر	هەولێر	۴۳,۰۰۰	٪۱۰۰
۶	دروستکردنى هەيوان / جەمەلۆن بۆ قەپانى بیناسازى هەولێر	هەولێر	۴۳,۱۲۵	٪۱۰۰
۷	۲ کابینهى ئەله منیۆم بۆ بەردەم وەزارەت	هەولێر	۲۱,۰۰۰	٪۱۰۰
۸	ئاواکردنەوێ بالاخانەى چاودێرى دارایی	هەولێر	۱,۵۳۷,۴۲۳	٪۱۰۰
۹	قەپانى پردى له گومرگى هەولێر و ئامادەکردن وە ئاواکردنەوێ جینگاکەى	هەولێر	۹۷,۹۴۲	٪۱۰۰
۱۰	چاککردنەوێ کارناوێ خانەنشینی گشتى	هەولێر	۱۱,۰۵۰	٪۱۰۰
۱۱	ئامادەکردن و ئاواکردنەوێ ژوورەکانى کاروبارى گومرگى هەولێر	هەولێر	۱۷,۰۴۰	٪۱۰۰
کۆى گشتى			۱,۹۱۹,۳۳۴	

لیستی ئەو پرۆژانەى بەردەوامن لە سالی ۲۰۰۱ - پارێزگەى هەولێر

ز	ناوی پرۆژە	شوێنی پرۆژە	پاتى پرۆژە «دینار»	پێژەى ئەنجام دان تا ۱۲/۲۵
۱	(۵) ژوور هۆلیک بۆ بریکارانى کەلۆپەلى خۆراکى هەولێر	هەولێر	۱۵۸,۶۱۵	٪۸۵
۱	قەپانى پرۆژە بۆ بنکەى گومرگى چۆمان	چۆمان	۱۲۳,۹۰۰	٪۸۰
کۆى گشتى			۲۸۲,۵۱۵	

خشتهی ژماره (۷)

لیستی نهو پروژانهی بهردهوامن له سالی ۲۰۰۱ کۆمه‌لگهی ئیبراهیم خه‌لیل - دهۆک

ز	ناوی پروژهی	شوینی پروژه	پاتی پروژه «دینار»	پێژهی نه‌نجام دان
۱	گۆرینی چیشته‌خانهی بارزان بۆ هۆلی پیشوازی	له‌ناو سنووری گومرگ	۳,۱۰۹,۷۰۰	٪ ۲۵
۲	دروستکردنی خالی پاسه‌وانان له‌گه‌ڵ باره‌گای پۆلیس له‌سه‌ر جادهی دووه‌لی	له‌ده‌روازهی کۆمه‌لگه	۲۳۷,۲۷۰	٪ ۵۰
۳	بینه‌یه بۆ به‌ریوه‌به‌ری گشتی (۲) نهۆم	له‌ناو گومرگ	۵۳۱,۴۵۰	٪ ۹۵
۴	دروستکردنی چیشته‌خانه له‌گۆره‌پانی (صالۆن)	له‌ناو گومرگ	۱,۴۱۱,۲۵۰	٪ ۳۰
۵	دروستکردنی بینه‌یهی جه‌وازا‌ت له‌سه‌ریانی گه‌راجی ئۆتۆمبیلان	له‌ناو گومرگ	۷۸۸,۱۸۰	٪ ۷۵
۶	دروستکردنی خالی پاسه‌وانان له‌سه‌رزێر	بنکه‌ی سه‌رزێر	۲۸۹,۷۰۰	٪ ۲
۷	کۆنکریتی شیشدار بۆ گۆره‌پانی ناوه‌وه	له‌ناو گومرگ	۱,۸۳۶,۰۰۰	٪ ۴۵
۸	چاک‌کردنه‌وهی بنکه‌ی گومرگ (تلکبر)	بنکه‌ی تلکبر	۲۵,۰۲۰	٪ ۹۵
	کۆی گشتی		۸,۲۲۸,۵۷۰	

له بوارى ئهوقاف و كاروبارى ئاينيدا

له بواری نهوقاف و کاروباری ئایینیدا

ئاشکرایه که زۆریه هه ره زۆری گهلی کورد له کوردستانی عێراقدا موسلمانن و سالانی ساله له تهک برا مهسیحی و یهزیدییهکاندا به ناشتی پیکهوه ژیاون و بهرگریان له مخاکه کردوه.

حکومهتی هه ریمی کوردستان بو پته وکردنی ئەم ته بایی و برایه تیییه و په ره پیدانی هوشیاری ئایینی و کۆمه لایه تیی گه له که مان و به هیزکردنی پێوهندی له گه ل جیهانی ئیسلامیدا گه لیک چالاکی و پروژه و کاری خزمه تگوزاری جوړاوجۆری ئەنجام داوه، که وا له م چهنه خاله ی خواره ودا ده یانخه ینه روو:

یه که م- مزگهوت و باله خانه کان:

۱- دروستکردن و چاککردنهوی باله خانه:

- له سالی ۲۰۰۱دا پاتی ۱.۵۸۲.۸۱۱ دینار سهرف کراوه بو چاککردنهوی ئەم باله خانه ی خواره وه:
- دروستکردنی هۆلی بوئه ئایینییه کان له سه لاهه دین: ۹۱۸.۸۱۴ دینار.
- دروستکردنی کۆگایه ک بو هۆلی بوئه ئایینییه کان له سه لاهه دین: ۴۱.۹۷۷ دینار.
- چاککردنهوی باله خانه ی وه زاره تی نهوقاف و کاروباری ئیسلامی: ۲۱۱.۳۰۰ دینار.
- ئاواکردنهوی باله خانه ی به ریوه به رایه تیی نهوقافی هه ولیتر: ۱۷۳.۵۹۰ دینار.
- دروستکردنی بالیک بو وه زاره تی نهوقاف: ۱۱۵.۳۳۶ دینار.
- چاککردنهوی باره گای لقی یه کیتی زانایانی ئایینی ئیسلامی: ۱۳.۲۷۵ دینار.
- چاککردنهوی هۆلی بوئه ئایینییه کان ی مزگهوتی مالتای خواروو: ۶۸.۶۱۹ دینار.
- چاککردنهوی تیبینه رایه تی نهوقافی ئاکری: ۱۵.۵۴۸ دینار.
- چاککردنهوی خانوی ئیمامی مزگهوتی ماله سوار: ۲۴.۰۵۰ دینار.

۲- دروستکردن و فراوانکردنی مزگهوت:

- پاتی ۳.۴۷۱.۱۹۷ دینار سهرف کراوه بو دروستکردن و فراوانکردنی ئەم مزگهوتانه ی خواره وه:
- دروستکردنی مزگهوتیک له ناحیه ی به رده ره ش: ۱.۸۱۰.۰۰۰ دینار.
- دروستکردنی مزگهوتیک له قهزای ئاکری: ۹۷۷.۰۰۰ دینار.
- دروستکردنی مناره یه ک بو مزگهوتی ئال میران له شه قلاوه: ۲۷۰.۰۸۰ دینار.
- دروستکردنی ژماره یه ک ئاوده ست بو قوتابخانه ی ئایینی ئیسلامی له مزگهوتی سه واف له هه ولیتر ۸۵.۷۰۵ دینار.
- فراوانکردنی مزگهوتی هه مزه له سه لاهه دین: ۱۵۰.۰۰۰ دینار.
- فراوانکردنی مزگهوتی سه فین له شه قلاوه: ۱۲۱.۱۳۲ دینار.

- مزگهوتی گوندی ئاکۆیان: ۲۰,۱۸۳ دینار.
- مزگهوتی گوندی پیران له بهحرکه: ۴۱,۳۵۳ دینار.
- مزگهوتی سهواف: ۴,۹۵۰ دینار.
- مزگهوتی گوندی کهورین: ۱۷۴,۴۹۹ دینار.
- مزگهوتی چوارخولهفا له سهلاحه دین: ۱۳۹,۲۰۰ دینار.
- مزگهوتی قهسری: ۹۶,۱۴۸ دینار.
- مزگهوتی فرقان له ههولتیر: ۹۳,۷۴۵ دینار.
- مزگهوتی بامه پنی: ۴۸,۷۸۵ دینار.
- مزگهوتی باقیان له قهسرۆک: ۲۷,۶۹۵ دینار.
- مزگهوتی نازادی له دهۆک: ۳۹۴,۵۵۵ دینار.

۴- دابینکردنی کهلوپهل:

- ههر له سالی رابردودا حکومهتی ههریمی کوردستان پاتی ۷۲۹,۴۱۷ دیناری تهرخان کردووه بو دابینکردنی کهلوپهلی جۆراوجۆر بو باله خانه و شوتینه ئایینییهکان ههروهک:
- دابینکردنی کهلوپهل بو دیوانی وهزارهتی نهوقاف: ۱۹۲,۰۰۰ دینار.
  - کرینی مافور بو مزگهوتهکان: ۳۳۶,۰۰۰ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی سهلاحه دینی نهیبوی له خهلیفان: ۲۰,۷۵۰ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی سهواف له ههولتیر: ۴۰۸۰ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی زیوکی له ئاکری: ۱۵,۵۵۰ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی موفتی له ئاکری: ۶,۸۰۰ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی گهورهی ئاکری: ۶,۸۰۰ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی ئیمام له ئاکری: ۱۲,۰۰۰ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی مهلا عارف: ۱۱,۹۰۰ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی گوندی گۆندک: ۲۲,۳۱۲ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی سهرسهنگ: ۵۹,۱۲۵ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی ئاقدهل ئاغا: ۶,۸۰۰ دینار.
  - کرینی کهلوپهل بو مزگهوتی بجیل: ۱۰,۳۰۰ دینار.
  - کرینی پارچه زهوییهک بو بهشی ناوخی قوتابخانهی ئیسلامی له ئاکری: ۲۵,۰۰۰ دینار.

دووهم- تهكیه و قوتابخانه ئیسلامییهكان:

- بۆ چاككردنهوه و كرپینی كه لویهل بۆ تهكیه و قوتابخانه ئایینییهكان له ههولیتیر پاتی ۸۶۶,۵۱۶ دینار بهم شیتویهیهی خوارهوه سهرف كراوه:
- كرپینی كه لویهل بۆ تهكیهكانی سهید محهمهد و شیخ جهعفر له ههولیتیر و كرپینی موهلیدهیهك بۆ تهكیهی شیخ مستهفا نه قشبهندی له ههولیتیر كه به گشتی ۱۳۰,۱۵۰ دیناری تیچوووه.
- چاككردنهوهی تهكیهكانی عهباسی و شیخ مستهفا نه قشبهبهندی و شیخ محیدین له ههولیتیر كه تیچوووی ئهم پرگهیه ۶۳۱,۴۱۹ دینار بووه.
- چاككردنهوهی قوتابخانهی مهلا فائز له ههولیتیر و قوتابخانهی ئیبن ئادهمی ئیسلامی له سوۆران كه ۲۹,۰۲۵ دیناری تی چوو.
- كرپینی كه لویهل بۆ قوتابخانهی ئیسلامی ههریر و قوتابخانهی ئیسلامی بهحرکه و قوتابخانهی ئیبن ئادهمی ئیسلامی له سوۆران و قوتابخانهی ئیسلامی ههولیتیر له مرگهوتی سهواف كه ۷۵,۸۵۰ دیناری تیچوووه.

سییهم: دروستکردنی شووره بۆ گۆرستان و مهزارهكان:

- پاتی ۵۸۸,۹۴۵ دینار له سالی ۲۰۰۱دا بۆ دروستکردنی شووره بۆ ههردوو گۆرستانی خهلیفان و ههریر و مهزازی سهید سمایل سهید عومهر سهرف كراوه بهم شیتویهیهی خوارهوه:
- دروستکردنی شووره بۆ مهزازی سهید سمایل سهید عومهر: ۳۵,۶۵۰ دینار.
- دروستکردنی شووره بۆ گۆرستانی خهلیفان: ۱۷۳,۰۴۰ دینار.
- دروستکردنی شووره بۆ گۆرستانی ههریر: ۳۸۰,۲۵۵ دینار.

چوارهم: مولکه وهقفیهكان:

- حکوومهتی ههریمی کوردستان بۆ گهشهپێدان و زیادکردنی داھاتی مولکه وهقفیهكان ههنگاوی بهرچاوی ناوه و توانیویهتی داھاتی سالانهی ئهم مولكانه بگهیننیتته نیتزیکهی ۲ ملیۆن دینار. ههروهها پاتی ۸,۴۴۶,۱۹۶ دینار له بهرامبهر گۆرینهوهی شەش پارچه زهوی له زاخۆ وهرگیراوه كه نیاز وایه بهم پارهییه پرۆژهی وهبهرهیتان ئه نجام بدری. جگه له مانهش مەبلەغی ۱۸۸,۰۰۰ دینار له پینچ داوای ئیستیملاکی له پارێزگهی دهۆک وهدهست هاتوووه.
- حکوومهتی ههریمی کوردستان بۆ زیادکردنی داھاتی مولکه وهقفیهكان به نیازه چهن دین پرۆژهی تر له سهر مولکهكان ئه نجام بدات ههروهک:-
- دروستکردنی بالهخانهیهکی چوار نهۆمی له سهر زهوی ژماره ۱۳۴-۱۳۵ کهرتی ۴۵ وارش له ههولیتیر له رینگهی (مساطحة).
- دروستکردنی گهروایتیکی نوێ له سهر مولکی ژماره ۳۹۳ له رینگهی (مساطحة).
- ههروهها توانراوه کۆنترۆلی ئهو مولکه وهقفیهکانهش بکریت که له لایهن موتهوه لیبیهکانهوه بهرپهوهدهچن و رپهزی ۱۰٪ داھاتیان به شیتویهیهکی رپیکوپینک کۆکراوتهوه.

دانانی بهردی بناخه‌ی مزگه‌وتی چۆمان

مزگه‌وتی بهرده‌په‌ش - ئاکری

هۆلى بۆنە ئاينىيەكان - پيرمهەم

مىزگەوتى شەقلاۋە

شاندى ئەزهەرى شەرىف سەردانى مەزارى نەمران لە بارزان دەكەن

پروژەى بالەخانەى وەزارەتى داد

وہزیری داد و سہرچہم دادوہران

پروژہی بالہ خانہی تہ لاری ہونہر لہ ہہولیتیر

ٹاھہ نگی پەردەلادان لەسەر دیواری ھۆلی گەل لە ھەولێر
لەلایەن بەرپێز وەزیری رۆشنیبری بەھاوکاری یونیسەیف

ٹاھہ نگی پەردەلادان لەسەر دیواری شوقەکانی ئیسکان لە رۆژی مافەکانی منداڵاندا

کردنه وهی پیشانگه‌ی کتیبی ده‌زگای ئاراس
له‌لایهن به‌رئیز فه‌له‌که‌دین کاکه‌ی

پاله‌وانیه‌تیبی ماریسون

پیشانیگه به کی شیوه کاری

ناهه نگی تیپی چل دهف

دیمه نیک له پارکی ههولیر له بهرامبهر په رله مانى کوردستان و
سه روکایه تیبى نه نچوومه نى وهزیراندا

سەردانى نەمامگەى پەرۆردەبى له ههولير
له لایهن جیگري سه روکى حکوومهت و وهزىرى کشتوکال و ناودىرى

بەرد کۆکردنەوه

پروژهی بەخپۆکردنی ماسی

تیپه‌کانی کوتانی نازهل

هه‌لمه‌ته‌کانی نه‌مام چاندن

بهره‌م‌ه‌ن‌ان‌ن‌ پ‌ن‌ن‌ه‌م‌اس‌ن‌

کوت‌ن‌ن‌ د‌ر‌ه‌ و گول‌ه‌ب‌ر‌ژ‌ه‌

به‌نداوی دهرکار عه‌جه‌م

نه‌مامگه

ٹامپیری زہوی پشاندن لہ کیلگہ

ویستگہی کہ شناسی لہ بہ نداوی دھوک

ههلمه تی کوتانی نازهل

به رهه مهیتانی نه مام له نه مامگه کان

پروژهی ناودیریی گوندی کوسه (مانگیش)

هه‌لکه‌نندی بییر

کوتانی ناژہل

نہمامگہی پلاستیکی

پینچەم لە ڕووی کاروباری ئیسلامی و ئیرشادی ئایینییهوه:

حکومەتی هەریمی کوردستان لە هەول و کۆششی بەردەوامدا بە باشکردنی گوزەرائی مامۆستایانی ئایینی و بەرزکردنەوی ئاستی زانستییان و هاندانیان بۆ خزمەتکردنی زیاتری ئایین و ولاتەکەمان و پیشەخستنی ئەزمونی گەلەکەمان. لەم بوارەدا بەرپرسیانی پێوەندیداری حکومەتی هەریم سەردانی قەزا و ناحیە و شارەکانیان کردووە و سەرنج و تییینی و پیشنیازی مامۆستایانێان رەچاو کردووە و دواى لیکۆلێنەوهیان رینگەچارەیان بۆ دۆزراوەتەوه.

لە ڕووی کاروباری ئیسلامی و ریتۆتی ئایینییهوه گەلیک چالاکى ئەنجام دراون که گرینگترینیان ئەمانە:

- بە مەبەستی جێبەجێ کردنی ناوهرۆکی ماددهی ٢/نۆیه له یاسای وهزارهتی ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی ژماره (٧) سالی ١٩٩٢ که تاییه ته به پتهوکردنی پتهوندی له گهه گهلانی موسلمان و جیهانی ئیسلامی، له ماوهی ئەم ساله دا شانديکی کۆماری ئیسلامی ئێران به سهروکایه تیبی سهید مستهفا خاتهمی ئەندامی ئەنجوومهنی شورای ئیسلامی و وهفده یاهه ره که ی پیشوازییان لی کرا.
- ههروهها له ریکهوتی ٢٦/٨/٢٠٠١ وهکیلی ئەزههری شهریف بهریتز (د.مهحمود عهبدولغهنی عاشور) بوو به میوانی حکومەتی هەریمی کوردستان و ماوهی یەک ههفته له ههريم مایهوه و چهندین دیدار و چاوپێتکهوتنی له گهه له بهرپرسیانی حزبی و حکومی ئەنجام دا.
- به جیهتینانی فهریزه ی حه ج بۆ سالی رابردوو که بۆ ئەم مەبەستە دوو وهفد به ناوی حکومەتی هەریمی کوردستانهوه سەردانی ولاتی عەرەبی سعودییان کرد.
- هاوکاریکردنی ماددی ژماره یهک له مامۆستایانی ئایینی په ککهوته و پتیوست.
- برینه وهی مووجهی ٢٠٠ دوو سهه دینار بۆ زیاتر له ٣٠٠ نابینا له ههريم.
- دابهشکردنی نهوت به سهه سه رجهم ته کیه و مزگهوت و قوتابخانه ئیسلامیه کاندای.
- دا بین کردنی کتیبی پرۆگرام بۆ قوتابخانه ئیسلامیه کانی سه ره وهزارهت به بری ١٦٠٠٠٠ سهه د و شهست ههزار دینار.
- دا بین کردنی جلوه رگ بۆ قوتابیانی گشت قوتاغه کانی قوتابخانه ئیسلامیه کانی سه ره وهزارهتی ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی، که ٤٣٦,١٨٣ چوار سهه د و سی و شهش ههزار و سهه د و ههشتا و سه دیناری تی چوو.
- کردنه وهی پیشانگه یهک بۆ ده ستنووسی ئیسلامی له شاری ههولیر.
- کردنه وهی پیشانگه یهک بۆ ژماره یهک خو شنووسی هه ریمی کوردستان تاییه ت به خه تی ئیسلامی.
- ده رکردنی گو قاریکی وه رزی به ناوی خو زی ئیسلام.
- پیشکی شکردنی به رنامه یه کی هه فتانه ی ئایینی له ته له فزیونی هه ریم.
- ده رکردنی رۆژمێرکی سالانه به ناوی وهزارهتی ئەوقاف و دابهشکردنی به سهه هاوولا تیبیاندا.
- ده رکردنی ئیمساکیه ی مانگی ره مه زانی پیرۆز بۆ یه که خستنی رۆژووشکاندن له سه رانه ری هه ریم و دابهشکردنی به سهه هاوولا تیبیاندا.
- پیشکی ش کردنی وه عزی رۆژانه له مانگی ره مه زان و ریکه خستنی به رنامه ئایینییه کان له ده زگاکانی راگه یاندا.

- ئەنجامدانى كۆپ و سىمىنار بۆلۈمىدەك لە مامۇستايانى ئايىنى لە بۇنە ئايىنى و نىشتىمانىيەكاندا.
- كوردنەۋەى دوو خول بۆ بەرزكردنەۋەى ئاستى زانستىيى و تارىپتەكان لە ھەرىمى كوردستاندا.
- يادكردنەۋەى يادى ئيسرا و ميعراجى پىغەمبەر (د.خ).
- يادكردنەۋەى مەۋلۇدى پىغەمبەرمان محەمەد (د.خ).
- ئەنجامدانى دوو خوان لە مانگى رەمەزان بۆ مامۇستايان و پياوماقولان و فەقىيانى ھەرىم.
- يادكردنەۋەى شەۋى بەدرى گەورە و سەرى سالى كۆچى.
- چاپكردنى ژمارەيەك كىتەب بۆ مامۇستايانى ئايىنى.
- دامەزراندنى دەستەيەكى بالاي فتوا بە ھاۋكارى لە گەل مەكتەبى تەنقىزىيە يەكىتەبى زانايانى ئايىنى ئىسلامى پىرۆز.
- دامەزراندنى دەستەيەك بۆ راگەياندى ئايىنى لە ديوانى وەزارەتى ئەوقاف.
- دانانى رېنۆيىنى تايبەت بە قورئان خوتنەكانى ھەرىم و يەكخستىيان لە رېگەى ئەنجامدانى تاقىكردنەۋەى پىويست و پىدانى مۆلەتى قورئان خوتنەكان بە دەرچوۋەكان.
- ئەنجامدانى ئەزمونىيىكى تايبەت بە يەكسان كوردنى پروانامە بۆ دەرچوۋانى خاۋەن پروانامە زانستىيەكان، ئەمەش لەسەر تىشكى بىرپارى ئەنجومەنى نىشتىمانىيە كوردستان ژمارە ۲۳ لە ۱۰/۹/۱۹۹۴.
- پاتى ۳۰.۰۰۰ سى ھەزار دىنار بۆ ئەم ئەزمونە تەرخان كرا و ۸۷ خاۋەن مۆلەت لە ھەموو ھەرىمى كوردستان بەشدارىيان تىادا كرد.
- كوردنەۋەى ۷۳ خولى لە بەركردن و فېركردنى قورئانى پىرۆز بۆ قوتابىيانى ھەرىم لە ۷۳ ھەرىمى ھاۋىندا.
- كوردنەۋەى ۷ خولى بەردەۋام بۆ فېركردنى زانستەكانى ئايىنى ئىسلام لە پارىزگەى ھەۋلىر.
- ئەنجامدانى تاقىكردنەۋەى وەزارى بۆ قوتابىيانى قوتابخانەكانى ئىسلامى لە قۇناغەكانى كۇتايى و ناۋەندى و ئامادەيى لە پارىزگەكانى ھەرىمدا.
- كوردنەۋەى خولى لە بەركردنى قورئانى پىرۆز بۆ نابىيانى پارىزگەكانى ھەۋلىر و دھوك و سلىمانى و كەركوك.
- بەبۇنەى يادەكانى ئادار و نەۋرۆزەۋە ھەلمەتتىكى نەمام چاندن ئەنجام درا لە ناۋ مزگەوتەكان و شورەى گۆرستانەكان.
- بەبۇنەى يادەكانى ئادار و نەۋرۆزەۋە سەردانىتەك رېتەك خرا بۆ سەرجەم فەرمانبەران و مامۇستايانى ئايىنى بۆ مەزارى نەمران.
- بە ھەمان بۇنەى ئادار و نەۋرۆزەۋە ئاھەنگىتەك رېتەك خرا بۆ دەرچوۋانى خولە جۆراۋجۆرەكانى سەربە وەزارەتى ئەوقاف و چەند پىشانگەيەكى دەستىنوس و خۇشنىۋوسان كرانەۋە كە لەلايەن مامۇستايانى ئايىنى و خۇشنىۋوسانەۋە ئامادە كرابوون.
- لەبەر گىرنگىيى توپىزى فەقىيان لە ھەرىمى كوردستان و بە مەبەستى رېتەكخستىيان ھەۋلىتەكى جدى دراۋە بۆ ناۋنوس كوردىيان و كۆكردنەۋەيان لە رېتەكخراۋەكانى قوتابىيان و، ھاندانىيان بە رېتەكخستىيە زنجىرەيەك كۆپ و سىمىنار بۇيان و، ھاۋكارىكردنىيان لە رېگەى تەرخانكردنى ۱۵۰۰۰ پازدە ھەزار دىنار ۋەكو پىشپىنەى مانگانە.

له بواری داد و پاراستنی سه روهریی یاسادا

له بواری داد و پاراستنی سهروهیسی یاسادا

بیگومان پایه‌ند بوون به یاسا و ریساکان و جیبه‌جی کردنیان بنه‌مایه‌کی سه‌ره‌کیی پیکه‌یتنانی هر سیستمیکی دیوکراتییه له جیهاندا، له کۆمه‌لگه‌ی دیوکراتیدا یاسا حوکمران و سه‌روهه و له سه‌رووی هه‌موو ئیعتیبار و ده‌سه‌لاتیکی تروه دیت. هر له‌م روانگه‌یه‌وه کابینه‌ی چواره‌می حکومه‌تی هه‌ریم هر له سه‌ره‌تاوه دروشمی پاراستنی سه‌روهیسی یاسای به‌رز کردوه‌ته‌وه و زۆر به جدی کاری بۆ کردوه و هه‌ولتی بۆ داوه. ئەمه‌ی خواره‌وه‌ش پوخته‌ی گرینگترین کار و چالاکییه‌کانه له ماوه‌ی سالی ۲۰۰۱د:

یه‌که‌م:

هه‌ول و کۆشش به‌رده‌وام بووه له‌گه‌ل دادگه‌کان و دادوه‌راندا به مه‌به‌ستی توندوتۆڵکردنی زیاتری کاروباری دادگه‌کان و پزگرتن له بریاری دادگه و نه‌هیشتنی ده‌ستتیه‌وردانی نایاسایی و یه‌کلاکردنه‌وه‌ی کیشه‌کان له کاتی خۆیاندا. دادگه‌کان ئازادانه کاروباری خۆیان پاپه‌راندوه و حوکمی یاسایی یه‌کلاکه‌ره‌وه‌ی خۆیان سه‌باره‌ت به‌کیشه جۆراوجۆره‌کان ده‌رکردوه. بۆ نمونه له ماوه‌ی سالی ۲۰۰۱د دادگه‌ی پیداپه‌چونه‌وه ۳۲۱ کیشه و دادگه‌ی تاوان ۶۶۳ کیشه و دادگه‌ی نه‌وجه‌وان ۳۱۶ کیشه و دادگه‌ی که‌تن ۳۴۹۹ کیشه‌یان یه‌کلا کردۆته‌وه.

سه‌ره‌کایه‌تی سه‌ره‌رشته‌یاری دادی به‌شپه‌یه‌کی به‌رده‌وام سه‌ردانی دادگه و ده‌زگا دادییه‌کانی کردوه بۆ ئه‌وه‌ی له به‌رپه‌چونه‌ی ئیشوکاره‌کان به‌شپه‌یه‌کی ئوسولی و ریکوییت دلتیا بی.

هر له ماوه‌ی سالی رابردودا ده‌سته‌ی داریشتنی یاسایی. کاری داریشتنی ۸ پرۆژه‌ی یاسایی و ۶ پرۆژه‌ی پێپه‌وی جۆراوجۆری ئه‌نجام داوه. له دادگه‌کانی پارێزگه‌ی هه‌ولێر و ده‌وک و ده‌وره‌یه‌دا ۳۲,۶۳۵ مامه‌له‌ی جۆراوجۆری ماره‌پین و له دایکبوون و وه‌فاتنامه و دابه‌شنامه‌ی شه‌ری و مامه‌له‌ی تر ئه‌نجام دراون. به‌رپه‌یه‌رایه‌تی گشتی تۆمارگای خانویه‌ره له ماوه‌ی سالی ۲۰۰۱د ۳۵,۴۸۶ مامه‌له‌ی په‌فتاری جۆراوجۆری ئه‌نجام داوه وه‌ک فرۆشتن و به‌مولککردن و داپه‌کردن و دابه‌شکردن و به‌خشین و میرات و کاری تری هه‌مه‌جۆر. هه‌مان به‌رپه‌یه‌رایه‌تی ۶,۶۵۹ کاری هونه‌ری جۆراوجۆری به‌ ئه‌نجام گه‌یاندوه له جۆری نۆرین و سنور چه‌سپاندن و ئه‌نجامدانی نه‌خشه‌ی پیوان و نه‌خشه‌ی داپه‌کردن و یه‌کخستن.

دووه‌م- ئه‌نجامدانی کار و چالاکی هه‌مه‌جۆر وه‌ک:

- ۱- بریاری کردنه‌وه‌ی دادگه له هه‌ریر و چۆمان و تیبینه‌رایه‌تی (ملاحظیه) تۆمارگه‌ی خانویه‌ره له بنه‌سلاوه.
- ۲- ده‌ستپیکردنی به‌نامه‌یه‌کی کۆمپیه‌ته‌ری بۆ داگردن (خزن)ی سه‌رجه‌م فایل‌ه‌کانی تاپۆی هه‌ولێر و ده‌وک له‌سه‌ر دیسک بۆ هه‌لگرتن و پاراستنیان له له‌ناوچوون.
- ۳- به مه‌به‌ستی ئاسان کردنی کاروباری هاوولاتیان هه‌ول دراوه به‌رپه‌یه‌رایه‌تی تاپۆی هه‌ولێر دابه‌ش بکریت بۆ دوو به‌رپه‌یه‌رایه‌تی.
- ۴- وه‌رگێرانی زیاتر له ۲۰۰ فۆرم له زمانی عه‌ره‌بیه‌وه بۆ سه‌ر زمانی کوردی و ئاماده‌کردنی ۱۰۰۰ زاره‌وه‌ی یاسایی به‌ زمانی کوردی.
- ۵- کردنه‌وه‌ی خولیک بۆ به‌کاره‌یتنانی فۆرمه‌ کوردیه‌کان له پارێزگه‌ی ده‌وک که ۱۵ رۆژی خایاند.

ئەمە پوختە يەك بوو لە گرینگترین چالاكییه كانی حكومەتی هەریمی كوردستان لە بواری پاراستنی سەرودری یاسادا. شایانی باسە هەموو پرۆژەكانی ئەم بوارە لەسەر بودجە ی حكومەتی هەریم و بە پشت بەستن بە توانای خۆیی و خۆمالی ئەنجام دراون. هەول و كۆششیش بەردەوامە بۆ ئەوەی هەنگاوی زیاتر لەم بوارەدا بەاویژریت تا بەهاوکاری جەماوەری كوردستان ولایتی دیموكرات و ئاوەدان و كۆمەلگە یەكی شارستان و پیشكەوتوو بنیات بنێی كە یاسا تیایدا سەرودر بیت و ماف و ئەركەكانی هەموو لایەك بە پیتی یاسا دیاری كرابیت.

داهانه‌کانی وه‌زاره‌تی داد
له ماوه‌ی ۲۰۰۱/۱/۱ هه‌تا ۲۰۰۱/۱۲/۳۱

ز	ناوی فه‌رمانگه	پاتی پاره به دینار
۱	دیوانی وه‌زاره‌تی داد و رۆژنامه‌ی وه‌قایی کوردستان	۷,۸۱۵
۲	سه‌رۆکایه‌تیبی دادگه‌ی ته‌مییزی هه‌ریمی کوردستان	۲۸,۳۳۷
۳	سه‌رۆکایه‌تیبی دادگه‌ی تیهه‌لچوونه‌وه‌ی ناوچه‌ی هه‌ولێر	۱,۱۳۶,۱۰۷
۴	سه‌رۆکایه‌تیبی دادگه‌ی تاوانی دهۆک	۶۲۹,۷۲۱
۵	به‌رێوه‌به‌رایه‌تیبی چاودێری ناکامانی هه‌ولێر	۱,۲۶۲
۶	به‌رێوه‌به‌رایه‌تیبی تاپۆی هه‌ولێر و تیبینه‌رایه‌تیبیه‌کانی (ملاحظیه)	۱۹,۳۶۵,۶۷۳
۷	به‌رێوه‌به‌رایه‌تی تاپۆی دهۆک و تیبینه‌رایه‌تیبیه‌کانی (ملاحظیه)	۱۱,۲۳۲,۲۹۳
	کۆی گشتی	۳۲,۴۰۱,۲۰۸

مامەلەكانى بەرپۆبەرايەتتى گىشتى تۆمارگەي خانوبەره
لە ماوهي ۲۰۰۱/۱/۱ ھەتا ۲۰۰۱/۱۲/۳۱

يەكەم - مامەلە رەفتاركارىيەكان

ز	ناوى فەرمانگە	ھەولتير	دھۆك	كۆي
۱	فرۆشتن	۱۰,۶۵۸	۵,۱۸۹	۱۵,۸۴۷
۲	بە مولككردن	۳,۴۹۸	۱,۲۲۶	۴,۷۲۴
۳	رەگەز راستكردنەوه	۱,۶۶۷	۶۳۴	۲,۳۰۱
۴	سەرلەنوئى	۱۲۵	۵۹	۱۸۴
۵	دابركردن	۹,۰۸۰	۱۱۷	۹,۱۹۷
۶	گەراندىنەوهي سامانى دەست بەسەرداگىراو		۱	۱
۷	دابەشكردن		۷۷	۷۷
۸	بەخشين		۹	۹
۹	گۆرپنەوه	۸۲	۵	۸۷
۱۰	بانانە		۶	۶
۱۱	مىرات	۱,۱۴۱	۴۵۹	۱,۶۰۰
۱۲	كارى تر	۷۱۴	۶۹۴	۱,۴۰۸
۱۳	ھەلۆەشاندىنەوهي قەرزكارى	۲۴	۲۱	۴۵
	كۆي گىشتى	۲۶,۹۸۹	۸,۴۹۷	۳۵,۴۸۶

دووھەم - كارە پەرتەوازانەكان:

ز	جۆرى مامەلە	ھەولتير	دھۆك	كۆي
۱	مامەلەي پيشينەدانى تايبەت بەبەنكەكان		۲۶	۲۶
۲	پشتگىريەكان	۴,۶۳۴	۸۱۹	۵,۴۵۳
۳	ويتەي تۆمار	۲۷,۲۸۸	۱۱,۰۱۳	۳۸,۳۰۱
۴	مامەلەي رۆژانە	۱۲,۹۸۳	۵,۷۰۹	۱۸,۶۹۲
۵	گلدانەوه	۸۸۱	۴۲۲	۱,۳۰۳
۶	دۆسيە دەرھاتووەكان	۴۶,۸۴۸	۷,۱۳۱	۵۳,۹۷۹
۷	مامەلەي لىژنەكانى نۆزىن	۷,۹۸۵		۷,۹۸۵
	كۆي گىشتى	۱۰۰,۶۱۹	۲۵,۱۲۰	۱۲۵,۷۳۹

سپيەم - كارە ھونەريەكان:

ز	جۆرى مامەلە	ھەولتير	دھۆك	كۆي
۱	نۆزىن و سنوور چەسپاندن	۲,۴۰۸	۱,۹۵۹	۴,۳۶۷
۲	نەخشەي پيوان	۱۶۱	۱۳۲	۲۹۳
۳	نەخشە كيشراوہكان	۹۷۶	۶۰۱	۱,۵۷۷
۴	نەخشەي دابركردن	۲۱۶	۱۸۹	۴۰۵
۵	يەكخستەن		۱۷	۱۷
	كۆي گىشتى	۳,۷۶۱	۲,۸۹۸	۶,۶۵۹

مامه‌له‌کانی نه‌نجامدراو له دادگه‌کانی پارێزگه‌ی هه‌ولێر و ده‌ۆک و ده‌وروبه‌ری

له ماوه‌ی ۲۰۰۱/۱/۱ هه‌تا ۲۰۰۱/۱۲/۳۱

ز	جۆری مامه‌له	هه‌ولێر	شه‌قلاوه	سۆزان	خه‌بات	بهنه‌سلاوه	ده‌ۆک	ئاگرێ	زاخۆ	ئامێدی	سمیل	سرسنگ	به‌رده‌ره‌ش	کۆی
۱	ماره‌پرین	۵,۹۱۵	۸۲۲	۵۳۶	۲۸۵	۳۳۷	۱۰۳۸	۴۹۷	۴۲۳	۴۱۸	۲۱۶	۱۰.۸	۶۱۲	۱۱۲.۷
۲	په‌سندکردنی ماره‌پرینی ده‌ره‌کی	۸۹۹	۹۱۶	۸۴۶	۵۹۳	۱۲۱	۹۱۹	۵۴۱	۹۴۴	۸۱	۲۳۸	۱۳	۳۴۵	۶۴۵۶
۳	دابه‌شنامه‌ی شه‌رع‌ی	۲.۷۹	۷۸۳	۳۲.	۸۵	۲۹۱	۳۶۲	۱۷۶	۳۲۶	۵۵۳	۹۶	۱۵۳	۹۳	۵۳۱۷
۴	دابه‌شنامه‌ی یاسایی	۳۳	۸	۳۴	۱		۲۸	۱۲	۴	۲	۱۲	۴	۸	۱۴۶
۵	به‌لگه‌نامه‌ی له‌دایکبوون	۹۸۶	۵	۱۵۷	۲۱۹	۹۱	۲۲۱	۴۴۲	۷۹	۴۳	۴۱	۱۷	۳۰.۸	۲,۶۰۹
۶	پیسپێرنامه	۶.۴	۱۲۱	۷۵	۲۹	۴۴	۱۲.	۴۷	۱۱۹	۴۸	۲۲	۴۳	۲۳	۱,۲۹۵
۷	وه‌فاتنامه	۱,۶۴۶	۸۵۱	۲۸۸	۱۸۲	۳۴۸	۳۶.	۲۸۴	۲۲۴	۲۹۹	۱۱.	۷۵	۱۴۶	۴,۸۱۳
۸	سه‌رکارنامه	۳۶	۱۴	۴		۲	۱۸	۱	۲	۲	۵			۸۴
۹	رێبێدان به‌ ژنهنیانی دووهم	۴۰	۶۴	۳۵	۸	۲۶	۷	۲۱	۲	۱۲	۱۱	۲	۱۳	۲۴۱
۱۰	به‌لگه‌نامه‌ی لێک ده‌رچوون	۲۵	۵	۵			۲		۱۳		۱		۱	۵۲
۱۱	به‌لگه‌نامه‌ی تر	۱۰.۶	۲	۱۵			۸	۱۷		۱			۲	۱۵۱
۱۲	نۆزینی به‌ په‌له	۳۳		۱			۳۲	۸	۲		۱		۱	۷۸
۱۳	گلدانه‌وه	۱۶	۲				۷		۲۳				۱	۴۹
۱۴	له‌ جیاتی دانان (الانابه‌)			۱۱	۱				۲۹		۲			۴۳
۱۵	سه‌ره‌رشته‌یی هه‌لبژاردن	۶	۳	۳	۱		۳	۳	۱		۹		۱	۳.
۱۶	مامه‌له‌ی تر	۲۵	۵	۱۵		۱۰.	۴			۵				۶۴
	کۆی گشتی	۱۲,۴۴۹	۳,۶۰۱	۲,۳۴۵	۱,۴۰۴	۱,۲۷۰	۳,۱۲۹	۲,۰۴۹	۲,۱۹۱	۱,۴۶۴	۷۶۴	۴۱۵	۱,۵۵۴	۳۲,۶۳۵

کاره‌کافی سه‌رؤکایه‌تیی دادگهی پی‌داجوونه‌وهی کوردستان به‌گیۆره‌ی ده‌سته‌کان

له‌ ماوه‌ی ۲۰۰۱/۱/۱ هه‌تا ۲۰۰۱/۱۲/۳۱

تییینی	کۆی داوای مایه‌وه بۆ سالی داها‌توو	ئه‌و داوایانه‌ی ره‌وانه‌ی ده‌سته‌کانی تر کراون	داوای یه‌کلاکراوه	کۆی	ئه‌و داوایانه‌ی ئه‌م سال وه‌رگیراون	داوای مایه‌وه له سالی رابردوو	ناوی ده‌سته‌کان	ز
				۳۲۱	۳۲۱		ده‌سته‌ی شارستانی	۱
				۳۵۵	۳۵۵		ده‌سته‌ی سزایی	۲
				۱۸	۱۸		ده‌سته‌ی گشتیی سزایی	۳
				۲۱۳	۲۱۳		ده‌سته‌ی باری که‌سایه‌تی	۴
				۵	۵		ده‌سته‌ی په‌رته‌وازه	۵
				۸	۸		ده‌سته‌ی شارستانی فراوان	۶
				۱۱	۱۱		ده‌سته‌ی کشتوکالی	۷
							ده‌سته‌ی کیشه‌ی کار	۸
							ده‌سته‌ی گو‌مرگ	۹
				۱۸	۱۸		ده‌سته‌ی گشتیی شارستانی	۱۰
				۹۴۹	۹۴۹		کۆی گشتی	

خشته‌ی برپاری دهرچوو له سه‌روکایه‌تیی دادگهی پیداجوونه‌وه - نه‌مییز

له ماوه‌ی ۲۰۰۱/۱/۱ هه‌تا ۲۰۰۱/۱۲/۳۱

تیبینی	سه‌رحه‌م	دواخستنی داوا بینه‌ن	په‌کاکردنه‌وه	په‌تکرده‌وه داوا	په‌وانکردن بۆ دادگهی دی	گواستنه‌وه‌ی داوا و دیار بیکردنی دی	په‌تکرده‌وه‌ی داخواری راستکردنه‌وه	په‌سه‌ندکردنی داخواری راستکردنه‌وه	هه‌موار کردن	گه‌راندنه‌وه	هه‌لو‌ه‌شانده‌وه	په‌سه‌ند کردن	ناوی ده‌سته
	۳۲۱	۶	۳	۱۹	۱۶		۴۱	۱		۱	۹۱	۱۴۳	ده‌سته‌ی شارستانی
	۳۸۷						۳۱			۱	۹۴	۲۶۱	ده‌سته‌ی سزایی
	۱۸									۳	۶	۹	ده‌سته‌ی گشتیی سزایی
	۲۱۳			۱۱			۴				۷۶	۱۲۲	ده‌سته‌ی باری که‌سایه‌تی
													ده‌سته‌ی په‌رته‌وازه
	۸			۲		۵					۱		ده‌سته‌ی فراوان
	۱۱										۱	۱۰	ده‌سته‌ی کشتوکالی
	۵										۱	۴	ده‌سته‌ی کیشه‌ی کار
													ده‌سته‌ی گومرگیی
	۱۸			۴							۷	۷	ده‌سته‌ی گشتی شارستانی
	۹۸۱	۶	۳	۳۶	۱۶	۵	۷۶	۱		۵	۲۷۷	۵۵۶	کۆی گشتی

لە بواری پۆشنبیرییدا

له بواری رۆشنبیرییدا

بهردهوامبوونی چالاکیی جۆراوجۆری رۆشنبیری و وهرزشی له کوردستاندا روویهکی گهشی تری چالاکییهکانی حکومهتی ههریتمه که بایهخی به پاراستنی زمان و فۆلکلۆری میللی و بووژاندنهوهی هونهر و ئهدهبی کوردی و رۆشنبیری تورکمانی و ئاشوری داوه.

حکومهتی ههریتمی کوردستان له سالی ۲۰۰۱دا بهردهوام بووه لهسهه بهستنی کۆر و کردنهوهی پیتشهنگه و کاری راگهیاندن و بلاوکردنهوهی هوشیاری کۆمهلایهتی و سیاسی نیشتیمانپهروهراوه و بیروپای دیوکراتی. ههروهها گرینگیشی داوه به پاراستنی شوپنهواره میترووییهکانی کوردستان که نیشانهی رهسهنایهتی و دهولهمندهی شارستانی نیشتمانین و مووزهی شارستانی کوردستانی بهرووی قوتابیان و بینهراندا، بهتایبهتیش میتوانانی ههریتم کراوه بووه.

جگه له چالاکیی رۆشنبیری، حکومهتی ههریتم بایهخی به وهرزشی لاوان داوه و لهم بوارهدا سههرای ههولیتی پایهتهخت و شاری دهۆک، چالاکی وهرزشی جۆراوجۆر له زۆریهی شار و شارۆچکهکاندا ئهنجام دراوان. ئههمهی خوارهوهش پوختهی ئاماری چالاکییهکانه:

یهکهم- رۆشنبیری و هونهر و راگهیاندن:

لهم بوارهدا گهلیک چالاکی ئهنجام دراوان وهک:

۱- گۆقارهکانی وهزارهتی رۆشنبیری که ههندیکیان مانگانه و ههندیکیان وهرزین بهگشتی له کاتی خۆیاندا دههروون و چهند کتیپیک چاپ کراوه. بو ئهم مهبهستهش له سالی رابردوودا ۲.۷۶۵.۱۲۸ دینار بو چاپکردنی گۆقار و کتیپیک جۆراوجۆر خهرج کراوه.

گۆقارهکانیش ئهمانه:

- گۆقاری کاروان، ئاسۆی فۆلکلۆر، ههریتم و سینهما و شانۆ که تایبهتن به رۆشنبیری گشتی و ئه بواران دهگره خو که له ناو نیشانیاندا دهردهکهوئ.

- گۆقاری ههنگ که تایبهته به مندالان مانگانه بلاو کراوهتهوه و جیگای خۆی کردووهتهوه، ههروهها له رادیۆ و تهلهفزیۆنی ههریتم بهشیوهیهکی ریکویپیک و بهردهوام بایهخ به رۆشنبیری مندالان دراوه، جگه لهمهش بهرپهوهرایهتییهکی تایبهتی بهم رۆشنبیرییه له وهزارهتی رۆشنبیری و راگهیانندا ههیه.

- گۆقای دیجیله به پیتی لاتینی و به زاراوهی کرمانجی سهروو دهردهچیت و جیگهی خۆی کردووهتهوه.

- ۴۳ ژماره له ههفتهنامهی وهرزش به شیوهیهکی ریکویپیک بو وهرزشکاران و جهماوهری وهرزش دۆست بلاو کراوهتهوه.

- گۆقاری بارش که تایبهته به رۆشنبیری و زمانی تورکمانی و له لایهن بهرپهوهرایهتی رۆشنبیری تورکمانی له وهزارهتی رۆشنبیری دهردهچیت و گۆقاری پانیپال که بهرپهوهرایهتی رۆشنبیری ئاشوری له وهزارهتدا دهی دهکات بهرپهوهرایهتیکی چاپ و بلاو کراونهتهوه. دهروونی ئهم دوو گۆقاره نیشانهی ئهوهیه که حکومهتی ههریتم

بەپىتى ئەو تۈوانايەى لە ئارادايە ھەلۈمەرجى لەبارى بۆگەشەکردنى زمان و ئەدەبىيات و فۆلكلورى توركىمانى و ئاشورى رەخساندوۋە.

۲- ھكۈمەتى ھەرىم بەردەوام بوۋە لە پىشتىگىرىبىكردنى ھونەرمەندانى شىۋەكار و لە سالى ۲۰۰۱ دا ۲۴ پىشەنگەى تايىبەتى و ھاۋبەشيان بۆكراۋتەۋە و ۳۴ تابلۆى جۆراۋجۆر بۆھاندان و پىشتىۋانى ھونەرمەندان كراۋن. خەرجى پىشەنگەكان زياتر لە ۱۰۰ ھەزار دىنار و نىخى تابلۆكانىش ۵۶,۸۰۰ دىنار بوۋە.

۳- ۲۷ ئاھەنگى ھونەرى و كۆمەلايەتى و بۆنە مېژۋوبى جۆراۋجۆر لە ماۋەى ئەم سالىدا سازكراۋن و بەگىشتى (۷۴,۱۸۰) دىنارىان تى چوۋە.

۴- ھەر لەم سالىدا ۲۹ بەرھەمى شانۆگەرى و فىلمى سىنەمايى دەرھىنراۋن كە ۲۰۶,۸۴۱ دىنارىان تى چوۋە و لەم بوارەشدا پىشكەۋتنى بەرچاۋ ھاتوۋتەدى.

۵- لە تەلەفېزىۋن و رادىۋى ھەرىمدا بە ھاۋكارى رۆشنىيران و ھونەرمەندانى ھەرىم بەگىشتى ۲۵۵ بەرھەمى ھونەرى و رۆشنىبرى و كۆمەلايەتى و مېژۋوبى و زانستى و ھى تر تۆمار كراۋن، لەگەل ئامادەكردن و پىشكىشكردنى ۱۰۲ بەرنامەى تايىبەتى و دۆبلاچكردنى ۶۳ بەرھەمى سىنەمايى و بەلگەيى و ھونەرى.

۶- ۳ كۆر و سىمىنار و ۲ فىستىۋالى گەورە سازكراۋن كە بەگىشتى ۱۳۴,۳۶۵ دىنارىان تى چوۋە، لەۋانەش فىستىۋالىك بەبۆنەى رۆژى جىھانى مندالان و فىستىۋالىك دەربارەى شاعىرى گەورەى كورد مەھۋى.

۷- رادىۋ و تەلەفېزىۋنى ھەرىم، جگە لە بۆنە مېژۋوبىيەكان و يادى دامەزراندنى ھكۈمەتى ھەرىم و مېۋاندارى ھونەرمەندان و رۆشنىيران، بە درىزايى مانگى رەمەزانى پىرۆز و بۆنە ئايىنەكاندا بايەخى تايىبەتى بەراگرتنى رىز و پاىيە ئەو رۆژانە داۋە و بەرنامەى تايىبەتى ئامادە كىردوۋە. ھەرۋەھا كۆنفرانس و ئاھەنگە گرىنگەكانى بۆ ئەرشىف تۆمار كىردوۋە.

۸- ۷۷,۰۰۰ دىنار ۋەكو يارمەتى پىشكىش بە رىكخراۋ و كۆمەلە ھونەرىيەكان كراۋە.

۹- سەرھەم خاۋەن پىشەكان بۆ نۆي كىردنەۋەى مۆلەتەكانيان بەسەر كراۋنەتەۋە و، ھەمان شت دەربارەى رۆژنامە و گۆقارەكان ئەنجام دراۋە كە تا ئىستە زياتر لە ۱۰۰ چاپەمەنى مۆلەت دراۋن.

۱۰- چاپخانەى ۋەزارەتى رۆشنىبرى كە يەككە لە چاپخانە گەورە و مۆدىرنەكانى ھەرىم، لەم سالىدا بە شىۋەيەكى رىكويىك، جگە لە گۆقارەكانى ۋەزارەتى رۆشنىبرى دەيان رۆژنامە و گۆقارى ھكۈمى و حزبى جۆراۋجۆر و دەيان كىتەبى بۆ نوسەران و كەرتى تايىبەتى بەچاپ گەباندوۋە و لەو ماۋەيەدا زياتر لە ۱۰۰ ھەزار دانە بەرھەمى جۆراۋجۆرى چاپ كىردوۋە.

چاپخانەكە بايەخ بە پاكىي چاپ و بەرگ و، ۋىنەى رەنگىن و رىكويىك دەدات.

۱۱- كىردنەۋەى پىشانگەيەكى زانستىي سالىانە لە بوارە جىاجىاكانى زانستىدا ھەرۋەك: كىمىا، فىزىيا، ئەستېرەناسى... ھتد.

۱۲- كىردنەۋەى خولى كۆمپىوتەر بۆ فەرمانبەرانى ۋەزارەت و، چەندىن خولى كۆمپىوتەر و فىرپونى زمانى ئىنگىلىزى بۆ لاۋان بەگىشتى.

۱۳- كىردنەۋەى چەندىن پىشەنگە ھەرۋەك: پىشەنگەيەكى تايىبەت بە فۆلكلۆر.

دووهم- شوپنه‌وار:

- ۱- موزه‌خانه‌ی شارستانی پایتخت به رووی قوتابیان و میوانان و بینه‌راندا کراوه‌ته‌وه، بۆ نمونه تهنیا له مانگی ئایاری ۲۰۰۱ د ۸۵۸ قوتابی سهردانی موزه‌خانه‌که‌یان کردووه، ئەمه جگه له دهیان میوان و هاوولاتی.
- ۲- هەر له ماوه‌ی ئەم ساله‌دا ۱۱۶ مۆلەت له‌لایەن بە‌رپۆه‌به‌رایه‌تی گشتی شوپنه‌واره‌وه به‌پروژه‌ی جوړاو‌جوړ به‌خشراوه، هه‌روه‌ک پروژه‌کانی په‌له‌وه‌ر و به‌خێوکردنی ماسی و باخچه‌ی میوه و به‌خێوکردنی مانگا و چه‌ندین پروژه‌ی جوړاو‌جوړی تر.
- ۳- شوپنه‌واره‌ گرینگه‌کانی هه‌ولێر و دهۆک پارێزراون و به‌رده‌وام به‌سه‌رکراونه‌ته‌وه و هه‌ول و کوشش به‌رده‌وامه‌ بۆ ئاواکردنه‌وه‌ی ئەو باله‌خانه و ئاسه‌وارانه‌ی که مه‌ترسیی رووخان و له‌ناو‌چوونیان هه‌یه به‌تایبه‌تیش له‌ رینگه‌ی به‌رنامه‌ی (۹۸۶) ه‌وه.

سێهه‌م- وه‌رزش و لاوان:

- ۱- بایه‌خ دراوه به‌ وه‌رزشی لاوان و به‌پیتی توانا پشتگیری و یارمه‌تی ده‌یان تپیی وه‌رزشی لاوان له‌ شار و شارۆچکه‌کاندا کراوه و ده‌یان چالاکیی وه‌رزشی ئەنجام‌دراوه.
  - ۲- به‌پیتی ئامار له‌ سالی ۲۰۰۱ د ئەم یارییانه‌ رێک خراون و سه‌ره‌رشتی کراون: ۲۷ یاری توپی پێ، ۲۰ یاری باسکه و ۲۸ یاری باله، ۱ خولی توپی سه‌رمیتر.
  - ۳- سی کۆر و سمینار له‌ هه‌ردوو پارێزگه‌ی هه‌ولێر و دهۆک سازکراون.
  - ۴- هه‌ول دراوه زۆربه‌ی ناوچه‌کانی هه‌ردوو پارێزگه‌ به‌شداری له‌ خوله‌ وه‌رزشییه‌کاندا بکه‌ن، جگه له‌ مانه‌ش مه‌شق و راهیتانی تپیه‌کان به‌رده‌وام بووه.
  - ۵- به‌گشتی ۱۵۰,۰۰۰ دینار وه‌کو هاوکاری پیشکیش به‌و تپیه‌ میللیانه‌ کراوه که به‌شدارییان له‌ خولی توپی پیتی (بارزانی نه‌مر) دا کرد.
  - ۶- پیشبرکیی یاری شه‌تره‌نج له‌سه‌ر ئاستی هه‌ولێردا کرایه‌وه و، دوو پیشبرکیی راکردن له‌ هه‌ولێر و زاخۆ به‌بۆنه‌ی جه‌ژنه‌کانی ئادار و نه‌ورۆزه‌وه ئەنجام دران.
  - ۷- دا‌بینکردنی که‌لوپه‌ل و پیداو‌یستی جوړاو‌جوړ بۆ بنکه‌ وه‌رزشییه‌کان.
- له‌مه‌وه‌ بۆمان ده‌رده‌که‌وی که حکومه‌تی هه‌رێم به‌پیتی ئەو توانایه‌ی بۆی ره‌خساوه، چالاکییه‌ رۆشنییری و وه‌رزشییه‌کانی به‌رپۆه‌ بردووه و پیشی خستوون.
- له‌ بواری پیتوه‌ندیی رۆشنییری به‌ ده‌روه‌ی هه‌ریمیش، حکومه‌تی هه‌رێم به‌رده‌وام بووه له‌سه‌ر میواندار‌یکردنی هونه‌رمه‌ند و نووسه‌ر و تپیه‌ هونه‌رییه‌کانی کوردستانی ئێران و شوپناتی تر، بۆ ئەوه‌ی ئاشنایه‌تی له‌گه‌ڵ ئەزمونی هه‌رێمدا په‌یدا بکه‌ن به‌ تاییه‌تیش له‌سه‌ر ئاستی رۆشنییریدا و، نووسه‌ر و هونه‌رمه‌ندانی ناوه‌وه و ده‌روه‌ ئەزمونی خۆیان به‌ یه‌کتر بگه‌یه‌نن.
- سیاسه‌تی رۆشنییری هه‌ریم له‌سه‌ر بنه‌مای ئازادی بیرو‌را و بلاو‌کردنه‌وه‌ی رۆشنییری دیموکراتی و گیانی ته‌بابی و لیبره‌دی له‌ نیو‌خه‌لکی کوردستاندا، به‌ کورد و تورکمان و ئاشوری و کلدانیه‌وه، دامه‌زراوه. هه‌روه‌ها بایه‌خ به‌ پیتوه‌ندیی رۆشنییری و کۆمه‌لایه‌تی رۆشنییرانی هه‌ریم به‌ رۆشنییرانی ناوچه‌کانی تری عێراق دراوه، که ره‌نگدانه‌وه‌ی رێباز و به‌رنامه‌ی حکومه‌تی هه‌ریمه‌ بۆ عێراقیکی دیموکراتی په‌رله‌مانی فیدرالی فره‌ رۆشنییری.

ئەو گۆفارانەى ئە ماوەى يەك سالددا دەرچوون

ز	ناوى گۆفار	ژمارە	پارەى تىچوو (دينار)
۱	گۆفارى دجلە	۹	۳۱۵,۰۰۰
۲	گۆفارى ھەنگ	۱۰	۳۰۰,۰۰۰
۳	گۆفارى پانىپال	۳	۷۵,۰۰۰
۴	گۆفارى كاروان	۸	۵۶۰,۰۰۰
۵	گۆفارى ئاسۆى فۆلكلورى	۳	۱۰۵,۰۰۰
۶	گۆفارى بارش	۴	۱۹۲,۰۰۰
۷	گۆفارى ھەرئىم	۲۰	۷۰۰,۰۰۰
۸	گۆفارى سىنەما و شانۆ	۲	۹۰,۰۰۰
۹	ھەفتەنامەى وەرزش	۴۳	۳۷۶,۲۵۰
كۆى گشتى		دينار	۲,۷۱۳,۲۵۰

له بواری کشتوکال و ئاودیریدا

له بواری کشتوکال و ئاودیریدا

کوردستان ولایتیکی کشتوکالییه و بهرهمی کشتوکالی بهشیکسی سهرهکی ئابووری ولاته کهمان پیتک دههینی و پۆلئیکی کاریگهری ههیه له بنیاتنانهوهی ژیرخانی ئابووری و دابینکردنی ئاسایشی خۆراک بۆ گه له کهمان. ههر له م روانگه یه وه حکومتی ههریم بایه ختیکی زۆری به پهره پیدانی بهروبوومی رووهکی و ئاژه لئ داوه.

ههروهها له بهر گرینگیی رواندن داری و درهخت و پشتینهی سهوز له پهره پیدانی ژینگه ی کوردستان و پاراستنی تهنروستی هه وولاتیان، گرینگیه کی تایبهت به زیادکردنی رووبهری دارستان و پاوانه کان دراوه.

ئهمه ی خواره وهش کورته ی گرینگترین چالاکیه کانی حکومتی ههریمی کوردستانه له سالی رابردوودا:

یه کهم- بهروبوومی رووهکی:

له بهرته وهی هه موو پیداو یستیه کانی پهره پیدانی کشتوکال له کوردستاندا رهخساوه، ههر له خاکی به پیت و ئاووهه وای له بار و زۆری سه رچاوه ی ئاوه وه تا ده گاته فراوانیی رووبهری ئه و زه و بیانه ی که بۆ کشتوکال و چاندنی دانه و پۆله و سه وزه و داری و درهختی به ردار ده ست ده دن، ههر بۆیه حکومتی ههریم بایه ختیکی زۆری به زیادکردن و پهره پیدانی بهروبوومی رووهکی داوه، بۆ ئه وهی له م ریگه یه وه نه ک ههر پیداو یستیه کانی ناوخۆ ده سه ته بهر بکریت، به لکو له ریگه ی نارنده ده ره وهی به ره مه می جۆراوجۆر له داها تودا داها تیکی به رچا و بۆ ولاته که مان مسۆگهر بکریت.

له بواری پهره پیدانی بهروبوومی رووهکیدا زۆر کار و چالاکی ئه نجام دراون وه ک:

۱- له سالی ۲۰۰۱ دا رووبهری ۶۸۵.۳۲۰ دۆنم گهنم و ۳۵۷.۷۳۰ دۆنم جۆ له ههردوو پارێزگه ی ههولبیر و دهۆک چیتراون. حکومتی ههریمی کوردستان به مه بهستی هاندانی جوتیاران و پشتگیری کردنی زیاتری به ره مه پینانی دانه و پۆله و به تایبه تیش گهنم له کوردستاندا ۷۲ ملیۆن دیناری ته رخان کرد بۆ کرینه وهی (۴۸) ههزار تۆن گهنم له جوتیارانی کوردستان.

۲- بۆ پاراستنی رووهک و داری و درهخت له میرووی زیانبهخش له سالی ۲۰۰۱ دا ۲۱۶ دۆنم ده رمانی جۆراوجۆری میرووکۆژ به کارهاتوو به بۆ قه لچۆکردنی میروو. له م هه لمه ته دا رووبهری ۱.۲۱۲.۰۰۶ دۆنم زهوی له گشت ده رده کشتوکالیه کان پاک کراوه ته وه. ههروهها رووبهری ۱۴۲.۳۵۰ دۆنم له میرووی تۆیکلداری نه رم پاکتاو کراوه و ئه م هه لمه ته ۸۰۰.۰۰۰ دۆلاری تیچوووه.

۳- ههر له سالی ۲۰۰۱ دا پیداو یستی جۆراوجۆری به ره مه پینانی رووهکی به م شیوه یه ی خواره وه به سه ر جوتیاراندا دابهش کراوه:

أ- تۆی جۆراوجۆری دابهشکراو: ۴۰ تۆن.

ب- پهینی کیمیاوی: ۹۱۱۴ تۆن.

ج- تایه و سپیپارت بۆ تراکتۆر: ۲۷.۴۵۸ پارچه.

د- سپیپارت و تایه ی ده راسه: ۳,۹۹۰ پارچه.

ه- شانەى ھەنگى دابەشكراو: ۲,۵۰۸ شانە.

و- گەمى باوھەپپىكراو: ۲,۷۲۵ تۆن.

ز- جۆ ۲,۳۵۲: تۆن.

ح- نىزىكەى ۶ مىيۆن لىتر گازوايل دابەش كراوھ بەنرخى پەسىمى كە دەكاتە (۶۰۰) فلىس بەسەر جوتياراندا، بەم جۆرە حكومەتى ھەرېم تەنيا لە نرخی گازوايلدا بايى نىزىكەى ۵.۵ مىيۆن دىنار پشتگىرى جوتيارانى كرددوھ.

ط- پروبەرى ۷۷۶۵ دۆنم زەوبى جوتياران لە بەرد پاك كراوھتەوھ، كە ۴۳۰ جوتيار لە ۹۷ گوندى ھەردوو پارىزگەى ھەولېر و دھۆك سووديان لى وەرگرتوھ.

دووھم- دارستان و پەزگەرى:

كوردستان بە زۆرى دارستان و پروھكى خۆپسك بەناوبانگە، كە بەداخوھە سالانى پېشوو لە ئاكامى سىياسەتى چەوتى خاپووركردنى كوردستان و تېكدانى گوندىكان و سووتاندنى رەز و باخ و بېستانەكان لەلايەن حكومەتى ناوھندىيەوھ، ئەم سامانە بەنرخە زەرەر و زىانېكى زۆرى لېكەوتوھە. كابىنەى چوارەمى حكومەتى ھەرېمى كوردستان ھەر لە سەرھەتاي دەست بەكاربوونىيەوھ بايەخىكى گەورەى بە پاراستن و بووژاندنەوھى دارستانە خۆپسكەكان و چاندنى نەمامى جۆراوجۆر و دروستكردنى دارستانى دەستكرد داوھ. ئەمرو ئەنجامى ئەو سىياسەتەى حكومەتى ھەرېم بە راشكاوى لە دوو خالدا دەردەكەوئ:

يەكەميان: بووژانەوھى دارستانەكان و زيادبوونى پروبەرى ئەو زەويىانەيە كە بە دار و دەرخت چىنراون، **دوھميشيان:** برىتېيە لە زيادبوونى ھوشيارى ھاوولالتيان و بايەخدانيان بە بابەتى چاندن و پاراستنى دار و درەخت.

ئەمەى خوارەوھش پوختەى گرېنگتېرىن كار و چالاكېيەكانە لەم بواردەدا:

۱- چاندنى پروبەرى ۶,۲۹۸ دۆنم لە دارستانى دەستكرد كە ۵۹۴.۸۸۰ نەمامى جۆراوجۆرى تىادا چىنراوھ لە ھەردوو پارىزگەى ھەولېر و دھۆك.

۲- بەرھەمھىنەنى ۲.۸۲۲.۹۲۰ نەمامى جۆراوجۆر بو دارستانەكان، كە تىچووى ئەم دوو خالەى سەرھەوھ ۵۳۴.۷۹۵ دۆلار بووھ.

۳- دروستكردنى ۶۵ رەزى بچووكى مېوھ و بىستە و باھىف بو جوتياران لە سنوورى پارىزگەى ھەولېر كە ۲۴۴ دۆنم بو ئەم مەبەستە تەرخان كراوھ و پروبەرى ھەر رەزىك (۲-۵) دۆنمە.

۴- حكومەتى ھەرېم بايەخىكى زۆرى بە پەرەپىدانى پاوانەكان داوھ كە دروستكردنى ھىلى گرادۆنېدايە و بەنداوى بەردىن و پەرزىنى پروھكى و زۆركارى تر دەگرتەوھ. لەم بواردە پروبەرى ۴۴۸ دۆنم لە ھەردوو پارىزگە كراون بە پاوان و جوتياران سووديان لى وەرەدەگرن.

۵- دابىنكردنى ۱۳ ئۆتۆمبېلى تانكەرى تازە جگە لەوانەى كە پېشتر دابىن كرابوون بو ئاودانى پرۆژەكانى دارستان و رەزگەرى و پاوان و بەرھەنگارىبوونەوھى ھىشكەسالى.

سپیه-م- بهروبوومی نازهللی:

حکومته تی هه ریمی کوردستان بهرده وامه له سهه رایه خدان به پاراستنی سامانی نازهللی و لهه بواره دا زۆر چالاکی نه نجام دراون وهک:

۱- کردنه وهی ۳۷ پرۆژهی به رهه مهینانی ماسی له هه ولتیر و دهوک، بهم جوژه کوی ژمارهی پرۆژهکانی ماسی گه یشته ۴۷ پرۆژه.

۲- کردنه وهی ۹۸ پرۆژهی نویی به رهه مهینانی په له وهی گوشت، بهم جوژه ژمارهی گشتی پرۆژهکانی په له وهی (ده واجن) گه یشته ۳۵۳ پرۆژه له هه ولتیر و دهوک.

۳- نه نجامدانی په راندنی دهستکرد (التلیح الاصطناعي) بو ۱۳.۲۲۶ مانگا.

۴- دابه شکردنی ۲۳.۵۱۲ تۆن پرۆتین و فولی سويا و گه نمه شانی، له گه ۷۹۱ پارچه پیداو یستی په له وهی جوړاوجۆر به سهه پرۆژهکانی په له وهی کهرتی تاییهت له هه ولتیر و دهوک.

۵- دابه شکردنی ۲۸۴ هه زار په نجه ماسی له گه ۲۳۷ تۆن (پرۆتین، سويا، ئالییک) به سهه پرۆژهکانی به ختیوکردنی ماسی له هه ولتیر و دهوکدا.

۶- دابه شکردنی ۸۵.۶۷۵ تۆن ئالیکی خهست بو نازهلله کاویژکه رهکان.

۷- جورعه ده رمانی جوړاوجۆر به کار هاتوه له هه لمه ته کاننی کوتانی نازهل دژی نه خوشییه جوړاوجۆره کان.

۸- دابه شکردنی ده رمان و فاکسینی جوړاوجۆری په له وهی به سهه پرۆژهکانی په له وهی ره دا.

۹- بو کۆنترۆلکردنی نه خوشی تای ته بهق (الحمی القلاعیة) له بازگهکانی سنووری هه ریمدا ۲۰۹.۷۴۴ تۆتۆمۆپیل و له سنوورهکانی هه ریمیشدا ۱.۰۲۷.۷۷۵ کهس ته عقیم کراون.

۱۰- له تاقیگه ی ناوهندی به یته ره دا ۴۷.۹۶۷ نازهل و ۳۳.۶۰۳ نمونه په له وهی پشکنراون بو دلنیا بوون له سهلامه تی و دووربوونیان له هه جوژه نه خوشییه کی مه ترسیدار.

۱۱- له بنکه و تیمارخانهکانی به یته ریدا ژماره یه کی زۆری نازهل و په له وهی جوړاوجۆر چاره سهه کراون.

۱۲- پرۆژهی نه ورۆز بو به ختیوکردنی مانگا و مه ر سهه که وتوانه درێژهی به چالاکییهکانی خوی داوه و داها تی نه م پرۆژه یه له سالی رابردوودا ۵۳۹.۳۶۱ دینار بووه.

چواره-م- رینۆینی کشتوکالی و تۆزینه وه:

بایه ختیکی تاییه تی به به رزکردنه وهی ناستی زانستی و شاره زاییی نه ندازیاران و فه رمانبه رانی ده زگا کشتوکالییهکانی حکومته تی هه ریم دراوه، له هه مان کاتیشدا هه ولتیک زۆر دراوه بو نه وهی به یی به رنامه یه کی ریکویپیک و له رینگه ی هوشیارکردنه وه و رینۆینیکردنی به رده وامه وه جوتیارانی کوردستان هان بدرین که به ره هه مه کانیان زۆرتر و باشر بکه ن.

بو نه م مه به سه ته ش گه لیک خولی جوړاوجۆری مه شق و راهینان کراوه ته وه و به رنامه ی کشتوکالیی هه مه جوړ

بەشىۋەيەكى بەردەوام لە دەزگاكانى راگەياندندا پېشكەش كراوه.

ئەمەش پوختەي چالاككېيەكانە لەم بوارەدا:

- ۱- ئەنجامدانى ۷۱ خولى رېنوتىنى كشتوكالىي جۆراوجۆر بۆ فەرمانبەران كە ۱,۲۷۵ فەرمانبەر بەشدارىيان تىادا كردووه، لەگەل ۳۳۶ خول بۆ جوتياران كە ۱۰,۲۱۷ جوتيار سووديان لى وەرگرتووه.
- ۲- ئەنجامدانى ۱۹۶ بەرنامەي كشتوكالى لە كەنالەكانى رادىو و تەلەفزيوندا.
- ۳- دەرھىنانى چەندىن پۆستەر و نامىلكە و رۆژمىر.
- ۴- ئەنجامدانى ۸۰ تاقىكردنەوہى جۆراوجۆر لە بوارەكانى كشتوكالدا.
- ۵- ئەنجامدانى كار و چالاككېي جۆراوجۆر وەك كەردنەوہى نەمامگەي فېرکردن و مۆزەخانەي مېژوو و بنكەكانى مەلئەندى توتون.
- ۶- دابىنکردن و دامەزراندنى چاپخانەيەكى ئۆفسىتىي پېشكەوتوو بە ۷۴۰,۰۰۰ دۆلار.
- ۷- كرىنى ۲,۹۳۷ تۆن گەفى باوهرىپىكراو بە ۵,۲۷۱,۰۰۰ دىنار لە لاىەن مەلئەندەكانى توتىزىنەوہ بە ھاوكارىي رېكخراوى FAO كە دواي پاككردنەوہى بەسەر جوتياراندا دابەش كراوه.

پىنچەم- كەشناسى و بەرەنگارىبونەوہى ھېشكەسالى:

- ۱- دابىنکردن و دامەزراندنى ۴ وىستگەي كەشناسىي ئۆتۆماتىكى لەگەل ۴ وىستگەي كلاسكىي لە ھەولپىر و دھۆك.
- ۲- دامەزراندنى ۶ وىستگەي نوتى باران لەھەردوو پارىزگەدا. ئەم دوو خالەي سەرەوہ ۷۵۰,۰۰۰ دۆلارىان تى چووہ.
- ۳- ھەزارەتى كشتوكال و ئاودىرى ھەلمەتېكى بەرفراوانى ئەنجام دا بۆ بەرەنگارىبونەوہى ھېشكەسالى و ئەم ھەلمەتە ۲۶۴ گوندى پارىزگەي ھەولپىر و ۱۶۸ گوندى پارىزگەي دھۆكى گرتەوہ. لەم ھەلمەتەدا ۱۲,۸۵۴ دۆنم دارستان و رەزى جۆراوجۆر و ۶۶۵,۹۹۷ سەرئازەل سوودمەند بوون.

شەشەم- ئاودىرى:

- ۱- ئەنجامدانى ۲۸ پرۆژەي ئاودىرى لە سنوورى پارىزگەي ھەولپىر بە برى پارەي ۱,۶۶۰,۸۶۱ دۆلار و ۱,۳۳۶,۱۴۹ دىنار.
- ۲- ئەنجامدانى ۲۸ پرۆژەي ئاودىرى لە سنوورى پارىزگەي دھۆك بە برى پارەي ۹۴۰,۱۶۲ دۆلار و ۱,۲۷۳,۳۵۲ دىنار.
- ۳- دروستکردنى ۱۸۸ ئەستىلك و كۆل و ژوور بە برى پارەي ۲۵۸,۲۹۹ دىنار لە ھەولپىر و دھۆك.
- ۴- ھەلكەندى ۵۵ بىر لەگەل پشكىن و پاككردنەوہى ۱۱۱ بىر لە ھەولپىر و دھۆك.

ھەونەم- پرۆژەكانى بىناسازى:

ھەونەمەتى ھەرىمى كوردستان لە پىناوى پەرەپىدانى كەرتى كشتوكالدا بەردەوامە لەسەر ئاوكردنى پرۆژەي

جۆراوجۆرى بىناسازى له شار و شارۆچكه كاندا، وهك بىناكردنى چه ندىن مهلبه ندى پاراستنى رووهك و كوگه و تاواهيى هممه جۆر و تىمارخانهى به يتهرى و گه لىك پرۆژهى تر كه به گشتى پاتى ۷۳۲.۳۱۲ دىنار و ۱.۲۹۹.۵۰۰ دۆلارىن تى چوو بهم شىبههيهى خوارهوه:

۱- ئەنجامدانى ۳۹ پرۆژهى ئەندازهيى و بىناسازى به ۲۲۸,۴۵۳ دىنار و ۷۱۱,۶۴۲ دۆلار له سنوورى پارىزگهى ههولير.

۲- ئەنجامدانى ۱۷ پرۆژهى ئەندازهيى و بىناسازى به ۵۰۳,۸۵۹ دىنار و ۵۸۷,۸۵۸ دۆلار له سنوورى پارىزگهى دهۆك.

ههشتهم- رووپيوى زهويوزار:

له سالى ۱۹۲۰.۱ پرۆژهى رووپيوى زهويوزارى كوردستان بهردهوام بووه و، له ماوهى ئەم سالىدا ۱,۲۰۹ كه رت كه ۱,۸۸۳ گوند دهگرتيهوه له ههردوو پارىزگهى ههولير و دهۆكدا بهم شىبههيهى خوارهوه رووپيوى كراون:

أ- رووپيوكردنى ۳۲۹ كه رت له پارىزگهى ههولير كه ۹۴۱ گوند دهگرتيهوه.

ب- رووپيوكردنى ۸۸۰ كه رت له پارىزگهى دهۆك كه ۹۴۲ گوند دهگرتيهوه.

كارى رووپيوكردنى سه رجهم زهويوزارهكانى ههردوو پارىزگه دريژهى ههيه و، وا چاوهروان دهكرى له سالى ۱۹۲۰.۲ دا تهواو بيت. ئەم رووپيويه زانىبارى ورد و به نرخ و تهواو ده داته دهزگا پيشه ندىدارهكانى حكومهتى ههرىمى كوردستان له بوارهكانى:

- رووبهري زهويوزارى گونجاو بو كشتوكال و ئەو زهويبانهى كه به كهلكى كشتوكال نايهن.

- رووبهري زهوى دىمى و زهويى بهراو.

- زانىبارى تهواو دهريارهى رووبهري رەز و دارستان و پاوان.

- زانىبارى تهواو دهريارهى شوپىن و ناوى گوندهكان، چ كوژ و چ تازه.

ئهمه جگه له زانىبارى ترى به نرخ له رووى سامانى كشتوكالى و سامانى تازه لىبهوه كه رۆللىكى بهرچاو دهگيرى له دارشتنى نهخشه و پلانى داها تووى حكومهتى ههرىمى كوردستان له بوارى كشتوكال و بوارهكانى ترى تاوه دانكردنهوى ولا ته كه ماندا.

خشتهی ژماره (۱)

به ره مهینانی پرووکی

به رووومی هاوینهی سالی ۲۰۰۱

ژ	ناوی به روووم	هه ولیر			دهوک			هه ولیر + دهوک		
		رووبه ری	رووبه ری	ریشهی %	پیشنیارکراو	پیشنیارکراو	ریشهی %	پیشنیارکراو	پیشنیارکراو	ریشهی %
۱	ته ماته	۲۱,۸۷۰	۲۰,۶۳۷	%۹۴	۲۸,۴۵۰	۲۰,۶۸۰	%۷۳	۵۰,۳۲۰	۴۱,۳۱۷	%۸۲
۲	تاروو	۱۲,۴۱۴	۱۲,۳۴۸	%۹۹	۴,۲۱۰	۷,۶۵۵	%۱۸۱	۱۶,۶۲۴	۲۰,۰۰۳	%۱۲۰
۳	باینجان	۳,۱۱۵	۳,۱۰۵	%۹۹	۱,۴۲۵	۱,۳۰۴	%۹۲	۴,۵۴۰	۴,۴۰۹	%۹۷
۴	بامیه	۱,۷۳۱	۱,۷۴۶	%۱۰۱	۷۰۸	۵۸۸	%۸۳	۲,۴۳۹	۲,۳۳۴	%۹۵
۵	لویا	۵۵۰	۵۵۵	%۱۰۱	۲۹۴	۳۱۹	%۱۰۸	۸۴۴	۸۷۴	%۱۰۳
۶	کودی	۲,۶۵۷	۲,۷۴۲	%۱۰۳	۳,۷۳۰	۴,۲۱۰	%۱۱۳	۶,۳۸۷	۶,۹۵۲	%۱۰۸
۷	گوله به پوژده	۱,۸۵۷	۲,۱۲۱	%۱۱۴	۲,۱۳۵	۲,۸۰۵	%۱۳۱	۳,۹۹۲	۴,۹۲۶	%۱۲۳
۸	کالهک	۱۰,۴۷۰	۱۴,۱۹۴	%۱۳۶	۳۱,۳۸۰	۳۳,۲۶۰	%۱۰۵	۴۱,۸۵۰	۴۷,۴۵۴	%۱۱۳
۹	ته ریزی	۱,۸۱۱	۲,۸۲۳	%۱۵۶	-	-	-	۱,۸۱۱	۲,۸۲۳	%۱۵۶
۱۰	برنج	۳۰۵۰	۱,۸۱۰	%۵۹	۲۰,۹۱۰	۱۷,۳۹۸	%۸۳	۲۳,۹۶۰	۱۹,۲۰۸	%۸۰
۱۱	تووتن	۵,۰۷۵	۲,۸۱۳	%۵۵	۳۱۰	۱۸۵	%۶۰	۵,۳۸۵	۲,۹۹۸	%۵۵
۱۲	کونجی	۱,۲۲۱	۱,۱۳۹	%۹۳	۵,۰۲۵	۵,۴۸۶	%۱۰۹	۶,۲۴۶	۶,۶۲۵	%۱۰۶
۱۳	بیبه	۹۶۹	۹۵۴	%۹۸	۳۵۲	۴۵۰	%۱۲۸	۱,۳۲۱	۱۴۰۴	%۱۰۶
۱۴	شووتی	۵,۹۲۵	۵,۷۳۲	%۹۷	۴,۰۲۰	۵,۶۸۵	%۱۴۱	۹,۹۴۵	۱۱,۴۱۷	%۱۱۴
۱۵	په تاته	۶۵۰	۵۹۰	%۹۱	۷۵۰	۲,۹۹۲	%۳۹۹	۱,۴۰۰	۳,۵۸۲	%۲۵۵
۱۶	ماش	۵۴۶	۳۲۴	%۵۹	۶۶۰	۷۳۴	%۱۲۸	۱,۲۰۶	۱,۰۶۷	%۸۸
۱۷	کودی زرد	۵۰	۴۵	%۹۰	-	-	-	۵۰	۴۵	%۹۰
۱۸	گهغه شامی	۷۷۶	۸۴۰	%۱۰۸	۱,۲۰۰	۳۱۸	%۲۷	۱,۹۷۶	۱,۱۵۸	%۵۸
۱۹	فاسولیا	۳۵	۴۵	%۱۲۹	۵۵	۵۵	%۱۰۰	۹۰	۱۰۰	%۱۱۱
۲۰	فستقی کینگه	۱۴	۵۰	%۳۵۷	۹۱۷	۲,۱۷۵	%۲۳۷	۹۳۱	۲,۲۲۵	%۲۳۸
۲۱	لۆکه	۲۰۰	۲۰۰	%۱۰۰	-	-	-	۲۰۰	۲۰۰	%۱۰۰
۲۲	فول سويا	-	۲	-	۴۰	۲۰	%۵۰	۴۰	۲۲	%۵۵
۲۳	وینجه	۱۴۵	۱۳۹	%۶۹	-	-	-	۱۴۵	۱۳۹	%۹۵

تیبینی:

- ۱- که متر چاندنی تووتن له رووبه ری پیشنیارکراو ده گه ریتته وه بۆ ناره زوو نه بوونی جووتیار له بهر دابه زینی نرخی تووتن له بازار.
- ۲- که متر چاندنی برنج له رووبه ری پیشنیارکراو ده گه ریتته وه بۆ که میی ئاو.

خشتهی ژماره (۲)

به ره مهینانی رووهکی

به رووومی زستانهی سائی ۲۰۰۱ - ۲۰۰۲

ژ	ناوی به روووم	هه ولیر			دهوک			هه ولیر + دهوک		
		رووبه ری پیشنیارکراو دۆنم	رووبه ری جیبه جی کراو/دۆنم	ریشهی % جیبه جی کراو	رووبه ری پیشنیارکراو دۆنم	رووبه ری جیبه جی کراو/دۆنم	ریشهی % جیبه جی کراو	رووبه ری پیشنیارکراو دۆنم	رووبه ری جیبه جی کراو/دۆنم	ریشهی % جیبه جی کراو
۱	گهنم	۵۹۷,۰۸۴	۴۷۶,۸۲۰	%۷۹	۵۰۸,۲۰۰	۲۰۸,۵۰۰	%۴۱	۱,۱۰۵,۲۸۴	۶۸۵,۳۲۰	%۶۲
۲	جو	۳۳۷,۵۶۰	۲۸۲,۰۳۰	%۸۳	۱۵۸,۴۵۰	۷۵,۷۰۰	%۴۷	۴۹۶,۰۱۰	۳۵۷,۷۳۰	%۷۲
۳	نۆک	۱۳,۴۸۰	له کاتی خۆی ده چینریت	-	۱۴۶,۹۲۰	له کاتی خۆی ده چینریت	-	۱۶۰,۴۰۰	له کاتی خۆی ده چینریت	-
۴	نیسک	۳,۲۱۰	۸۳۵	%۲۶	۵,۸۲۵	۱۷۲۰	%۲۹	۹۰۳۵	۲۵۵۵	%۲۸
۵	پیازی تهپ	۱۸۱۰	۹۵۰	%۵۲	-	-	-	۱۸۱۰	۹۵۰	%۵۲
۶	پیازی وشک	۴,۴۶۲	۵۰۰	%۱۱	۴,۵۹۵	۱۱۵۰	%۲۵	۹۰۵۷	۱,۶۵۰	%۱۸
۷	پاقله	۱۴۸۰	۱۴۸۰	%۱۰۰	۱۷۶۰	۴۹۰	%۲۷	۳۲۴۰	۱,۹۷۰	%۶۰
۸	شیلیم	۴۲۵	۴۰۵	%۹۵	۴۰۰	۹۸	%۲۴	۸۲۵	۵۰۳	%۶۰
۹	که له م	۹۹۵	۹۹۵	%۹۷	۱۷۹	۵۱	%۲۸	۱,۱۷۴	۱,۰۴۶	%۸۹
۱۰	توور	۱۱۳۹	۱۱۰۹	%۹۷	۵۳۶	۱۱۸	%۲۲	۱,۶۷۵	۱,۲۲۷	%۷۳
۱۱	سلق	۱۱۰۲	۱۰۶۷	%۹۶	۴۸۴	۱۰۰	%۲۰	۱۵۸۶	۱,۱۶۷	%۷۳
۱۲	قه رنابیت	۵۳۵	۵۲۰	%۹۷	۶۰	۱	%۱	۵۹۵	۵۲۱	%۸۷
۱۳	گیتزه	۵۶	۵۶	%۱۰۰	-	-	-	۵۶	۵۶	%۱۰۰
۱۴	خاس	۳۱۱	۲۸۱	%۹۰	-	-	-	۳۱۱	۲۸۱	%۹۰
۱۵	سیبر	۱۶	۱۱	%۶۸	۵۵۷	۷۷۸	%۱۲۹	۵۷۳	۷۸۹	%۱۳۷
۱۶	په تاته	۶۲	۳۲	%۵۱	۲۵۴۰	۵	-	۲,۶۰۲	۳۷	%۱
۱۷	چه و ندهر	۷۰	۷۰	%۱۰۰	۸۸	۳۲	%۲۶	۱۵۸	۱۰۲	%۶۴
۱۸	سهوزی جزراو جزر	۴۸۲	۴۴۷	%۹۲	۱۰۹	-	-	۵۹۱	۴۴۷	%۷۵
۱۹	کزیره	-	-	-	۶,۶۴۰	۹۰۹۰	%۱۲۶	۶,۶۴۰	۹,۰۹۰	%۱۳۶
۲۰	گوله بهر و ژه	-	-	-	۳,۳۵۰	۱۰	-	۳,۳۵۰	۱۰	-
۲۱	شملی (حلبه)	-	-	-	۱۰۰	-	-	۱۰۰	-	-
۲۲	په شکه	-	-	-	۵۰	-	-	۵۰	-	-

تیبینی:

چاندنی به رووومه کان هه بهرده و امه له ههردوو پارترگه.

خشتهی ژماره (۳)

خزمه تگوزاریه کشتوکالیبه کان

تۆ و کلهوپه لی دابه شکر او

ژ	دهۆک			هه ولتیر			جۆری پید او یستی
	ژماره ی جووتیاری سوو دمه ند	ژماره ی جووتیاری سوو دمه ند	بری دابه شکر او	ژماره ی گوندی سوو دمه ند	ژماره ی جووتیاری سوو دمه ند	بری دابه شکر او	
۱	-	-	-	۱۷	۲۰	۳۷۵	دابه شکر دنی تۆوی فول الصویا / کگم
۲	۷	۷	۵۰.۸۰	-	-	-	دابه شکر دنی تۆوی گوله به پرۆژه / کگم
۳	۱۷۵۰	۱۸,۶۶۴	۲,۶۵۲	۱۵۳۶	۳۸,۴۵۹	۶,۴۶۲	دابه شکر دنی پهینی کیمیای و دهجبه ی یه کهم و دهجبه ی دوو دم
۴	۲۰۳	۶۳۴	۱۲۸	۳۵۶	۳,۳۸۳	۷۵۴	دابه شکر دنی تۆوی ته ماته / کگم
۵	۳۵۲	۱۴۷۵	۷۳۷	۳۵۶	۳,۱۵۷	۸۳۹	دابه شکر دنی تۆوی ئاروو / کگم
۶	۱۰	۱۷	۱۶	۳۵۵	۱,۷۱۱	۱,۲۲۵	دابه شکر دنی تۆوی پیاز / کگم
۷	۱۱۶	۵۹۲	۶,۴۳۵	۱۱۹	۱,۰۱۵	۲۳,۱۳۲	دابه شکر دنی تۆوی ده ره ی زه رد / کگم
۸	۴۸۱	۲۳۴۶	۱,۳۹۲	۸۴۱	۲,۲۳۱	۱,۳۳۳	دابه شکر دنی تۆوی گه نمی با و هری پیکرا و / تۆن
۹	۳۲۰	۱۲۴۸	۶۲۴	۲۰۶	۱,۰۱۸	۵۶۱	دابه شکر دنی تۆوی کودی / کگم
۱۰	۲۴۲	۵۶۴	۱۵,۴۹۴	۲۳۵	۴۴۱	۱۱,۹۹۶	دابه شکر دنی یه ده گ و تایه بۆ تراکتۆری جۆرا و جۆر / پارچه
۱۱	۱۰۵	۱۲۳	۲,۶۵۴	۱۰۷	۱۹۰	۱,۳۳۶	دابه شکر دنی یه ده گ بۆ ده راسه ی جۆرا و جۆر / پارچه
۱۲	۷۸	۴,۶۷۳	۵۰۰	۲۵۲	۴,۰۴۲	۱,۸۵۲	دابه شکر دنی جۆ / تۆن
۱۳			۳۳	-	-	-	دروستکردنی ریه له وه رشه ی مالتا و دابه شکر دنی
۱۴			۳	-	-	-	دابه شکر دنی خه رمانکۆ (دارسه جیوب) له گه ل سپیره کانی
۱۵	-	-	-	۱۰۷	۴۶۰	۲۹۵۰	تۆوی کونجی
۱۶	-	-	-	۸۴۶	۵۵۴	تۆن ۵۲	تۆوی ئالیک
۱۷	حکومه تی هه ریم	۱,۱۷۷,۵۰۰ لیتر		۴,۶۲۹,۲۰۰ لتر			دابه شکر دنی گازوایل به سه ر ئامیر و پرۆژه و بیبه کان
۱۸							پیدا و یستی هه نگی دابه شکر او
بریاری ۹۸۶		۱,۸۱۲			۶۹۶		ا- شانیه نوئ / دانه
		۲,۴۱۴			۱,۳۱۱		ب- شه من / کگم
		۱۲۷			-		ج- سلک / کگم
		۱,۵۵۸			-		د- بزیه نی (مغذی) / کگم

خشتهی ژماره (۴)

دارستان

ژ	جۆری چالاکى	ههولتیر	دهۆک	تیبینی
۱	ئامادهکردن بۆ چاندنی دارستانی دهستکرد:			
	ا- دروستکردنی هیللی گرادۆنی / م. دریتی	۹۹۲,۹۶۱	۷۲۰,۲۵۰	
	ب- ههلهکهندنی قۆرت / ژماره	۴۹۵,۲۹۷	۲۷۰,۱۷۱	
۲	رووبهیری چاندراو له دارستانی دهستکرد/ دۆنم	۳,۳۲۵	۲,۹۷۳	له وانه ۲۲۰ دۆنم له ههولتیر و ۱۱۰ دۆنم له دهۆک له رینگاویان چاندراوه
۳	ژمارهی نهمامی دارستانی چاندراو / نهمام	۴۳۰,۰۹۷	۱۶۳,۷۸۳	
۴	دروستکردنی بهنداوی بهردین (سدود حجریه) / م	۱,۵۶۲	۲۰۱	
۵	دروستکردنی پهڕژینی رووهکی / م. دریتی	۱۹۰.۴	۱۰۰۰	
۶	به رهه مهینانی نهمامی دارستان له نهمامگهکان	۱,۴۱۶,۰۷۰	۱,۴۰۶,۸۵۰	له گهله مانه وهی ۷۶۲۳۹۸ نهمامی سالی ۲۰۰۰
۷	موتوربه کردنی دارستانی سروشتی / ژماره	۵,۲۰۴	۳۸,۹۷۰	
۸	په ره پیدان و چاککردنه وهی دارستانی سروشتی	۴۵۰	۱۲۰۰	
۹	نهمامی دارستانی دابهشکراو به سههر هاوولاتیان و فه رمانگهکان			
	ا- به خۆپایی / نهمام	۱۶۴,۸۹۸	۳۷۲,۵۲۶	
	ب- به پاره / نهمام		۲۱,۵۱۰	
۱۰	کۆی نهمامی فهوتاو له پرۆژهکان له سالانی پیشوو / ژماره	۱۸۱,۰۰۰	۹۵۰,۰۰۰	نهمامی فهوتاو له سالانی ۲۰۰۱/۲۰۰۰/۱۹۹۹
۱۱	چاندنه وهی نهمام له شوینی فهوتاوکان (الترقیع)	۸۸,۱۵۰	۳۵,۰۰۰	چاندنی نهمام ههر بهرده وانه له شوینی فهوتاوکان
۱۲	کۆکردنه وهی تۆی داری دارستان / کگم	۲۷۵	۱۷۰	
۱۳	دروستکردنی هیللی ئاگرهست (خطوط النار) / کم	-	۴	
۱۴	بژارکردن و بن کۆل / العزق والتعشيب / دۆنم	۵,۱۰۰	۴,۰۰۰	
۱۵	پهینکردنی دارستان به (اقراص) / ژماره	۱۳,۱۴۸	-	
۱۶	ئاودان / دۆنم	۶,۰۰۰	۴,۰۰۰	

تیبینی:

- ۱- له پارێزگهی ههولتیر له برهه (۲) رووبهیری ۳,۳۲۵ دۆنمی چاندراو له ژێر بریاری ۹۸۶ بهم شیوهیهی خواره وهیه:
- ا- ۲۸۵۰ دۆنم پیشنیارکراوی پلانی سالی ۲۰۰۱ و نهو رووبهیرهش بهم شیوهیه جیبه جیکراوه (۲,۴۰۰ دۆنم له گشت پرۆژهکان به شیوهی گرادۆنی چاندراو + ۲۲۰ دۆنم رینگاویان چاندراوه + ۲۳۰ دۆنم ته نهها چال ئامادهکراوه بۆ چاندن).
- ب- ۴۷۵ دۆنم پاشماوهی پلانی سالی ۲۰۰۰ بوو.
- ۲- له پارێزگهی دهۆک و له هه مان برهه رووبهیری ۲,۹۷۳ دۆنمی چاندراو له ژێر بریاری ۹۸۶ بهم شیوهیهی خواره وه بوو.
- ا- رووبهیری ۲۰۰۰ دۆنم پیشنیارکراوی پلانی سالی ۲۰۰۱ بوو بهم شیوهیه جیبه جیکراوه (۱,۸۹۰ دۆنم له گشت پرۆژهکانی به شیوهی گرادۆنی چاندراوه + ۱۱۰ دۆنم رینگهویان چاندراوه).
- ب- رووبهیری ۹۷۳ دۆنم پاشماوهی پلانی سالی ۲۰۰۰ بوو.
- ۳- وهزارتهی کشتوکال و ئاودیری ههلسا به دا بین کردنی ۱۳ ئۆتۆمبیلی تانکه ری تازه له سالی ۲۰۰۱ جگه له (۱۳) تانکه ره که پیشتر دا بین کرابوون نه وهش توانای وهزارته زیاتر دهکات بۆ ئاودانی پرۆژهکانی دارستان و رهزگه ری و پاون له گهله ههلمه تی به رهنگاری بوونی وشکاییدا.

خشتهی ژماره (۵)

کار و چالاکیه‌کانی ره‌زگه‌ری

پارٲزگه‌ی دهۆک	ژ	پارٲزگه‌ی هه‌ولٲر	ژ
ویستگه‌ی ره‌زگه‌ری ئیبراهیم خه‌لیل که پروبه‌ری ۵۰ دۆمه	۱	چاندنی نه‌مامی سیئو له‌ باخچه‌ی بارزانیی نه‌مر له‌ قه‌سری / ۵۰۰ نه‌مام	۱
ا- چاندنی تۆوی میوه‌ی جۆراوجۆر / ۱۰۴ کگم ب- چاندنی ره‌گی میوه‌ی جۆراوجۆر / ۱,۶۵۹ دانه		چاندنی نه‌مامی دارستان له‌ ده‌وروبه‌ری باخچه‌ی بارزانیی نه‌مر له‌ قه‌سری / به‌شٲه‌ی باگیٲه‌وه‌ / ۱۱۰۰ نه‌مام	۲
ج- موٲوره‌کردنی نه‌مامی میوه‌ی جۆراوجۆر / ۲۳۹۰۰ نه‌مام		خزمه‌تکردنی باخچه‌ی بارزانیی نه‌مر به‌به‌رده‌وامی له‌قه‌سری.	۳
نه‌مامگه‌ی مالتا پروبه‌ری ۳ دۆمه	۲	چاندنی تۆی قه‌یسی له‌ حوجران / ۲ کگم	۴
ا- چاندنی تۆوی یه‌نگی دنیا / ۶ کگم		دابه‌شکردنی نه‌مامی قه‌یسی به‌سه‌ر ۲۲۳ جووتیار به‌پری ۱۵ نه‌مام بۆ هه‌ر جووتیارٲک	۵
ب- چاندنی ره‌گی میوه‌ی جۆراوجۆر / ۱۰۰۰ دانه		دابه‌شکردنی ۶۰۰ نه‌مام له‌شۆرش وه‌ ۲۷ نه‌مام له‌ سه‌لاحه‌دین	۶
ج- چاندنی قه‌له‌می میوه‌ی جۆراوجۆر / ۶۰۰ قه‌له‌م			
د- به‌ره‌مه‌هٲتانی نه‌مامی جۆراوجۆر / ۳۵۰۰ دانه			
نه‌مامگه‌ی زاخۆ که پروبه‌ری ۲۰ دۆمه، قه‌له‌می جۆراوجۆری میوه‌ی لی‌ چاندراره‌ / ۵۳۰۰ قه‌له‌م	۳		
دابه‌شکردنی ۹۸۰ تۆن په‌ینی کیمیاوی به‌سه‌ر جووتیارانی ره‌زه‌واندا.	۴		

تٲیبنی:

هه‌لمه‌تی پٲوانه‌ی ره‌زگه‌ری ئەنجام درا بۆ ماوه‌ی ۲۰ رۆژ له‌هه‌ر پارٲزگه‌یه‌ک بۆ ئاماده‌کردنی هه‌موو جۆره‌ باخچه‌کانی میوه‌.

خشته‌ی ژماره (۶)

پروژه‌کانی ره‌زگه‌ری بچووکی نه‌نجامدراو له‌سه‌ر خه‌رجی LGF بۆ جووتیاران

پارێزگه	شوێنی پروژه			ژماره‌ی جووتیار سه‌وره‌ده‌ند	دروستکردنی ریزی نازه / دۆنم	نۆزانه‌که‌وه‌ده‌ی ریزی گون / دۆنم	خۆزی نه‌مامی چاندراو	په‌ره‌په‌یدانی پاوانی سه‌روشتی / دۆنم	چاک‌کردنی دارستانی سه‌روشتی / دۆنم	دروستکردنی هه‌یلگی گراوه‌نی / دۆنم	دروستکردنی دابه‌ و سه‌گۆن م.	دروستکردنی به‌نداوی به‌ردین م.	دروستکردنی په‌رژینه‌ی پرووه‌کی م. درژی	تێبینی
	قه‌زا	ناحیه	گون											
هه‌وایر	شه‌قلاوه	شه‌قلاوه	-	۱۹	۸۰		میوه			۶۲	۶۰	۱۴۱۰	۶۰۹۰	هه‌له‌مه‌ته‌کانی LGF به‌رده‌رامه‌ له‌ته‌نجه‌مه‌کانی ته‌م خۆزه‌ پروژه بچووکی نه به‌روه‌به‌ری (۲-۵) دۆنم بۆ هه‌ر جووتیارێک
		شوێش	کانی دریه‌ند	۱۹	۴۱		میوه + فستق + باوی	۲۰						
		شوێش	سوسنی	۲۲	۲۶		میوه + فستق + باوی	۲۰						
	سه‌وران	رواندوز	به‌رسین	۱۴	۷,۵		میوه + فستق + باوی	۳۳						
	سه‌وران	برادۆست	هاودیان	۱۵	۴۶				۲۳					
	سه‌وران	رواندوز	ده‌رگه‌له	۱۴	۴۳	۴۳			۲۰					
ده‌وک	ته‌م خۆزه‌ پروژه نه‌سه‌ره‌ی له‌سالی ۲۰۰۱ له‌ پارێزگه‌ی ده‌وک ته‌نجه‌مه‌که‌وه‌ نه‌دراوه و به‌پار وابه‌ له‌ سالی ۲۰۰۲ ته‌نجه‌مه‌که‌وه‌ به‌دی													

خشتهی ژماره (۷)

پروژه‌کانی نه‌نجامدراوی پاوان

پاريزگه	شونینی پروژه	جۆری پروژه	پروبه‌ری پروژه/دۆنم	هیللی گرادۆنی م/دریژی	دایه / سه‌کۆ م	به‌نداوی به‌ردین م	چال لی‌دان/ ژماره	نهمامی چاندراو/ ژماره	چاندنی تۆی پاوانی (جۆراو جۆر)/ کگم
هه‌ولتیر	شۆرش (دیگه‌له)		۴۴	۱۴,۳۰۰	۱۶	۱۸۰	۳,۶۱۰	۳,۶۱۰	۱۲
	که‌سنه‌زان		۵۶	۱۸,۸۹۵	-	۵۴	۴,۶۰۰	۴,۶۰۰	۲۹
	کۆرچی (سه‌لا‌حه‌دین)	په‌ره‌پیدانی پاوان	۶۷	۲۲,۶۳۰	۱۶	-	۵,۹۲۵	۵,۹۲۵	۲۳
	چیای شه‌کروک (هه‌ریر)		۸۰	۲۵,۰۵۰	۲,۲۵۶	-	۷,۰۰۰	۷,۰۰۰	۲۹
	گوندی چوله‌میترگ خه‌لیفان		۳۳	۹,۸۲۵	۸۰۵	-	۳,۵۶۵	۳,۵۶۵	۱۴
	گوندی زیوه (سۆران)		۳۵	۹,۴۰۰	۱,۷۶۴	۴۰	۳,۴۴۰	۳,۴۴۰	۱۵
	کۆی گشتی		۳۱۵	۱۰۰,۱۰۰	۴,۸۵۷	۲۷۴	۲۸,۱۴۰	۲۸,۱۴۰	۱۲۱ کغم
دهۆک	گوندی بادئ	په‌ره‌پیدانی پاوان	۴۳	۵,۵۰۰	۴۱۵		۲,۷۵۰		۲ دۆنم
	گوندی نوردینا‌فا		۵۰	۹,۵۰۰	۲۵۰		۵,۱۰۰		۳ دۆنم
	هه‌یزاوا		۴۰	۱,۳۰۰	۶۵۰		۷,۱۵۰		۷ دۆنم
	کۆی گشتی		۱۳۳	۱۶,۳۰۰	۱,۴۱۵		۱۲,۲۵۰		۱۲ دۆنم
	په‌ره‌پیدانی پاوانی سروشتی/دۆنم	۱- نه‌مامگه‌ی مالتا ۱۵۰,۰۰۰ کیس ئاماده‌کراوه بۆ چاندنی نه‌مامی جۆراو‌جۆری پاوان (ده‌وه‌ن)							
		۲- نه‌مامگه‌ی زاخۆ ۱۵۰,۰۰۰ کیس ئاماده‌کراوه بۆ چاندنی نه‌مامی جۆراو‌جۆری پاوان							
	کۆی گشتی	۳۰۰,۰۰۰ کیس ئاماده‌کراوه							

خشته‌ی ژماره (۸)

پیداویستی دابه‌شکراو به‌سەر پرۆژه‌کانی په‌له‌وهر (که‌رتی تاییه‌ت)دا

ژ	جۆری پیداویستی	یه‌که	بری دابه‌شکراو		کی‌لگه‌ی سوودوهرگر	
			هه‌ولیر	دهۆک	هه‌ولیر	دهۆک
۱	پرۆتین	تۆن	۲۶۴	۱,۰۰۵	۷۱	۳۴
۲	صۆبا	تۆن	۷,۱۹۵	۵,۵۵۲	۲۲۴	۳۴
۳	گه‌مه‌شامی	ته‌ن	۵,۴۹۱	۴۰۰۵	۲۴۸	۳۰
۴	حاضنه‌ غازیة	ژماره	۱۲۰	۲۲۶	۳۰	۱۶
۵	کۆنترۆل حاضنه	ژماره	۴	۴۶	۲	۹
۶	باکیشی گه‌وره	ژماره	۱۷۴	۴۷	۱۵	۱۰
۷	کۆلی ناو	ژماره	۱۳	۲۰۳	۵	۲۳
۸	کۆنترۆلی کۆلی ناو	ژماره	۴	-	۳	-

پیداویستییه دابه‌شکراوه‌کان به‌سەر پرۆژه‌کانی ماسیدا

ژ	جۆری پیداویستی	یه‌که	بری دابه‌شکراو		کی‌لگه‌ی سوودوهرگر	
			هه‌ولیر	دهۆک	هه‌ولیر	دهۆک
۱	په‌نجه ماسی (الاصبعیات)	ژماره	۱۹۸,۶۵۰	۸۲,۰۰۰	۳۴	۱۲
۲	الکفیات	ژماره	-	۴,۰۰۰		
۳	ئالیکی ماسی	کگم	۱۰,۵۰۰	۵,۶۰۰		
۴	پرۆتین ۳۴٪	کگم	۱۴۹,۳۰۰	-		
۵	فول الصویا	کگم	۲۰,۵۰۰	۵۱,۵۰۰		
۶	تۆری ماسی گرتن	ژماره	۳۲	۱۸		
۷	المعالف	ژماره	۳۵	۳۴		
۸	ماتۆری ناو	ژماره	۱۶	۵		
۹	سۆنده‌ی ماتۆر ۴ ئینج	مه‌تر	۵۰.۱	۱۰۰		
۱۰	فرۆشتنی ماسی	کگم	۱,۴۹۲ ماسی به‌کیشی ۱۸۱ کگم	-		

دابه‌شکردنی مریشکی هیلکه و ئالیک به‌سەر خیزانه که‌م ده‌رامنه‌کان

پارتیزگه	ژماره‌ی هه‌لمه‌ت	ژماره‌ی مریشکی دابه‌شکراو	بری ئالیکی دابه‌شکراو / تۆن	ژماره‌ی خیزانی سوودمه‌ند	ژماره‌ی گوندی سوودمه‌ند
هه‌ولیر	-	-	-	-	-
دهۆک	۱	۱۵,۴۰۰	۳۰.۸	۷۷۰	۴۳

خستهی ژماره (۹)

تالیکی خهستی دابه شکراو بهسهر نازه له کاویژکه ره کان له سالی ۱۵۲۰۰۱

تیبینی	ژماره خیزانی سوودمهند	ژماره ی نازه لی سوودمهند		بری تالیکی دابه شکراو/ تون	جوری تالیکی دابه شکراو	پاریژگی
		ره شه ولاغ	مه + بز			
دابه شکرا بهسهر هه موو کاویژکاره کان	۳۴,۵۰۳	۱۴۲,۳۷۶	۸۶۸,۱۹۱	۴۹,۷۴۷ تون	۱۶٪ پروتین	هه ولیسر
تهنیا بهسهر مانگاگاندا دابه شکرا	۹,۰۲۷	۱۶,۵۳۴	-	۱,۳۷۷	۳۴٪ پروتین	
	۱۱,۳۳۰	۳۷,۷۱۱	-	۱,۳۸۵	ناوکه په مو	
ئهو بره تالیکه دابه شکرا بهسهر ئهو خیزانانه ی مه ریان وه رگرتووه له ریک خراوی WFP	۳,۴۸۵	-	۱۶,۹۴۶ مه ری دابه شکراو له لایه ن ریک خراوی WFP	۴۲۴	۱۶٪ پروتین	
بو هه موو کاویژکه ره کانی هه ریم	۲۲,۱۲۱	۶۴,۷۹۸	۷۷۸,۵۴۹	۳۱,۸۹۴	۱۶٪ پروتین	دهوک
تهنها بو مانگاگان	۷,۲۲۹	۵۶,۴۱۵	-	۴۸۷	۳۴٪ پروتین	
	۷,۲۲۹	۵۶,۴۱۵	-	۳۹	ناوکه په مو	
ئهو بره تالیکه دابه شکرا بهسهر ئهو خیزانانه ی مه ریان وه رگرتووه له ریک خراوی WFP	۱۲,۸۵۲	-	۱۲,۸۵۲ مه ری دابه شکراو له لایه ن ریک خراوی WFP	۳۲۱	۱۶٪ پروتین	

تیبینی:

ریک خراوی WFP هه لسا به دابه شکردنی ۱۶,۹۴۶ سهر مه ری له هه ولیسر و ۱۲,۸۵۲ سهر مه ری له دهوک بهسهر خیزانه کم ده رانه ته کانداندا.

خشتهی ژماره (۱۰)

دهرمان و فاکسینی دابه شکراو به سهر پرؤژه کانی په له وهر

جۆره کانی دهرمان به پیتوهری جؤراو جؤر							جۆره کانی فاکسین					ژماره ی	پاریزگه
مضادات حیویه مختلفه	مضافات علفیه	انواع المعقمات	مبيدات الحشرات	مضادات کوكسیدیا	فيتامينات و مقويات	کۆی فاکسینه کان	نیوکاسل زیتی	BHI120	که مېوړؤ	لاسوتا	B1	جوجه له ی سوو دمه ند	
۱۲,۶۹۵	۹۷۲	۲,۴۹۴	۱۹۰	۷۲۰	۱,۸۰۵	۲۹,۷۱۲	۹۲۶	۲,۸۳۵	۱۰,۸۹۳	۹,۱۵۴	۵,۹۰۴	۱۶,۳۰۷,۶۵۹	هه ولتیر
۲,۸۶۲	۴,۸۸۸	۹۴۵	۱۲۸	۵۰۳	۱,۸۷۹	۱۵,۵۶۳	-	-	۷,۴۶۵	۸,۰۲۸	۷۰	۷,۴۰۱,۹۸۶	دهۆک
۱۵,۵۵۷	۵,۸۶۰	۳,۴۳۹	۳۱۸	۱,۲۲۳	۳,۶۸۴	۴۵,۲۷۵	۹۲۶	۲,۸۳۵	۱۸,۳۵۸	۱۷,۱۸۲	۵,۹۷۴	۲۳,۷۰۹,۶۴۵	کۆی گشتی

خشتهی ژماره (۱۱)

پیداویستییه دابه شکراره کانی بواری ناودییری

ژ	جوړی پیداویستی	هه ولیتر	دهوک	کوگی گشتی	لایه نی دایبنکه ری پاره
۱	تاقمی ترومپای بیړی قوول	۱۱		۱۱	
۲	سوئدهی پلاستیکی ۵ ئینج	م ۹۵۰		۹۵۰	
۳	۱،۸۰ (په مپ گرانده فوس)	۷۲ پارچه		۷۲	
۴	بوړی پالنه ری ۱،۸۰ م به چیتوهی جیا جیا	۲۴۸ پارچه		۲۴۸	
۵	شهفتی چیتوهی جیا جیا ۱،۸۰ م دریتی	۲۵۹ پارچه		۲۵۹	
۶	سیل به قه باره ی جیا جیا	۵۷ پارچه		۵۷	
۷	سپایدر به چیتوهی جیا جیا	۶۳۷ پارچه		۶۳۷	
۸	گیری درایف ۲۰ و ۴۰ ئه سپ	۸ پارچه		۸	
۹	ماتوری هیزی جیا جیا	۱۸	-	۱۸	
۱۰	پارچه سپیری ترومپای لستر	-	۷۹۱ پارچه	۷۹۱	
۱۱	پارچه سپیری ترومپای راجان	-	۸۲۱ پارچه	۸۲۱	
۱۲	پارچه سپیری ترومپای گرانده فوس	-	۲۶۲ پارچه	۲۶۲	
۱۳	پارچه سپیری ترومپای ینمار	-	۴ پارچه	۴	
۱۴	پارچه سپیری ترومپای اندرویا	-	۱۶ پارچه	۱۶	
۱۵	پارچه سپیری ترومپای دويز	-	۱۶۶ پارچه	۱۶۶	
۱۶	پارچه سپیری ترومپای برنادو	-	۵۱ پارچه	۵۱	
۱۷	پارچه سپیری خه نزیره	-	۱۰۴ پارچه	۱۰۴	

برياری
۹۸۶

خشته‌ی ژماره (۱۲)

هه‌لمه‌تی روویپوکردنی زهویی کوردستان

پاریزگه‌ی دهۆک				پاریزگه‌ی هه‌ولتیر					
ژماره‌ی گونده‌کانی روویپوکرانو	ژماره‌ی که‌رتنه‌کانی روویپوکرانو	ناحیه	قه‌زا	ژ	ژماره‌ی گونده‌کانی روویپوکرانو	ژماره‌ی که‌رتنه‌کانی روویپوکرانو	ناحیه	قه‌زا	ژ
۷۳	۶۵	مه‌رکه‌زی قه‌زا	سمیل	۱	۱۳	۱۵	مه‌رکه‌زی چۆمان	چۆمان	۱
۶۸	۶۰	باتیل			۲۰	۱۸	حاجی ئۆمه‌ران		
۷	۶	فایده			۲۶	۲۲	گه‌لاله		
۱۸	۱۵	مه‌رکه‌زی قه‌زا	ئاگرئ	۲	۳۵	۲۰	سمیلان	سۆزان	۲
۸۴	۷۹	به‌رده‌په‌ش			۳۸	۳۰	په‌واندوز		
۸۹	۸۴	گرده‌سین			۹۵	۶۱	سیده‌کان		
۴۳	۳۵	بجیل			۲۱	۱۸	دیانا		
۳۹	۳۵	دینارته			۴۸	۳۶	خه‌لیفان		
۹	۹	مه‌رکه‌زی قه‌زا	شیخان	۳	۴۰	۲۱	پیران	میتیرگه‌سۆر	۳
۲۱	۲۰	ئه‌تروش			۳۷	۲۷	مه‌رکه‌زی میتیرگه‌سۆر		
۶۳	۶۰	قه‌سروک			۳۳	۱۹	مه‌زنئ		
۵	۵	باعه‌درئ			۴۱	۳۵	بارزان		
۳	۳	مه‌رکه‌ز	مه‌رکه‌زی دهۆک	۴	۲۹	۱۵	شیروان مه‌زن	شه‌قلاوه	۴
۶۲	۶۲	مانگیش			۸۶	۷۶	حه‌ریر		
۷۹	۷۶	زاویته			۸۶	۷۵	سه‌لا‌حه‌دین		
۳۸	۳۸	پزگاری	زاخۆ	۵	۲۹	۲۵	هیران	مه‌رکه‌زی هه‌ولتیر	۵
۴۲	۴۰	ده‌رکار			۸۸	۸۴	قوشته‌په		
۵۹	۵۷	باطوفه			۴۶	۳۹	عه‌نکاوه		
۴	۴	سندی			۲۵	۱۵	به‌حه‌رکه		
۱۵	۱۳	مه‌رکه‌زی قه‌زا	نامیدی	۶	۲۲	۱۴	بنه‌سالاوه	کۆبه	۶
۴۴	۴۲	سه‌سه‌نگ			۴۲	۲۷	خه‌بات		
۲۲	۲۰	دیره‌لوک			۳	۳	مه‌رکه‌زی کۆبه		
۲۲	۲۱	بامرنی	کانی ماسی	۶	۳۴	۳۰	شۆرش	مه‌خمور	۷
۳۳	۳۱	کانی ماسی			۴	۴	گویتیر		

خشتهی ژماره (۱۳)

چاپه مه نییه کان

پارتیزگه‌ی دهۆک				پارتیزگه‌ی ههولتیر			
لايه‌نی دايبينكه‌ری پاره	ژماره	جۆری چاپه‌مه‌نی	ژ	لايه‌نی دايبينكه‌ری پاره	ژماره	جۆری چاپه‌مه‌نی	ژ
986 / بېيارى	750	ده‌ركردنى فۆلده‌ر (الحمى القلاعية)	1	بېيارى/986	1,000 دانه	ده‌ركردنى پۆژژمبىرى كشتوكالى 2001	1
	2000	ده‌ركردنى پۆسته‌ر و فۆلده‌رى (پيشانگه‌ى كشتوكالى) دهۆك	2	حكومه‌تى هه‌رېم	1,000 دانه	ده‌ركردنى پۆسته‌ر به‌بۆنه‌ى له‌دايكبوونى بارزانبى نهمر	2
	1000	ده‌ركردنى پۆسته‌رى مشه‌خۆرى ده‌ره‌كى له‌سه‌ر په‌له‌وه‌ر	3		350 دانه	كارتى پڕۆژه‌ى ئاودبىرى شېره‌سوار	3
	1000	ده‌ركردنى پۆسته‌رى قه‌له‌مكردنى په‌زى ميوه‌جات	4		بېيارى / 986	3,000 دانه	ده‌ركردنى گۆقارى كشتوكالى ژماره (10, 9, 8)
	1000	ده‌ركردنى فۆلده‌رى (تغطيس)	5	1,000 دانه		ده‌ركردنى ناميله‌كه‌ى فېركردن به‌پېنوئىنى كشتوكالى	5
	1000	ده‌ركردنى ناميله‌كه‌ى خولى كشتوكالى	6	1,000 دانه		پۆسته‌رى پيشانگه‌ى كشتوكالى هه‌ولتير	6
	1000	ده‌ركردنى پۆژژمبىرى كشتوكالى 2001	7	500 دانه		پۆسته‌رى ئامبىرى كشتوكالى	7
	1500	ده‌ركردنى فۆلده‌رى (FMA) تاي ته‌به‌قه	8				
	2250	ده‌ركردنى فۆلده‌رى كرتېنه‌ره‌كان و گۆله‌به‌رۆژه و ناميله‌كه‌ى گۆله‌به‌رۆژه	9				

تېيىنى:

وه‌زاره‌تى كشتوكال هه‌لسا به‌دايبينكردنى چاپخانه‌يه‌كى نوئى زۆر پيشكه‌وتوو ئۆفسىت به (740,000) دۆلار بۆ چاپكردنى گۆقار و ناميله‌كه و پۆسته‌ر بۆ رېنمايى كشتوكالى.

چالاکییہ کانی زہویوزار

پارٹیزگہ	ژمارہی بہستہ کان	دابہ شکردن دؤنم	استثمار دؤنم	دہست بہسہر داگرتن	بہ کردان دؤنم	تہر خانکردن دؤنم
ہہولیر	۹۷۹	-	۶۹	-	۲۸,۸۴۲	۱۵۱
دھوک	۱۶۳	-	۲۸۲	۲۷	۲,۵۳۳	۸۰۵

تیبینی:

ہہندی لہ ناوچہ کانی ہہردوو پارٹیزگہی (ہہولیر + دھوک) رووپیو نہ کراون لہ بہر چہندین ہڑی تاییہت بہ ناوچہ کہ
و بریار وایہ لہ سالی ۱۵۲۰۰۲ نہ نجام بدرتین.

له بواری شارهوانی و گه شتوگوزاردا

له بواری شارهوانی و گهشتوگوزاردا

له سالی ۱۰۰۱د۲ به پیتی بهرنامه یه کی ریکویتی گه لیک پرۆزه ی جوړاوجوړ له شار و شارۆچکه و کۆمه لگه کان له بواره کانی خزمه تگوزاری و کردنه وه و چاک کردنه وه ی شه قام و ناوهرۆ و دروستکردنی پارک و باخچه و دابینکردنی ناوی خواردنه وه و دروستکردنی نه خسه ی بنچینه ییدا نه انجام دراون. له بواری گهشتوگوزاریشدا، چ له سهر بودجه ی حکومته تی ههریم و چ له رتیگه ی کهرتی تاییه تییه وه، پرۆزه و چالاکی ههمه جوړ نه انجام دراون. به گشتی کهرتی شارهوانی و گهشتوگوزار له سالی ۱۰۰۱د۲ وه چهرخانیتکی گرینگی کردوه و کار و چالاکییه کانیش له رویی دارشتنی بهرنامه و جیبه جی کردنی پرۆزه کانه وه گۆرانکاری و پیشکته وتنی بهرچاویان به خویانه وه بینیه.

هه لبراردنی سه رۆک و نه دمانی نه نجومه نه کانی شارهوانی له ههر دوو پارتیگه ی هه ولیر و دهۆک و کردنه وه ی چه ندین شارهوانی تازه له کۆمه لگه و قهزا و ناحیه و گونده کاند، شان به شانی بهرده و امبوونی پرۆزه ی بهر پیدانی هه ولیری پایه ته ختی ههریم و شار و شارۆچکه کانی کوردستان و دروستکردنی چه ندین پارکی تازه و نویتکردنه وه ی هاوینه هه وارکان و کردنه وه ی گه لیک شه قامی نوئ و که نالی ناوهرۆ و نه انجامدانی گه لیک پرۆزه ی ناوی خواردنه وه و دروستکردنی نه خسه ی بنه رته تی بو شار و قهزا و ناحیه و کۆمه لگه کان و چه ندین پرۆزه ی تری خزمه تگوزاری ههمه جوړ، نه مانه هه موویان ته کانیتکی گه وره یان به م بواره گرینگی داوه و بوونه ته مایه ی بهر وه پیش بردن و گه شه پیدانی سیمای شارستانی له شاره کانی کوردستاندا.

نهمی خواره وهش پوخته ی گرینگترین کار و چالاکییه کانه له ماوه ی سالی ۱۰۰۱د۲:

یه که م- هه لبراردنی شارهوانییه کان:

۱- له ماوه ی نه م ساله دا حکومته تی ههریمی کوردستان بو یه که مین جار له سه رتاسه ری ههر دوو پارتیگه ی هه ولیر و دهۆک پرۆسه ی هه لبراردنی سه رۆک و نه دمانی نه نجومه نه کانی شارهوانی نه انجام دا. هه لبراردنه که به شتیوه یه کی دیموکراتی و شارستانی به رتیوه چوو و نوینه رانی سه رجه م حزب و لایه نه سیاسییه کانی کوردستان به شدارییان تیادا کرد و هاوولاتیانی کوردستانیش بو هه لبراردنی نوینه رانی خویان له نه نجومه نه کانی شارهوانییدا به نازادییه وه روییان له سندوقه کانی دهنگدان کرد. جگه له وهش چاودیرانی ناوخو و بیانی چاودیری چۆنیه تی به رتیوه چوونی پرۆسه که یان ده کرد و ستایشی پاکی و ریکویتیکی هه لبراردنه که یان کرد و به راشکاوی نه م رایه ی خویان بلاو کرده وه.

له و هه لبراردنه دا ۵۴۵ کهس به سه رۆک یا نه دمانی نه نجومه نه کانی ۸۵ شارهوانی کۆن و نوئی ههر دوو پارتیگه ی هه ولیر و دهۆک هه لبراردان.

بیگومان نه و هه لبراردنه سه ره رای نه وه ی که پرۆسه یه کی دیموکراتی و پیاده کردنی مافیتی ره وای هاوولاتیانی کوردستان بو بو هه لبراردنی نازادانه ی نوینه رانی شایانی خویان له نه نجومه نه کانی شارهوانییدا، له هه مان کاتیشدا فاکته ریتیکی گرینگ بو بو گور و تین به خشین به کار و چالاکیی شارهوانییه کان و پیشکیتشکردنی خزمه تگوزاری زیاتر به هاوولاتیانی کوردستان له م بواره گرینگه دا.

۲- کردنهوهی چهندين شارهوانیبه تازه لهو شوینانهی که پیشتر شارهوانیبهان تبادا نهبووه. بهم جوژه ۲۴ شارهوانی تازه له پاریزگهی ههولیر و ۱۹ شارهوانیبه تازه له پاریزگهی دهۆک، له چهندين کۆمهلگه و ناحیه و نهو گونده گهوانه دا کرانهوه که ژمارهی دانیشتونیان له ۳,۰۰۰ کهس زیاتر بوو.

لیستی ناوی شارهوانیبه کۆن و تازهکانی ههردوو پاریزگه له خستهکانی ژماره ۱ و ۲ و ۳ و ۴ دیاری کراوه.

دووهم- په ره پیدانی پایه تهخت:

پروژهی په ره پیدانی ههولیری پایه تهخت و سه رجه م شار و شارۆچکهکانی کوردستان درێژهی ههیه و تا کوتایی سالی ۲۰۰۱، زیاتر له ۱۳۳ پروژهی جوړاو جوړ له شاری ههولیردا نه انجام دراوان که ۲۹.۳۲۳.۲۵۲ دیناریان تی چوووه.

ههروهها ۲۷ پروژهی تر که به گشتی ۳۴.۳۵۹.۸۵۸ دیناریان تی دهچیت له ژیر جیبه جی کردندان و، له بهرنامه شدایه که ۶۰ پروژهی تر به ۱۲.۷۳۱.۰۲۹ دینار له داها تودا جیبه جی بکرتن.

واته کۆی گشتی تیچووی سه رجه م پروژه هکان ۷۶.۴۱۴.۱۳۹ دیناره و گه لیک بواری جیا جیای گرتو ته وه وهک: کردنه وه و چاک کردنه وهی شه قامهکانی ناو شار و قییرتا و کردنیان، چاک کردنه وهی شوستهکان و شتایگه رکردنی رینگهکانی ها توچۆی هاوولاتیان، چاندنی نه مام و دار و درهخت له ههردوو بهری شه قامهکاندا، بووژاندنه وه و په ره پیدانی باخچهکان و کۆسپه ی ناوهندی شه قامهکان.

سێهه م- دابه شکردنی زهوی:

له ماوهی ۲۰۰۱ دا ۳,۵۳۲ پارچه زهوی به سه ر بنه ماله ی شه هیدان و پیشمه رگه و هاوولاتیاندا بهم شیوه یه ی خواره وه دابه ش کراوه:

- پیشمه رگهکانی شوړشی نه لیلول و گولان و که م نه ندانمان: ۳,۱۳۶ پارچه زهوی.

- بنه ماله ی شه هیدان: ۲۷۰ پارچه زهوی

- هاوولاتیان: ۱۵۶ پارچه زهوی

- هه قالانی بارزانی نه مر: ۷۰ پارچه زهوی

چوارهم- گه شتوگوزار:

له ماوهی سالی ۲۰۰۱ دا گه لیک پروژهی جوړاو جوړ بو په ره پیدانی بواری گه شتوگوزار له سه ر بودجه ی حکومه تی هه ریم له ناوچه جوړاو جوړهکانی کوردستان نه انجام دراوه که به گشتی ۲,۴۷۴,۴۲۵ دیناریان تی چوووه، وهک: نوێ کردنه وهی هاوینه هه واری جوندیان، دانانی بهردی بناخه ی پروژه ی خانزاد و شییره سوار، دروستکردن یا چاک کردنه وهی گازینۆ و بینایه و که لویه لی جوړاو جوړ که به وردی له خسته ی ژماره (۵) دا پوون کراوه ته وه.

جگه له مانه ش چهندين پروژه ی گرینگ له لایه ن کهرتی تایبه ته وه نه انجام ده درین که ژماره یه کیان ده ستیان پی کراوه و له ژیر جیبه جی کردندان وهک:

۱- پروژەى دروستکردنى ئوتتېل و كافتېرىيا و شوتنى گەشتىارى لە خانزاد:

ئەو پروژەىە لە سى بەش پىك دىت:

- ۱- مېوانخانى، كە برىتېىيە لە ھەوت نھۆم، بەگشت ئەو پىداوېستىيانەو كە تايبەتن بە مېوانخانى پىنج ئەستېرە لە مەلەوانگە و چىشتخانە و ھۆلى وەرزشى و گەرماوى سۇنا و ھۆلى كۆيۈنەوھەكان و سوبت و شتى تر.
  - ۲- چىشتخانەى تايبەت بە بۆنەكان: كە جىگەى نىزىكەى (۵۰۰) كەسى تىادا دەبىتەو، دەتوانرى ئاھەنگ و كۆرىشى تىادا بگىردى.
  - ۳- كافتېرىيا و مەلەوانگە و مراقق عامە.
- ھەرۇھەا پروژەكە چاندنى ناوچەى خانزاد بە دار و درەخت دەگرىتەو، لەگەل دروستکردنى دەرىچەبەكى دەستكرد. ئىستە ئا و گەبەنراوھتە ئەم شوتىنە.
- بودجەى پروژەكە (۷) مىليۇن دۆلارە و كەرتى تايبەتى جىبەجى دەكات.

ب- نۆزەنكردنەوې ھۆتېلى شىراتون لە پارىزگەى ھەولتېر:

ئەم ھۆتېلە بەپى ستانداردى پىنج ئەستېرەى جىھانى نۆزەن دەكرىتەو، دواى نۆزەنكردنەوې دەبىتە يەكېك لە باشتىن ھۆتېلەكانى ھەرىم. ھۆتېلى شىراتون لە ۱۱ نھۆم پىك دىت و ۱۶۷ ژوورى نوسان و ۳۱ سوبتى تىادا دەبىت.

ھەرۇھەا ۲ چىشتخانەش كە شوتىنى ۵۰۰ كەسىان تىادا دەبىتەو لە پروژەكەدا ھەبە. جگە لەمانەش دوو مەلەوانگەى داخراو و گەرماو و سۇنا و رېستورانىكى ھاوېنە و باخچە و ھۆلى ئاھەنگ و ھۆلى سېنەما و شانوى تىادا دەبىت، لەگەل پاشكۆبەكى سەنتەرى بازىرگانى بۆ جۆرەها كاروبارى بازىرگانى. بودجەى پروژەكە (۶) مىليۇن دۆلارە و كەرتى تايبەتى ئەنجامى دەدات.

پىنجەم- پارك و ناوچەى سەوز:

لە بوارى پەرەپىدان و دروستکردنى پارك و ناوچەى سەوز لە پارىزگەى ھەولتېر و دھۆك دا زۆر كارى گىرنگ ئەنجام دراو. جگە لە ھەلمەتى بەردەوامى چاندنى دار و درەخت لە شەقامەكانى ناو شار و دەوروبەرى شارەكان و لە شوتىنەكانى گەشتوگوزاردا، پروژەى دروستکردنى چەندىن پاركى گەورە لە ھەولتېر و دھۆك و زاخۆ و شوتىنەكانى تردا ئەنجام دراوە يا لە ژىر جىبەجى كىردنبايە. جگە لەمانەش لەناو زۆر لە گەرەكەكانى شارەكاندا باخچەى بچووك بۆ دانىشتوانى گەرەك دروستكراو.

پاركى ھەولتېر يەكېكە لە گىرنگىرىن پروژەكان لەم بواردەدا كە ھۆمەتى ھەرىمى كوردستان بايەخىكى تايبەتى پىداو، بە تايبەتىش كە شارى ھەولتېر گەورەترىن شارى ھەرىمى كوردستانە و خەلكەكەى پىبوسىيان بە شوتىنېك ھەبە كە بۆ گەشتوگوزار و بەسەربردنى كاتى بىكارى روى تىبىكەن. ئەم پروژەىە پروژەىەكى شارستانى كەم وىنەبە و لەسەر بودجەى ھۆمەتى كوردستان ئەنجام دراو. روبرەرى پروژەكە بە گشتى ۲۰۰۰ دۆنمە و تا ئىستە قۇناغى يەكەم (A) ئەنجام دراو كە روبرەرىكەى ۳۵۰ دۆنمە و، قۇناغى يەكەم (B) كە روبرەرىكەى ۴۵۰ دۆنمە لەژىر جىبەجى كىردنبايە.

پایه تەختی ھەریتمدا چەندین نیشانە و ھیمای جۆراوجۆری ھاتوچۆ دانراوە کە بە گشتی زیاتر لە ۲ ملیۆن دیناریان تی چووہ.

۲- ژمارەلێدانی سەرچەم شەقام و گەرەک و کۆلان و مائەکان لە پارێزگە ھەولێردا، کە تیچووی ئەم ھەنگاوە ۹۵.۰۰۰ دۆلار بوو.

۳- دەستکردن بە دروستکردنی بەرزە پرد لە شاری ھەولێر کە ۱.۳۲۶.۹۲۵ دۆلاری تی دەچیت و دەبیتە مایە ئاسانکردن و ریکخستنی ھاتوچۆ ئۆتۆمۆبیلەکان و کەمکردنەوی قەرەباڵغی لە چوارپانەکاندا.

۴- لە بواری دروستکردنی نەخشە بنەرەتی بۆ شار و قەزا و ناحیە و کۆمەڵگەکان لە ھەردوو پارێزگە ھەولێر و دھۆک زۆر کاری گرینگ ئەنجام دراوە وەک:

- دانانی نەخشە بنەرەتی شار و شارۆچکەکان لە پارێزگە ھەولێر و دھۆک.

- پروپۆسی ناو مەلبەندی شاری ھەولێر و دھۆک و شارۆچکەکان.

- بەستنی گرێبەست بۆ ئەنجامدانی ژمارەلێدانی شاری ھەولێر.

- بەستنی گرێبەست بۆ نەخشەسازی لەگەڵ کۆلیجی ئەندازیاری.

- دانانی نەخشە کەرتی و جیاکردنەوی زەوی لە ناو مەلبەندی شاری ھەولێر و دھۆک و ھەندیک لە شار و شارۆچکەکان.

- بەستنی گرێبەست بۆ پروپۆسیکردن لە پارێزگە ھەولێر.

حەفتەم- تیچووی کار و چالاکییەکان:

۱- لەسەر بودجە حکومەتی ھەریم:

سالی ۲۰۰۱، جگە لە پرۆژەکانی پارکی ھەولێر، لەسەر بودجە حکومەتی ھەریمی کوردستان لە ھەردوو پارێزگە ھەولێر و دھۆک بە کۆی گشتی ۱۰۶.۳۱۰.۷۷۸ دینار گەلیک پرۆژە جۆراوجۆر ئەنجام دراوان یان لە ژێر جێبەجێ کردنان، وەک لە خوارەویدا روون کرانەتەوہ:

ا- ئەو پرۆژانە ھەولێر کە جێبەجێ کران لە پارێزگە ھەولێر:

- ئەنجامدانی ۵۰ پرۆژە ئاوەرۆ: ۲.۴۸۸.۶۰۰ دینار.

- قیارتاوەکردنی ۴۷۵.۳۲۶ م ۲ شەقامی جۆراوجۆر: ۱۵.۰۷۱.۳۵۴ دینار.

- ئەنجامدانی ۱۱۳ پرۆژە ئاوی خواردنەوہ ۵.۳۶۶.۰۰۷ دینار.

- چاککردنەوی بالەخانە و کپینی کەلوپەلی جۆراوجۆر: ۱۲.۷۴۴.۰۴۷ دینار.

ب- ئەو پرۆژانە ھەولێر کە جێبەجێ کران لە پارێزگە ھەولێر:

- ۳۷ پرۆژە ئاوی و ئاوەرۆ: ۵۷۰.۲۲۵ دینار.

- کپینی کەلوپەل و پرۆژە جۆراوجۆر: ۱.۹۵۸.۴۳۵ دینار.

ج- ۳۴ پرۆژە لەسەر بودجە حکومەتی ھەریم لە پارێزگە ھەولێر لە ژێر جێبەجێ کردنان کە بە گشتی ۵۴.۴۵۹.۱۴۶ دیناریان تی دەچیت.

د- ۶ پروژە له پارتیزگه‌ی دهۆک له ژێر جیبه‌جی کردندان که تیججوی هه‌ر ۶ پروژەکه: ۱۳.۶۵۲.۹۶۴ دیناره.

ئهمه‌ش له خسته‌کانی ژماره ۸ و ۹ دا روون کراونه‌ته‌وه.

۲- له‌سه‌ر بودجه‌ی به‌رنامه‌ی ۹۸۶:

هه‌ر له سالی ۲۰۰۱ دا له‌سه‌ر بودجه‌ی به‌رنامه‌ی ۹۸۶ چه‌ندین کار و چالاکی هه‌مه‌جۆر ئه‌نجام دراون یا له ژێر جیبه‌جی کردندان که به‌ گشتی ۲۰.۱۴۰.۱۴۲ دۆلاریان تی ده‌چیت، وه‌ک له خواره‌وه‌دا روون کراونه‌ته‌وه:

أ- ئه‌و پروژانه‌ی که له پارتیزگه‌ی هه‌ولێردا ئه‌نجام دراون: ۹.۲۰۶.۸۹۰ دۆلار.

ب- ئه‌و پروژانه‌ی که له پارتیزگه‌ی دهۆک ئه‌نجام دراون: ۸.۶۸۸.۲۰۰ دۆلار.

ج- ئه‌و پروژانه‌ی که له ژێر جیبه‌جی کردندان له پارتیزگه‌ی هه‌ولێر: ۷۷۱.۴۲۹ دۆلار.

د- ئه‌و پروژانه‌ی که له ژێر جیبه‌جی کردندان له پارتیزگه‌ی دهۆک: ۱.۴۷۳.۶۲۳ دۆلار.

ئهمانه‌ش به‌ وردی له خسته‌کانی ژماره (۱۰ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۳) دا روون کراونه‌ته‌وه.

بینایه‌ی چیشتنخانه له‌ناو پارکی هه‌ولیردا

ئیداره‌ی پارک

پروژهی نااگردنه‌وهی هۆتیلی هه‌ولێر پالاس

دیمه‌نیک له پارکی هه‌ولێر

دیمه نیک له ټاواکردنه وهی (باگیټرا)

دانانی موه لییده (دهوک)

کارگهی غازی ههولیر

به‌پێزان وه‌زیر و بریکاری وه‌زاره‌تی پیشه‌سازی و وزه
له سه‌ردانی ویستگه‌یه‌کی کاره‌بادا

کارگهی قوتوویه ندی هه ریر

کارگهی مافووری دهستکرد - هه ولیر

بنکەى تەندروستى وەرزشى شههید فرەتسوۆ هەریرى

محەویلهى کارهبا - ههولتیر

چاگردنه وهی تۆرپه کانی کارهبا - دهۆک

چاگردنه وهی تۆرپه کانی کارهبا - دهۆک

کیلگی مین هه لگرتنه وه له چۆمان

پروژهی رینکخراوه کانی سه ر به نه ته وه یه کگرتو وه کان

وهرشهی دارتاشی

کاری دهستی

پهیمانگه‌ی نابینایان

پروژه‌کانی ئاوه‌دانکردنه‌وه

یاریگه‌ی پیرمام

به‌فر پامالین

شوقه کانی که سنه زان

خانوه کانی ئیتوون

خانوی ئاواره گه‌پاوه‌کان - گوږه‌توو

خانوی ئاواره گه‌پاوه‌کان - سیده‌کان

ثامپیری بیر هه لکه نندن

پزیشکی ددان

وهزیری ئیشغال و نیشته چی کردن
له سەردانی پرۆژهی جووت سایدی ههولپیر - سه لاجه دین

پرۆژهی (۲۰۰) خانووی بنه ماله‌ی شه هیدان

بانه خانەى كۆپى زانىيارى كوردستان - ههولير

پردي سپيندارى - دهوك

خشتهی ژماره (۱)

ناوی شارهوانییهکانی ههولیر - کۆن

پله	ئەندامانی ئەنجومەن	ناوی شارهوانی	ژ
تایبەت	۱۷	شارهوانییه ههولیر	۱
۲	۹	شارهوانییه عینکاوه	۲
۲	۹	شارهوانییه میترگهسۆر	۳
۳	۷	شارهوانییه قوشتەپه	۴
۴	۵	شارهوانییه شیروان مەزن	۵
۴	۵	شارهوانییه گهلاله	۶
۴	۵	شارهوانییه سبدهکان	۷
۴	۵	شارهوانییه سمیلان	۸
۲	۹	شارهوانییه شهقلاوه	۹
۴	۵	شارهوانییه شۆرش	۱۰
۲	۹	شارهوانییه خهبات	۱۱
۱	۱۱	شارهوانییه سۆران	۱۲
۴	۵	شارهوانییه حاجی ئۆمهراڤ	۱۳
۳	۷	شارهوانییه خهلیفان	۱۴
۳	۷	شارهوانییه چۆمان	۱۵
۲	۹	شارهوانییه پیرمام	۱۶
۲	۹	شارهوانییه بنهسلاوه	۱۷
۳	۷	شارهوانییه بارزان	۱۸
۲	۹	شارهوانییه رهواندز	۱۹
۲	۹	شارهوانییه هه‌ریر	۲۰
۴	۵	شارهوانییه هیران	۲۱

تێبینی تاکو ۲/۱۸ « ۴۰ » کۆبوونهوه کران له ئەنجومەنی شارهوانیدا

خشته‌ی ژماره (۲)

شاره‌وانییه‌کانی سەر به‌به‌رئوه‌یه‌رایه‌تی شاره‌وانییه‌کانی هه‌ولێر - نوێ

ژ	ناوی شاره‌وانی	ئه‌ندامانی ئه‌نجومه‌ن	پله
۱	شاره‌وانییه‌ی داره‌توو	۹	۲
۲	شاره‌وانییه‌ی تۆزاوه	۹	۲
۳	شاره‌وانییه‌ی کۆرێ	۷	۳
۴	شاره‌وانییه‌ی به‌حرکه	۷	۳
۵	شاره‌وانییه‌ی شاوه‌یس	۷	۳
۶	شاره‌وانییه‌ی که‌ورگۆسک	۷	۳
۷	شاره‌وانییه‌ی که‌سنه‌زان	۷	۳
۸	شاره‌وانییه‌ی باسرمه	۷	۳
۹	شاره‌وانییه‌ی به‌ستۆره	۷	۳
۱۰	شاره‌وانییه‌ی مه‌لا ئۆمه‌ر	۵	۴
۱۱	شاره‌وانییه‌ی پیرزین	۵	۴
۱۲	شاره‌وانییه‌ی شاخولان	۵	۴
۱۳	شاره‌وانییه‌ی بازی	۵	۴
۱۴	شاره‌وانییه‌ی بلی	۵	۴
۱۵	شاره‌وانییه‌ی قه‌سری	۵	۴
۱۶	شاره‌وانییه‌ی قرژاله	۵	۴
۱۷	شاره‌وانییه‌ی پیران	۵	۴
۱۸	شاره‌وانییه‌ی مه‌زنی	۵	۴
۱۹	شاره‌وانییه‌ی سیبیران	۵	۴
۲۰	شاره‌وانییه‌ی وه‌رتنی	۵	۴
۲۱	شاره‌وانییه‌ی باله‌کیان	۵	۴
۲۲	شاره‌وانییه‌ی سریشمه	۵	۴
۲۳	شاره‌وانییه‌ی مه‌جیداوه	۵	۴
۲۴	شاره‌وانییه‌ی سفه‌ییه	۵	۴

خشتهی ژماره (۳)

ناوی شاره‌وانییه‌کانی دهۆک - کۆن

پله	ئه‌ندامانی ئه‌نجومه‌ن	ناوی شاره‌وانی	ژ
تایبته	۱۳	شاره‌وانییه دهۆک	۱
۱	۱۱	شاره‌وانییه زاخۆ	۲
۲	۹	شاره‌وانییه ئاکری	۳
۲	۹	شاره‌وانییه ئامیدی	۴
۳	۷	شاره‌وانییه دینارته	۵
۲	۹	شاره‌وانییه به‌رده‌ره‌ش	۶
۴	۵	شاره‌وانییه گرده‌سین	۷
۳	۷	شاره‌وانییه سه‌سه‌نگ	۸
۲	۹	شاره‌وانییه سمیل	۹
۴	۵	شاره‌وانییه مانکیف	۱۰
۴	۵	شاره‌وانییه ئه‌تروش - شیخان	۱۱
۴	۵	شاره‌وانییه رزگاری - ئیبراهیم خه‌لیل	۱۲
۳	۷	شاره‌وانییه باطوفه	۱۳
۴	۵	شاره‌وانییه باتیل	۱۴
۴	۵	شاره‌وانییه بامه‌پنی	۱۵
۳	۷	شاره‌وانییه بجیل	۱۶
۴	۵	شاره‌وانییه زاویته	۱۷
۳	۷	شاره‌وانییه قه‌سرۆک	۱۸
۴	۵	شاره‌وانییه ده‌رکار	۱۹
۳	۷	شاره‌وانییه دیره‌لوک	۲۰

خشته‌ی ژماره (۴)

شاره‌وانییه‌کانی سهر به‌پاریزگی دهۆک - نوی

پله	ئه‌ندامانی ئه‌نجومه‌ن	ناوی شاره‌وانی	ژ
۲	۹	شاره‌وانی کله‌چی	۱
۳	۷	شاره‌وانی چره	۲
۳	۷	شاره‌وانی باعذری	۳
۳	۷	شاره‌وانی خانکی	۴
۳	۷	شاره‌وانی سیریک	۵
۳	۷	شاره‌وانی شاریا	۶
۳	۷	شاره‌وانی تناهی	۷
۳	۷	شاره‌وانی تلکیر	۸
۳	۷	شاره‌وانی شیلادزی	۹
۳	۷	شاره‌وانی سیری	۱۰
۳	۷	شاره‌وانی قدش	۱۱
۳	۷	شاره‌وانی بیرسفی	۱۲
۳	۷	شاره‌وانی هیزاوا	۱۳
۴	۵	شاره‌وانی کانی ماسی	۱۴
۴	۵	شاره‌وانی بیکوفا	۱۵
۴	۵	شاره‌وانی باکیرات	۱۶
۴	۵	شاره‌وانی کوریت کافانا	۱۷
۴	۵	شاره‌وانی بشیریان / سهر به‌شاره‌وانی هه‌ولیتیر	۱۸
۴	۵	شاره‌وانی داره‌توو	۱۹

خشتهی ژماره (۵)

وهزارهتی شارهوانی و گهشتوگوزار
 ئەو پرۆژانهی که سالی ۲۰۰۱ جییه جی کراون

دهستهی گشتی گهشتوگوزار		
۱۸۰,۴۰۰	خانزاد	دروستکردنی ۲۲ که پر له خانزاد
۲۷,۰۰۰	شه قلاوه-هه ناره - شیره سوار	چاککردنه وهی ئاودهست له سه ر پێگهی هه ولێر - شه قلاوه - هه ناره - شیره سوار
۸,۷۰۰	خانزاد	چاککردنه وهی ئاودهست و شوینی دانیشتن له خانزاد
۲۳,۰۰۰	پێگهی هه ولێر-سه لاهه دین	بۆیه کردن و چه سپاندنی کورسی و میز له سه ر پێگهی هه ولێر - هاوینه هه واری سه لاهه دین - شیره سوار
۲,۵۶۰	خانزاد-شیره سوار	دانانی به ردی بناخه ی پرۆژه ی خانزاد و شیره سوار
۸,۳۴۰	خانزاد	دانانی به ردی بناخه له خانزاد
۳۴,۲۰۰	خانزاد	دروستکردنی کورسی و میز له ناو که پره کانی خانزاد ۱۸ یه که
۱۱,۰۰۰	خانزاد	دروستکردنی (۲۰) کورسی تاک له خانزاد
۷,۶۰۰	خانزاد	دروستکردنی کورسی و میز له ناو که پره کانی خانزاد ۴ یه که
۱۹,۸۵۰	هه ولێر	دروستکردنی کورسی و میزی کۆنکریتی پێگهی هه ولێر
۹,۹۲۵	دهۆک	دروستکردنی کورسی و میزی کۆنکریتی بۆ خنس له دهۆک
۷۵۰	له خانزاد	بۆیه کردنی میزی ناو که پره کان
۲۷۳,۰۰۰	سه لاهه دین	دروستکردنی نافوره و چپای دهستکرد له سه لاهه دین
۵,۶۰۰	له خانزاد	دروستکردنی چنال بۆ راگرتنی قامیشی که پره کان
۲۹۸,۷۳۰	شه قلاوه	دروستکردنی بینایه ی کارگێری و کوشک و کۆگا و ئاودهست و پارک له سۆرک - شه قلاوه
۴۱,۸۰۰	دهۆک	دروستکردنی ۲ ئاودهست له خنس
۵۴,۰۰۰	شه قلاوه	دروستکردنی هه وزی ئاو گه یاندنی ئاو بۆ سۆرک - شه قلاوه
۱,۴۶۷,۹۷۰		ئاوه دانکردنه وهی هاوینه هه واری جوندیبیان
۲,۴۷۴,۴۲۵		کۆ

لیستی ئەو پرۆژانهی که له ژێر چاککردنان له گهشتوگوزار:

- ۱- دروستکردنی ئوتیلی گهشته وهی له گه ل کافتیریا له خانزاد له لایه ن که رتی تایبته ت.
- ۲- ئاو اکرده وهی ئوتیلی شیراتۆن له لایه ن که رتی تایبته ت له هه ولێر.

خشتهی ژماره (۶)

قۇناغى يەكەمى دروستکردنى پاركى ھەولپىر لەسەر رووبەرى
۳۵۰ دۆنم كە لە ۲۰۰۰/۳/۱۴ دەستى پى كراوھ

ز	ناوى پروژە	پاتى پارەى تىچوو (دينار)
۱	دروستکردنى دەرياچە و كۆنكرىتکردنى بە رووبەرى ۲م۳۰,۰۰۰ و پەرژىنکردنى بە ئاسن بەدرىژى ۱۲۰۰م و دروستکردنى جۆگەلەى بەتالکردن بەدرىژى ۲۰۰م.	۷,۸۸۸,۰۰۰
۲	دروستکردنى خواردنگەى گەشتىارى	۱,۸۹۹,۵۵۸
۳	دروستکردنى ۱۰ كوشك و ۳ ئاودەستى گشتى	۱,۸۸۴,۸۶۵
۴	دروستکردنى دوو شانۆى كراوھ و ئاوپرېنېك	۵۷۰,۱۰۵
۵	لېدانى چوار بېرى ئىرتىوازى و خاوپىنكردنهوھى ۷ بېرى تر و دروستکردنى شەش ژوور بۆ بېرەكان	۵۸۱,۴۰۰
۶	پراكىشانى تۆرى ئا و دروستکردنى دوو كۆگەى ئا و دانانى ۴ ترومپا	۱,۸۲۹,۹۲۰
۷	دروستکردنى شەقامەكان و قېرتاوكردنى تەنيا بەچىنى ستابلايزەر	۲,۱۳۸,۳۱۵
۸	دروستکردنى شوسته و رېرەوھەكان و لېدانى شتايگەر بە رووبەرى ۲م۶۰,۰۰۰	۲,۹۱۴,۵۰۰
۹	ھېنانى (۴,۵۰۰) ۳م لېمى لە بېژىنگ دراو بۆ باخچەكان	۱,۲۴۵,۰۰۰
۱۰	كارەكانى كشتوكالى كە برىتېيە لە چاندنى ۶۵,۰۰۰ دارى جۆراوجۆر و چاندنى ۲م۱۲۰,۰۰۰ فرىز و ۵۵,۰۰۰ گوللى جۆراوجۆر	۳,۰۹۱,۴۲۷
۱۱	تەواوكردنى شوورەى پارك بەدرىژى ۱م۰,۵۰۰ و چەورېژىكردنى يارىگەى مندالان و داپۆشېنى كورسى بەدارى رووسى	۳۱۰,۲۵۰
۱۲	كارەكانى كارەبايى پارك	۱,۵۲۹,۰۰۰
	كۆى گشتى: بېست و پېنج مېلېون و ھەشت سەد و ھەشتا و دووھەزار و سى سەد و چل دېنار.	۲۵,۸۸۲,۳۴۰

تېبېنى: دروستکردنى بېنايەى كارگېرى پارك (مېزانىيەى تايبەت) بەپاتى (۲,۷۲۱,۶۱۵) دېنار.

خشتهی ژماره (٧)

Dear Sir;

Kindly be inform that Erbil park project (stage 1/B) includes following departments:

N0.	Item Description	Unit	Qnit	Price US\$	Amount US\$
1	Tourist Tower with all Iandscapes around, as total heigth (40)m	L.S	L.S		320.000
2	Swimming center includes indoor swimming pool, gymnasium, three uot door swimming pools, childern pool and services.	L.S	L.S		285.000
3	Indoor play grounds (computer games, electrical machine's andbillyardo halls)	L.S	L.S		250.000
4	Selling units (small shops)	NO.	12	7.000	84.000
5	W.c in different areas distributed around main walkways	NO.	10	9.200	92.000
6	open yards				
	A- Football	NO.	1	8.000	8.000
	B- volley basket ball	NO.	2	3.000	6.000
	C- Tennis yards	NO.	4	2.500	10.000
7	Out door play grounds	NO.	2	40.000	80.000
8	Picnic area includes walkways, sitting area and grassing	Unit	1		185.000
9	Green area includes piping systems, darinage and grassing.	m2	1440.000	0.3	432.000
10	Walkways (6m width) shtyger covered with all necessary requirements.	m2	36.000	2	72.000
11	Main Streets width (10m) covered with asphalt	m2	40.000	2	80.000
12	Water fountain with all necessary requirements	Unit	3	6.500	19.500

خشتهی ژماره (۹)

ئەو پرۆژانەى كە لەژێر ئەنجامدانان و تەواو نەبوو لە ساڵى ۲۰۰۱

لەسەر بودجەى حكومەتى هەرێم

ژ	پارتیزگە	ژمارەى پرۆژەكان	پات / دینار
۱	هەولێر	۳۴	۵۴,۴۵۹,۱۴۶
۲	دھۆك	۶	۱۳,۶۵۲,۹۶۴
	كۆى گشتى	۴۰	۶۸,۱۱۲,۱۱۰

خشتهی ژماره (۱۰)

وەزارەتى شارەوانى و گەشتوگوزار

لیستی پرۆژەكانى پارێزگەى هەولێر بۆ ساڵى ۲۰۰۱ كە لەسەر بېرىارى ۹۸۶ جێبەجێ كراو

ژ	ناوى پرۆژە	پات/دۆلار	ژمارەى پرۆژەكان	بېر
۱	دروستکردنى ژوورى بېر	۵۶,۷۶۲	۲۹ دانە	۲۹ دانە
۲	لېدانى بېر و دروستکردنى ژوور و دانانى ترومپا	۱۸۸,۴۷۶	۱۶ دانە	۱۶ دانە
۳	دروستکردنى كۆگای ئاوى پرۆژەى ئاوى	۲۲۰,۱۶۰	۲ دانە	۲ دانە
۴	دانانى ترومپای بېر و پرۆژەكان	۴۲۰,۰۰۰	۴۰ دانە	۴۰ دانە
۵	دانانى موەلیدەى كارەبا بۆ بېرەكان و پرۆژەكان بەقەبارەى KVA (۱۰۰, ۱۰۰۰)	۴,۶۰۰,۰۰۰	۷۰ دانە	۷۰ دانە
۶	دانانى تۆرى ئاوى لەناو هەولێر و سۆران و مېترگەسۆر و چۆمان و گەلالە و حاجى ئۆمەران و كۆمەڵگەكان لە بۆرى (۳ - ۴ - ۶ - ۸ - ۱۰ - ۱۲) ئېنج دكتايل	۹۴۵,۰۰۰	۱	۸۶,۹۳۴ م.د
۷	پركردنەوہى زۆنگاوهكان	۱۰۲,۴۷۵	۵	۱۰۴,۱۹۲ م.د
۸	ئاوکردنەوہى كۆگەى شارەوانى هەولێر	۹,۸۹۳	۱	
۹	چاكدردنەوہى ئامبىرى ئېسكانىباى سەحب	۳,۹۶۰	۱	
۱۰	دروستکردنى ئاوهپۆرى سندوقى و لوولەبى و جۆراوجۆر	۲,۶۱۶,۶۲۹	۲۵	۷۳,۴۹۳ م.د
۱۱	دروستکردنى گەراجى چاكدردنەوہى ئامبىرەكان	۳۲,۹۳۵	۱	
۱۲	دروستکردنى ۱۳ لەخۆگرى زېل	۱۰,۶۰۰	۱۳	۱۳
	كۆى گشتى	۹,۲۰۶,۸۹۰		

خشتهی ژماره (۱۱)

وهزارهتی سارهوانی و گهشتوگوزار

لیستی پروژهکانی پاریزگی دهۆک بۆ سالی ۲۰۰۱ که لهسهر برپاری ۹۸۶ جیهجی کراون

ژ	ناوی پروژه	پات/دۆلار	ژمارهی پروژهکان	پات
۱	کردنهوه و تیکهلهکردن و قیپرتاوکردنی رینگهکان	۲,۴۰۶,۰۹۵	۲۵	دریژی: ۵.۹ کم تیکهله: ۲۹۶.۲۴ کم قیپرتاو: ۵۴۶.۲۴ کم کریستون: ۵۵.۲ کم
۲	دروستکردنی ئاوهرو	۷۷۹,۶۰۱	۱۱	دریژی: ۱۲.۰۵ کم
۳	رێکخستنی رووباری دهۆک	۶۱۰,۷۰۷	۲	دریژی: ۲.۱۲ کم
۴	پروژهی فراوانکردنی پرد	۲۷۹,۵۶۳	۲	دریژی: ۸۰ م
۵	گهشهپیدانی پروژهی ئاو	۴,۳۰۶,۶۸۱	۵۳	(۵۳) شوپین
۶	دانانی (۲۲) ئامبیری پاکههروهی بهتۆز بۆ بیرهکانی ئاو	۱,۲۴۱	۱	(۲۲) ئامبیر
۷	دروستکردنی بینایهی پروژهی ئاو و بینایهی جۆراوجۆر	۸۲,۴۸۹	۳	۳
۸	دانانی ترومپای کلۆز	۲,۷۸۴	۱	
۹	دروستکردنی تانکیی کۆنکریتی و ژوور بۆ موهلیده	۲۱۹,۰۳۹	۵	(۵) تانکی (۷) ژوور
کۆی گشتی		۸,۶۸۸,۲۰۰		

کۆی گشتی ههردوو پاریزگی	۱۷,۸۹۵,۰۹۰ دۆلار
-------------------------	------------------

خشتهی ژماره (۱۲)

وهزارهتی سارهوانی و گهشتوگوزار

لیستی پروژهکانی پاریزگهی ههولیر بو سالی ۲۰۰۱ لهسهه بریاری ۹۸۶ که لهژیر جیهجی کردندان

ژ	ناوی پروژه	ژمارهی پروژهکان	پات/دۆلار	بری	تییبینی
۱	دروستکردنی ئاوه‌رۆی سندوقی و لووله‌یی و جوراوجۆر له ناو شار و ده‌ره‌وه‌ی	۷	۶۷۸,۷۸۲		
۲	دروستکردنی کۆگهی به‌پێوه‌بهرایه‌تی ئاوه‌رۆکانی ههولیر	۱	۳۷,۸۷۷		
۳	دروستکردنی ئاوپه‌پینه‌وه و دانانی ده‌مه‌وانه‌ی مه‌نه‌ۆل و چاککردنی چالی پشکنین له‌چه‌ند شوپنیککی جوراوجۆر	۳	۵۴,۷۷۰		
	کۆی گشتی		۷۷۱,۴۲۹		

خشتهی ژماره (۱۳)

وهزارهتی سارهوانی و گهشتوگوزار

لیستی پروژهکانی پاریزگهی ده‌وک بو سالی ۲۰۰۱ که لهسهه بریاری ۹۸۶ که لهژیر جیهجی کردندان

ژ	ناوی پروژه	ژمارهی پروژهکان	پات/دۆلار	بری	تییبینی
۱	گه‌شه‌پیدان به‌پروژه‌ی ئاوه‌رۆ	۲۱	۱,۳۴۹,۳۷۷	(۲۱) شوپن	
۲	دروستکردنی کۆگهی لووله له سمیل	۱	۶۵,۸۸۹	۱	
۳	دروستکردنی تانکی کۆنکریتی و ژوور بو موهلیده	۲	۵۸,۳۵۷	(۳) تانکی (۱) ژوور	
	کۆی گشتی		۱,۴۷۳,۶۲۳		

له بواری پیشه‌سازی و وزه‌دا

له بواری پیشه‌سازی و وزه‌دا

له ماوه‌ی سالی ۱۰۰۱-۱۵۲۰ حکومته‌ی ههریمی کوردستان هه‌ولتی به‌رده‌وامی داوه بۆ به‌ره‌وو پیش بردنی که‌رتی پیشه‌سازی و دابینکردنی وزه‌ی پیوست و چاره‌سه‌رکردنی ئەو گپروگرفتانه‌ی که ته‌گه‌ره ده‌خه‌نه به‌رده‌م پیشه‌چوونی ئیشوکاره‌کان و، له‌م بواره‌دا پیشکەوتنی به‌رچاو هاتوونه‌ته‌دی.

ئه‌مه‌ی خواره‌وه‌ش پوخته‌ی گرینگترین چالاکییه‌کانه له سالی ۱۰۰۱-۱۵۲۰:

یه‌که‌م- کاره‌با:

هه‌رچه‌نده ریژه‌ی به‌ره‌مه‌یتانی وزه‌ی کاره‌با تا ئیسته که‌متره له دابینکردنی پیتداویستییه‌کانی ههریمی کوردستان، به‌لام حکومته‌ی ههریم چ له ریگه‌ی به‌نامه‌ی ۹۸۶ و چ به پشت به‌ستن به‌توانای زاتی خو‌ی، له هه‌ولتی بچ و چاندايه بۆ دابینکردنی کاره‌با بۆ هاوولاتیان و، له‌م بواره‌دا ده‌سکه‌وتی باش به‌دی هاتووه و کاری گرینگ ئه‌نجام دراون وه‌ک:

۱- کردنه‌وه‌ی دوو ویستگه‌ی ۲۹ میگاواتی، یه‌کیکیان له هه‌ولتیر و ئه‌وه‌ی تریان له ده‌وک، که زیاتر له ۵۵ ملیۆن دۆلاریان تی چوو و کاره‌با بۆ شوینه پیوسته‌کان دابین ده‌کهن.

۲- هینانی ۰.۹ موه‌لیده‌ی بچووک بۆ پارێزگه‌ی هه‌ولتیر که توانای گشتی به‌ره‌مه‌یتانیان ده‌گاته ۶۷۸.۰ K.V.A. بۆ ئه‌م مه‌به‌سته‌ش ۶.۶۲۹.۰۰۰ دۆلار خه‌رج کراوه.

۳- هینانی ۲۷۲ موه‌لیده‌ی بچووک بۆ پارێزگه‌ی ده‌وک که توانای گشتی به‌ره‌مه‌یتانیان ده‌گاته ۳۰۸۲۰ KVA و پاتی ۴.۴۸۴.۰۰۰ دۆلار بۆ ئه‌م مه‌به‌سته خه‌رج کراوه.

ئه‌م موه‌لیدانه کاره‌بای پیوست بۆ گه‌ره‌که هه‌ژاره‌کان و بیره‌کانی ئاو و نه‌خۆشخانه‌کان له هه‌ردوو پارێزگه‌دا دابین ده‌کهن.

۴- لیکۆلینه‌وه‌ی ته‌واو ئاماده‌کراوه بۆ ئاو‌اکردنه‌وه‌ی تۆره‌کانی ناو‌خۆی دابه‌شکردن و تۆره‌کانی گواستنه‌وه‌ی وزه‌ی کاره‌با و دامه‌زراندنی ویستگه‌ ناوه‌ندییه‌کان و پاره‌ی پیوست بۆ ئه‌م مه‌به‌سته له‌سه‌ر بودجه‌ی به‌نامه‌ی ۹۸۶ ته‌رخان کراوه. به‌ ئه‌نجامدانی ئەو پرۆژانه‌ش وا پیشبینی ده‌کری که‌ گرتی کاره‌با تا پاده‌یه‌کی زۆر چاره‌سه‌ر بکریت و هاوولاتیانی کوردستان چیتر له کاره‌بای گشتی بچ به‌ش نه‌بن.

خشته‌ی ژماره (۱) ئەو پرۆژانه ده‌ستنیشان ده‌کات که له‌سه‌ر بریاری ۹۸۶ ئه‌نجام دراون و ریژه‌ی جیبه‌جی کردنیان دیاری ده‌کات. وه‌ک له خشته‌که‌دا ده‌رده‌که‌وی تا ئیسته ۲۵۳.۳۹۲.۵۲۲ دۆلار له بودجه‌ی بریاری ۹۸۶ بۆ ئه‌م مه‌به‌سته ته‌رخان کراوه.

۵- چه‌ندین پرۆژه‌ی کاره‌با له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومته‌ی ههریم ئه‌نجام دراون وه‌ک: دامه‌زراندنی تۆری کاره‌بای هه‌سنی، دامه‌زراندنی تۆری کاره‌بای بلی، دامه‌زراندنی تۆری کاره‌بای لیتری، دامه‌زراندنی تۆری کاره‌بای شیخ سه‌یدا و چه‌ندین پرۆژه‌ی تر که له خشته‌ی ژماره (۲) دا روون کراونه‌ته‌وه. ئه‌م چالاکییانه به‌گشتی ۱.۵۴۷.۹۰۲ دیناریان تیچوووه.

دووهم- تهکنیک و بهره‌م:

۱- له‌سەر راسپارده‌ی به‌پرز سه‌روکی حکومه‌تی هه‌رێم هه‌ولتی زۆر دراوه بۆ پشت‌گیربکردن و هاندانی که‌رتی تایبەت و پینونیکردنیان، له‌ ئه‌نجامی ئه‌وه‌شدا نیتزیکه‌ی ۵۰ کارگه‌ له‌ هه‌رێمدا دامه‌زراون که سه‌رچاوه‌ی که‌ره‌سته‌ی خاویان له‌ کوردستان ده‌سه‌ ده‌که‌وێت و زیاتر له‌ ۳۰ ملیۆن دیناریان وه‌ک سه‌رمایه‌ بۆ ته‌رخان کراوه.

۲- کارگه‌ حکومه‌یه‌کان:

که‌ بریتین له‌ کارگه‌ی جگه‌ره‌ی هه‌ولتیر و کارگه‌ی رستق و چینی هه‌ولتیر و کارگه‌ی مه‌رپه‌ری هه‌ولتیر و کارگه‌ی قوتوبه‌ندی هه‌ریر و بنکه‌کانی مافووری هه‌رێم. له‌ سالی ۲۰۰۱دا هه‌ولتی زۆر دراوه بۆ دۆزینه‌وه‌ی سه‌رچاوه‌ی که‌ره‌سته‌ی خاوه‌ و په‌یداکردنی بازار بۆ بهره‌مه‌کانی ئه‌م کارگانه‌ بۆ ئه‌وه‌ی له‌ زه‌ره‌ر و زیان رزگاریان بێت و به‌لای که‌مه‌وه‌ خه‌رجی و داهاته‌کانیان به‌رامبه‌ر بێت و بتوانن خۆیان ته‌مویلی خۆیان بکه‌ن، وه‌ک له‌ خواره‌وه‌دا روون کراوه‌ته‌وه‌:

أ- له‌ ریتگه‌ی به‌کرتیدانه‌وه‌ی چه‌ند بنکه‌یه‌کی مافووری ده‌ستکرد به‌که‌رتی تایبەتی، توانراوه ۸۰٪ی زه‌ره‌ر و زیانه‌کان که‌م بکرتیه‌وه‌ و سالانه نیتزیکه‌ی ۱.۲ ملیۆن دینار بگه‌رێنێته‌وه‌ بۆ خه‌زینه‌ی حکومه‌تی هه‌رێم.

ب- کارگه‌ی مه‌رپه‌ری هه‌ولتیر گه‌یشته‌وه‌ته‌ خالی به‌رامبه‌ر و توانیوه‌تی خه‌رجی و مووچه‌ی کارمه‌ندانی دا‌بین بکات که نیتزیکه‌ی ۹۰ کارمه‌ندن.

ج- توانراوه له‌ ریتگه‌ی دۆزینه‌وه‌ی بازار بۆ بهره‌مه‌کانی کارگه‌ی جگه‌ره‌ی هه‌ولتیر و ئه‌نجامدانی گرتبه‌ستتیک له‌ گه‌ل کۆمپانیای (کانی) بۆ دروستکردنی جگه‌ره‌ی تازه و به‌کرتیدانه‌وه‌ی، زه‌ره‌ر و زیانی ئه‌م کارگه‌یه‌ که‌م بکرتیه‌وه‌ و هه‌ول و کۆشش به‌رده‌وامه‌ بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو گرتبه‌کانی کارگه‌که‌ چاره‌سه‌ر بکرتین.

د- هه‌ولتیکه‌ی زۆر دراوه بۆ ئه‌وه‌ی بازاری گونجاو بۆ بهره‌مه‌کانی کارگه‌ی رستق و چینی بدۆزێته‌وه‌ و له‌م بواره‌دا پێشکه‌وتنی به‌رچاو به‌دی هاتووه‌.

ه- کۆی گشتی داها‌تی کارگه‌ حکومه‌یه‌کان له‌ سالی ۲۰۰۱دا ۱۹.۳۸۰.۴۵۹ دینار و خه‌رجیه‌کانیش له‌ هه‌مان سالدا ۱۶.۶۵۹.۶۱۵ دینار بووه‌.

واته له‌ سالی رابردوودا کارگه‌کان به‌گشتی سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی که‌ توانیویانه له‌ داها‌تی فرۆشتنی بهره‌مه‌کانیان ته‌مویلی خه‌رجیه‌کانیان بکه‌ن، له‌ هه‌مان کاتیشدا مه‌بله‌گی ۲.۷۲۰.۸۴۴ دینار قازانجیان هه‌بووه‌. ئه‌مه‌ش به‌وردی له‌ خشته‌ی ژماره ۱۳دا روون کراوه‌ته‌وه‌.

۳- پرۆژه‌کانی پێشه‌سازیی خۆراک:

أ- له‌ سالی رابردوودا کارگه‌ی قوتوبه‌ندی هه‌ریر به‌پیتی پلانیکی ریکوپی‌ک دۆشاوی ته‌ماته‌ی بهره‌مه‌ هیناوه و ئه‌م بهره‌مه‌ له‌ رووی چۆنایه‌تیه‌وه‌ زۆر چاک و په‌سنده و له‌ دۆشاوی بیانی باشت‌تر بووه و توانیویه‌تی چ له‌ بازاره‌کانی ناوخۆ و چ له‌ بازاره‌کانی ده‌ورو به‌ردا سه‌رکه‌وتووه‌ پێشبرکه‌ی بهره‌مه‌کانی ناوچه‌که‌ بکات و له‌ ماوه‌ی وه‌زی بهره‌مه‌هیناندا هه‌موو بهره‌مه‌که‌ فرۆشراوه‌ته‌وه‌. هه‌روه‌ها بهره‌می ته‌ماته له‌ برا جوتیاره‌کان به‌ نرخیکه‌ گونجاو کراوه‌ته‌وه‌ که ئه‌مه‌ش هانیان ده‌دات بۆ په‌ره‌پێدان و زیادکردنی به‌روبوومه‌کانیان. له‌لایه‌کی

تربشەۋە ئىشوكارى دامەزاندنى ھېتلى دوومى كارگە قوتوبەندى ھەربىر (ھېتلى ئاۋى تىرى) بەردەۋامە و رېژە ۹۰٪ تەۋاۋ بوۋە. تىچوۋى ھەردوۋ ھېتلى كارگە ۵.۲۳۶.۵۱۰ دۆلار بوۋ.

ب- كارگە رۆنى ئاكرى لەسەر بىبارى ۹۸۶ جىبەجى كراۋە و ۱ چاۋەرۋان دەكرى لە داھاتوۋىيەكى نىزىكدا بىكەۋىتە كار و پىداۋىستىيەكانى بازارى ناخۆ لە بوۋى رۆنى ۱۰۰ دابىن بىكات. ئەم پرۆژەيەش ۹۰٪ ى ئەنجام دراۋە. تىچوۋى پرۆژەكە بەگشتى ۱.۷۰۹.۰۰۰ دۆلارە.

ج- ژمارەيەك پرۆژەي تىرى پىشەسازى خۆراك لەلايەن (UN) ۵۰۰ پەسند كراۋن و پارەي پىۋىستىيان بۆ تەرخان كراۋە و لە قۇناغى موقاۋەلەدان ۵۰۰ ەك:

كارگە شىرەمەنى سىمىل، كارگە شىرەمەنى سۆران، كارگە بىسكوت، مەجزەرى ھەۋلىر، مەجزەرى دھۆك، كارگە مەككەرۆنى، كارگە سرگە لە دھۆك، تاقىگە تەكنەلۇجىيە خۆراك، تاقىگە پىشەسازىيە خۆراك، مەلئەندى كۆكردنەۋى شىر لە ھەۋلىر و چەندىن پرۆژەي تر كە بەگشتى ۲۳.۲۹۴.۰۰۰ دۆلارىان تىدەچىت. ناۋى پرۆژەكان و تىچوۋى ھەر پرۆژەيەك و شۆتەكەي لە خىشتەي ژمارە ۵ دا بلاۋ كراۋتەۋە.

بىگومان جىبەجى كىردنى ئەم پرۆژانە دەبىتە مایەي بوۋاندىنەۋە و پەردەپىدانى زىاتىرى ئابوۋرى ۵۰۰ تەكەمان و دۆزىنەۋى دەرفەتى تىرى كار و بەرھەمھىتان بۆ ھاوۋلا تىيان و لە ھەمان كاتىشدا بوۋاندىنەۋى زىاتىرى كەرتى كىشتوكال و ھاندانى جوتىاران بۆ پەردەپىدانى بەرھەمھىتانى لە ۵۰۰ پروۋى چەندايەتى و چۇنايە تىبەۋە.

د- جگە لەمانەش ژمارەيەك پرۆژەي تىرى پىشەسازىيە خۆراك كە بەگشتى ۱۶.۵۷۵.۰۰۰ دۆلارىان تى دەچىت خراۋنەتە ناۋ فىتەكانى رابردوۋى بەرنامەي ۹۸۶ ەۋە، بەلام تا ئىستە UN رەزامەندى لەسەر نەداۋن ۵۰۰ ەك:

يەكەي بەرھەمھىتانى قوتوۋى مەعدەنى و يەكەي بەرھەمھىتانى سىندوۋوقى پلاستىكى لە كارگە ھەربىر، كارگە شوشتىنى خورى، كارگە بەرھەمھىتانى كارتونى ھىلكە، كارگە صابون، كارگە ئاۋى كانزايى لە حاجى ئۆمەران، كارگە شىرنەمەنى لە بەردەرەش، كارگە مافوۋرى مىكانىكى و چەندىن پرۆژەي تر كە لە خىشتەي ژمارە ۱۵۶ روۋن كراۋنەتەۋە.

سىيەم- لە بوۋى نەۋت و كانزاکاندا:

۱- سەرەراي گىروگرفتەكان و نەبوۋنى بەرھەمھىتانى نەۋت لە ھەربىر كەمى بىرى ئەۋ سوۋتەمەنىيەي كە دەگاتە كوردستان و كەمى ئەمبارى پىۋىستى سوۋتەمەنى و كەلۋپەلى تاقىگەكان و كەمى ئامبىرى نوۋ بۆ كانەكان و روۋپىۋى جىۋلۇجى، لەگەل ئەۋەشدا ئەۋ بىرە سوۋتەمەنىيەي كە دەگاتە كوردستان بەشپەيەكى رىكۋىپىك دابەش دەكرىت و سىستەمى كۆپۋن بۆ دابەشكردى بەنزىن و غاز پەبىرەۋ دەكرىت، ئەمەش بۆتە ھۆي ئەۋەي كە ئەۋ بىرە سوۋتەمەنىيە بە دادپەرۋەرىيە بەسەر ھاوۋلا تىياندا دابەش بىكرىت.

لەماۋەي سالى رابردوۋدا ۵۹۲.۶۳۹.۰۷۵ لىتر سوۋتەمەنى و ۲.۸۰۰.۱۰۸ بوتلى غازى شل بە نىرخى رەسمى دابەش كراۋە.

لە كانە بەردەكانى حكومەتدا ۱۶.۶۵۰ تۆن بەردى مۆزايىك و ۲۱.۵۰۰ تۆن خۆل و تىكەلە دەرھىنراۋە و لە بازارەكاندا فرۇشراۋە.

ب- پروپیتیوی (مهسح) ی جیۆلۆجی:

له بواری پروپیتیوی جیۆلۆجیدا زۆر کار و چالاکی ئه نجام دراون وهک:

۱- پروپیتیوکردنی نیتزیکه ی ۴,۹۰۰ کم ۲ له پارێزگه ی ههولێر که راپۆرت و نهخشه ی جیۆلۆجی بۆ ئاماده کراره و شۆینی بهرد و کانزاکان لهو ناوچانه ی که پروپیتوکاران دهستنیشان کراره.

۲- پشکنینی هونهری بۆ ۵۹,۰۴۹ تۆن بهرد له پارێزگه ی ههولێر ئه نجام دراوه که داهاته که ی ۲۹۵,۲۴۵ دینار بووه.

۳- ۸۷ مۆلهت له ههردوو پارێزگه ی ههولێر و دهۆک دراوه.

۴- جیبه جی کردنی پروپیتیوکردنی کاره بایی بۆ گه ران بهدوای ئاوی ژیرزهوی له ناوچه ی گرده په شه له پارێزگه ی دهۆک.

۵- دروستکردنی نهخشه ی جیۆلۆجی ناوچه ی تاوکی له قهزای زاخۆ.

۶- دۆزینه وه ی سێ جۆری بهردی مه پمه ر له ۳ شۆینی جیاجیا له پارێزگه ی دهۆک.

۷- داهاتی پشکنینی هونهری له پارێزگه ی دهۆک ۱,۳۵۸,۰۴۳ دینار بووه.

۸- جگه له مانه ش چه ندين پروپیتیوی جیۆلۆجی له پارێزگه کانی ههولێر و دهۆک ئه نجام دراون بۆ گه ران به دوای بهردی ههلان و بهردی مه پمه ر... هتد.

ئه مه پوخته یه ک بوو له گرینگترین کار و چالاکییه کانی حکومه تی هه ریم له بواری پیشه سازی و وزه دا. له بهراوردکردنی خه رجی و داهاته کانی ئه و بواره له نیوان سالانی ۲۰۰۰ و ۲۰۰۱ دا ده رده که وێ که له سالی ۲۰۰۰ دا نیتزیکه ی ۴۴ ملیۆن دینار قازانج به ده ست هاتوو، که چی له سالی ۲۰۰۱ دا بۆته ۱۷۲ ملیۆن دینار، که ئه مه ش ۴ به رامبه ری قازانجی سالی ۲۰۰۰ بووه. له روانگه ی ئه م راستیانه ی سه ره وه و به ره چاوکردنی بایه خدانی زیاتری حکومه تی هه ریم به بابه تی پلاندانانی زانستیانه و ریکهستن و بهدواداچوونه وه ی سه رجه م ئیشه کاره کان و چاوه روان ده کرى دهسکهوتی زیاتر و بهرچاوتر له م بواره گرینگه دا پشکیش به هاوولاتیان بکریت و ئاوه دانکردنه وه ی کوردستان به ههنگاوی خیراتر به ره و پیشه وه بهییت.

خشتهی ژماره (۱)

پروژه‌کانی کاره‌بایی که له‌سه‌ر بریاری ۹۸۶ نه‌نجام دراون

ریتزه‌ی جیبه‌جیکردنی پروژه %						پاره‌ی ته‌رخانکراو (دۆلار)			پروژه‌کان
کۆی گشتی		دهۆک		هه‌ولیر		کۆی گشتی	دهۆک	هه‌ولیر	
نه‌نجام دان	سه‌رف کردن	نه‌نجام دان	سه‌رف کردن	نه‌نجام دان	سه‌رف کردن				
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۵۵,۰۰۸,۷۰۰	۲۷,۵۰۴,۳۴۰	۲۷,۵۰۴,۳۶۰	پروژه‌ی ۲۹ میگاوات
۹۱	۱۰۰	۷۸	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۱,۱۱۳,۰۰۰	۴,۴۸۴,۰۰۰	۶,۶۲۹,۰۰۰	پروژه‌ی موه‌لیده‌ی دیزلی بچووک
۴۲	۵۰	۴۳	۴۸	۴۲	۵۲	۲۵,۸۷۹,۱۰۶	۱۰,۵۶۲,۳۲۸	۱۵,۳۱۶,۷۷۸	دابه‌شکردن
۲۷	۲۷	۲۱	۲۳	۲۲	۲۴	۲۹,۷۷۰,۲۸۷	۱۴,۴۱۴,۰۰۰	۲۱,۰۰۰,۰۰۰	ویستگه‌کانی کاره‌بایی (قوناغی یه‌که‌م)
۳,۹	۱	۳,۳	۰,۵	۴,۵	۱,۵	۳۲,۹۴۸,۰۶۰	۱۴,۷۲۰,۰۰۰	۱۶,۶۵۰,۰۰۰	ویستگه‌کانی کاره‌بایی (قوناغی دووه‌م)
۶۹	۶۴	۲۰	۱۸	۸۴	۷۸	۱۷,۲۴۰,۰۹۷	۳,۹۴۰,۰۹۷	۱۳,۳۰۰,۰۰۰	ویستگه‌کانی ناوه‌ندی (نوێ‌کردنه‌وه)
-	-	-	-	-	-	۶۴,۱۳۸,۶۱۹	۲۳,۲۸۶,۱۰۹	۴۰,۸۵۲,۵۱۰	گواستنه‌وه‌ی وزه‌ی کاره‌با
۵	۱۷	۸	۳۳	۲	-	۶,۶۰۰,۰۰۰	۳,۳۰۰,۰۰۰	۳,۳۰۰,۰۰۰	پروژه‌کانی کارۆتاوی
۳۹	۳۵	۳۷	۳۸	۴۰	۳۳	۲۵۳,۳۹۲,۵۲۲	۱۰۸,۸۳۹,۸۷۴	۱۴۴,۵۵۲,۶۴۸	کۆی گشتی

خشتهی ژماره (۲)

پروژه‌کانی کاره‌با که له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان نه‌نجام دراوه

ژ	ناوی پروژه	شوینی پروژه‌که	پاره‌ی ته‌رخانکراو (دینار)	په‌ره‌ی پاره‌ی سه‌رفکراو %	په‌ره‌ی جیبه‌جیکردنی پروژه‌که
۱	ژماره‌کردنی خانووی هاوبه‌شه‌کان	ئامیدی، ئاکری، دهۆک	۱۱۶,۸۸۷	۹۰	۹۱
۲	دامه‌زاندنی تۆری کاره‌بای هه‌سنی	سۆران	۵۲,۴۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۳	دامه‌زاندنی تۆری کاره‌بای بلی	سۆران	۴۷۰,۷۲۰	۹۹	۱۰۰
۴	دامه‌زاندنی تۆری کاره‌بای لیپۆ	سۆران	۱۲۸,۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۵	دامه‌زاندنی تۆری کاره‌بای شیخ سه‌یدا	سۆران	۳۱,۲۸۰	۱۰۰	۱۰۰
۶	ئامیتری پیتوه‌ندی سینا و ۸۵۸	سۆران	۶۸,۲۰۰	۷۰	۵۹
۷	کپینی ئامیتر و که‌لوپه‌ل - پۆلیسی کاره‌با	هه‌ولیر	۵۲۶,۳۵۰	۱۰۰	۱۰۰
۸	کپینی ئامیتر و که‌لوپه‌ل - کاره‌بای سۆران	سۆران	۵۸,۹۸۰	۱۰۰	۱۰۰
۹	چاک‌کردنه‌وه‌ی بینایه‌ی پاسه‌وانه‌کانی پروژه‌ی ۲۹ میگاوات	پروژه‌ی ۲۹ میگاواتی	۲۳,۳۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۰	دروستکردنی سه‌قیفه و رووناکی ده‌ره‌وه‌ی ۲۹ میگاوات	پروژه‌ی ۲۹ میگاواتی	۷۱,۷۸۵	۹۰	۱۰۰
	کۆی گشتی		۱,۵۴۷,۹۰۲	۹۷	۹۵

خشته‌ی ژماره (۳)

بهره‌م و چالاکییه‌کانی کارگه‌کانی حکومتی - ۲۰۰۱

خه‌رجییه‌کان به‌دینار	داهات به دینار	بری بهره‌م		یه‌که	جوړی بهره‌م	ناوی کارگه	ژ
		بهره‌می هینراو	بهره‌می دانراو				
۵,۱۲۸,۲۴۲	۲,۰۶۴,۵۳۹	۴۹۵	۶۷,۶۰۰	کارتون	جگه‌ره	جگه‌ره‌ی هه‌ولیر	۱
۸,۲۸۴,۷۳۷	۸,۸۱۳,۶۲۹	۹۶,۶۵۷	۲۶۴,۰۰۰	م	کوتال	رستان و چیننی هه‌ولیر	۲
۸۴۳,۳۲۵	۶۳۱,۷۴۲	۲,۹۵۶	۱۰,۰۰۰	۲م	مه‌رمه‌ر	مه‌رمه‌ری هه‌ولیر	۳
۱,۹۴۷,۹۵۴	۵,۹۶۵,۴۲۰	۵۹۶,۵۴۲		قوتوو	دۆشاوی ته‌ماته	قوتوو به‌ندی هه‌ریر	۴
۴۵۵,۳۵۷	۱,۹۰۵,۱۲۹	۶۷۲	۳,۱۰۰	۲م	مافووری به‌شپوهی کۆن	بنکه‌کانی مافووری هه‌ریم	۵
		۲۷۵	--	۲م	مافووری به‌شپوهی نوێ		
۱۶,۶۵۹,۶۱۵	۱۹,۳۸۰,۴۵۹	کۆی گشتی					

خشتهی ژماره (۴)

ئەو پرۆژانەى پيشەسازىي خۇراک که جيبه جۆ کراوه به اواناھەنگ لەگەڵ پیکجراوى فاو لەسەر جەم فيزەکاندا

ژ	ناوى پرۆژه	پارەى تىچوو US \$	پێژەى جيبه جۆکردنى
۱	کارگەى قوتووبەندى ھەريەر- ھيلى بەرھەمھيئەتانی دۆشاوی تەماتە	2.650.460	% 100
۲	کارگەى قوتووبەندى ھەريەر- ھيلى بەرھەمھيئەتانی ئاوی ترى	2.586.050	% 90
۳	کارگەى رۆنى رووھکی لە ئاکرى	1.709.000	% 90
	کۆى گشتى	6.945.510	

خشتهی ژماره (۵)

پرۆژەکانى پيشەسازى خۇراک که پارەيان بۆ تەرخانکراوه و لە قۇناعى موفاوه لەدان

ژ	ناوى پرۆژه	US. \$	شوتنى پرۆژه
۱	کارگەى شيرەمەنبى سمیل	1.844.000	پاريزگەى دەوک / سمیل
۲	کارگەى شيرەمەنبى سۆران	1.000.000	پاريزگەى ھەولپير / سۆران
۳	کارگەى بسکوبت	5.243.000	پاريزگەى ھەولپير / سۆران
۴	مەجزەرى ھەولپير	3.650.000	پاريزگەى ھەولپير / ھەولپير
۵	کارگەى مەعکە رۆنى	3.000.000	پاريزگەى دەوک / دەوک
۶	کارگەى سرکە	1.613.000	دەوک
۷	تاقیگەى تەکنۆلۆژياى خۇراک	1.200.000	ھەولپير
۸	تاقیگەى پيشەسازى خۇراک	582.000	دەوک
۹	مەلبەندى کۆکردنەوى شير	204.000	ھەولپير
۱۰	مەجزەرى دەوک	2.350.000	دەوک
۱۱	مەلبەندى کۆکردنەوى شير	138.000	دەوک
۱۲	پارچەى يەدەک و خزمەتگوزارى ھونەرى	200.000	ھەولپير
۱۳	راھيئەتانی ھونەرى کارمەندان	452.000	ھەولپير
۱۴	راھيئەتانی ھونەرى کارمەندان	300.000	دەوک
۱۵	پارچەى يەدەک و خزمەتگوزارى ھونەرى	150.000	دەوک
۱۶	پارەى يەدەک بۆ پرۆژەکانى ھەولپير	816.000	ھەولپير
۱۷	پارەى يەدەک بۆ پرۆژەکانى دەوک	552.000	دەوک
	کۆى گشتى	23.294.000	

خشتهی ژماره (۶)

ئەو پرۆژانەى كە داخلى فېزەكانى بەرنامەى ۹۸۶ كراون بەلام هېشتا پەسند نەكراون

ژ	ناوى پرۆژه	شوتىن	پارەى پېشنياركاراڧ US \$
۱	يەكەى بەرھەمھېتئانى قوتووى مەعدەنى لە كارگەى ھەربىر	ھەولېتر	1.125.000
۲	يەكەى بەرھەمھېتئانى سىندووقى پلاستىكى لە كارگەى ھەربىر	ھەولېتر	1.125.000
۳	يەكەى بەرھەمھېتئانى كارتۆن بۆ كارگەى ھەربىر	ھەولېتر	1.125.000
۴	كارگەى شوشتنى خورى	ھەولېتر	1.000.000
۵	كارگەى بەرھەمھېتئانى كارتۆنى ھېلكە لە كاغەزە لە ناوچووەكان	ھەولېتر	1.125.000
۶	كارگەى صابون	ھەولېتر	1.125.000
۷	كارگەى ئاوى كانزايى لە حاجى ئۆمەران	ھەولېتر	1.000.000
۸	پېشانگەى پېشەسازى و بازرگانى	ھەولېتر	1.000.000
۹	يەكەى بەرھەمھېتئانى بوتلى پلاستىكى بۆ كارگەى رۆنى رووھكى ئاكرى	دھۆك	1.125.000
۱۰	كارگەى بەرھەمھېتئانى كارتۆن بۆ كارگەى رۆنى رووھكى ئاكرى	دھۆك	1.000.000
۱۱	كارگەى شېرىنەمەنى لە بەردەرەش - ئاكرى	دھۆك	1.100.000
۱۲	كارگەى مافوورى ميكانىكى	دھۆك	1.125.000
۱۳	كارگەى شوشتنى خورى	دھۆك	600.000
۱۴	مەجزەرى ئازەل	دھۆك	3.000.000
	كۆى گشتى		16.575.000

خشته‌ی ژماره (۷)

بهره‌مییانی وزه‌ی کاره‌با له سالی ۲۰۰۱ (Electricity Production 2001)

MWh

کۆی گشتی	سۆران	دهۆک		هه‌ولیر			مانگ
	موه‌لیده بچووکه‌کان	۲۹ میگاوات	موه‌لیده بچووکه‌کان	وارتسیلا	۲۹ میگاوات	موه‌لیده بچووکه‌کان	
۸,۳۵۶	۴۲۴	.	۷۷۲	۲,۸۵۷	.	۴,۳۰۳	۱
۷,۳۵۳	۳۸۳	.	۶۹۷	۲,۳۸۷	.	۳,۸۸۶	۲
۸,۰۵۹	۴۲۱	.	۷۶۹	۱,۷۷۴	۸۱۹	۴,۲۷۶	۳
۱۰,۵۶۰	۴۱۱	۱,۶۰۲	۷۴۷	۱,۸۸۲	۱,۷۵۴	۴,۱۶۴	۴
۱۸,۱۴۸	۴۲۲	۵,۴۳۶	۷۷۱	۱,۳۸۸	۵,۸۸۲	۴,۲۴۹	۵
۲۱,۹۵۷	۴۰۸	۵,۹۸۰	۹۶۸	۱,۴۷۹	۸,۸۴۶	۴,۲۷۶	۶
۲۵,۸۹۱	۴۲۴	۶,۸۱۴	۱,۰۰۲	۱,۴۹۲	۱۱,۳۴۵	۴,۸۱۴	۷
۲۵,۶۰۴	۱۱۱۰	۶,۱۷۴	۱,۱۱۷	۱,۰۴۴	۱۱,۲۱۹	۴,۹۴۰	۸
۲۵,۰۵۱	۱۲۹۱	۵,۶۸۴	۱,۴۹۱	.	۱۰,۶۴۱	۵,۹۴۴	۹
۲۶,۱۱۲	۱۳۹۸	۵,۸۴۹	۱,۶۵۹	.	۱۱,۱۶۴	۶,۰۴۲	۱۰
۲۲,۶۰۶	۱۳۴۲	۴,۵۹۸	۱,۶۱۰	.	۹,۵۵۳	۵,۵۰۳	۱۱
۲۴,۹۵۵	۱۳۸۶	۴,۴۹۵	۱۷۰۲	.	۱۱,۵۱۳	۵,۸۵۹	۱۲
۲۲۴,۶۵۲	۹,۴۲۰	۴۶,۶۳۲	۱۳۳۰۵	۱۴۳۰۳	۸۲,۷۳۶	۵۸,۲۵۶	کۆی گشتی
۱۳,۸	۵,۵	۲۹	۶,۵	۸,۸	۲۹	۳۵	Installed Power (MW)*
۳۷,۷	۴۹,۵	۲۶,۴	۴۸,۲	۲۷,۹	۴۱,۷	۴۷,۶	Production Efficiency (%)

*At the end of December 2001

لە بواری یارمەتی مەوقایەتی و هاوکاریدا

له بوارى يارمه تىسى مروفائيه تى و هاوكارىدا

ئەمەش زۆر بوارى جىاجىيا دەگىرتەو ھەرۈەك رېتېكسىتى سەفەرى ھاوولائىيان بۆ دەروەى ھەرېم يا بەپېچەوانەو، پىتوھندى لەگەل رېتېكراو و ئازانسە جۆراو جۆرەكان، نوپنەرايە تىبى حكومە تى ھەرېم لە دەروەى ولات و چالاكېيەكانى تايبەت بەھەلگرتنەو ھى مېن.

له ماو ھى سالى ۲۰۰۱ دە زۆر كارى گرېنگ لەم بوارەدا ئەنجام دراون كەوا لە خوارەو ھى پوختەى چالاكېيەكان دەخەينە روو:

يەكەم- دىدار و كۆبوونەو ھىكان:

۱- بۆ بەدواداچوونى چۆنيە تىبى بەپىتوھچوونى بەرنامەى ۹۸۶ لە كوردستان و گوپ و تىن بەخشىنى زىاتر بەو كار و پروژانەى كە لەسەر بودجەى بەرنامەكە ئەنجام دەدرېن، سالى رابردو بەپىتې بەرنامەيەكى رېتېكوتېك و بەشىتوھيەكى بەردەوام دىدار و گفوتوگو لەگەل يونوكى و سەرجمە ئازانسەكانى UN ئەنجام دراو.

له ئاكامى ئەو كۆبوونەو و چاوپېتېكەوتنەو ھاوكارى و ھاوناھەنگى لە نىوان دەزگا پىتوھندىدارەكانى حكومە تى ھەرېم و ئازانسەكانى UN پەرى سەندو و زۆر لە گىروگرفت و كۆسپەكانى بەردەم جىبەجىتېكردنى بەرنامەكە لە كاتى خۆياندا چارەسەر كراون، ئەمەش رەنگدانەو ھى ئەرتى ھەبوو لەسەر خىراتر كوردنى پروسەى جىبەجى كوردنى پروژەكان كە لە بەرژەو ھى ھاوولائىيان و پروسەى ئاوەدان كوردنەو ھى خىراترى ولاتەكەماندا بە.

۲- ھەر لە سالى ۲۰۰۱ دە چەندىن دىدار و كۆبوونەو لەگەل ئەو رېتېكراو ناھكومىيەنە ئەنجام دراو كە لە كوردستاندا چالاكى دەنوئېن ھەك: SCF ھى بەرېتانى، رېتېكراوى NWMT، رېتېكراوى مېن ھەلگرتنەو MAG، رېتېكراوى ئىمىرچىنسى، كۆمەلەى ژىن بۆ پەكەوتەكان و چەندىن رېتېكراوى تر. لە كۆبوونەو ھىكاندا چۆنيە تىبى بەپىتوھچوونى ئىشوكارى رېتېكراو ھىكان لە كوردستان و پەرىپىدانى چالاكېيەكانىيان بە ھاوكارى لەگەل حكومە تى ھەرېم باسىيان لى كراو.

۳- پىنشوازى چەندىن شاندى رەسمى و غەيرە رەسمى و كەسايە تىبى جۆراو جۆر كراو و دىدار و كۆبوونەو ھىيان لەگەلدا ئەنجام دراو، ھەرۈەك پىنشوازى كوردن لە شاندىكى بىروى پەناھەندەكان لە سويسرا (بەشى ئاسىيا)، پىنشوازى كوردن لە شاندىكى ئەنجومەنى نەروىجى بۆ پەناھەران، كۆبوونەو لەگەل شاندىكى رېتېكراوى ئاشورى لە ئەمىركا و چەندىن شاندى دېكە.

دووم- رېتېكسىتى سەفەرى ھاوولائىيان:

له بوارى رېتېكسىتى سەفەر و ھاتوچۆى ھاوولائىيان بۆ دەروە و ناو ھى كوردستان لە سالى ۲۰۰۱ دە چالاكى جۆراو جۆر ئەنجام دراو ھەك:

۱- بۆ ئاسان كوردنى سەفەرى ھاوولائىيان بىرېاردرا خالى پىشخاپوور كە دەكەوتتە سەر سنورى سووربا بە ھەزارە تى يارمە تى و ھاوكارىبەو بەسەرتىتەو ھە. دامەزراندنى ئىدارەى نوئى بە ھەموو بەشەكانىبەو ھەكو كارگىرى و ژمىربارى و لىكۆلېنەو، سەر كەوتنى باشى بەدەست ھىناو ھە. نرخی گواستنەو ھى ھاوولائىيان چ بە بەلەم و چ بە ئۆتۆمۆبىل كۆنترۆل كراو و لەچا و جارن زۆر ھەرزانتەر دەو ھستى. ھەرۈەھا كوردنەو ھى لى بانك بۆ گۆرېنەو ھى

پاره‌ی بیانی و په‌فتار و مامه‌له‌ی شارستانی و باش له‌گه‌ل ه‌اوول‌اتیاندا مایه‌ی په‌زامه‌ندی ئه‌و که‌سانه بووه که له‌م خاله‌وه سه‌فه‌ر ده‌که‌ن. پرۆژه‌ی دروستکردنی ته‌لاری بانک و ئی‌داره و بنکه‌ی پۆلیس به‌م زووانه ته‌واو ده‌بیت.

۲- هاوشان له‌گه‌ل گۆران‌کراییه‌کانی سه‌ر سنوور و که‌م بوونه‌وه‌ی فیزیا، توانراوه له‌ پرێگه‌ی به‌رپه‌رینه‌یه‌ تیبی گشتی سه‌فه‌ر له‌ وه‌زاره‌تی مرۆفایه‌ تیدا سه‌فه‌ری هاوول‌اتیان پرێک بخریت و زیاتر بایه‌خ به‌و که‌سانه دراوه که پیتوبستیان به‌سه‌فه‌ر هه‌یه. له‌م بواره‌دا هاوئا‌هه‌نگی ته‌واو له‌ نیتوان وه‌زاره‌ته پیتوه‌ندی‌داره‌کانی حکومه‌تی هه‌ریم ئه‌نجام دراوه بۆ ده‌ست‌نیش‌ان‌کردنی ئه‌و که‌سانه‌ی که پیتوبستیان به‌سه‌فه‌ر هه‌یه.

۳- دامه‌زراندنی کارمه‌ندی شاره‌زا و کردنه‌وه‌ی به‌که‌ی ژمیربیری و چاره‌سه‌رکردنی گرفته ئی‌داری و داراییه‌کانی به‌رپه‌رینه‌یه‌ تیبی سه‌فه‌ری ده‌ۆک بۆ ئه‌وه‌ی ئیش‌وکاره‌کانی به‌شپه‌یه‌کی پرێکوپیت‌کتر ئه‌نجام بدات و خه‌لکی ده‌قه‌ره‌که ته‌نیا له‌کاتی سه‌فه‌رکردندا سه‌ردانی وه‌زاره‌تی مرۆفایه‌تی بکه‌ن.

۴- پرۆژه‌ی ته‌لاری نۆی به‌رپه‌رینه‌یه‌ تیبی سه‌فه‌ری ئی‌براهیم خه‌لیل به‌م نیت‌بیکانه ته‌واو ده‌بی، ئه‌مه‌ش کاریگه‌ری ئه‌رتینی ده‌کاته سه‌ر به‌رپه‌رینه‌ی ئیش‌وکاره‌کانی ئه‌م به‌رپه‌رینه‌یه‌ تیبیه.

هه‌روه‌ها به‌رپه‌رینه‌یه‌ تیبی ناوبراو به‌ هاوکاری و هاوئا‌هه‌نگی له‌گه‌ل په‌یوه‌ندییه‌کان و گومرگ و به‌شه‌کانی تری کۆمه‌لگه‌ کاره‌کانی خۆی به‌ شپه‌یه‌کی پرێکوپیت‌ک ئه‌نجام داوه و ئاسانکاری پیتشکیش به‌ هاوول‌اتیان کردووه.

۵- داها‌تی هه‌موو به‌رپه‌رینه‌یه‌ تیبیه‌کانی سه‌فه‌ر به‌ شپه‌یه‌کی یاسایی و به‌پیتی پسووله کۆکراوه‌ته‌وه و کۆی گشتییی داها‌تی گشت به‌رپه‌رینه‌یه‌ تیبیه‌کانی سه‌فه‌ر له‌ سالی ۲۰۰۱ د ۰.۹۷۶.۱۵.۶۴ دینار و ۱.۳۴۳.۷۳۰ دۆلار بووه.

سپه‌م- په‌یوه‌ندییه‌کان:

حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان له‌ پرێگه‌ی به‌رپه‌رینه‌یه‌ تیبی گشتی په‌یوه‌ندییه‌کان له‌ وه‌زاره‌تی مرۆفایه‌ تیدا به‌شپه‌یه‌کی به‌رده‌وام پیتوه‌ندیی له‌گه‌ل ئه‌و پرێکخراوه بیانیانه‌دا کردووه که له‌ کوردستاندا چالاکیی ئه‌نجام ده‌دن. ناوی سه‌رجه‌م پرێکخراوه بیانییه‌کان به‌پیتی فۆرمیک تۆمار کراوه و زانیاری پیتوبست ده‌رباره‌ی هه‌ر پرێکخراوێک له‌ پرێگه‌ی نوپنه‌ری حکومه‌تی هه‌ریم له‌ وولاته‌ی که پرێکخراوه‌که‌ی لیتوه هاتووه کۆکراوه‌ته‌وه و له‌ فۆرمیکدا تۆمارکراوه. هه‌روه‌ها ئاسانکاری پیتوبست بۆ هاتوچۆی پرێکخراوه‌کان له‌ ده‌روه‌ بۆ ناوه‌وه‌ی هه‌ریم یا به‌ پیتچه‌وانه‌وه پیتشکیش کراوه.

له‌ ماوه‌ی سالی ۲۰۰۱ چالاکیی جۆراوجۆر له‌م بواره‌دا ئه‌نجام دراوه و هه‌ک:

۱- چواره‌ پرێکخراوی بیانی و ۳ پرێکخراوی ناوخۆیی تۆمارکراون. مه‌به‌ست له‌م تۆمارکردنه‌ش به‌دواداچوونی کاری پرێکخراوه‌کان و ئاگاداریبون له‌ چالاکییه‌کانیان و پرێکخستنی جۆری پیتوه‌ندییه‌کان له‌گه‌ل حکومه‌تی هه‌ریمدا.

۲- سه‌رپه‌رشته‌یکردنی ئیش‌وکاری لیتنه‌ی بالای ده‌رکراوه‌کان و هه‌ول‌دان بۆ هاوئا‌هه‌نگی و له‌به‌ک گه‌بشتنی باشتر له‌ نیتوان ئازانسسی UNOPS و لیتنه‌ی ناوبراوا. له‌م پرێگه‌یه‌وه توانراوه یارمه‌تی و هاوکاری به‌رچاو بۆ ئاواره‌کانی شه‌ری ناوخۆ و ده‌رکراوه‌کانی که‌رکوک و ئاواره‌کانی شه‌ری په‌که‌که و گه‌راوه‌کانی ئیران و پراگوازاو کراوه‌کانی ناوچه‌کانی تری عیراق هه‌روه‌ک مووسل و به‌غدا و خانه‌قین و مه‌نده‌لی و شنگار دابین بکریت.

دوای ههولتیکی زۆر توانراوه که لویه لیتیکی زۆر دابهش بکریت و تاوه کو ۳۱/۱۲/۲۰۰۱ زیاتر له ۳,۰۰۰ خیزان که لویه لی جۆراوجۆری هاوینه و زستانه یان بۆ دابین کراوه.

۳- چاره سه رکردنی کیشه و گرتی هاوولاتیان له گه ل ئاژانسه کانی UN و ریکخراوه ناحکومیه کاندای. له سالی ۲۰۰۱ دا توانراوه ۱۰ کیشه ی یاسایی له م جۆره به هاوئا ههنگی له گه ل یونۆکی چاره سه ریکرتین یا به ره و چاره سه رکردن ههنگاو بنیتن.

۴- هاوئا ههنگی ته واو له گه ل به که ی پلاندانان له یونۆکی له پیناوی جیبه جیکردنی خیراتر و باشتیری نه و پرۆژه و چالاکیانه ی پتوه ندیبان به به نامه ی ۹۸۶ هه هه یه.

۵- به شداریکردنی به رتوه به ری گشتیی پتوه ندیبه کان و به رپرسی پتوه ندیبه کانی دهۆک له خولی راهینان له سه ر پلاندانان که زانکۆی دهۆک به هاوکاری زانکۆی دۆرتمۆندی ئه لمانی و ریکخراوی DHK نه نجامی دا.

۶- سه باره ت به چۆنیه تی به ره ننگار بوونه وه ی کاره ساتی سروشتی یا ده سترکرد، وه زاره تی مرۆقا یه تی به هاوکاری له گه ل ریکخراوی مندال پاریزی به ریتانی خولیتیکی بۆ داموده زگا کانی حکومه ت و ریکخراوه ناحکومیه بیانی و ناو خۆبیبه کان و ئاژانسه کانی UN ریکخست به ناوی (خولی راهینان). دوای نه نجامدانی خوله که کۆمیته یه کی کاتی بۆ به دوا دچوونی ئیشوکاره کان دروست کرا که به ته واو بوونی کاره کانی ده بیته بناخه ی کۆمیته یه کی هه میشه یی بۆ دروستکردنی هاوئا ههنگی ته واو له نیوان ده زگا جیا جیاکان له کاتی روودانی هه ر کاره ساتیکدا.

چواره م- نوینه رایه تی حکومه تی هه ریم له ده ره وه:

نوینه رانی حکومه تی هه ریمی کوردستان له ده ره وه ی ولات، چ له رتگه ی به شداریبوونیان له کۆنفرانس و کۆر و کۆبوونه وه جۆراوجۆره کاندای، یا دیدار و کۆبوونه وه یان له گه ل به رپرسان و کاربه ده ستانی ولاتانی جیهان و چاوپیکه وتنی میدیاکانی جیهاندا توانیویانه رۆلیتیکی به رچا و له ناساندنی دۆزی کورد به ناوه نده ره سمی و ناره سمیه کانی ده ره وه ی ولات بگرتن. نه مه ی خواره وه ش پوخته ی چالاکییه کانه له م بواره دا:

۱- به مه ستی به ره و پیتش بردنی دیپلۆماسیه تی کورد له ده ره وه ی ولات نوینه رانی حکومه تی هه ریم له ده ره وه له زۆر له کۆنفرانس و کۆبوونه وه جیهانییه کاندای به شدارییان کردوه و به شتیه یه کی به رده وام چاویان به به رپرسانی ولاته جۆراوجۆره کان که وتوه و هاوئا ههنگیان له گه ل بالۆتیزخانه کان له ده ره وه دا نه نجام داوه.

۲- له مانگی ته مووزی سالی ۲۰۰۱ دا له شارۆچکه ی سه لاهه دین کۆنفرانسیتک سازکرا که تایبه ت بوو به دیارکردنی ئیشوکاری نوینه رانی حزب و حکومه ت و هاوئا ههنگی له نیوانیاندای.

۳- کردنه وه ی نوینه رایه تی حکومه تی هه ریم له فه ره نسا و روسیا و سويسرا.

۴- رۆلیتیکی به رچاویان گپراوه بۆ بانگه یشتن کردنی چه ندین شاندی کورد، چ له سه ر ئاستی سیاسی و چ له سه ر ئاستی فیکردنی بالا، بۆ ده ره وه ی هه ریم.

۵- رۆلیتیکی گرینگیان هه بووه له بانگه یشتن کردنی خه لکانی پسپۆر و شاره زای له بواره جیا جیاکاندا بۆ ناو کوردستان.

۶- به رتوه بردنی ئیشوکاری کورده کانی ده ره وه ی ولات هه ره وک وه کاله تنامه و زۆر له به لگه نامه یاساییه کانی تر.

۷- رتگه گرتن له سه فه ری نایاسایی له رتگه ی ئاشکرکردنی چه ندین داوه تنامه ی نایاسایی و پاسپۆرتی ساخته.

۸- هاوکار بیکردن له هینانهوهی تهرمی ژماره بیک له و برا کوردانهی که له هه ندهران گیانیان له دهست دابوو.

۹- هاوکار بیکردن و پینوینی کردنی نیردراوه بیانییه کان له کاتی هاتنیان بۆ کوردستان.

۱۰- گه یاندنی چالاکیی داووده زگاکانی تری حکوممه تی ههریم به نامه ی ئه لیکترۆنی بۆ دهره وه.

پینجه م- مین هه لگرتنه وه:

حکوممه تی ههریمی کوردستان له ریگه ی به ریوه به رایه تیی کاروباری مین هه لگرتنه وه له وه زاره تی یارمه تی مرۆفایه تی و هاوکاریدا، به هاوئا هه نگی له گه ل ئاژانسی یونۆپس و ریخراوی MAG هه ولئى به رده وامی داوه بۆ به رده پیدانی چالاکیی هه لگرتنه وه ی مین و پاککردنه وه ی کوردستان له مینی جوړاوجوړ و پیشکیشکردنی خزمه تگوزاریی پزیشکی به قوربانیان و په ککه وتوانی ته قینه وه ی مین و هوشیارکردنه وه ی هاوولاتیان له مه ترسی مین و ته قه مه نی.

له م بواره دا چالاکی هه مه جوړه پیشکیش کراوه وه ک:

۱- جیبه جیکردنی سیاسه تی چه تری هاو به ش له نیوان به ریوه به رایه تی کاروباری مین هه لگرتنه وه له وه زاره تی مرۆفایه تی و یونۆکی بۆ ئه وه ی له م ریگه به وه هاوکاری و هاوئا هه نگی زیاتر له م بواره دا ئه نجام بدریت و چالاکی ریخراوه کانی UNOPS له ژیر چاودیری و سه ره رشتی به ریوه به رایه تی ناوبراودا ئه نجام بدرین.

۲- هه ول و کۆشش به رده وامه بۆ به رده پیدانی پرۆسه ی خۆمالیکردنی پرۆگرامی هه لگرتنه وه ی مین. یه که م ده سه که وتی ئه م هه ولدانه ش بریتی بووه له گواسته نه وه ی به شی (هوشیارکردنه وه له مه ترسی مین و ته قه مه نی) سه ره به ریخراوی UNOPS بۆ چوارچیه ی ریخراویکی خۆمالی تاییه ت به هوشیارکردنه وه له مه ترسی مین که له لایه ن یونۆپسه وه پشتیوانی دارایی ده کریت. ته وای ستافی ئه م ریخراوه خۆمالین و هه ر له کاتی دامه زراندنیه وه له جیاتی ریخراوی UNOPS ئه رکی هوشیارکردنه وه ی هاوولاتیانی له مه ترسی مین و ته قه مه نی له ئه ستۆ گرتوه. هه روه ها هه ول و کۆشش به رده وامه بۆ پیکه ینانی ریخراویکی تری خۆمالی تاییه ت به هه لگرتنه وه ی مین. له لایه کی تریشه وه حکوممه تی ههریم له هه ولئى بچاندا یه بۆ ئه وه ی UN شان به شانی یارمه تیی دارایی، یارمه تیی ته کنیکی پیوست بۆ ریخراوه خۆمالیه کان دابین بکات و خولی مه شق و راهیتان بۆ به رده پیدانی ئاستی ته کنیکی کادیرانی خۆمالی بکاته وه.

۳- کردنه وه ی دوو نووسینگی سه ره به ریوه به رایه تیی ناوبراوه له سوژان و دهۆک بۆ هاوئا هه نگی له گه ل به لئینه رانی سه ره به ریخراوی UNOPS هه روه ک ELS و MECHEM. ئه م هاوئا هه نگییه ش کاریکی گرینگه، چونکه کاری مین هه لگرتنه وه له لایه ن ئه م به لئینه رانه وه ئه نجام ده دریت و له م ریگه به وه ده کری راسته وخۆ پاله په ستۆ بخریته سه ره به لئینه ره کان بۆ ئه وه ی کاره کان به ریخراویکی و له کاتی خۆیدا ئه نجام بده ن.

۴- دوا ی هه ول و کۆششیکى زۆر توانرا ره زامه ندی وه ریگیریت بۆ ئه وه ی به شی عه مه لیاتی یونۆپس له شارۆچکه ی عه نکاوه بگوازیته وه بۆ حامیه ی ره واندوز له نیتزیک شاری سوژان چونکه زۆریه ی ناوچه مین ریخراوه کانی ههریم له نیتزیک ناوچه سنوورییه کانی ئیران و عیراقن و له م ریگه به وه ده توانریت به هاوئا هه نگی له گه ل نوینه رانی حکوممه تی ههریم چاودیری باشتری کاری مین هه لگرتنه وه بکریت.

۵- به شداریکردنی به ریوه به رایه تیی کاروباری مین هه لگرتنه وه بۆ یه که مین جار وه کو ئه ندامتیکى بریارده ره له

کۆنفرانسیسی سالانە ی ریکخراوی یونۆیس تایبەت بە پلاندانانی ستراتیجی بۆ چالاکیی هەلگرتنەوێ مین له کوردستاندا.

۶- چارەسەرکردنی کیشە کۆمەلایەتییهکان له نیوان یونۆیس و دانیشتیوانی ناوچهکاندا که ڕهنگه کاریگهری نهرتینی هه بێ له سهڕ خیرایی به ڕیوه چوونی پرۆسهی مین هەلگرتنەوێ، ئەمەش له ڕیگه ی ناو بژیکردنی راسته و خۆ له نیوان ههردوولا و قه ره بوو کردنه وێ که سوکاری قوربانیمان.

له بواری تهنروستی و کاروباری کۆمه‌لایه‌تییدا

له بواری تهندروستی و کاروباری کۆمه‌لایه‌تیدا

حکوممه‌تی ههریمی کوردستان بایه‌خپکی زۆری به‌م بواره داوه و سالانه ههول و ئیمکانیاتیکي زۆر بۆ دابینکردنی پیداوایستییبه جزاوجۆره‌کانی ئەم که‌رته گرینگه سهرف ده‌کریت.

له سالی ۲۰۰۱دا له‌سه‌ر بودجه‌ی حکوممه‌تی ههریم ۲۳۶.۶۱۴.۸۳ دینار و له‌سه‌ر بودجه‌ی بریاری ۹۸۶ پاتی ۱۸.۹۲۳.۱۹۴ دۆلار له‌که‌رتی تهندروستی و کاروباری کۆمه‌لایه‌تیدا سهرف کراوه.

دیاره ئەمه‌ش دوو بواری جیا‌جیای خزمه‌تگوزاری ده‌گریته‌وه که بریتین له‌ بواری تهندروستی و بواری کاروباری کۆمه‌لایه‌تی.

یه‌که‌م- بواری تهندروستی:

حکوممه‌تی ههریمی کوردستان له‌ ههولێ به‌رده‌وامدایه‌ بۆ ئەوه‌ی پیداوایستییبه‌کانی پاراستنی تهندروستییی هاوولاتیان چ له‌ بواری خۆپاراستن و چ له‌ بواری چاره‌سه‌رکردندا مسۆگه‌ر بکات.

خۆپاراستن گه‌لیک بواری جیا‌جیا ده‌گریته‌وه وه‌ک: کوتانی مندالان و دایکان دژی نه‌خۆشییه‌ درمه‌کان، کۆنترۆلی نه‌خۆشیی مه‌لاریا، چاودیری تهندروستی له‌ شۆپنه‌ گشتییبه‌کان وه‌کو چیشته‌خانه‌کان، چاودیری تهندروستی له‌ قوتابخانه‌کان، چاودیری تهندروستی دایکان و مندالان تا تهمه‌نی ۵ سالی، نه‌هیشته‌نی به‌دخۆراکی.

بواری چاره‌سه‌رکردنی کۆمه‌لایه‌تیک خزمه‌تگوزاری جۆراوجۆر ده‌گریته‌وه هه‌ر له‌ چاره‌سه‌رکردنی هاوولاتییه‌ک له‌ دوورترین بنکه‌ی تهندروستی له‌ گونده‌کان تا ده‌گاته‌ نه‌شته‌رگه‌ری و چاره‌سه‌ری پیشکه‌وتوو به‌ نویتترین نامیری پزیشکی له‌ نه‌خۆشخانه‌کانی ناو پارێزگه‌ و شاره‌کان. ئیسته‌ له‌ پارێزگه‌ی هه‌ولێر ۱۲ نه‌خۆشخانه‌ و له‌ پارێزگه‌ی ده‌وکیش ۷ نه‌خۆشخانه‌ به‌ شۆپه‌یه‌کی به‌رده‌وام خزمه‌تگوزاریی تهندروستی پیشکیشی هاوولاتیان ده‌کهن. هه‌روه‌ها دوو کۆمه‌لگه‌ی پزیشکیی ددانیس له‌ هه‌ولێر و ده‌وکدا هه‌ن و له‌ خزمه‌تی هاوولاتیاندا.

ئهمه‌ی خواره‌وه‌ش پوخته‌ی گرینگترین کار و چالاکییه‌کانی حکوممه‌تی ههریمی کوردستانه‌ له‌ بواری تهندروستیدا:

۱- پرۆژه‌کانی بیناسازی:

له‌ سالی ۲۰۰۱دا پاتی ۸.۲۰۷.۱۹۴ دۆلار سهرف کراوه بۆ ئەنجامدانی چه‌ندین پرۆژه‌ی جۆراوجۆری بیناسازی له‌ هه‌ردوو پارێزگه‌ی هه‌ولێر و ده‌وکدا وه‌ک:

- بیناکردنی ۹ بنکه‌ی تهندروستی له‌ هه‌ولێر و ۴ بنکه‌ی تهندروستی له‌ ده‌وک که ۵۰۶,۰۰۰ دۆلاریان تی چوووه.
- بیناکردنی ۲۰ خانوو بۆ کارمه‌ندان به ۲۰۰,۰۰۰ دۆلار.
- بیناکردنی دوو قوتابخانه‌ی په‌رستیاری، یه‌کیکیان له‌ هه‌ولێر و ئەوه‌ی تریان له‌ ده‌وک که تیچووی هه‌ردوو قوتابخانه‌که ۲۴۶.۹۰۹ دۆلار بووه.

- بیناکردن و ئاواکردنه وهی به شه جیاجیاکانی ۱۲ نه خوشخانه و ۵ تاقیگهی کۆنترۆلی جۆری له ههردوو پارێزگه دا که به گشتی ۴.۶۷۲.۷۳۹ دۆلاریان تی چوو.
- بیناکردنی بهشی پالاوینی خۆین (گورچیلهی دهستکرد) له پارێزگهی دهۆک به ۱.۸۴۱.۴۰۴ دۆلار.
- بیناکردنی کارگه یهکی ئۆکسجین له پارێزگهی ههولێر به ۱۶۹.۲۰۹ دۆلار.
- بیناکردنی دوو بهشی ناوخۆیی په رستیاریان له ههولێر و یهک بهشی تریش له دهۆک، که کۆی گشتیی تیچووی هه ر سێ به شه که ۱۹۸.۹۳۳ دۆلار بوو.
- ئاواکردنه وهی ۱۳ بنکه ی تهندروستی به ۳۷۲.۰۰۰ دۆلار.
- جگه له مانهش له سه ر بودجه ی حکومه تی هه ریم چه ندين پرۆژه ی بیناسازی و ئاواکردنه وه و چاککردنه وه نه نجام دراون که زیاتر له ۵۰۰.۰۰۰ دیناریان تی چوو ههروهک، دروستکردنی بنکه ی پۆلیس له به ندیخانه ی ئافره تان و نهوجه وانان، دروستکردنی چه ند ژوو رتی که له وه زاره تی تهندروستی و کاروباری کۆمه لایه تی و کرینی موه لیده و چه ند پرۆژه یه کی تر.

۲- ده رمان و نامیری پزیشکی و که له یه لی جۆراوجۆر:

- له سالی ۲۰۰۱ دا پاتی ۱۰.۷۱۶.۰۰۰ دۆلار سه رف کراوه بۆ کرینی ده رمان و نامیری پزیشکی پیتشکه وتوو و که له یه لی پیتوست به م شتیوه ی خواره وه:
- کرینی نامیری جۆراوجۆری پزیشکی و خزمه تگوزاری.
- کرینی داووده رمانی جۆراوجۆر و دابه شکردنی به سه ر نه خوشخانه و بنکه تهندروستییه کانا که ۵.۰۱۶.۰۰۰ دۆلاری تی چوو.
- شایانی باسه ر پزیه یه کی زۆر که م له وه به شه ده رمانه ی که به پتی بریاری ۹۸۶ بۆ کوردستان دیاری کراوه ده گاته نه خوشخانه کانی کوردستان و حکومه تی هه ریم له هه ولێ به رده وامدا به بۆ ئه وه ی له گه ل پیکه خراوی WHO ئه م گرفته چاره سه ر بکریت.
- کرینی ۲۸ موه لیده ی کاره با بۆ نه خوشخانه و بنکه تهندروستییه کان.
- کرینی ۱۸ ئۆتۆمۆبیلی فریاکه وتن و جۆری تر.
- کرینی ۱۵ ده زگای کۆمپیوته ر.
- جگه له مانهش حکومه تی هه ریمی کوردستان له سه ر بودجه ی خۆی ۶ ئۆتۆمۆبیلی جۆری تۆبۆتای بۆ به رپۆه به رایه تیبه گشتییه کانی وه زاره تی تهندروستی و کاروباری کۆمه لایه تی دابین کردوو.

۳- راگه یانندن:

- له بواری راگه یانندن و هوشیارکردنه وه ی هاوولاتیاندا چالاکی جۆراوجۆر نه نجام دراوه وهک:
- ده رکردنی ۸ ژماره ی گۆفاری تهندروستی.
- ده رکردنی گۆفاری ژینامه .

- پيشكىش كىردنى ۳۶ بەرنامەى رېئوتىنى تەندروستى لە تەلەفزيۇنى ھەرىم.
- پيشكىش كىردنى ۱۸ بەرنامە لە تەلەفزيۇنى گولان، بەناوى (تەندروستى و ژيان).
- تايبەت كىردنى لاپەرەيەكى رېژنامەى برايه تى بۆ كاروبارى تەندروستى كە تا ئىستە ۱۳ ژمارەى لى دەرچووه.

۴- چالاكى جۆراوجۆر:

- لە رېژانى ۸-۹-۲۰۰۱/۵/۱۰-دا كۆنفرانسى بەشى كاروبارى كۆمەلايەتتى وەزارەتى تەندروستى و كاروبارى كۆمەلايەتى سازكرا. لەو كۆنفرانسەدا باس لە ھەموو خزمەتگوزارىيەكانى وەزارەت كرا و چەندىن راسپارده و بربار لە كۆتايى كۆنفرانسەكەدا دەرچوون.
- رېژانى ۱۹-۲۰-۲۱/۹/۲۰۰۱ يەكەمىن كۆنفرانسى زانستى و پزىشكى وەزارەتى تەندروستى و كاروبارى كۆمەلايەتى بەسترا بە تامادەبوونى ژمارەيەكى زۆر لە پسپۆرانى ھەموو پارىزگەكانى كوردستان و دەرەوى ولات.
- ئەنجامدانى چەندىن ھەلمەتى كوتانى ئەو مندالانەى تەمەنيان لە ۵ سال كەمتەرە دژى نەخۆشى ئىفلىجى.
- بەستنى چەندىن كۆر و سەمىنارى جۆراوجۆر بۆ دكتور و كارمەندى نەخۆشخانە و تاقىگەكان بە مەبەستى بەرزكردنەوى ئاستى زانستىيان و شارەزابوونىيان لەسەر چۆنيەتتى بەكارھىتەنى ئامىترە پزىشكىيە پيشكەوتووهكان.
- ناردنى چەندىن تىمى پزىشكى جۆراوجۆر بۆ دەرەوى ولات، ھەروەك ناردنە دەرەوى ۵ پزىشك بۆ (خولى كارگىرپى تەندروستىيە كۆمەلگە) لە ئەمريكا و ۳ پزىشك بۆ سەمىنارىك دەربارەى كارەساتى ھەلەبجە لە فەرەنسا و ۶ پزىشك بۆ مەشقكردن لەسەر نەخۆشپەكانى دل و چا و ناردنى ۲ پزىشكى تيشك بۆ ئىسپانيا.
- كردنەوى چەندىن خولى مەشقى جۆراوجۆرى تەندروستى و خولى فيربوونى كۆمپيوترە بۆ كارمەندانى دەزگا و فەرمانگەكانى تەندروستى.
- ئەمە سەرەپراى چەندىن كار و چالاكىيە ھەمەجۆرى تر.

دووھم- لە بوارى كاروبارى كۆمەلايەتيدا:

۱- چاودىرىيە كۆمەلايەتى:

- كە گرینگى دەداتە خانووى بەسالچووان و پەيمانگەى نابىنيان و كەرولالان و كەم ئەندامەكان و بىركولەكان و داىبنكردنى پيداويستىيەكانيان. لەم بواردەدا ئەم چالاكىيانەى خوارەو ئەنجام دراون:
- كردنەوى (۳۰) خولى جۆراوجۆر بۆ فەرمانبەران و كارمەندانى چاودىرىيە كۆمەلايەتى و ئەوانەى سوود لە خزمەتگوزارىيە كۆمەلايەتتەكان وەردەگرن. ھەروەك خولى كۆمپيوترە و زمانى ئىنگلىزى و خولى دەرمان و خولى مافى مەژۆف و مۆسقىقا و وینەكىشان و فيربوونى قورئانى پىرۆز و... ھتد.
- سازدانى ۱۴ ئاھەنگى جياواز لە بۆنە جياجياكاندا وەك ئاھەنگى جەژنى سەرى سال بۆ خانەى چاودىرىيە كورن و ئاھەنگى كۆتايى سالى خوتىدن بۆ پەيمانگەى بىركولان و ئاھەنگى جاردانى مافەكانى مندالان بۆ خانەى چاودىرىيە كچان.

- سازدانی ۲۹ گهشتی جۆراوجۆر بۆ هاوینهههوارهکان.
- پیشکیشکردنی چه ندين خزمه تگوزاری ته ندروستی بۆ خانهی به ساللاچووان و په یمانگهی هیوا بۆ کهرولالان و خانهی چاودیری کچان و په یمانگهی نابینایان و خانهی چاودیری کوران.
- دابه شکردنی جلوه رگ و دیاری و که لوپه لی جۆراوجۆر به سهر خانه و په یمانگه و بنکه جۆراوجۆره کاندای.
- کردنه وهی ۴ پیشانگه.
- ئەنجامدانی چەند پرۆژه یه کی بیناسازی به هاوکاری ریچکخراوی یونیسیتف به ۵۲.۰۹۳ دۆلار.

۲- چاکسازی کۆمه لایه تی:

- هه ولتیکی زۆر دراوه بۆ ئەوهی به شپۆزاتیکی زانستی و به هاوکاری شاره زایان رێژهی لاساری نهوجه وانان و لاساره کان کهم بکرتته وه و هۆکاره کانی په یدابوونی لاساری و تاوان چاره سهر بکرتت. لهم بواره دا زۆر چالاکی ئەنجام دراوان وهک:
- کردنه وهی ۱۰ خولی جیا جیای نه هیشتنی نه خوتنده واری و فیترکردنی موسیقا و وینه کیشان و زمانی ئینگلیزی و رۆشنیری... هتد. بۆ کارمه ندانی چاکسازی کۆمه لایه تی و به ندرکراوان.
- پیشکیشکردنی خزمه تگوزاری ته ندروستی جۆراوجۆر به شپۆبه کی به رده وام.
- سهردانی گرتوو خانه کان و دابه شکردنی جلوه رگ و که لوپه ل و پیدابوونی جیا جیا به سهر به ندرکراوه کاندای.
- کردنه وهی چه ندين پیشانگه و سازدانی چەند تاهه نگیک.
- ئەنجامدانی چەند پرۆژه یه کی ئاواکردنه وه له سهر بودجه ی حکومه تی ههریم که ۲۳۲.۰۰۰ دیناریان تی چوه.

۳- کار و دابینکردنی کۆمه لایه تی:

- ئهم بواره تایبه ته به دابینکردنی مافه کانی کرێکاران به پیتی یاسا کانی خانه نشینی و دابینکردنی کۆمه لایه تی و ریچکخستن پیتوهندی له نیتوان کرێکار و خاوه ن کاردا.
- لهم بواره شدا چالاکی جۆراوجۆر ئەنجام دراوه وهک پشکنینی پرۆژه کان و، جیهه جی کردنی پاداشتی کۆتایی خزمهت بۆ کرێکاران و قهره بوکردن و خانه نشینکردنیان و، به خشیینی مۆلهت به خاوه ن پیشه و دوکانداره کان... هتد.
- جگه له مانهش چه ندين خولی جۆراوجۆر سازکراوه وهک خولی کارگییری له مه لبه ندی مه شقی پیشه یی و چه ندين خولی دارتاشی و کاره با و فینک کردنه وه و فیتربوونی کۆمپیوتەر و... هتد.
- ئهمه پوخته یه ک بوو له گرینگترین کار و چالاکییه کانی حکومه تی ههریم له بواری ته ندروستی و کاروباری کۆمه لایه تیدا، بیگومان هه ول و کۆشش به رده وامه بۆ ئەوهی توانای ده زگا ته ندروستییه کانی ههریم چ له رووی شاره زایی و ناستی زانستی کارمه ندانییه وه و، چ له رووی نامیر و که رهسته ی نوێبادی پیشکییه وه په ره ی پی بدری و له و ریگه یه وه خزمه تگوزاری ته ندروستی زیاتر و باشتر و پیشکه وتووتر پیشکیش به هاوولاتیان بکرتت.

خشتهی ژماره (۱)

پوختهی چالاکییهکانی وهزارهتی تهندروستی و کاروباری کۆمهلایهتی بۆ سالی ۲۰۰۱

۱- پارێزگهی ههولێر

أ- پرۆژهکانی بیناکردن

پات \$	ژماره	ناوی پرۆژه
۴۰۰,۰۰۰	۹	بیناکردنی بنکهکانی تهندروستی
۲۰۰,۰۰۰	۲۰	بیناکردنی خانووی کارمهندان
۱۳۵,۴۴۶	۱	بیناکردنی قوتابخانهی په‌رستیاری
۳,۲۲۸,۸۰۶	۱۹	بیناکردن و ئاواکردنه‌وهی به‌شه جیا‌جیاکانی پینج نه‌خۆشخانه و دوو تاقیگهی کۆنترۆلی جۆری بۆ ئاو
۱۶۹,۲۰۹	۱	بیناکردنی کارگهی ئۆکسجین
۱۷۹,۴۷۷	۲	بیناکردنی به‌شی ناو‌خۆ بۆ په‌رستیاران
۲۵۲,۰۰۰	۵	ئاواکردنه‌وهی بنکهکانی تهندروستی
۴,۵۶۴,۹۳۸	۵۷	کۆی گشتی

ب / کۆمپيوته‌ر، ئۆتۆمبیل، موه‌لیده و ئامییری پزیشکی

پات \$	ژماره	ناوی پرۆژه
	۸	کۆمپيوته‌ر
	۱۶	موه‌لیده
	۹	ئۆتۆمبیل (ئۆتۆمبیلی فریاکه‌وتن و جۆری تر)
		ئامییری پزیشکی
۳,۷۰۰,۰۰۰	۲۴	کۆی گشتی

پات \$	ناوی پرۆژه
۳,۳۱۹,۰۰۰	ده‌رمان

۱۱,۵۸۳,۹۳۸	کۆی گشتی پارێزگای هه‌ولێر
------------	---------------------------

خشتهی ژماره (۲)

پوختهی چالاکییهکانی وهزارهتی تهندروستی و کاروباری کۆمهلایهتی بۆ سالی ۲۰۰۱

۲- پارێزگهی دهۆک

أ- پرۆژهکانی بیناکردن

پات \$	ژماره	ناوی پرۆژه
۱۰۶,۰۰۰	۴	بیناکردنی بنکهکانی تهندروستی
۱,۴۴۳,۹۳۳	۹	بیناکردن و نوۆهنکردنهوی بهشه جیا جیاکانی ۷ نهخوشخانه ۳ تاقیگهی کۆنترۆلی جۆری بۆ ئاو
۱,۸۴۱,۴۰۴	۱	بیناکردنی بهشی پالائوتنی خوتین (گورچیلهی دهستکرد)
۱۹,۴۵۶	۱	بیناکردنی بهشی ناوخبوی پهرستیاری
۱۱۱,۴۶۳	۱	بیناکردنی قوتابخانهی پهرستیاری
۱۲۰,۰۰۰	۸	ئاواکردنهوی بنکه تهندروستییهکان
۳,۶۴۲,۲۵۶	۲۴	کۆی گشتی

ب/ کۆمپییوتەر، ئۆتۆمبیل، موهلبیده و ئامبیری پزیشکی

پات \$	ژماره	ناوی پرۆژه
	۷	کۆمپییوتەر
	۱۲	موهلبیده
	۹	ئۆتۆمبیل (ئۆتۆمبیلی فریاکهوتن و جۆری تر)
		ئامبیری پزیشکی
۲,۰۰۰,۰۰۰		کۆی گشتی

پات \$	ناوی پرۆژه
۱,۶۹۷,۰۰۰	دهرمان

۷,۳۳۹,۲۵۶	کۆی گشتی پارێزگهی دهۆک
-----------	------------------------

۱۸,۹۲۳,۱۹۴	کۆی گشتی ههر دوو پارێزگهی ههولبیر و دهۆک
------------	--

خشتهی ژماره (۳)

خشتهی داهاته‌کانی وه‌زاره‌تی ته‌ندروستی و کاروباری کۆمه‌لایه‌تی

جۆره داهاته‌کان	عیاده میلییه‌کان		ب.گ. چاودیری کۆمه‌لایه‌تی		ب.گ. کار و دابینکردنی کۆمه‌لایه‌تی		ب. ف. ته‌ندروستی		وه‌رزه‌کان
	دهۆک	هه‌ولتیر	دهۆک	هه‌ولتیر	دهۆک	هه‌ولتیر	دهۆک	هه‌ولتیر	
۱- داهاته‌کانی پيسووله‌ی ته‌ندروستی.	۲۴۶,۶۵۲	۵۳۲,۱۶۴	۴,۷۲۶	۱۰,۳۶۳	۸۱,۴۳۲	۳۰۳,۶۲۶	۲,۱۸۰,۱۹۲	۲,۳۹۰,۶۹۴	یه‌که‌م
۲- داهاته‌کانی سزای دارایی (غهرامه).	۲۵۳,۶۴۷	۸۲۰,۸۹۴	۳,۰۲۳	۸,۸۹۹	۵۲,۰۹۳	۲۸۳,۳۰۶	۲,۰۷۳,۸۱۶	۲,۸۶۷,۸۸۱	دووه‌م
۳- داهاته‌کانی پروانامه‌ی له‌دابیکبوون.	۲۴۳,۸۴۹	۷۲۰,۵۰۴	۲,۸۷۲	۱۹,۴۹۸	۲۰۸,۵۱۷	۲۵۱,۶۵۶	۲,۵۲۴,۲۰۷	۲,۶۷۰,۳۲۹	سێیه‌م
۴- داهاته‌کانی جۆراوجۆر.	۲۳۵,۷۲۴	۶۳۷,۵۳۶	۱,۸۲۵	۳,۲۱۰	۹۰,۲۱۸	۲۴۹,۷۲۷	۲,۱۷۱,۸۵۷	۲,۵۰۱,۱۱۶	چواره‌م
	۹۷۹,۸۷۲	۲,۷۱۱,۰۹۸	۱۲,۴۴۶	۴۱,۹۷۰	۴۳۲,۲۶۰	۱,۰۸۸,۳۱۵	۸,۹۵۰,۰۷۲	۱۰,۴۳۰,۰۲۰	کۆی گشتی

217

خشتهی خه‌رجیه‌کانی وه‌زاره‌تی ته‌ندروستی و کاروباری کۆمه‌لایه‌تی

عیاده میلییه‌کان	ب.گ. چاکسازی	ب.گ. چاودیری کۆمه‌لایه‌تی			ب.گ. کاروباری کۆمه‌لایه‌تی			ب. ف. ته‌ندروستی		دیوانی وه‌زاره‌ت	وه‌رزه‌کان	
		دهۆک	هه‌ولتیر	ب.گ.	دهۆک	هه‌ولتیر	ب.گ.	دهۆک	هه‌ولتیر			
۱۵۱,۸۰۵	۴۰۹,۴۹۲	۳۱۷,۰۹۶	۵۱۸,۰۳۳	۸۴۷,۲۳۷	۴۴,۳۶۵	۴۶,۸۸۱	۹۵,۹۵۲	۵۸,۶۱۱	۴,۸۸۳,۵۵۳	۱۳,۵۸۲,۸۹۷	۲۸۰,۷۴۹	یه‌که‌م
۱۵۲,۷۱۰	۷۷۴,۲۸۷	۴۵۱,۲۱۴	۴۷۱,۳۲۳	۹۵۹,۰۴۲	۵۱,۲۷۶	۴۷,۱۱۱	۱۳۳,۳۷۱	۵۵,۸۴۲	۵,۷۸۳,۳۵۲	۱۴,۰۵۲,۸۴۴	۸۰۵,۲۲۷	دووه‌م
۲۱۶,۱۹۲	۸۹۰,۷۵۵	۴۲۱,۰۷۶	۴۹۵,۱۹۸	۹۰۸,۱۰۱	۴۶,۶۱۶	۴۹,۶۹۸	۱۰۵,۱۷۷	۵۳,۷۶۵	۵,۵۶۳,۱۲۲	۱۸,۹۵۰,۰۳۳	۳۵۸,۷۰۰	سێیه‌م
۲۳۲,۶۸۲	۵۹۶,۰۱۴	۶۱۷,۰۱۷	۵۴۷,۶۶۹	۱,۳۶۳,۴۴۷	۵۱,۹۷۵	۵۵,۹۱۳	۱۰۷,۸۲۱	۵۷,۰۵۱	۶,۸۹۰,۹۰۳	۱۸,۹۴۰,۶۳۰	۱,۹۳۱,۴۶۸	چواره‌م
۷۵۳,۳۸۹	۲,۶۷۰,۵۴۸	۱,۸۰۶,۴۰۳	۲,۰۳۰,۰۰۳	۴,۰۷۷,۸۲۷	۱۹۴,۲۳۲	۱۹۹,۶۰۳	۴۴۲,۳۲۱	۲۲۵,۲۶۹	۲,۳۱۲,۰۹۳	۶۵,۵۲۶,۴۰۴	۳,۳۷۶,۱۴۴	کۆی گشتی

خشتهی ژماره (۴)

یهکهکانی نهندروستی له ههردوو پارێزگی ههولێر و دهۆک

کۆی گشتی		وه‌رزی چواره‌م		وه‌رزی سێیه‌م		وه‌رزی دووه‌م		وه‌رزی یه‌که‌م		جۆری چالاکى
دهۆک	هه‌ولێر	دهۆک	هه‌ولێر	دهۆک	هه‌ولێر	دهۆک	هه‌ولێر	دهۆک	هه‌ولێر	
۷	۱۱	۷	۱۱	۷	۱۲	۷	۱۲	۷	۱۲	ژماره‌ی نه‌خۆشخانه‌کان له پارێزگه‌دا
۹۳	۱۵۲	۹۳	۱۵۲	۹۰	۱۵۰	۹۰	۱۴۹	۸۷	۱۴۸	ژماره‌ی بنکه ته‌ندروستییه‌کان له پارێزگه‌دا
۵۴	۵۵	۵۴	۵۵	۵۵	۴۶	۵۵	۴۴	۵۴	۳۸	ژماره‌ی ئه‌و بنکه ته‌ندروستییه‌کانه‌ی که له لایه‌ن پزیشک به‌رپه‌وه‌ده‌برێن
۳۹	۹۷	۳۹	۹۷	۳۵	۱۰۴	۳۵	۱۰۵	۳۳	۱۱۰	ژماره‌ی ئه‌و بنکه ته‌ندروستییه‌کانه‌ی که له لایه‌ن پزیشک به‌رپه‌وه‌نا‌برێن
۲۵	۱۰۸	۲۵	۱۰۸	۲۵	۱۰۸	۲۵	۱۰۸	۱۵۱	۵۳۰	ژماره‌ی پزیشکانی پسیپۆر
۳۹	۷۶	۳۹	۷۶	۳۵	۸۳	۳۵	۶۵	۶۵	۶۵	ژماره‌ی پزیشکانی گشتی (عام)
۶۸	۱۲۶	۶۸	۱۲۶	۶۹	۱۰۹	۶۹	۱۰۹	۶۹	۱۰۹	ژماره‌ی پزیشکانی شاره‌زای لقه‌کان (ممارس الفروع)
۹۲۷	۱,۶۶۳	۹۲۷	۱,۶۶۳	۹۷۸	۱,۶۴۷	۹۸۰	۱,۶۸۶	۹۸۰	۱,۷۰۵	ژماره‌ی ته‌ختی نه‌خۆشخانه‌کان (الاسره)
۹۷,۲۷۷	۱۳۳,۰۱۰	۲۸,۶۲۷	۳۰,۶۱۳	۲۳,۶۰۲	۳۶,۱۵۷	۲۲,۰۲۸	۳۴,۱۴۰	۲۳,۰۲۰	۳۲,۱۰۰	ژماره‌ی ئه‌و نه‌خۆشانه‌ی که خه‌وتوون
۱۶۴,۹۲۳	۸۴,۷۳۱	۲۶,۲۹۸	۲۷,۳۸۱	۲۰,۹۱۲	۳۳,۵۸۰	۱۸,۷۰۳	۲۱,۵۲۰	۹۹,۰۱۰	۲,۲۵۰	ژماره‌ی ئه‌و نه‌خۆشانه‌ی که چاک بوونه‌ته‌وه
۵۷۴	۱,۱۴۸	۱۶۳	۲۵۳	۱۲۹	۲۶۸	۱۴۵	۲۹۹	۱۳۷	۳۲۸	ژماره‌ی مردووه‌کان
۱۱,۹۷۸	۲۶,۸۰۰	۲,۷۱۲	۵,۶۳۵	۳,۲۱۱	۸,۴۵۷	۳,۱۶۶	۷,۲۷۸	۲,۸۸۹	۵,۴۳۰	ژماره‌ی نه‌شته‌رگه‌رییه‌کان به‌گشت جۆره‌کانی

خشته ژماره (۵)

له بواری دروستکردنی دهزگه تهنندروستییهکاندا

ز	له پارێزگه‌ی هه‌ولێر		له پارێزگه‌ی دهۆک
	دروستکردن	نۆژهنکردنه‌وه	دروستکردن
۱	بنکه‌ی تهنندروستییه‌ی به‌رده‌زه‌رد / قه‌زای چۆمان	به‌شی دایه‌نگه / ن. هه‌ولێر	بنکه‌ی تهنندروستی ئۆمه‌ر سینان / ناحیه‌ی به‌رده‌ره‌ش / له قه‌زای ئاکری
۲	ب.ت. هه‌ولێر / قه‌زای می‌رگه‌سوور	به‌شی بووژانه‌وه‌ی دل / ن. هه‌ولێر	ب.ت. سعید پیران / له قه‌زای زاخۆ
۳	ب.ت. بیریساو / = = =	به‌شی تاقیگه / ن. هه‌ولێر	ب.ت. قازی محمد / له قه‌زای سمیل.
۴	ب.ت. بازی / = = =		ب.ت. دوپان / له قه‌زای سمیل.
۵	ب.ت. بیدود / = = =		ب.ت. تهنندروستی نوردیناقا / ناحیه‌ی ئه‌تروش.
۶	ب.ت. هه‌رن / = = =		ب.ت. آمریه‌ی الموقف والتسفیرات / دهۆک.
۷	ب.ت. هه‌ریوو / = = =		ب.ت. سجن / ئاکری.
۸	ب.ت. شیخان / = = =		ب.ت. باوردی / ناحیه‌ی باتیل.
۹	ب.ت. مه‌مولا / = = =		ب.ت. شه‌رمن / ناحیه‌ی گرده‌سین.
۱۰	ب.ت. ئیروان / = = =		
۱۱	ب.ت. بیه / = = =		
۱۲	ب.ت. قلاجوگان / ناحیه‌ی خه‌بات		
۱۳	ب.ت. وه‌رزشی شه‌هید فه‌ره‌نسۆ هه‌ری		
۱۴	ب.ت. له‌یلا قاسم بو قوتابیان و مامۆستایان		
۱۵	ب.ت. گه‌رۆته / قه‌زای شه‌قلاوه		
۱۶	ب.ت. مه‌ئمون ده‌باغ بو قوتابیان و مامۆستایان		

خشتهى ژماره (٦)

احصائيات دائرة صحة اربيل ودهوك لعام ٢٠٠١

ت	الاحصائيات	محافظة اربيل	محافظة دهوك	المجموع
1	عدد المرضى المراجعين للوحدات الصحية	2.411.691	3.433.461	5.845.152
2	عدد المرضى الراقدين في الوحدات الصحية	150.661	113.831	264.492
3	عدد المرضى المتحسين	115.115	86.106	201.221
4	عدد الولادات الحاصلة	43.583	26.481	70.064
5	عدد الوفيات الحاصلة	2.140	1.181	3.321
6	عدد العمليات الكبرى	8.344	5.211	13.555
7	عدد العمليات المتوسطة	12.121	6.315	18.436
8	عدد العمليات الصغرى	7.253	1.686	8.939
9	نسبة التغطية للقاح الثلاثي	37.40%	33.20%	35.3%
10	نسبة التغطية للقاح شلل الاطفال	68.90%	51.15%	60.0%
11	نسبة التغطية للقاح بي سي جي	105.30%	114.60%	110.0%
12	نسبة التغطية للقاح توكسيد الكزاز للحوامل	69.70%	41.30%	55.5%
13	نسبة التغطية للقاح الحصبة	83.80%	62.00%	72.9%
14	عدد الفحوصات المختبرية للمرضى المراجعين	647.793	180.307	828.100
15	الفحص الموجب	297.382	104.159	401.541
16	الفحص السالب	350.411	76.148	426.559
17	عدد المصابين بالالغام	1	9	10

خشتهى ژماره (٧)

عدد صالات العمليات في مستشفيات محافظة اربيل

المستشفيات

عدد صالات العمليات	م. رزگارى	م. اربيل التعليمى	م. الولادة والاطفال	م. طوارىء	م. ملازم كريم	م. شقلاوه	م. حمير	م. سوران	م. رواندوز	م. ميرگهسور	م. چومان	المجموع
	١٢	٧	٢	٢	٢	١	٠	١	٠	١	٠	٢٦

221

خشتهى ژماره (٨)

احصائية باعداد صالات العمليات المتوفرة في مستشفيات محافظة دهوك

المستشفيات

عدد الصالات	م. نازادي	م. الطوارىء	م. تاميدي	م. سرسنگ الجراحي	م. زاخو	م. روزانا	م. تاكري	المجموع
	7	2	1	0	2		1	13

له بوارى ئاوه دانگړنه وه و گه شه پيداندا

له بواری ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پیداندا

حکومه‌تی ههریمی کوردستان له ماوه‌ی سالی ۲۰۰۱ دا، له ڕینگه‌ی وه‌زاره‌تی ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پیدانه‌وه، گه‌لیک پروژه‌ی ئاوه‌دانکاری و ڕینگه‌وبان و خزمه‌تگوزاری پێشکێش به‌ گوندنشینان کردوه و توانیویه‌تی به‌ سوود وه‌رگرتن له‌ به‌هره و شاره‌زایی کادیرانی ناوخۆ و، به‌ پشت‌به‌ستن به‌ بودجه‌ی حکومه‌تی ههریم و بودجه‌ی ڕیاری ۹۸۶ ژماره‌یه‌کی زۆر پروژه‌ی جۆراوجۆر ئه‌نجام بدات و گه‌لیک گوند ئاوه‌دان بکاته‌وه و خانوبه‌ره و قوتابخانه و بنکه‌ی تهن‌دروستی و پروژه‌ی ئاویان بۆ دروست بکات و ڕینگه‌یان بۆ ڕابکێشی و هانی خه‌لکه‌که‌ بدات که‌ بگه‌ڕینه‌وه سه‌ر ر‌ه‌ز و باخ و گوند و زیدی باب و باپیرانیان.

سالی ڕابردوو چ له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی ههریم و چ له‌سه‌ر بودجه‌ی ڕیاری ۹۸۶ گه‌لیک پروژه‌ی گرینگ ته‌واو کراون یا له‌ ژێر جیبه‌جێ کردنان، که‌ تێچووی گشتی ئه‌م پروژه‌نه‌ به‌م شتیه‌یه‌ی خواره‌وه بووه:

تێچووی ئه‌و پروژه‌نه‌ی سالی ڕابردوو له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی ههریم ته‌واو کراون: ۸۶.۰۸۰.۵۹۶ دیناره.

تێچووی ئه‌و پروژه‌نه‌ی که‌ له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی ههریم ئه‌نجام ده‌درێن و له‌ ژێر جیبه‌جێ کردنان: ۴۳.۰۰۱.۶۹۲ دیناره.

تێچووی ئه‌و پروژه‌نه‌ی که‌ سالی ڕابردوو له‌سه‌ر بودجه‌ی ڕیاری ۹۸۶ ته‌واو کراون ده‌کاته: ۱۳.۰۶۰.۳۹۳ دۆلار.

تێچووی ئه‌و پروژه‌نه‌ی که‌ له‌سه‌ر بودجه‌ی به‌رنامه‌ی ۹۸۶ ئه‌نجام ده‌درێن و له‌ژێر جیبه‌جێ کردنان: ۵۰.۲۱۸.۴۱۰ دۆلاره.

تێچووی ئه‌و پروژه‌نه‌ی که‌ له‌سه‌ر بودجه‌ی به‌رنامه‌ی ۹۸۶ پلانیان بۆ دارێژراوه: ۶۳.۲۷۸.۸۰۳ دۆلاره.

ئهمه‌ی خواره‌وه‌ش گرینگترین کار و چالاکییه‌کانه له‌ بواری ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پیداندا:

- له‌ سالی ۲۰۰۱ دا ۵۰۳ خانوو دابه‌ش کراوه‌ته سه‌ر خێزانی سه‌ربه‌رزی شه‌هیدان و ئاواره و گه‌راوه‌کانی ئێران له‌ ناوچه‌کانی سووران و په‌واندز و میترگه‌سوور و سیده‌کان.

- ته‌واو کردنی پروژه‌ی بانکی ههریم که‌ له‌ ۲۰۰۱/۸/۱۶ دا له‌لایه‌ن به‌رێز نیچیرقان بارزانی سه‌رۆکی حکومه‌تی ههریمی کوردستان کرایه‌وه. ئه‌م پروژه‌یه‌ که‌ بایه‌خێکی زۆری هه‌یه له‌ بواری کاروباری به‌رپه‌رینه‌ی دراوی له‌ کوردستاندا له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی ههریم به‌ شێوازیکی مۆدێرن ئه‌نجام درا و پاتی (۲۸.۵۰۰.۰۰۰) دیناری تێچووه.

- له‌ بواری ڕینگه‌وبانی‌شدا گه‌لیک پروژه‌ی گرینگ و ستراتیجی ئه‌نجام دراون که‌ به‌ وردی له‌ خسته‌کانی هاوپیچدا ڕوون کراوه‌ته‌وه.

لی‌ره‌دا ئاماژه‌ به‌ شه‌قامی دوو سایدی ۱۱ی ئه‌یلول ده‌که‌ین که‌ ڕۆلێکی گرینگ ده‌گێڕی له‌ که‌مه‌کردنه‌وه‌ی قه‌ره‌بالغی هاتوچۆ له‌ناو شاری هه‌ولێردا. قۆناغی یه‌که‌می ئه‌م پروژه‌یه‌ ته‌واو کراوه و قۆناغی دووه‌میش له‌ ژێر جیبه‌جێ کردنایه و تا ئێسته به‌شێکی به‌رچاوی لێ ته‌واو کراوه. تێچووی هه‌ردوو قۆناغی ئه‌م شه‌قامه ۶.۹۶۰.۰۰۰ دیناره و له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی ههریم ئه‌نجام ده‌دری.

- ته‌واو کردنی یاریگای وهرزشیی سه‌لاحه‌دین (پیرمام) که ۲.۹۸۹.۶۳۲ دیناری تی چوو و ئیسته لاون و وهرزشوانانی ناوچه‌که سوودی لی وهرده‌گرن.
- هه‌ر له روانگهی بایه‌خدان به ژیان و گوزهرانی بنه‌ماله‌ی سه‌ره‌ری شه‌هیدان (۲۵۰) خانوو له که‌سنه‌زان و سه‌سارۆک و سووران ته‌واو کراون و به‌م نیتزیکانه به‌سه‌ریاندا دابه‌ش ده‌کریت. تی‌چوو ئه‌م پرۆژه‌یه ۲۶.۴۶۶.۰۰۰ دینار بووه و له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی هه‌ریم ئه‌نجام دراوه.
- دروستکردنی ۱۰۰ خانوو بۆ ئاواره‌کان له که‌سنه‌زان، ئه‌م پرۆژه‌یه ۸.۳۹۱.۵۰۰ دیناری تی چوو و له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی هه‌ریم ئه‌نجام دراوه.
- له ماوه‌ی سالی رابردوودا توانراوه ۲۶۴ پرۆژه‌ی ئاو بۆ گونده‌کان دروست بکریت.
- لیدانی ۴۳ بیری ئیرتیوازی له گوند و ناوچه جیاجیاکاندا.
- بۆ چاره‌سه‌رکردنی گرفتیی بی ئاوی و هیشکه‌سالی رۆژانه به‌تانکه‌ر ئاو بۆ ۱۹۳ گوند دابین کراوه.
- دانانی به‌ردی بناخه‌ی چه‌ندین پرۆژه‌ی گرینگی ئاو بۆ چاره‌سه‌رکردنی گرفتیی که‌م ئاوی له گونده‌کاندا، وه‌ک پرۆژه‌ی ئاوی (کانی به‌رده‌ری) که‌ پرۆژه‌یه‌کی که‌م وینه‌یه و بۆ یه‌که‌مین جاره به‌مه‌به‌ستی دۆزینه‌وه‌ی رینگه‌چاره‌یه‌کی گونجاو بۆ گرفتیی بی ئاوی گونده‌کان نه‌خشه‌ی بۆ کیشراوه. ئه‌م پرۆژه‌یه له یه‌ک کات و یه‌ک سه‌رچاوه‌وه ئاو بۆ (۲۰) گوند دابین ده‌کات و ۴۳۷.۸۹۹ دۆلاری تی ده‌چیت.
- گرینگی زۆر دراوه به‌هوشیارکردنه‌وه‌ی گوندنشینان بۆ په‌چاوکردنی پاک و خاوینی و سوود وهرگرنتی زیاتر له سه‌رچاوه‌ی ئاوه‌کان و باش به‌کاره‌ینانیان. بۆ ئه‌م مه‌به‌سته به‌شیتکی تایبه‌تی له وه‌زاره‌تی ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پیدان کراوه‌ته‌وه که به‌رده‌وامه له‌سه‌ر کردنه‌وه‌ی خولی جۆراوجۆر بۆ گوندنشینان و رینوتینی کردنیان.
- بۆ ئه‌وه‌ی گپروگرفت بۆ هاتوچۆی هاوولاتیان دروست نه‌بیت، چه‌ندین تیمی تایبه‌تی بۆ رامالینی به‌فر و خاوین کردنه‌وه‌ی رینگه‌سه‌ره‌کی و لارییه‌کان له‌و ناوچه‌یه‌ی که له زستاندا به‌فریکی زۆریان لی ده‌باریت پیکه‌تیراوه.
- دانانی به‌ردی بناخه‌ی چه‌ندین کۆمه‌لگه‌ی هاوچه‌رخ له هه‌ردوو پارێزگه‌ی هه‌ولیر و ده‌وک که گشت پرۆژه خزمه‌تگوزارییه‌کان و کارگێرییه‌کانیان بۆ دابین ده‌کریت. ئه‌مه‌ش هه‌نگاوێکی نوێی هاوچه‌رخه بۆ گه‌شه‌پیدان و ئاسانکردنی ژیان و ئاسووده‌یی هاوولاتیان وه‌ک: دروستکردنی ۹۰۰ شوقه له که‌سنه‌زان، کۆمه‌لگه‌ی میروژ له میترگه‌سوور، کۆمه‌لگه‌ی بیده‌ی له کانی ماسی، کۆمه‌لگه‌ی شوقه‌ق له زاخۆ، کۆمه‌لگه‌ی ئیتوت له ئامیدی، کۆمه‌لگه‌ی بریفکا له کانی ماسی و کۆمه‌لگه‌ی خلیلکا له ئاکری.
- کردنه‌وه‌ی چه‌ندین خولی راهیتان و فیکرکردنی زمانی ئینگلیزی و کۆمپیوتهر و نه‌خشه‌سازی بۆ کارمه‌ندانی وه‌زاره‌تی ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پیدان به‌مه‌به‌ستی به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاستی زانستی و هوشیاریبیان. هه‌روه‌ها به‌شداربوونی کارمه‌ندانی وه‌زاره‌تی ناوبراو له کۆنفرانسی زانکۆی ده‌وک که به‌هاوکاری زانکۆی دۆرتمۆندی ئه‌لمانی بۆ فیکرونی چۆنیه‌تی پلاندانان و نه‌خشه‌سازی سازکرا.
- شایانی باسه تا ئیسته نیتزیکه‌ی ۱۴۸۵ گوند له هه‌ردوو پارێزگه‌ی هه‌ولیر و ده‌وک ئاوه‌دان کراونه‌ته‌وه و خه‌لکی گه‌راونه‌ته‌وه سه‌ر جینگه و رینگه‌ی خۆیان و پرۆژه‌ی خزمه‌تگوزاریان پیکه‌تیش کراوه.
- حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان سه‌رقالی دروستکردنی هه‌زاران خانوو و شوقه و سه‌دان پرۆژه‌ی ئاو و کردنه‌وه و

قېر تاو كړدنى سەدان كېلۆمه تر پېگه و بان و گه لېك پروژه ى تاواكارىبه و سەدان پروژه ى ترى له م بابە ته ى له پلانى خۆيدا جى كړدۆته وه بۆ نه وه ى له داها توودا جېبه جى ب كړين .

ئەم چەند خستە يەش دەقى چالاكییه كانی حكومە تى هەر ئیم له بواری ئاوه دان كړدنه وه و گە شه پیدان له سالی ۲۰۰۱ دا بەم شتیه یه ى خواره وه دەخە نه روو :

۱- خستە ى ژماره ۱ : ئەو پروژه ئانه دەر دەخات كه له سەر بودجه ى حكومە تى هەر ئیم له پارێزگه ى ههولێر ئە نجام دراون .

۲- خستە ى ژماره ۲ : ئەو پروژه ئانه دەر گرتە وه كه له سەر بودجه ى حكومە تى هەر ئیم له پارێزگه ى دهۆك ئە نجام دراون .

۳- خستە ى ژماره ۳ : ئەو پروژه ئانه نیشان دەدات كه له سەر بودجه ى بریاری ۹۸۶ له پارێزگه ى ههولێر ئە نجام دراون ، یان دەر ئین .

۴- خستە ى ژماره ۴ : ئەو پروژه ئانه دەخاتە روو كه له سەر بودجه ى بریاری ۹۸۶ له پارێزگه ى دهۆك ئە نجام دراون ، یان ئە نجام دەر ئین .

۵- خستە ى ژماره ۵ : چالاكی ى به رتیه به رایه تیب ى ئاوى گونده كان و كوگه كان له ههولێر و دهۆك له دوو سالی رابردوودا (۲۰۰۰ - ۲۰۰۱) دەر دەخات .

خشته‌ی ژماره (۱)

چالاکییه‌کانی وه‌زاره‌تی ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پیدان له سالی ۲۰۰۱

پاریژگه‌ی هه‌ولیر

برگی پرۆژه‌کان	جێبه‌جێ کران ۱۰۰٪	بری پاره	له‌ژێر جێبه‌جێکردنان	بری پاره به‌دینار
چالاکییه‌کانی به‌شی بیناسازی	پرۆژه‌ی سیاجی و قانی له رێگه‌ی خه‌لان - ریتزان	۱,۱۳۷,۰۰۰		
	پرۆژه‌ی چه‌وزی سوۆران	۸۵۵,۸۵۳		
۳۷۰ خانوو ۸ پرۆژه‌ی بینای حکومی	یاربگی سه‌لاحه‌دین	۲,۹۸۹,۶۳۲	پرۆژه‌ی باله‌خانه‌ی بنکه‌ی عیراق بۆ دیموکراتییته	۲,۹۱۱,۹۱۲
	پرۆژه‌ی بانکی هه‌ریم	۲۷,۲۷۵,۸۷۲	۵۰ خانوو بۆ شه‌هیدان له سوۆران	۵,۹۸۰,۰۰۰
	۵۰ خانوو بۆ شه‌هیدان له هه‌سارۆک	۵,۳۵۱,۵۰۰	یاربگی بلی	۲,۱۴۶,۱۳۰
	۱۰۰ خانوو بۆ ئاواره‌کان له که‌سنه‌زان	۸,۳۹۱,۵۰۰		
	۵۰ خانوو بۆ شه‌هیدان له سه‌ر رێگه‌ی که‌سنه‌زان	۵,۱۵۱,۵۰۰		
	۱۰۰ خانوو بۆ شه‌هیدان له سه‌ر رێگه‌ی که‌سنه‌زان	۹,۹۸۳,۰۰۰		
	خانووی مه‌لا فه‌رحان	۸۴,۹۹۸		
۲۰ خانوو له سه‌قره	۶۳۰,۱۲۰			
چالاکییه‌کانی به‌شی رێگه‌وبان	پرۆژه‌ی رێگه‌ و گۆره‌پانی سه‌لاحه‌دین (گواستنه‌وه‌ی سه‌ربازی)	۱۴۲,۰۵۰	قیرتاوکردنی رێگه‌ی حجران - دریند ۱۸ کم	۲,۶۵۴,۰۰۰
	قیرتاوکردنی گه‌ره‌که‌کانی ریتزان و خانووه‌کان له ریتزان و بارزان ۲ کم	۴۷۰,۶۵۰	رێگه‌ی ماوه‌لو - سه‌ری بلند ۲ کم	۴۹۸,۰۵۰
	چاککردنه‌وه‌ی شه‌قامی سه‌لاحه‌دین ۳ کم	۹۴۱,۷۲۰	فراوانکردنی رێگه‌ی بارزان - بیان ۳ کم	۷۲۱,۸۰۰
	قیرتاوکردنی رێگه‌ی سپیلک خه‌لان ۱۸ کم	۱,۵۲۱,۰۴۱	دوو سایدی هه‌زار موکریانی له سه‌لاحه‌دین ۲, ۴ کم	۶,۹۹۷,۴۹۶
	رێگه‌ی (۱۱/ئه‌یلول) به‌شی یه‌که‌م ۲, ۶ کم	۳,۵۰۰,۰۰۰	رێگه‌ی سه‌ری بلند ۳ کم	۴,۰۴۸,۶۶۸

٣,٤٦٠,٠٠٠	رېښه (١١) نه لول به شى دووه م ٢,١٠٠ كم			
١,٥٢١,٠٤١	صيانه كړدى رېښه سېپلك خه لان له گه ل دروست كړدى اكتاف ١٨ كم	١٣٣,٧٥٠	قيرتاو كړدى رېښه و گوره پان له بارزان	
١١,٤١٣,٨٠٠	قيرتاو كړدى رېښه خه لان - رېزان ٣٦ كم			
٢٥٣,٠٧٥	چوارپياني (١١) ي نه لول	٤١,٠٠٠	قيرتاو كړدى گوره پاني بارزان	
٣٩٥,٧٢٠	رېښه ناوخوى له سه لاهه ددين	٥٧,٠٠٠	قيرتاو كړدى شه قام و گوره پان له سه لاهه ددين	
		١٥,٥٠٠,٠٠٠	هه لمه تي جوانكارى ناو هه ولير	
٤٣,٠٠١,٦٩٢		٨٤,١٥٨,١٨٦		كوى گشتى

خسته ٢ (٢)

نهو پروژانه ١ له سه ر بودجه ١ حكومه تي هه ريم دروست كراون

پاريزگه ١ دهوك

پروژه كاني سالي ٢٠٠١

ت	اسم المشروع	الموقع	جهة التمويل	المبلغ	نسبة الانجاز
١	تحويل معمل الاسفلت من زاخو الى اتروش	اتروش	وزارة المالية	٣٧٣,٠٥٥	٪١٠٠
٢	صيانة معمل الفلدر في سرطنك	سرطنك	وزارة المالية	٢٦٣,٤٠٠	٪١٠٠
٣	حملة كسح الثلوج	كاني ماسي	وزارة المالية	٢٥٠,٠٠٠	٪١٠٠
٤	تصليح معمل اسفلت بلي مع الاليات والغريلة والكسارة	بلي	وزارة المالية	١٦٢,٨٩٠	٪١٠٠
٥	صيانة المكائن والاليات	دهوك	وزارة المالية	٥٥٤,٨٩٠	٪١٠٠

مشاريع عام ٢٠٠١

ت	اسم المشروع	الموقع	جهة التمويل	المبلغ	نسبة الانجاز
١	صيانة طريق طروانش	اتروش	محافظة	٦٩,٠٠٠	٪١٠٠
٢	صيانة طريق باروخ	كاني ماسي	محافظة	٩٥,١٧٥	٪١٠٠
٣	اكساء مدخل ابراهيم الخليل	زاخو	محافظة	١٤٠,٠٠٠	٪١٠٠
٤	تعديل وتنظيف مجمع طروانش	طروانش	محافظة	١٤,٠٠٠	٪١٠٠

خشتهی ژماره (۳)

پرۆژهکانی بریاری ۹۸۶ له سالی ۲۰۰۱

پاریزگی ههولیر

کۆی گشتی	لهژیر پلاندایه	لهژیر جیبه جی کردندایه		رێژهی جیبه جیکردن ۱۰٪		برگهکانی پرۆژه
		ژمارهی پرۆژه	بري پاره به \$	ژمارهی پرۆژه	بري پاره به \$	
۲۱۵۰	۱,۱۸۰	۶,۲۶۸,۱۱۶	۷۷۰	۳۹۱,۳۱۰	۲۰۰	IDPS
۵۰۰۰	۲۴۰۰	۲,۳۰۹,۴۸۴	۱۰۳۴ ۸۹۶ شوڤه	۱,۱۷۳,۲۸۲	۶۷۰	SHelter
۱۱۷	۲۶	۵,۴۴۷,۹۵۲	۷۷	۱,۵۵۶,۲۹۹	۱۴	پرۆژه پهروه رده بیهه کان
۱۲,۹۴۰,۱۲۸ کم	۷۸۷,۰۶۹ کم	۶,۸۴۵,۹۹۳	۲۶۰,۱۰۴۴ کم	۱,۵۴۴,۱۴۸	۲۴۶,۹۵۵ کم	رینگه
۴۸	۶	۵۷۹,۰۷۹	۲۵	۲۸۰,۵۳۴	۱۷	پرۆژه تهن دروستییه کان
۱۵	۳	۴۸۶,۴۵۶	۱۱	۳۲,۷۰۲	۱	پرۆژهی ئاو
م ۲۶,۶۱۶		۱,۳۱۹,۳۹۸	م ۱۸۴۴۶	۴۷۶,۷۷۷	م ۸۱۷۰	پرۆژهی ئاوه رۆ
۳	۱	۶۰,۵۶۴	۱	۳۷,۰۰۸	۱	پرد
۲		.		۹۷,۶۵۵	۲	بنکهی ئازهللی
۳۹	۱۳	۱,۵۷۲,۵۸۵	۲۱	۲۵۵,۰۸۶	۵	پرۆژهی جوړاوجۆر
۳۰,۷۳۴,۴۲۸		۲۴,۸۸۹,۶۲۷		۵,۸۴۴,۸۰۱		کۆی گشتی

خشتهی ژماره (۴)

پروژه‌کانی بریاری ۹۸۶ له سالی ۲۰۰۱

پاریزگی دهۆک

کۆی گشتی	له ژیر پلاندایه		له ژیر جیبه جی کردندایه		رێژهی جیبه جیکردن ۱۰٪		برگه‌کانی پروژه
	ژمارهی پروژه	له ژیر پلاندایه	ژمارهی پروژه	بري پاره به \$	ژمارهی پروژه	بري پاره به \$	
۵,۷۸۴	۴,۲۸۴	۲,۲۲۷,۷۰۹	۵۳۷	۲,۴۲۴,۵۸۱	۹۶۳		IDPS
۳۳۰	۱۰۴ شوقه	۲,۸۴۷,۹۵۸	۲۲۶	.	.		خانوو SHelter
۱۰۴	۱۹	۶,۹۸۷,۴۸۲	۶۳	۲,۱۲۰,۷۶۷	۲۲		پروژه په‌روه‌رده‌ییبه‌کان
۸۳۸,۴۴۸ کم	۳۴۴,۲۴۴ کم	۹,۱۵۴,۶۹۷	۴۴۳,۲۸۲ کم	۱,۱۵۷,۵۵۱	۵۰,۹۲۲ کم		رینگه
۷		۴۸۱,۴۷۱	۵	۱۳۸,۸۱۱	۲		پروژه تهن‌دروستیبه‌کان
۱۸	۳	۹۷۱,۸۶۲	۹	۶۱,۳۳۰	۶		پروژه‌ی ناو
۵ پروژه ۸,۹ کم	۳,۲۱۳ م	۱,۵۰۶,۷۱۶	۲ پروژه ۵,۷۷۷ کم	۵۷۰,۵۱۲	۳		پروژه‌ی ناوه‌رۆ
۳		۳۶۳,۴۷۲	۳	.			پرد
۷	.	.		۲۵۳,۷۳۱	۷		بنکه‌ی ناژه‌لی
۷	۲	۷۸۷,۴۱۶	۳	۴۸۸,۳۰۹	۲		پروژه‌ی جو‌راو‌جو‌ر
۳۲,۵۴۴,۳۷۵		۲۵,۳۲۸,۷۸۳		۷,۲۱۵,۵۹۲			کۆی گشتی

خشتهی ژماره (۵)

چالاکییهکانی به پړوکه به رایه تی ناوی گوندهکان و کوځاگان له ههولیر و دهوک
 بو دوو سالی رابردوو ۲۰۰۱-۲۰۰۰

کۆی گشتی		دهوک		ههولیر		سالی ۲۰۰۱	
پات به دۆلار	ژماره	پات به دۆلار	ژماره	پات به دۆلار	ژماره	بابهت	ژ
۳,۴۳۰,۷۴۱	۲۶۴	۹۸۷,۷۴۱	۹۵	۲,۴۴۳,۰۰۰	۱۶۹ گوند	پروژهی ناو (نوی و چاککردنه وه)	۱
۹۲۹,۴۹۵	۶۰۰ ناودهست له ۱۶۲ گوند	۴۶۱,۶۵۵	۲۶۵ ناودهست له ۶۸ گوند	۴۶۷,۸۴۰	۳۴۰ ناودهست له ۹۴ گوند	پروژهی ناودهست	۲
۲۱۷,۷۵۴	۱۹۳ گوند	۷۷,۷۵۴	۸۱ گوند	۱۴۰,۰۰۰	۱۱۲ گوند	گواستنه وهی ناو به تانکهر	۳
۲۹۰,۴۴۵	۴۳ بیر	۱۷۲,۹۴۵	۱۸ بیر	۱۱۷,۵۰۰	۲۵ بیر	بیر لیدان	۴
۳۵۶,۴۸۳	۵۶۶ گوند	۲۷,۴۸۳	۲۰۱ گوند	۳۲۹,۰۰۰	۳۶۵ گوند	سیانهی ترومپا و نامیرهکانی بیرهکان	۵
۲۶,۶۴۹	۱۰۲۱ گوند	۷,۴۵۰	۳۷۱ گوند	۱۹,۱۹۹	۶۵۰ گوند	دانان و دابه شکردنی نامیر و کلۆر	۶
۲۰,۶۸۰	۴۹۱ گوند	۱۲,۸۸۰	۲۷۶ گوند	۷۸۰۰	۲۱۵ گوند	خولی راهینان و دابه شکردنی نامیری دهستی	۷
۵,۸۳۲,۴۳۵	۹۷ دانه	۲,۳۴۵,۰۰۰	۳۹ دانه	۳,۴۸۷,۴۳۵	۵۸ دانه	نامیری جوړاو جوړی و هرگیراو	۸
۱۱,۱۰۴,۶۸۲		۴,۰۹۲,۹۰۸		۷,۰۱۱,۷۷۴		کۆی گشتی پات به دۆلار	

له بواری ئه شفال و نيشته جيكر دندا

له بواری نه‌شغال و نیشته‌جیکردندا

له‌دریژهی پرۆسه‌ی ئاوه‌دانکردنه‌وه و بووژاندنه‌وه‌ی کوردستاندا، حکومه‌تی ههریم له ریگه‌ی وه‌زاره‌تی نه‌شغال و نیشته‌جیکردنه‌وه، چ له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی ههریم و چ له‌سه‌ر بودجه‌ی به‌رنامه‌ی ۹۸۶، گه‌لیک پرۆزه‌ی جوژاوجۆزی له بواری ریگه‌وبان و دروستکردن و چاککردنه‌وه‌ی پرد و چاککردنه‌وه‌ی کارگه و به‌ردشکینه‌کان و پرۆزه‌کانی بیناسازی و نیشته‌جیکردندا نه‌نجام داوه.

له سالی ۱۵۲۰۰۱ به‌گشتی ۱۷۳.۲۱۳.۵۵۰ دینار له پرۆزه‌کانی ریگه‌وبان و پرۆزه‌کانی بیناسازی و نیشته‌جیکردندا له هه‌ردوو پارێزگه‌ی هه‌ولێر و دهۆک سه‌رف کراوه به‌م شێوه‌یه‌ی خواره‌وه:

۱- ۷۶.۵۲۲.۶۸۹ دینار له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی ههریم له پرۆزه‌کانی ریگه‌وبان سه‌رف کراوه.

۲- ۳۹.۹۶۷.۸۳۸ دینار له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی ههریم له پرۆزه‌کانی بیناسازی و نیشته‌جیکردندا سه‌رف کراوه.

۳- (۵۶.۷۲۳.۰۲۳) دینار له‌سه‌ر بودجه‌ی به‌رنامه‌ی ۹۸۶ له پرۆزه‌کانی ریگه‌وبان خه‌رج کراوه.

جگه له‌وانه‌ش چه‌ندین پرۆزه‌ی گرنگ و ستراتیجی له بواری ریگه‌وبان و پرد و بیناسازیدا خراونه‌ته ناو فیتزه‌کانی به‌رنامه‌ی ۹۸۶ه‌وه که به‌گشتی ۸۹.۳۰۷.۴۱۳ دۆلاریان تی ده‌چیت.

وا له خواره‌وه‌شدا پوخته‌ی ئه‌و کار و چالاکییانه له ماوه‌ی سالی ۱۵۲۰۰۱ ده‌خه‌ینه روو:

یه‌که‌م- پرۆزه‌کانی ریگه‌وبان:

له‌به‌رئه‌وه‌ی که شه‌قام و ریگه‌وبان شاده‌ماری ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ی ولاته‌که‌مانه، بۆیه حکومه‌تی ههریم بایه‌خپکی زۆری به چاککردنه‌وه و قیپرتاوکردنی ریگه‌سه‌ره‌کی و لاهه‌کیان داوه و له‌م بواره‌دا زۆر ئیشوکار و چالاکی گرنگ نه‌نجام دراون، هه‌ر له نه‌خشه‌کێشان و دروستکردن و هیلکاری ریگه‌وبانه‌کانه‌وه تا ده‌گاته دانانی نیشانه‌کانی هاتوچۆ و پاراستنی ئه‌م ریگه‌بانه.

۱- له سالی ۱۵۲۰۰۱ له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی ههریم، چه‌ندین پرۆزه‌ی ریگه‌وبان به‌دریژی ۴۶۷ کم له هه‌ردوو پارێزگه‌ی هه‌ولێر و دهۆک نه‌نجامدراون که به‌گشتی ۵۷.۸۳۹.۴۴۴ دیناریان تی چوووه. هه‌روه‌ک ریگه‌ی جووت سایدی هه‌ولێر سه‌لاحه‌دین (به‌شی خانزاد - به‌ستۆره)، ریگه‌ی پیره‌فات - شیروان مازن، ریگه‌ی جووت سایدی حاجی ئۆمه‌ران تا سنوور له پارێزگه‌ی هه‌ولێر، ریگه‌ی گرده‌شین- دیره‌بوون، ریگه‌ی دهۆک- زاخۆ، ریگه‌ی زاویته، ئاکری- قه‌ندیل له سنووری پارێزگه‌ی دهۆک، ئه‌مه‌ش به‌م شێوه‌یه‌ی خواره‌وه:

۱- ۱۶۹.۷۳ کم ریگه له پارێزگه‌ی هه‌ولێر دروستکراوه که ۲۵.۲۹۵.۲۹۳ دیناریان تی چوووه.

(خشته‌ی ژماره ۱)

ب- ۲۹۷.۴۳ کم ریگه‌وبان له پارێزگه‌ی دهۆک دروست کراوه و ۲۱۳۱۵۷۰ شه‌قام قیپرتاوکراون، که به‌گشتی ۳۲.۵۴۴.۱۵۱ دیناریان تیچوووه.

(خشته‌ی ژماره ۲)

۲- له لایه کی ترهوه ۳۲ پرژهای ریځه و بان له سهر بریاری ۹۸۶ له ههردوو پارټیزگه دا نه نجام دراون که به گشتی ۵۶،۷۲۳،۰۲۳ دیناریان تی چوو، نه مهش دروستکردن و چاککردنه وه و قیرتاوکردنی ۱۶۰ کم ریځه له سنووری ههردوو پارټیزگه دا ده گرتنه وه که له خشتهی ژماره (۳) دا پوون کراوه ته وه.

دووهم- پرد

هه ر له سالی ۱۵۲۰۰۱، له سهر بودجهی حکومتی هه ریم، ۱۳ پرد له سنووری ههردوو پارټیزگه دا دروست کراون یان چاک کراونه ته وه که به گشتی ۸،۳۹۸،۹۴۳ دیناریان تی چوو ههروهک له خواره وه دا دهرده که وی:

- ۱- دروستکردنی پردی به ستوره له ریځه ی سه لاجه دین- هه ولیتر که له ژیر نه نجامدایه: ۵،۵۸۴،۶۸۷ دینار.
- ۲- چاککردنه وهی پرده کانی (که له ک، که له کی کون، قه ندیل، پردی دیانا، میترگه سور، پردی گه لی عه لی به گ) له پارټیزگه ی هه ولیتر: ۴۲۴،۳۷۰ دینار.
- ۳- فراوانکردنی پردی جودی و پردی کاردوخ له زاخو: ۱۸،۸۸۶ دینار.
- ۴- دروستکردنی پردی گوندی کبراسکی له پارټیزگه ی دهوک: ۱۸۱،۰۰۰ دینار.
- ۵- چاککردنه وهی پردی سایلو و پردی حسینیبه له زاخو و پردی چره له پارټیزگه ی دهوک: ۱۹۰،۰۰۰ دینار.

سیهم- دروستکردنی چاله قیر:

به مه به سستی دابینکردن و داگردنی قیری شل بو کارگه کانی قیر له هه ریم، ۸ چاله قیری قه باره جوړاوجور، که هه ندیکیان زیاتر له (۵۰) تون قیر ده گرت، له سهر بودجهی حکومتی هه ریم دروست کراون که به گشتی ۳،۵۶۱،۵۳۱ دیناریان تی چوو، ههروهک له خواره وه دا دهرده که وی:

- ۱- دروستکردنی ۴ چاله قیر له گوړه توو و که سنه زان و سوران له پارټیزگه ی هه ولیتر: ۲،۲۳۳،۷۴۵ دینار.
- ۲- دروستکردنی ۴ چاله قیر له ناکری و سه رته ننگ و زاخو و لومانان له پارټیزگه ی دهوک: ۱،۳۲۷،۷۸۶ دینار.

چوارهم- رامالینی به فر:

کاری به فر رامالین و کردنه وهی ریځه کان له وهرزی زستان و پاراستنی ریځه و بان و پرده کان به شپوه یه کی به رده و ام نه نجام دراوه و، له سالی ۱۵۲۰۰۱ به گشتی ۶۱۳ کم ریځه له سهر بودجهی حکومتی هه ریم له به فر و دارمانی خو له ههردوو پارټیزگه ی هه ولیتر و دهوک پاک کراونه ته وه و ۷۰۰ هه زار دینار بو نه مه به سته به م شپوه یه ی خواره وه خه رج کراوه:

- ۱- پاککردنه وهی ۲۴۱ کم ریځه له پارټیزگه ی هه ولیتر: ۳۵۰،۰۰۰ دینار.
- ۲- پاککردنه وهی ۳۷۲ کم ریځه له پارټیزگه ی دهوک: ۳۵۰،۰۰۰ دینار.

پینجهم- چاککردنه وهی کارگه و به ردشکینه کان و نامیری جوړاوجور:

له ماوهی نه م ساله دا ۲۰ کارگه ی قیر و به ردشکین (۸ کارگه له پارټیزگه ی هه ولیتر و ۱۲ کارگه له پارټیزگه ی دهوک) دوا ی چاککردنه وهی بان دامه زراون و ناماده کراون بو کارکردن ههروهک له خواره وه دا دهرده که وی:

- ۱- چاککردنه وهی ۴ کارگه ی قیر و ۴ کارگه ی به ردشکین له پارټیزگه ی هه ولیتر.

۲- چاڭکردنه وهی ۶ کارگهی قیبر و ۶ کارگهی بهردشکین له پاریزگهی دهۆک.
جگه له وانهش ۳۱۰ ئامیری قورس که له بواری ریگه و باندا به کار دههیتنرین چاک کراونه ته وه (۱۶۶ ئامیر له سنووری پاریزگهی ههولیر و ۱۴۴ ئامیر له سنووری پاریزگهی دهۆک).

شه شه م- په ره پیدانی شاری ههولیر:

وهزاره تی ئه شغال و نیشته جیکردن به شداری له هه لمه تی په ره پیدانی شاری ههولیردا کردوه و پرۆزه ی جۆراوجۆری له سه ر بودجه ی حکومه تی هه ریم ئه نجام داوه که به گشتی ۶۰.۲۲.۷۷۱ دیناریان تی چوو وهک:
- قیبرتا وکردنی ۳۵ کم ریگه .
- ئه نجامدانی ۱۳ پرۆزه ی هه مه جۆر وهک: دروستکردنی ریگه ی جووت سایدی بنه سلاوه له گه ل دروستکردنی ئاوه رۆیه کی سندووقی، دروستکردنی ۶۶ شه قام له گه ره کی ۱۱۵ و ۴۴ شه قام له گه ره کی ۹۹.
دهقی ئه م پرۆژانه له خشته ی هاوپیتی ژماره ۱۴ دا بلاو کراونه ته وه.

حه فته م- هیلتکاری و نیشانه کانی هاتوچۆ:

ئه نجامدانی کاری هیلتکاری و دانانی نیشانه کانی هاتوچۆ به کیکه له برگه گرنگه کانی کاری ریگه و بان که حکومه تی هه ریمی کوردستان بایه خیکی به رچاوی پی داوه. بۆ ئه م مه به سته له سالی ۱۵۰۱د ۱۵۰ کم ریگه هیلتکاری کراوه و ۴۵۰ دانه له نیشانه کانی هاتوچۆ بۆ وشیارکردنه وه و رینویتی کردنی شوڤیره کان له سه ر ریگه و بانه کانی هه ردوو پاریزگهی ههولیر و دهۆک دانراون.

هه شته م- نه خشه کیشان:

له سالی ۱۵۲۰۰۱ نه خشه ی چه ندین پرۆزه ی ریگه و باله خانه ی جۆراوجۆر له وهزاره تی ئه شغال و نیشته جیکردن کیشراون له وانهش:

۱- کیشانی نه خشه ی ۸ پرۆزه ی ریگه وهک ریگه ی جووت سایدی ههولیر- سه لاهه دین، ریگه ی زارگه لی- سووران، لۆفه کانی ریگه ی سه لاهه دین- کۆری.

۲- کیشانی نه خشه ی ۳۰ پرۆزه ی بیناسازی و خانووی نیشته جی، وهک: باله خانه ی وهزاره تی شاره وانی و گه شتوگوزار، بینایه کانی کۆمه لگه ی سنووری حاجی ئۆمه ران که ۱۳ باله خانه یه، باله خانه ی یه کیتی زانایانی ئیسلامی کوردستان، بینایه ی وهزاره تی ئه وقاف و کاروباری ئیسلامی، هۆلی کۆنفرانس به فراوانی ۱۵۰۰ کهس و، چه ندین نه خشه و پلانی جۆراوجۆر.

نۆیه م- بیناسازی و نیشته جیکردن:

له بواری بیناسازی و نیشته جیکردنیشدا چه ندین پرۆزه ی جۆراوجۆر له سه ر بودجه ی حکومه تی هه ریم له هه ردوو پاریزگه دا ئه نجام دراون که به گشتی ۳۹.۹۶۷.۸۳۸ دیناری تی چوو وهک له خواره وهدا پروون کراوه ته وه:

۱- ۱۳.۸۰۷.۴۷۲ دینار بۆ دروستکردن و چاڭکردنه وه ی ۸ باله خانه ی هه مه جۆر له هه ردوو پاریزگهی ههولیر و دهۆک خه رج کراوه که ئه مانه ن:

- دروستکردنی باله‌خانه‌ی کۆری زانیاری کوردستان که له ژێر ئه‌نجام دایه: ٤,٣٤٩,٧٠٤ دینار.
- چاک‌کردنه‌وه و فراوانکردنی گرتوو‌خانه‌ی مه‌حه‌ته که ئه‌نجام دراوه: ٢,٨٤٦,٠٠٠ دینار.
- دروستکردنی باله‌خانه‌ی به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی رینگه‌وبانی هه‌ولێر که له‌ژێر ئه‌نجامدایه: ١,٩٥٢,٠٠٠ دینار.
- دروستکردنی چه‌ند بینایه‌کی حکوومی له شاری کرمان که ته‌واوکراوه: ١,٢٥٣,٢٠٨ دینار.
- دروستکردنی هۆلی مافه‌روه‌ران که له‌ژێر جێبه‌جێ کردنایه: ١١٦,٣٥٥ دینار.
- دروستکردنی باله‌خانه‌ی به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی رینگه‌وبانی ده‌وک که له‌ ژێر جێبه‌جێ کردنایه: ١,٥٨٥,١٩٢ دینار.
- دروستکردنی کۆمه‌له‌ بینایه‌ک له ته‌ناهی که ئه‌نجام دراوه: ١,٣٥٤,٠٠٠ دینار.
- دروستکردنی نه‌ومی دووهم له به‌رپۆه‌به‌رایه‌تی ئه‌شغالی ده‌وک که ئه‌نجام دراوه: ٣٥١,٠١٣ دینار.
- ٢- پرۆژه‌ی دروستکردنی ٢٥٠ خانووی نیشته‌جێ بو‌خانه‌واده و که‌سوکاری شه‌هیدان له هه‌ولێر و سو‌ران که به‌گشتی ٢٦,١٦٠,٣٦٦ دیناریان تی‌ چوو‌ه ئه‌نجام دراوه، وه‌ک له خواره‌وه‌دا ده‌رده‌که‌وی:
- دروستکردنی ٢٠٠ خانووی بو‌شه‌هیدان له هه‌ولێر: ١٨,٥٧٩,٩١٦ دینار.
- دروستکردنی ١٠٠ خانووی بو‌ئاواره‌کان له که‌سه‌زان: ٢,٧١١,٨٣٨ دینار.
- دروستکردنی ٥٠ خانووی بو‌شه‌هیدان له سو‌ران: ٤,٨٦٨,٦١٢ دینار.

ده‌یه‌م:

جگه‌ له‌و پرۆژه‌یه‌ی سه‌ره‌وه‌ش چه‌ندین پرۆژه‌ی ستراتیجی و گرنگ له‌ بوا‌ری رینگه‌وبان و پرد و بیناسازی و نیشته‌جێکردن خراونه‌ته‌ ناو فیه‌زه‌کانی ١١,١٠٩,٨٠٠ یه‌رنامه‌ی ٩٨٦ یه‌ته‌وه‌ یه‌که‌گرتوو‌خانه‌وه‌ وه‌ک: دروستکردنی ٢,٩٥٠ خانووی نیشته‌جێ، دروستکردنی ١٢ باله‌خانه‌ی جو‌راوجۆر، دروستکردن و قیپرتا‌وکردنی ٦٥٠ کم رینگه‌، دروستکردنی ٩ پردی گه‌وره‌ و بچووک، کرینی ١٩٠ پارچه‌ ئامیتری قورس و ٨ کارگه‌ی جو‌راوجۆر وه‌ک کارگه‌ی دروستکردنی چیمه‌نتۆ و کارگه‌ی دروستکردنی که‌رپووج و چه‌ندین پردی تر که به‌گشتی ٨٩,٣٠٧,٤١٣ دۆلاریان تی‌ ده‌چیت.

شایانی باسه‌ زۆریه‌ی پرۆژه‌کانی رینگه‌وبان و پرده‌کان پرۆژه‌ی گرینگ و ستراتیجین که رینگه‌ سه‌ره‌کیسه‌کان ده‌گرنه‌وه‌ وه‌ک قیپرتا‌وکردنی رینگه‌ی سه‌ره‌کی هه‌ولێر - ده‌وک، پیره‌فات - کانی بو‌ت - شیلادزی، رینگه‌ی جوت سایدی سه‌لاحه‌دین - شه‌قلاوه‌، پردی ئیفراز و پردی قه‌ندیل و پردی چامه‌ و پردی برسلین و چه‌ندین پرۆژه‌ی تر.

خشتهی ژماره (۱)

پروژه‌کانی ریگه‌وبانی نه‌نجامدراو له سنووری پاریزگهی هه‌ولیر له سالی (۲۰۰۱)

له‌سه‌ر بودجهی حکومه‌تی هه‌ریم

ز	ناوی پروژه	دریژی (کم)	پات	تیبینی
۱	دروستکردن و قیرتاوکردنی ریگهی جووت ساییدی هه‌ولیر - سه‌لاحه‌دین ا- به‌شی خانزاد - به‌ستۆره ب- به‌شی به‌ستۆره - بانه‌مان	۴,۲ ۸	۳,۲۴۸,۱۰۰ ۴,۰۹۱,۴۳۷	نه‌نجام دراوه له‌ژیر نه‌نجامه
۲	دروستکردن و قیرتاوکردنی ریگهی پیره‌فات - شیروان مه‌زن	۲۳	۲,۴۷۵,۴۹۶	نه‌نجام دراوه
۳	دروستکردن و قیرتاوکردنی ریگهی جووت ساییدی حاجی ئۆمه‌ران - سنوور	۴,۴	۲,۰۴۰,۶۵۸	له‌ژیر نه‌نجامه
۴	دروستکردنی ۱۱ ریگه‌ بو (خه‌رده‌ن- ژاژۆک - بیدود - واژی - مامیسک و بیرسیاف - مه‌مۆلان - هه‌لون - خیره‌زوک - هه‌زیر - خالونه - موسی مه‌غریبی) له ناوچه‌ی میترگه‌سوور	۲۶	۲,۱۲۶,۷۶۸	له‌ژیر نه‌نجامه
۵	قیرتاوکردنی شه‌قامه‌کانی باره‌گای تایبه‌تی له هه‌ولیر	۸	۱,۷۲۰,۵۰۳	نه‌نجام دراوه
۶	چاک‌کردنه‌وه‌ی ریگهی بیتخال	۹	۱,۵۹۵,۲۰۴	نه‌نجام دراوه
۷	چاک‌کردنه‌وه‌ و قیرتاوکردنی ریگهی شه‌قلاره - هیران	۲۰	۱,۱۵۲,۸۴۵	نه‌نجام دراوه
۸	چاک‌کردنه‌وه‌ و قیرتاوکردنی ریگهی سپیلک - دووریانی هه‌ریر	۳,۵	۱,۰۸۳,۱۳۴	نه‌نجام دراوه
۹	چاک‌کردنه‌وه‌ و قیرتاوکردنی ریگهی خه‌لیفان - زارگه‌لی	۹	۸۸۹,۷۱۰	نه‌نجام دراوه
۱۰	چاک‌کردنه‌وه‌ و قیرتاوکردنی ریگهی حجران - سه‌لاحه‌دین	۶	۸۲۵,۹۳۸	نه‌نجام دراوه
۱۱	دروستکردن و قیرتاوکردنی شه‌قام و گۆره‌پانی مه‌شق له شه‌قلاره	۳	۶۱۰,۸۱۰	نه‌نجام دراوه
۱۲	دروستکردن و قیرتاوکردنی ریگهی دۆری - لیته‌بیل	۴	۵۳۷,۸۲۱	نه‌نجام دراوه
۱۳	دروستکردن و قیرتاوکردنی ریگه‌ و گۆره‌پان بو فیرگهی گولان له‌کانی قرژاله	۲	۵۱۱,۳۶۰	نه‌نجام دراوه
۱۴	دروستکردن و قیرتاوکردنی ریگهی سه‌روکانی	۲	۴۳۶,۹۶۹	نه‌نجام دراوه

ز	ناوی پروژه	دریژی (کم)	پات	تیبینی
۱۵	دروستکردن و قیرتاوکردنی ریگه و گۆره پان له سه‌ری بلند	۱,۷	۳۰۶,۸۳۳	ئه‌نجام دراوه
۱۶	دروستکردن و فراوانکردن و قیرتاوکردنی ریگه‌ی سه‌ره‌کی له‌ناو هه‌ریر	۶,۲	۲۵۰,۷۲۷	ئه‌نجام دراوه
۱۷	دروستکردن و قیرتاوکردنی ریگه و گۆره پان بو فیرگه‌ی پیرزین	۲	۲۳۶,۵۹۴	ئه‌نجام دراوه
۱۸	چاک‌کردنه‌وه‌ی ریگه‌ی خه‌لیفان - سریشمه	۶,۵	۱۹۷,۳۹۱	ئه‌نجام دراوه
۱۹	قیرتاوکردنی بازگه‌ی هه‌ولیر - سه‌لاحه‌دین له شاوئیس	۱	۱۸۵,۰۹۰	ئه‌نجام دراوه
۲۰	دروستکردن و قیرتاوکردنی چهند ریگه‌یه‌ک له ناوچه‌ی میترگه‌سرور	۲,۹۳	۱۸۱,۲۸۰	ئه‌نجام دراوه
۲۱	دروستکردنی شه‌قامه‌کانی ناوخۆیی (۱۰۰) خانوو له بنه‌سلاره	۳	۱۳۸,۵۵۳	ئه‌نجام دراوه
۲۲	رێکخستن و قیرتاوکردنی گۆره‌پانی که‌نالی KTV ئاسمانی له هه‌ولیر.	۰,۳	۱۲۰,۹۸۸	ئه‌نجام دراوه
۲۳	چاک‌کردنه‌وه و قیرتاوکردنی ریگه و گۆره پان له سه‌ری بلند	۱,۸	۱۲۰,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
۲۴	رێکخستن و قیرتاوکردنی ریگه و گۆره‌پانی کۆمه‌لگه‌ی شاوئیس	۱,۷	۱۱۶,۶۱۸	ئه‌نجام دراوه
۲۵	چاک‌کردنه‌وه‌ی ریگه‌ی حجران - قه‌ندیل	۱۰	۶۲,۵۶۹	ئه‌نجام دراوه
۲۶	رێکخستن و قیرتاوکردنی شه‌قامی به‌رپه‌به‌رایه‌تی چاودیری دارایی	۰,۵	۳۱,۸۹۷	ئه‌نجام دراوه
	کۆی گشتی	۱۶۹,۷۳ کم	۲۵,۲۹۵,۲۹۳ دینار	

خشتهی ژماره (۲)

پرۆژهکانی ریگه‌وبانی نه‌نجامدراو له سنووری پارێزگهی دهۆک له ساڵی (۲۰۰۱)

له‌سه‌ر بودجهی حکومهتی هه‌رێم

ز	ناوی پرۆژه	دریژی (کم)	پات/دینار	تیبینی
۱	دروستکردن و قیپ‌تاوکردنی ریگهی گرده‌شین - دیره‌بین	۳۰	۴,۷۸۲,۶۷۵	له‌ژێر نه‌نجامه
۲	دروستکردنی گۆره‌پانه‌کانی گومرگی ئیبراهیم خه‌لیل	۲م ۱۰۰,۰۰۰	۴,۴۷۳,۰۰۰	له‌ژێر نه‌نجامه
۳	چاک‌کردنه‌وه و قیپ‌تاوکردنی ریگهی دهۆک - زاخۆ	۲۲	۲,۹۵۴,۴۶۴	نه‌نجام دراوه
۴	چاک‌کردنه‌وه و قیپ‌تاوکردنی ریگهی زاویته - ئاکری - قه‌ندیل	۲۰	۱,۵۴۷,۱۷۱	نه‌نجام دراوه
۵	دروستکردن و قیپ‌تاوکردنی شه‌قامه‌کانی فه‌رمانده‌یی دهۆک	۴	۱,۲۳۱,۰۱۳	نه‌نجام دراوه
۶	دروستکردن و قیپ‌تاوکردنی شه‌قامه‌کانی گه‌ره‌کی سیمالکا له زاخۆ	۵,۵	۱,۹۸۵,۹۹۲	له‌ژێر نه‌نجامه
۷	فراوانکردن و قیپ‌تاوکردنی ریگهی گرزنگل - قه‌سرۆک	۷	۳۷۳,۷۷۱	نه‌نجام دراوه
۸	قیپ‌تاوکردنی شه‌قامه‌کانی ناوخۆی زاخۆ	۸	۱,۴۱۲,۲۵۰	نه‌نجام دراوه
۹	قیپ‌تاوکردنی شه‌قامه‌کانی ناوخۆی سواره‌توکا و کانی و دیره‌لوک و سیری و شیلادزی	۶,۵	۱,۵۷۰,۰۰۰	نه‌نجام دراوه
۱۰	قیپ‌تاوکردنی ریگای سه‌ره‌کی سمیل - کۆمه‌لگهی مرینا	۶,۶	۱,۴۲۶,۰۰۰	له‌ژێر نه‌نجامه
۱۱	چاک‌کردنه‌وه و قیپ‌تاوکردنی ریگهی مقداد به‌درخان - کارگهی قوتووبه‌ند	۶	۷۰۳,۶۷۱	نه‌نجام دراوه
۱۲	قیپ‌تاوکردنی ریگهی فراوانکراوه‌ی مالتا - دووپانی دهۆک	۴,۲	۸۴۰,۰۰۰	نه‌نجام دراوه
۱۳	دروستکردن و قیپ‌تاوکردنی شه‌قامه‌کانی گه‌ره‌کی سه‌ره‌لدان له زاخۆ	۱,۵	۶۰۶,۰۸۸	نه‌نجام دراوه
۱۴	چاک‌کردنه‌وه‌ی ریگهی دهۆک - گه‌لی زاخۆ	۲	۵۷۷,۸۹۷	نه‌نجام دراوه
۱۵	دروستکردنی دیواری پالپشت له زاویته		۲۵۱,۶۷۲	نه‌نجام دراوه
۱۶	دروستکردن و قیپ‌تاوکردنی شه‌قامه‌کانی گه‌ره‌کی شه‌عبانییه - سیمالکا	۱	۳۸۶,۲۵۸	نه‌نجام دراوه
۱۷	چاک‌کردنه‌وه‌ی ریگهی زاویته - نه‌تروش - پلان	۶۰	۴۹۹,۹۴۹	نه‌نجام دراوه
۱۸	قیپ‌تاوکردنی شه‌قامه‌کانی ناوخۆی به‌رده‌په‌ش	۲,۷	۴۹۹,۰۰۰	نه‌نجام دراوه

ز	ناوی پروژه	دریژی (کم)	پات/دینار	تیببینی
۱۹	دابینکردنی ئەسفەلت بۆ شارەوانی دهۆک		۳۷۷,۸۴۰	ئەنجام دراوه
۲۰	چاککردنه‌وه‌ی رینگه‌ی بامه‌رنی - ئینیشکی	۱۴	۳۹۴,۹۹۱	ئەنجام دراوه
۲۱	قیرتاوکردنی شه‌قامه‌کانی ناوخۆی دینارته	۲,۱	۳۷۷,۶۰۰	ئەنجام دراوه
۲۲	قیرتاوکردنی گۆره‌پانی ریک‌خراوی K.R.O بۆ رینگای دهۆک - زاخۆ	۱,۵	۳۷۴,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۲۳	دروستکردن و قیرتاوکردنی رینگه‌ی دبی زانکو	۰,۳۵	۳۰۹,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۲۴	دروستکردنی رینگه‌ی ناو دارستانی زاویته	۳	۳۰۶,۰۰۰	له‌ژیر ئەنجامه
۲۵	چاککردنه‌وه و قیرتاوکردنی رینگه‌ی زاخۆ - ئیبراهیم خه‌لیل	۹	۲۸۳,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۲۶	دروستکردن و قیرتاوکردنی رینگه‌ی کارگه‌ی ئاردی مه‌تین	۰,۲۳۵	۲۵۹,۵۶۱	ئەنجام دراوه
۲۷	قیرتاوکردنی رینگه‌ی گوندی قسارا	۱,۷۵	۲۴۳,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۲۸	چاککردنه‌وه‌ی رینگه‌ی سمیل - باستکی	۲۰	۲۴۰,۰۰۰	له‌ژیر ئەنجامه
۲۹	چاککردنه‌وه‌ی پیچه‌کانی زریزا	۰,۴	۲۵۹,۵۶۱	له‌ژیر ئەنجامه
۳۰	دروستکردن و قیرتاوکردنی رینگه‌ی قه‌سابخانه‌ی دهۆک	۰,۶۵	۲۱۹,۳۰۱	ئەنجام دراوه
۳۱	چاککردنه‌وه‌ی رینگه‌ی تل کبر - زاخۆ	۳,۵	۲۰۲,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۳۲	دروستکردنی رینگه‌ی گوندی ارادن	۲	۱۸۱,۱۸۸	له‌ژیر ئەنجامه
۳۳	دروستکردنی رینگه‌ی په‌بیه‌ی سوتکی له‌ کانی ماسی	۰,۸۵	۱۹۲,۶۳۸	ئەنجام دراوه
۳۴	قیرتاوکردنی رینگه‌ی به‌ندیخانه‌ی نه‌وجه‌وانان له‌ ئیتوت	۰,۷	۱۹۰,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۳۵	دروستکردنی رینگه‌ی قه‌لای خیلخ	۲,۳۵	۱۸۰,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۳۶	دروستکردن و قیرتاوکردنی رینگه‌ی سه‌ره‌کییه‌کان له‌ ویستگه‌ی سه‌رتنه‌نگ	۰,۴۵	۱۵۹,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۳۷	دروستکردنی دیواری پالپشت له‌ ئینیشکی		۱۲۹,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۳۸	قیرتاوکردنی گۆره‌پانی سوپه‌رمارکیتی نوێ	۲م ۳۰۰۰	۱۲۶,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۳۹	دروستکردنی رینگه‌ی (الماء البیدیل) له‌ زاخۆ	۰,۴	۸۸,۷۲۵	ئەنجام دراوه
۴۰	چاککردنه‌وه و قیرتاوکردنی رینگه‌ی پیشه‌سازی سمیل	۰,۷	۱۱۶,۰۰۰	ئەنجام دراوه
۴۱	چاککردنه‌وه‌ی شه‌قامه‌کانی ناوخۆی زاویته	۴	۱۰۷,۳۰۸	ئەنجام دراوه
۴۲	دروستکردن و قیرتاوکردنی رینگه‌ی گه‌ره‌کی ئەفسه‌ران	۰,۱۴	۱۰۲,۹۲۳	ئەنجام‌دراوه

ز	ناوی پروژه	دریژی (کم)	پات/دینار	تییبینی
۴۳	دروستکردن و قیپرتا و کردنی گۆرپانی به رامبه ر سوپهر مارکیت	۲م۲۷۰۰	۹۹,۲۱۰	ئه نجام دراوه
۴۴	دروستکردنی ریگهی نه خوشخانه هیقی بو مندالان	۰,۴	۸۶,۳۴۶	ئه نجام دراوه
۴۵	دروستکردن و قیپرتا و کردنی گۆرپانی نه کادییهی عهسکه ری له زاخۆ	۲م۴۰۰۰	۶,۲۲۰	ئه نجام دراوه
۴۶	دروستکردنی ریگهی ئامادهیی برین پیچی	۰,۵	۷۵,۰۰۰	ئه نجام دراوه
۴۷	قیپرتا و کردنی ریگهی قوتابخانهی شندوخوا	۰,۲۵	۷۰,۰۷۴	ئه نجام دراوه
۴۸	قیپرتا و کردنی شه قامه کانی بازاری دهۆک	۰,۲۵۰	۵۷,۹۴۰	ئه نجام دراوه
۴۹	دروستکردن و قیپرتا و کردنی گۆرپانی ری کخراوی دیاکونیا (دار الایتام)	۲م۳۲۰	۲۴,۴۶۰	ئه نجام دراوه
۵۰	چاککردنه وهی ریگهی سه ره کی کورا - مانگیش	۳۵	۵۴,۰۰۰	ئه نجام دراوه
۵۱	دروستکردن و قیپرتا و کردنی شه قامیک بو گۆرستانی ئاکری	۰,۱۷	۵۳,۱۰۰	ئه نجام دراوه
۵۲	دروستکردنی ئاوه رۆی سندووقی له بهندی دهۆک		۳۸,۰۰۰	ئه نجام دراوه
۵۳	دروستکردن و قیپرتا و کردنی ریگهی په یمانگهی گه شتوگوزار	۰,۱۲	۶۵,۱۴۷	ئه نجام دراوه
۵۴	دروستکردن و قیپرتا و کردنی ریگهی کۆگای ده رمان له شه عبانییه له زاخۆ	۰,۱۴	۳۷,۰۰۰	ئه نجام دراوه
۵۵	دروستکردنی ئاوبه ری سندووقی له کری قه سرۆک		۷۲,۵۷۷	ئه نجام دراوه
۵۶	قیپرتا و کردنی گۆرپانی مه شقی لیخویرینی ئوتومبیل	۲م۱۵۰۰	۳۳,۰۰۰	ئه نجام دراوه
۵۷	دروستکردنی ریگهی قوتابخانهی میه ره بان له مالتا	۰,۳	۳۱,۰۰۰	ئه نجام دراوه
۵۸	دروستکردنی ریگهی گوندی چلوان	۴	۲۶,۶۱۵	ئه نجام دراوه
۵۹	دروست کردن و قیپرتا و کردنی ریگهی په یمانگهی ته کنیکی	۰,۲	۲۳,۵۵۵	ئه نجام دراوه
۶۰	قیپرتا و کردنی ریگهی و گۆرپانی لیوای تایبه ت له زاویته	۲م۲۰۰۰	۳۰,۰۰۰	ئه نجام دراوه
۶۱	دروستکردنی ئاوه رۆی سندووقی له هیزاوه		۲۵,۴۰۰	ئه نجام دراوه
۶۲	دروستکردنی ریگهی قوتابخانهی باعه درئ	۰,۳	۲۶,۰۰۰	ئه نجام دراوه

ز	ناوی پروژه	دریژی (کم)	پات/دینار	تیبینی
۶۳	قیرتا و کردنی ریگهی ته نیشست کتیبخانهی به درخانیه کان	۰,۰۸	۲۶,۰۰۰	ئه نجام دراوه
۶۴	چاکردنه وهی ریگهی ئه فزروک	۰,۵	۲۵,۰۰۰	ئه نجام دراوه
۶۵	قیرتا و کردنی دوورپانی ئامیان	۰,۱۵	۱۹,۰۰۰	ئه نجام دراوه
	کزی گشتی	۲۹۷,۴۳۵ کم + ۲,۱۳۱۵۷	۳۲,۵۴۴,۱۵۱ دینار	

خشتهی ژماره (۳) - ۱
پروژه کانی بریاری ۹۸۶ له پارتیزگهی ههولیر

ز	ناوی پروژه	دریژی (کم)	پات/دینار	تیبینی
۱	دروستکردن و قیرتا و کردنی ریگهی جووت ساییدی کاوانیان - شه قلاوه	۴,۲	۲,۸۲۷,۰۸۱	له ژئیر ئه نجامه
۲	چاکردنه وهی ریگهی ساوه - تونیلی بیخمه - قه ندیل	۱۸,۵	۲,۱۲۸,۸۹۰	ئه نجام دراوه
۳	دروستکردن و قیرتا و کردنی ریگهی کانی ناو خویی له خه بات	۱۴	۲,۰۲۳,۸۰۷	ئه نجام دراوه
۴	دروستکردن و قیرتا و کردنی ریگهی ناو خویی و ئاوه رۆی (۸۰) خانوو له گۆرتهوو	۱,۳	۲,۷۴۵,۴۰۰	له ژئیر ئه نجامه
	کزی گشتی	۳۸ کم	۹,۷۲۵,۱۷۸ دینار	

خشتهی ژماره (۳) - ب

ط / پروژه‌کانی برپاری ۹۸۶ له پاریزگهی دهۆک

ز	ناوی پروژه	دریژی (کم)	پات/دینار	تییبینی
۱	دروستکردن و قیپرتاوکردنی شه‌قامه‌کانی کۆمه‌لگهی نازادی له سه‌سه‌سنگ	۴	۳,۸۲۲,۸۰۰	ئه‌نجام دراوه
۲	دروستکردن و چاک‌کردنه‌وه و قیپرتاوکردنی ریگهی دیره‌بین - په‌بوه‌ندی سوری	۹	۲,۶۲۷,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
۳	دروستکردن و قیپرتاوکردنی شه‌قامه‌کانی ناوخۆی ئاکری	۵	۲,۳۰۷,۵۰۵	ئه‌نجام دراوه
۴	دروستکردنی ریگهی گوندی هرور	۸,۷	۱,۶۹۱,۳۴۴	ئه‌نجام دراوه
۵	دروستکردن و قیپرتاوکردنی شه‌قامه‌کانی ناو کۆمه‌لگهی دینارته و به‌رده‌په‌ش	۲,۵	۱,۷۰۸,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
۶	قیپرتاوکردنی ریگهی کۆمه‌لگهی موقبلی	۶	۱,۵۰۰,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
۷	قیپرتاوکردنی ریگه‌کانی ناو زرگا	۷	۳,۰۸۸,۸۵۲	ئه‌نجام دراوه
۸	قیپرتاوکردنی شه‌قامه‌کانی ناوخۆیی باگیرات و مانگیش	۳,۱۵	۵,۳۳۵,۵۱۱	ئه‌نجام دراوه
۹	قیپرتاوکردنی ریگهی گشتی مسیریک	۳,۷	۵,۱۳۰,۴۰۱	له‌ژیر ئه‌نجامه
۱۰	قیپرتاوکردنی شه‌قامه‌کانی ناوخۆی کۆمه‌لگهی کلکجی	۲,۴	۵۳۲,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
۱۱	قیپرتاوکردنی شه‌قامه‌کانی ناو سمیل	۲	۵۵۰,۹۸۵	ئه‌نجام دراوه
۱۲	قیپرتاوکردنی پردی برایه‌تی له دهۆک	۰,۵	۱۵۴,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
۱۳	قیپرتاوکردنی دوورپانی سمیل	۰,۹	۱۵۰,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
۱۴	قیپرتاوکردنی گۆره‌پانی شاره‌وانی پشت پیشانگاگان	۲م ۵۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
۱۵	قیپرتاوکردنی سه‌ر ئاوبه‌ر له سمیل	۲م ۱۲۰۰	۷۹,۵۵۰	ئه‌نجام دراوه
۱۶	قیپرتاوکردنی ریگهی بنکه‌ی مه‌شقی چاودیری په‌روه‌ده‌یی	۲م ۸۸۰	۵۴,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
۱۷	قیپرتاوکردنی پردی داسنیا	۰,۱	۲۲,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
۱۸	قیپرتاوکردنی ریگهی دهۆک - زاخۆ	۹	۱,۹۴۷,۲۱۷	ئه‌نجام دراوه
۱۹	قیپرتاوکردنی ریگهی ناوخۆیی له زاخۆ	۸	۱,۵۹۹,۹۹۱	ئه‌نجام دراوه
۲۰	قیپرتاوکردنی ریگهی کۆمه‌لگهی خانک	۱۳,۵	۲,۸۱۵,۷۰۰	ئه‌نجام دراوه

ز	ناوی پروژه	دریژی (کم ۲)	گوژمه/دینار	تیبینی
۲۱	چاکرندنه وه و قیپرتا و کردنی ریگه‌ی ناوخری له کهرتی مه‌هاباد له دهوک	۷	۴,۵۲۵,۸۵۸	ئه‌نجام دراوه
۲۲	قیپرتا و کردنی ریگه‌ی کهرتی شه‌ندوخا	۳,۴	۵۹۹,۹۹۲	ئه‌نجام دراوه
۲۳	قیپرتا و کردنی ریگه‌ی قه‌سرۆک - حسینییه	۱۱,۸	۱,۶۹۰,۲۰۶	ئه‌نجام دراوه
۲۴	دروستکردنی ریگه‌ی ناوخری له کانی ماسی	۱,۳	۸۲۲,۴۳۳	ئه‌نجام دراوه
۲۵	قیپرتا و کردنی ریگه‌ی دیره‌بون - فیشخابور	۱۰	۲,۶۸۲,۵۰۰	ئه‌نجام دراوه
۲۶	دروستکردنی پردی سپیندار	۳۲م د	۱,۴۰۰,۰۰۰	ئه‌نجام دراوه
	کۆی گشتی	۱۲۲,۷۸ کم + ۲۷۰.۸۰	۴۶,۹۹۷,۸۴۵ دینار	

خشته‌ی ژماره (۴)

ط/ پروژه‌کانی په‌ره‌پیدانی شاری هه‌ولێر که له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌تی هه‌رێم ئه‌نجام دراون

ز	ناوی پروژه	دریژی/کم	تیبینی
یه‌که‌م: دروستکردنی شه‌قامه سه‌ره‌کییه‌کان و ناوخرییه‌کانی گه‌ره‌که‌کان			
۱	دروستکردن و قیپرتا و کردنی (۶۶) شه‌قام له پارچه زه‌وی (۱۱۵)	۸.۵ کم	ئه‌نجام دراوه
۲	دروستکردنی ناوهرۆی سنوووقی و شه‌قامیکی دوو ساید له‌سه‌ر ریگه‌ی بینه‌سلاوه	۳ کم	ئه‌نجام دراوه
۳	ریگه‌ی گه‌یاندنی ریگه‌ی شه‌قلاوه به‌ریگه‌ی فرنی ساوه	۰.۵ کم	ئه‌نجام دراوه
۴	دروستکردن و قیپرتا و کردنی (۴۴) شه‌قام له گه‌ره‌کی (۹۹) قۆناغی یه‌که‌م	۶ کم	ئه‌نجام دراوه
۵	شه‌قامه‌کانی گه‌ره‌کی (۹۴/۳۰) باداوه	۷ کم	له‌ژێر ئه‌نجامه
دووه‌م: قیپرتا و کردن به‌ستابلایزهر			
۱	شه‌قامه‌کانی ناوچه‌ی (۱۱۴)		ئه‌نجام دراوه
۲	چهند شه‌قامییک له گه‌ره‌کی (۱۵۰)		ئه‌نجام دراوه
۳	چهند شه‌قامییک له گه‌ره‌کی (۱۵۱)		ئه‌نجام دراوه
۴	دوو شه‌قام له‌به‌رامبه‌ر نه‌خۆشخانه‌ی رزگاری		ئه‌نجام دراوه
۵	شه‌قامه‌کانی گه‌ره‌کی مه‌نتکاوه		ئه‌نجام دراوه
۶	چهند شه‌قامییک له گه‌ره‌کی موفتی		ئه‌نجام دراوه
۷	شه‌قامییک له ته‌نیشته‌ی (TV) گولان		ئه‌نجام دراوه
۸	چهند شه‌قامییک له گه‌ره‌کی کشتوکال		ئه‌نجام دراوه
	کۆی گشتی دریژی	۳۵ کم	
	کۆی گشتیی پات	۶,۰۲۲,۷۷۱ دینار	

خشته‌ی ژماره (۵)

پروژه‌کانی بیناسازی و نیشته‌جیکردن که گشتیان له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومتی هه‌ریم نه‌نجام دراوه

۱- پارێزگه‌ی هه‌ولێر

ز	ناوی پروژه	پات	تیبینی
۱	دروستکردنی (۲۰۰) خانوو بۆ شه‌هیدان له هه‌ولێر	۱۸,۵۷۹,۹۱۶	نه‌نجام دراوه
۲	دروستکردنی (۱۰۰) خانوو بۆ ئاواره‌کان له که‌سنه‌زان	۲,۷۱۱,۸۳۸	نه‌نجام دراوه
۳	دروستکردنی (۵۰) خانوو بۆ شه‌هیدان له سو‌ران	۴,۸۶۸,۶۱۲	له‌ژێر نه‌نجامه
۴	دروستکردنی باله‌خانه‌ی کۆری زانیاری کوردستان	۴,۳۴۹,۷۰۴	له‌ژێر نه‌نجامه
۵	چاک‌کردنه‌وه و فراوانکردنی گرتووخانه‌ی مه‌حه‌ته	۲,۸۴۶,۰۰۰	نه‌نجام دراوه
۶	دروستکردنی باله‌خانه‌ی به‌رپه‌وه‌رایه‌تی رینگه‌وبانی هه‌ولێر	۱,۹۵۲,۰۰۰	له‌ژێر نه‌نجامه
۷	دروستکردنی چه‌ند بینایه‌کی حکوومی له شاوه‌یس	۱,۲۵۳,۲۰۸	نه‌نجام دراوه
۸	دروستکردنی هۆلی مافی‌ه‌روه‌ران	۱۱۶,۳۵۵	له‌ژێر نه‌نجامه
	کۆی گشتی	۳۶,۶۷۷,۶۳۳ دینار	

۲- پارێزگه‌ی ده‌وک

ز	ناوی پروژه	پات	تیبینی
۱	دروستکردنی باله‌خانه‌ی به‌رپه‌وه‌رایه‌تی رینگه‌وبانی ده‌وک	۱,۵۸۵,۱۹۲	له‌ژێر نه‌نجامه
۲	دروستکردنی کۆمه‌له‌ بینایه‌ک له ته‌ناهی	۱,۳۵۴,۰۰۰	نه‌نجام دراوه
۳	دروستکردنی نه‌ومی دووهم له به‌رپه‌وه‌رایه‌تی نه‌شغالی ده‌وک	۳۵۱,۰۱۳	نه‌نجام دراوه
	کۆی گشتی	۳,۲۹۰,۲۰۵ دینار	

رینگه‌ی پیره‌فات - شیروان مه‌زن

رینگه‌ی گرده‌شین - دیره‌بوون دهۆک

پردی جوودی له زاخۆ

پردی بهستۆره له ههولێر

رینگه‌ی دووسایدی خانزاد - به‌ستوره

بگوری سه‌ره‌کیی هه‌ولیتیر (دوای ئاواکردنه‌وه)

پروژهی تازهی گهرهکی زانکۆ له ههولێر

فهـرمانگهـی کهـشهـناسیهـی ههولێر (دوای ئاواکردنهوهی)

باله‌خانه و ته‌وه‌ری پوسته و گه‌یاندن له
میترگه‌سوور (بگۆری دیجیتال)

پاکیشانی کبیلی ته‌له‌فۆن له گه‌ره‌کی بیریشیان
(هه‌ولپیر)

بنکهای تندرستی شهید د. نازدار بامهرنی
له هه‌ولیتیر

نەخۆشخانەى فریاكەوتن له هه‌ولیتیر

بهشی ناوځی قوتابیانې نهخوښیاری

تاقیگه‌ی ناوځو - نهخوښخانه‌ی فیترکاری ههولیتیر

بهشی دل و تاقیگه - نه خوشخانهی کۆماری

بنکهی تهندروستیی شانهدهر

بنکە ی تەندروستی هەریەر

بنکە ی تەندروستی سارداو

دروازهی نه‌خوشخانه‌ی فیکرایی هه‌ولیر

تاقیگه‌ی ناوخۆیی - نه‌خوشخانه‌ی فیکراری

خانه‌ی پزشکان - نه‌خوشخانه‌ی فیرکاری

قوتابخانه‌ی پرستاری - نه‌خوشخانه‌ی له‌دایکبوون

هۆلى دەرس گوتنه وه - په پمانگه ی ته کنیکیی هه ولیتر

به پرتزان وه زیر و بریکاری وه زاره تی ته ندروستی و کاروباری کۆمه لایه تی
له کردنه وه ی په کیتک له پرۆژه کانی وه زاره تدا

کردنه وهی یه کیتک له پروژه کانی وهزارهتی تهن دروستی
له لایهن بهریتز وهزیری کاروباری نهنجومهنی وهزیران

پروژهی ئوتیلی خانزاد له هاوینهههوارى خانزاد

تاقیکردنه‌وهی ئامیتریکی تازهی دۆزینه‌وهی مین

په‌یمانگه‌ی هیوای که‌ر و لالان
هه‌ولتیر

به سه رکړنه وهی نه خشه ی پروژه کانی حکومتی هه ریم
له لایه ن به ریز وه زیری شاره وانی و گه شتوگوزار

هه لمه تی نه مام چان دن له قوتا بخانه کاندا

کردنه‌وهی پروژه‌ی نهنټه‌رنیټ
له‌لایهن به‌ریزان وه‌زیری مافی مرؤف و وه‌زیری گواستننه‌وه و گه‌یاندن

به‌سه‌رکردنه‌وهی یه‌کیک له‌پروژه‌کانی کشتوکالی
له‌لایهن به‌ریزان وه‌زیر و بریکاری وه‌زاره‌تی کشتوکال و ناودیری

له بوارى گواستنهوه و گهيانندا

له بواری گواستنهوه و گه یانندا

له روانگه ی گرینگیی بواری گواستنهوه و گه یانندا له پهره پیدانی ولاته که مان و له سایه ی ههول و تهقه لای بی و چانی حکومه تی هه ریمی کوردستان بۆ نوێکردنهوه و پیشخستنی هۆیه کانی گه یانندا له شار و شاروچکه کانی کوردستاندا، ئه مپۆ باری گه یانندا له هه ریم به شپوهیه کی بهرچاو بهر هه وپیشه وه هه نگاهی ناوه و دهسکه وتی گرینگ له م بواره دا هاتوه ته دی.

به هۆی گۆرینی بگۆره کۆنه کان به بگۆری نوێی دیجیتال و به ستنه وه ی شاره کانی هه ریم به ئامیتری نوێ و له سایه ی سوود هه رگرتن له ته کنه لوجیا و سیسته می مۆدیرن و به کاره یانی به فراوانی توپری ئینته رنیته وه په ره سه ندنی بواری گه یانندا رۆژ له دوای رۆژ دیارتر و بهرچاو تر ده بی و، به شپوهیه کی ئه رینی کار ده کاته سه ر بووژاندنه وه و بهر هه وپیشه بردنی هه موو بواره کانی ئاوه دانکردنه وه.

گۆرینی بگۆره کانی هه ولیتر و دهۆک و سه لاهه دین و فراوانکردنی توپره کانی ته له فۆن و به ستنه وه ی به توپری مایکروپیتف و به کاره یانی ته له فۆنی مۆبایل و چه ندین پرۆژه ی تر گۆرانکاری بهرچاویان به سه ر سیسته می گه یانندا له هه ریمدا هیناوه.

ئهمه ی خواره وه ش گرینگترین کار و چالاکییه کانه له ماوه ی سالی ۲۰۰۱:۱۵:

یه کهم- دانانی بگۆری نوێ و پیداو سیسته یه کانی:

- ۱- گۆرین و فراوانکردنی بگۆر و توپره کانی هیلتی ته له فۆنی پارێزگه کانی هه ولیتر- دهۆک- سه لاهه دین- عه نکاوه- شۆرش- ئه ندازیاران- نزار به دوو قوئاغ که ۲,۶۱۸,۵۳۶ دۆلاری تیچووه.
- ۲- پرۆژه ی گه یانندی مایکروپیتف له پارێزگه ی هه ولیتر- دهۆک: ۹۸,۰۸۰ دۆلار.
- ۳- دا بینکردنی پیداو سیسته یه کانی کردنه وه ی بگۆری نوێ له پارێزگه ی هه ولیتر: ۳۰,۰۰۰ دینار.
- ۴- دانانی بگۆری ۵۰۰ هیلتی جوۆری دیجیتال له ئامیدی له گه ل توپری کیتیلات: ۴۲,۰۰۰ دۆلار.
- ۵- پرۆژه ی دانانی بگۆری له زاخۆ به شپوهیه کی بازارگانی: ۵۲۰,۰۰۰ دۆلار.
- ۶- کرینی کارت بۆ بگۆری DX4 له دهۆک: ۱۰۰۰ دۆلار.
- ۷- دانانی کارت بۆ بگۆری خه بات: ۳۰,۷۲۰ دینار.
- ۸- دانانی بگۆری ۵۰۰ ژماره یی جوۆری DX4 بۆ شاروچکه ی په واندوز.
- ۹- دانانی بگۆری ۵۰۰ ژماره یی جوۆری DX4 بۆ شاروچکه ی میترگه سوور.
- ۱۰- دانانی بگۆری ۵۰۰ ژماره یی جوۆری DX4 له خه بات.
- ۱۱- دانانی بگۆری ۵۰۰ ژماره یی جوۆری DX4 بۆ شاروچکه ی باتووفه.

دووهم- فراوانکردن و دروستکردنی توپری کیتیلات:

- ۱- کرینی کیتیلات و فراوانکردنی هیلته کانی توپری ته له فۆناتی پارێزگه ی هه ولیتر - دهۆک: ۹۱,۰۱۹ دۆلار.

- ۲- دانانی تۆرى كىيىلات و بگۆر له فەرماندهيى له شارى دهۆك: ۵۹۳,۹۸۰ دىنار.
- ۳- پرۆژەى دانانى كىيىلات له گەرەكى راستى له ههوليتير: ۲۱۱,۳۸۰ دىنار.
- ۴- دانانى تۆرى كىيىلاتى زهوينى له گەل كردهوهى چەند دابه شىك له قوشته په: ۲۶۷,۵۱۰ دىنار.
- ۵- پرۆژەى تۆرى كىيىلاتى به ستوره: ۲۵۵,۰۴۰ دىنار.
- ۶- گەياندى كىيىلى سەرەكى له بينايەى كۆنەوه بۆ بينايەى نوێ له شارۆچكەى خەليفان: ۲۰,۱۷۰ دىنار.
- ۷- دانانى تۆرى كىيىلات له بيتواتەى نوێ: ۱۲۴,۶۰۰ دىنار.
- ۸- دانانى تۆرى كىيىلاتى سەرزهوى بۆ بگۆرى كەسنەزان: ۴۰,۷۸۰ دىنار.
- ۹- گۆرىنى كىيىلات له گەرەكى رزگارى: ۱۴,۲۳۰ دىنار.
- ۱۰- چاك كردهوهى كىيىلاتى شه قامى نه خووشخانەى كۆمارى: ۱۲,۱۸۰ دىنار.

سىيەم- كرىنى دەزگا و كەلپەلى جۆراوجۆر:

- ۱- دانانى تاوهرى بورجى گەياندى له ميترگەسوور: ۲۶,۰۰۰ دىنار.
- ۲- دامەزراندنى دەزگای گەياندى جۆرى ئالكۆن له نىوان كۆرەك و گەلاله: ۳۷,۱۲۲ دىنار.
- ۳- دانانى دەزگای Alcon له نىوان كۆرەك و ريزان: ۴۵,۱۷۵ دىنار.
- ۴- دانانى دەزگای گەياندى جۆرى Alcon له نىوان قەلا و بنەسلاوه: ۲۵,۰۰۰ دىنار.
- ۵- دانانى دەزگای Alcon له نىوان چۆمان و كۆرەك: ۳۹,۵۲۲ دىنار.
- ۶- دانانى دەزگای Alcon له نىوان ئەنجوومەنى وهزيران و بابلۆ: ۹۱,۰۹۰ دىنار.
- ۷- چاك كردهوهى دەزگای گەياندى بابلۆ: ۳۱,۴۰۰ دىنار.
- ۸- كرىنى دەزگای كوردليس بۆ بهستنهوهى بهردهرەش: ۳۳,۶۲۵ دىنار.
- ۹- چاك كردهوهى موهليدهى بگۆرى ئاكري: ۲۶,۴۳۰ دىنار.
- ۱۰- كرىنى كەلپەلى جۆراوجۆر بۆ بهرپتو بهرايه تى پۆستهى دهۆك: ۳۱,۳۰۰ دىنار.
- ۱۱- دروست كردنى جلويه رگ بۆ چاوديرانى هيله كانى گواستنهوه له ههوليتير: ۳۸,۸۰۰ دىنار.
- ۱۲- كرىنى سندوقى پۆسته و كرىنى كارت بۆ پۆسته و گەياندى زاخۆ: ۷,۹۸۰ دۆلار.

چوارەم- ئاواكردنهوهى باله خانه كان:

- ۱- ئاواكردنهوهى بينايەى بگۆرى تازەى ههوليتير: ۳۹۱,۳۸۶ دىنار.
- ۲- چاك كردهوهى بينايەى بگۆرى عەنكاوه: ۱۷,۲۱۲ دىنار.
- ۳- چاك كردهوهى بينايەى پۆستهى ههوليتير: ۱۹,۲۵۵ دىنار.
- ۴- ئاواكردنهوهى وهزاره تى گواستنهوه و گەياندى: ۲۳۲,۲۷۲ دىنار.
- ۵- دروست كردنى شوورهى بينايەى ئاكري: ۴۸,۲۸۰ دىنار.

۶- چاککردنه‌وهی بینایه‌ی پۆسته و گه‌یانندی زاخۆ ۸۳.۲۴۰ دینار.

۷- چاککردنه‌وهی بینایه‌ی بگۆپی دهۆک ۸۶.۶۸۰ دینار.

بەم جۆره له سالی ۲۰۰۱ دا ۳.۳۷۸.۶۱۵ دۆلار و ۲.۹۱۶.۰۴۳ دینار له‌سه‌ر بودجه‌ی حکوومه‌تی هه‌ریم بۆ به‌ره‌وپیش بردنی بواری گه‌یاندن خه‌رج کراوه. جگه له‌وانه‌ش هه‌ول و کۆشش به‌رده‌وامه بۆ ئه‌وه‌ی له رینگه‌ی به‌رنامه‌ی ۹۸۶ه‌وه چهن‌دین پرۆژه‌ی گرینگ‌تری بۆ به‌ره‌پیدانی بواری گواستنه‌وه و گه‌یاندن و هه‌ینانی ئامی‌ر و ته‌کنه‌لۆجیای نوی جیبه‌جی بکرتن، که به‌ئه‌نجامدانی ئه‌و پرۆژانه گۆرانکاری بنه‌رته‌تی له‌م بواره‌دا دیتته دی.

له بواری فیڤکردنی باآ
دهزگای شهید
کۆری زانیاری کوردستان

له بواری فیترکردنی بالادا

کابینه‌ی چوارهمی حکومتی ههریمی کوردستان بایه‌خپکی تایبه‌تی به پهره‌پیدانی ناستی خویندن له زانکۆ و په‌یمانگه‌کانی کوردستان و پیشخستنی خویندن بالاداوه و، له‌م بواره گرنه‌دا چه‌ندین کار و چالاکی نه‌نجام دراون ههر له کردنه‌وه‌ی کۆلیج و به‌شی نوێ و دروستکردنی باله‌خانه‌ی گرنه‌گ و هک باله‌خانه‌ی کۆلیجی ده‌رمانسازی له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومتی ههریم و نه‌نجامدانی چه‌ند کۆنفرانسیکی گرنه‌گ له جۆری کۆنفرانسی خویندن بالادا که بۆ یه‌که‌مین جاره له ههریمی کوردستاندا ساز ده‌کری، تا ده‌گاته دابینه‌کردن و کرپنی که‌لوپهل و پیداو‌یستی جۆراوجۆری کۆلیج و به‌شه‌ زانستییه‌کان.

وا له خواره‌وش پوخته‌ی نه‌و ده‌سکه‌وتانه له ماوه‌ی سالی ۲۰۰۱دا ده‌خه‌ینه پروو:

یه‌که‌م- نه‌نجومه‌نی فیترکردنی بالادا:

نه‌نجومه‌نی فیترکردنی بالادا و توێژینه‌وه‌ی زانستی ههریمی کوردستان له ماوه‌ی سالی ۲۰۰۱دا به‌ سه‌ره‌و‌کایه‌تی به‌رێژ نیچیرقان بارزانی سه‌ره‌و‌کی حکومتی ههریمی کوردستان و سه‌ره‌و‌کی نه‌نجومه‌نی فیترکردنی بالادا، دانیشتن و کۆبوونه‌وه‌ ئاساییه‌کانی خۆی نه‌نجام داوه و چه‌ندین رێنۆینی و راسپارده‌ و بریاری گرنه‌گی بۆ به‌ره‌و‌پیشبردنی نه‌م بواره پر بایه‌خه ده‌رکردوه و هک:

۱- ده‌رکردنی بریاری سازدانی یه‌که‌مین کۆنفرانسی فیترکردنی بالادا له ههریمی کوردستاندا که له ماوه‌ی ۲۱ تا ۲۳ی نیسانی سالی ۲۰۰۱دا به‌ به‌شداریبونی ژماره‌یه‌کی زۆر له مامۆستا و پسپۆر و شاره‌زایانی ناوه‌وه و ده‌ره‌وه‌ی ههریم له هه‌ولێری پایه‌ته‌خت به‌سترا و بریار و راسپارده‌کانی له‌لایه‌ن نه‌نجومه‌نی فیترکردنی بالاداوه په‌سند کران.

۲- بریاری کردنه‌وه‌ی کۆلیجی په‌رستیاری و کۆلیجی مامۆستایان له زانکۆی سه‌لاحه‌دین.

۳- په‌سندکردنی خویندن بالادا (بۆرد) له بواری پزیشکیدا.

۴- په‌سندکردنی پلانی وه‌رگرتنی قوتابیان بۆ سالی خویندن ۲۰۰۱-۲۰۰۲ له زانکۆ و په‌یمانگه‌کانی ههریمدا.

۵- په‌سندکردنی پلانی وه‌رگرتن له خویندن بالادا (دبلۆم، ماسته‌ر، دکتۆرا) له زانکۆکانی ههریم بۆ سالی خویندن ۲۰۰۱-۲۰۰۲.

۶- دامه‌زراندنی مۆزه‌خانه‌ی میژووی سروشتی له زانکۆی سه‌لاحه‌دین.

۷- په‌زاهه‌ندی درا بۆ ته‌واوکردنی خویندن بالادا له رێگه‌ی ئینته‌رنیته‌وه له زانکۆی ده‌هۆک.

۸- په‌زاهه‌ندی درا له‌سه‌ر په‌یره‌و‌کردنی رێسای په‌رینه‌وه (عبور) له زانکۆ و په‌یمانگه‌کانی ههریم به‌ شیه‌یه‌کی به‌رده‌وام.

۹- چاره‌سه‌رکردنی چه‌ندین کیشه‌ی جۆراوجۆری مامۆستایان و قوتابیان زانکۆکان.

دووه‌م- زانکۆی ده‌هۆک:

له سالی ۲۰۰۱دا زانکۆی ده‌هۆک له سایه‌ی پشتگیری و به‌دواداچوونی به‌رده‌وامی حکومتی ههریمی کوردستانه‌وه چه‌ندین کار و چالاکیی نه‌نجام داوه و هک:

- ۱- دەستپیتکردنى پرۆسەى خوتىندى بالا له رىنگەى ئىنتەرنىتتە ۋە بەمەبەستى ۋەرگرتنى پرونامەى ماستەر له زانستى (حاسبات)دا.
- ۲- ئەنجامدانى كاروبارى رىكخستنى يەكەمىن كۆنفرانسى پزىشكى له ھەرىمى كوردستان كە له مانگى نىسانى سالى ۲۰۰۲دا ئەنجام دەدرى.
- ۳- رىكخستنى كۆنفرانسىكى ھاوبەش له نىوان زانكۆى دۆرتمۆدى ئەلمانى ۋە ھەر سى زانكۆكانى ھەرىم له ماۋەى نىوان ۱۵ ھەتا ۲۵/۴/۲۰۰۱دا.
- ۴- بەشدارىكردى له كۆنفرانسى ئوستراىيا ۋ پىئوئەندىكردى بەردەوام لەگەل زۆر له زانكۆكانى جىھاندا.
- ۵- رىكخستنى خولىكى ئەكادىمى بەھاوكارى زانكۆى دۆرتمۆدى ئەلمانى كە چەندىن مامۆستاي زانكۆكانى كوردستان بەشدارىيان تىادا كرد ۋ ژمارەبەك له پىسپۆرانى تايبەتى شارى دۆرتمۆند وانە ۋ بابەتى بەسووديان تىادا پىشكىش كرد. ئەم خولە له ۱۵/۹/۲۰۰۱ ھەتا ۴/۱۰/۲۰۰۱ درىژەى كىشا ۋ تىايدا چەندىن بابەتى بەنرخ له بوارى نەخشەكىشان له مەلەبەندى شارەكاندا پىشكىش كران.
- ۶- ۋەرگرتنى ۵۰ قوتابى له خوتىندى بالا (ماستەر ۋ دكتورا).
- ۷- دەستپىكردى دروستكردى بالەخانەى كۆلىجى كارگىرى ۋ ئابورى كە ۷۰۰،۰۰۰ دۆلارى تى دەچىت.
- ۸- دارشتنى نەخشەى بنچىنەى بۆ تەلارى كۆلىجى زانست ۋ كۆلىجى ئاداب.
- ۹- دروستكردى ۶ خانوو.
- ۱۰- كەردنەۋەى چەند خولىكى پىشكەوتوى فىركردنى زمانى ئىنگلىزى بۆ قوتابىيانى سەركەوتوو ۋ مامۆستاييانى كۆلىجەكانى زانكۆ.
- ۱۱- دەستپىشخەرى بۆ كەردنەۋەى بەشى ئىنگلىزى ئىتوران.
- ۱۲- بەشدارىبون له ھەموو كۆنفرانسەكانى خوتىندى بالا دا.
- ۱۳- دابىنكردى ۴ پاسى ۳۰ نەفەرى بۆ گواستەنەۋەى مامۆستايان ۋ فەرمانبەران.

سىيەم- زانكۆى سەلاھەدىن:

- بۆ پەرەپىدانى زانكۆى سەلاھەدىن ۋ كۆلىج ۋ بەشە جۆراۋجۆرەكانى زۆر كار ۋ چالاكى ئەنجام دراۋن ۋەك:
- ۱- جىبەجىكردى پرارى ئەنجوومەنى فىركردنى بالا سەبارەت بەكەردنەۋەى كۆلىجى پەرسىتارى ۋ كۆلىجى مامۆستايان.
  - ۲- بەشدارىبون له كۆنفرانسە زانستىبەكان لەسەر ئاستى كوردستاندا.
  - ۳- دروستكردى كۆلىجى دەرمانسازى كە ۹ مىليۆن دىنارى تى چوو ۋ لەسەر بودجەى حكومەتى ھەرىم ئەنجام دراۋە.
  - ۴- ئاۋاكرەنەۋەى بەشى ناوخۆبىي لەيلا قاسم.
  - ۵- ئاۋاكرەنەۋە ۋ پەرەپىدانى بەشى شوپنەوار.
  - ۶- دروستكردى بالەخانەى مەلەبەندى رۆشنىبىرى كۆمەلەبەتتى بۆ زانكۆ.

- ۷- دروستکردنى خانووى مېواندارى بۇ زانكۆ.
- ۸- دروستکردنى دەروازى كۆليجى زانست و دەروازى كۆليجى پەروەردە.
- ۹- بەكرىگرتنى ۱۶ بالەخانە بۆ بەشە ناوخۆيىيەكانى قوتايان.
- ۱۰- كرىنى كەلپەلى پىتويست بۆ بەشە ناوخۆيىيەكان ۳۵۰.۰۰۰ دىنار.
- ۱۱- كرىنى ۹ ئۆتۆمۆبىلى جۆراوجۆر.
- ۱۲- دابىنکردنى ۷ موەلىدەى كارەبا و ۲۴ ئامپىرى فۆتوكۆپى.
- ۱۳- دابىنکردنى ھىلى ئىننتەرنىت بۆ سەرۆكايەتتى زانكۆ لەگەل ۱۰ كۆليجى جۆراوجۆر.
- ۱۴- دابىنکردنى ئامپىرى تاقىگەيى.
- ۱۵- دابىنکردنى كەلپەلى كىمىياوى جۆراوجۆر ۱۰۰۰.۰۰۰ دىنار.
- ۱۶- دابىنکردنى كەلپەلى دروستکردنى ددان و ئامپىرى جۆراوجۆر بۆ كۆليجى پزىشكى ددان.
- ۱۷- دامەزاندنى تاقىگەيى كۆليجى دەرمانسازى لەسەر بودجەى حكومەتى ھەرىم كە ۱۵۰ ھەزار دۆلارى تى چوۋە.
- ۱۸- دروستکردنى ھۆلى خويىندىن لە كۆليجى پزىشكى ددان.
- ۱۹- چاككردنە ھەي ھۆلى تويكارى لە كۆليجى پزىشكى.
- ۲۰- كرىنى كەلپەلى جۆراوجۆر ۱۰ كۆمپىوتەر، ۲۸۰۰ رەخلە، ۱۲۰ مېتر بۆ كۆليجى كارگىپرى و ئابورى و دابىنکردنى بگۆرگەيى سەرۆكايەتتى زانكۆ.
- ۲۱- پرۆژەيى دروستکردنى ھەنگەلان لە كىلگەيى بەردەرەش.
- ۲۲- ھەلكەندى ۳ بىر لە كۆليجى ئەندازە و يەك بىر لە گەردەرەش.
- ۲۳- دروستکردنى ھەوز بۆ بەختىكردنى ماسى لە كۆليجى كشتوكال.
- ۲۴- چاككردنە ھەي كىتپىخانەيى ناۋەندىيى زانكۆ.
- ۲۵- دابىنکردنى چەندىن سەرچاۋە و كىتپى زانستى بۆ كۆليجەكان.

چوارەم- دەستەي پەيمانگە تەكنىكىيەكان:

- ۱- ئەۋەي خوارەۋەش پوختەيى گىرنگىرتىن چالاكىيەكانە لەم بوارەدا:
- ۱- كىرەنە ھەي پەيمانگەيى تەكنىكىيى ئاكرى و پەيمانگەيى تەكنىكىيى سۆران.
- ۲- كىرەنە ھەي چەندىن بەشى زانستىيى جۆراوجۆر ۋەك:
- بەشى راگەياندىن، بەشى دەرمانسازى و بەشى دروستکردنى ددان لە پەيمانگەيى تەكنىكىيى ھەولپىر.
- بەشى كارگىپرى كۆگە، بەشى پەرىستىيىرى و بەشى بىناسازى لە پەيمانگەيى تەكنىكىيى ئاكرى.
- ۳- تەرخانكردنى زەوى پىتويست بۆ بالەخانەيى سەرۆكايەتتى دەستەي پەيمانگە تەكنىكىيەكان و تەرخانكردنى زەوى بۆ پەيمانگەيى ئاكرى و پەيمانگەيى سۆران.

- ۴- زیادکردنی رېژەى وەرگرتنى قوتابيان.
- ۵- ئەنجامدانى چەندىن چالاكىي زانستىي جۆراوجۆر وەك:
- كوردنەوہى چەندىن خولى زانستى.
  - بەشدارىكردن لە كۆنفرانسى خويتىدىن بالا.
  - ناردنى شاندىكى تايبەت بۆ كۆمارى ئىسلامىي ئىيران.
  - بەشدارىكردن لە كۆنفرانسى تايبەت بە كورد لە ئوستراليا.
- ۶- ئەم چالاكىيانەى خوارەوہش لەسەر بربارى ۹۸۶ و بە ھاوكارى لەگەل رېكخراوى يونسكو ئەنجام دراون:
- دەستپىتكردنى دروستكردنى بالەخانەى پەيمانگەى تەكنىكىي شەقلاوہ.
  - تەواوكردنى نەخشەى بالەخانەى مەلبەندىي راھىنان بۆ سەرۆكايەتبي دەستەى پەيمانگە تەكنىكىيەكان.
  - دروستكردنى بالەخانەى تايبەت بەبەشە پزىشكىيەكان لە پەيمانگەى تەكنىكى ھەولتير لە رېكخراوى
- .WHO
- ئەنجامدانى چەندىن خولى زانستىي جۆراوجۆر وەك خولى فېرېوونى كۆمپىوتەر و خولى زمانى ئىنگلىزى بۆ گشت فەرمانبەرانى سەرۆكايەتبي دەستە و پەيمانگە تەكنىكىيەكان.
  - گەيشتنى چەندىن كەلوپەلى زانستى و كارگىرپى جۆراوجۆر.
  - ئەنجامدانى پلانى ستراتىجى زانستى ۵ سالە بۆ پەيمانگە تەكنىكىيەكان.
  - ئەنجامدانى كۆپوونەوہى مانگانەى ھاوبەش لەگەل ھەردوو رېكخراوى WHO و يونسكو بۆ چارەسەر كوردنى گىروگرفتەكان.

دهزگای شهید

یه کیتک له دهستکه و ته کانی حکوومه تی ههریمی کوردستان دامه زانندی دهزگای شهیده که بهرینوینی سهرۆکی هیترا مه سعود بارزانی بۆ ریکخستنی ئیشوکاری تایهت به بنه ماله ی شهیدانی رینگه ی رزگاری کوردستان و، یارمه تی و هاوکاری کردنیان له رووی دارایی و دابه شکردنی زهوی و پیشکیشکردنی خزمه تگوزاری ته ندروستی و رۆشنبیری و بواری تری جیا جیادا پیتک هیتراوه.

دهزگای شهید له ماوه ی سالی ۲۰۰۱ دا چالاکیی جوړاو جوړی ئه نجام داوه که وا له خواره وه کورته ی به شیک له و چالاکییانه ده خهینه روو:

- ۱- ههردوو مانگ جارپک و به شپوهیه کی بهردهوام مووچه به سهر بنه ماله ی شهیده سهر به رزه کاندای دابه ش کراوه.
- ۲- لیستی وه جبه ی سییه می دابه شکردنی زهوی به سهر که سوکاری شهیدان که ژماره یان ۱,۵۰۰ بنه ماله یه ناماده کراوه و، زهویی گونجاو که شایه نی بنه ماله ی سهر فرازی شهیدان بیت دهستیشان کراوه و به م زوانه به سهر یاندا دابه ش ده کریت.
- ۳- بۆ ته و او کردنی گه یانندی خزمه تگوزاری جوړاو جوړ، وهک رینگه یان و ئاو و ئاوهرۆ و قوتابخانه و بنکه ی ته ندروستی، به و زهوی یانه ی که به سهر بنه ماله ی شهیداندا دابه ش کراون، نه خشه و پلانی پیتوست دارپتراوه و ناماده کاری بۆ کراوه.
- ۴- به پیتی بهرنامه یه کی ریکوپیتک زانیاری ته و او دهر باره ی ههر شههیدیک له شههیدانی بزوتنه وه ی رزگار یخوازی گه له که مان خراوه ته ناو بهرنامه ی کۆمپیوته ره وه.
- ۵- به هاوئا نهنگی له گه ل دهزگا پیتوه ندی داره کانی حکوومه تی ههریم ئاسانکاری پیتوست بۆ بنه ماله ی شهیدان له دهزگا کانی حکوومه تدا کراوه، وهک ئاسانکاری له کاتی وهرگرتنی مووچه یا له کاتی به ناو کردنی ئه و زهوی یانه ی که به سهر که سوکاری شهیدان دابه ش کراوه.
- ۶- له رینگه ی عیاده ی خانه واده ی شههیدانه وه خزمه تگوزاری ته ندروستی پیشکیش به بنه ماله ی شهیدان کراوه و، داوودهرمان و پسپۆر و پزیشکی شاره زا له بواره جیا جیا کاندای بۆ ئه م عیاده یه دابین کراوه.
- ۷- بۆ هاوکاری کردن و په ره پیدانی شاره زایی مندالانی شههیدان، چه ندین خولی فیتربوونی کۆمپیوتهر و زمانی ئینگلیزی بۆ ئه و مندالانه کراوه ته وه.
- ۸- دروستکردنی فۆرمیککی نوئ بۆ ئه وه ی پیداوچونه وه یه کی ته و او سه باره ت به زانیاری پیشکیش کراو دهر باره ی ههر شههیدیک بکریت و به پیتی ئه و فۆرمه تازه یه رپک بخریت.
- ۹- له بواری راگه یانندی شادا کاری جوړاو جوړ ئه نجام دراوه، وهک پیشکیشکردنی بهرنامه یه کی ههفتانه له ته له فزیونی ههریم که بارودۆخ و سه رنج و پیتشینازه کانی بنه ماله ی شههیدان ده خاته روو و له گیرو گرفته کانیان ده کۆلیته وه. ههروه ها چه ندین راپۆرتی تیرو ته سه ل سه باره ت به باری گوزه رانی بنه ماله ی شههیدان له رۆژنامه و گۆنار و رادیۆ و ته له فزیونه کانی ههریمدا بلاو کراوه ته وه.

كۆرى زانىارى كوردستان

كۆرى زانىارى كوردستان بۆ يەكەم جار بەربارى ژمارە (۳۷) لە رېككەوتى ۱۹۹۷/۱۲/۲۸ ئىنجومەنى نىشتىمانى كوردستان دامەزرا، ئىنجا سەرۆكايەتتى ئىنجومەنى وەزىران لە رېككەوتى ۲۰۰۰/۱۱/۲۸، رەزامەندى لەسەر پىترکردنى ژمارە ئىندامانى كۆرى زانىارى كوردستان دا، ھەرەھا سەرۆكى حكومەتى ھەرىمى كوردستان بەرپىز نىچىرقان بارزانى لە ۲۰۰۱/۵/۲۲ بەوتارىكى گرینگ بالەخانەى كاتىبى كۆرى زانىارى كوردستانى كوردەو و دامەزrandنى ئەم دەزگا ئەكادىمىيە بەرزەى بە دەستكەوتىكى مەزنى كابينەى چوارەم نرخاندا.

كۆرى زانىارى كوردستان لەو ماوەىە كورتەى تەمەنىدا چەند چالاكىيەكى گرنگى بە ئەنجام گەياندووە، لەوانەش:

۱- كۆبونەوەكانى ئىنجومەنى كۆرى: لە ماوەى ئەم سالەدا كۆبونەوەكانى ئىنجومەنى كۆرى زانىارى كوردستان بە شپۆھەكى مانگانە و رېكۆپىت بەستراون و لەم كۆبونەوەدا ئىشوكار و چالاكىيەكانى كۆرى لە بوارە جىاجىاكاندا ھەلسەنگىتراون و بەرنامەى پەرەپىدانى كارەكان دارپىژراو.

۲- لە كۆرى زانىارى كوردستاندا ئەم لىژنە پىكھاتون و بە بەردەوامى لە رۆژى دروستبونىانەو تا ئىستا لە كارى خۆياندا بەردەوامن:

أ- لىژنەى زاراوەكان: ھەلساوە بە پىداچونەو و رېكخستەنەو زاراوەكانى وەزارەتى داد و دانانى چەند زاراوہەكى تايبەت بە كۆرى زانىارى كوردستان و كۆكردنەو زىژر لە زاراوہەكانى مىرى بە ھەردوو دىبالىكتى كرمانجىبى خواروو و ژووروى زمانى كوردى.

ب- لىژنەى زمان: ئەركى ھەرە گرنگى ئەم لىژنەى پىداچونەو بە رىزمانى كنىبى قوتابخانەكان و دانانى رىزمانى كوردى-ستاندارد.

ج- لىژنەى رىنوس: ئەم لىژنەى لە ئەنجامى خەرىك بوونى بەكارى رىنوسى نووسىنەو، رىنوسىكى رىك و زانستىبى بۆ نووسىنى زمانى كوردى بەدەرخستووە.

د- لىژنەى ئەدەب: زۆر ھەنگاوى گرنگىان ھاویشتووە بۆ وەدەستەپىنانى دەستنووس و كنىب لەمەر ئەدەبى كوردىيەو، ھەرەھا ھەولدارو بەرھەمى ھەندى لە شاعىرانى كوردى وەكو خانى قوبادى كۆبكرىتەو و بە چاپ بگەيەندرىت... ھتد.

لە پاشان ئىنجومەنى كۆرى زانىارى كوردستان جگە لەو لىژنەى سەرەو، برىارى پىك ھىنانى چەند لىژنەىكى ترى داو وەك:

أ- لىژنەى كۆكردنەو زاراوەكان.

ب- لىژنەى لە چاپدانى كۆفارى كۆرى زانىارى كوردستان.

ج- لىژنەى دانانى فەرھەنگى كوردى بە ھەموو زاراوہەكانەو.

د- لىژنەى كرىن و دەستخستنى دەستنووس و بەلگەنامەكان... ھتد.

۳- كۆڧارى كۆڧى:

ليژنهى كۆڧارى كۆڧى زانيارى كوردستان دهستى به ئاماده كوردن و بلا كوردنه وهى يه كه م ژمارهى كۆڧاره كهى، كه به ناوى (ئه كادىمى) يه كردووه و له ماوه يه كى زۆر كورتدا ده كه ويته بهر ديد و دهستى خويته رانه وه.

۴- كۆنفرانسى زانستى:

كۆڧى زانيارى كوردستان ئهركىكى يه كجار ميژويى و نه ته وهى خستوو ته سه ر شانى خوى ئه وىش: به هاوكارى له گه ل وه زاره تى په روه رده خه ريكى پي كه ينانى زمانى ستانداردى نووسينه، بپياريشه دواى گفستوگۆ و ئه نجام وه دهست هينان، له ژيتر تيشكى ئه م كاره يدا، كۆڧى زانيارى كوردستان كۆنفرانسى زانستى خوى بيه ستيت.

۵- باره گاي كۆڧى:

ته لار و باله خانه ي تايبه ت به كۆڧى زانيارى كوردستان له مانگى جۆزه ردانى داها تووى ئه م سال ته واو ده بيت.

بارى تەرخانگراوى دارايى

بۆ سىندووقە جۆراوجۆرەكانى بەرنامەى بىريارى ۹۸۶ و خەرجىيەكان

لە ۲۰۰۱/۱۰/۳۱

بارى تهرخانكرامى دارايى
بۆ سىندوو قە جۆراوجۆرهكانى بەرنامەى برىارى ۹۸۶ و خەرجىيەكان
لە ۲۰۰۱/۱۰/۳۱

سەرەتا:

بەگوێرهى برىارى ۹۸۶ داهاى نەوتى عىراق بەشپۆهى خوارةوه دابهش دەكرىت:
 ۵۹٪ بۆ فرباكارىيە مرۆيىيەكان لە ناوهراسى و باشووردا.
 ۱۳٪ بۆ فرباكارىيە مرۆيىيەكان لە سى پارىزگەى كوردى لە باكورددا.
 ۲۵٪ بۆ قەرەبۆهكانى شەرى كەنداو.
 ۲,۲٪ بۆ كردهوهكانى نەتەوه يەكگرتووهكان و خەرجىيە كارگىيەكان بۆ جىيەجى كەندى پرۆگرامەكە.
 ۰,۸٪ بۆ خەرجىيەكانى UNSCOM و جىگرهوهكەى UNMOVIC واته: خەرجىيەكانى تىپهكانى پشكنين.
 كۆ ۱۰۰٪

سەرنج:

- أ- پاتىك پاره بەر لەدابهشكردن جىا دەكرىتەوه بۆ پركردنەوهى كرىي گواستنەوهى نەوت لە رىگەى لوولهكانى نەوت كە بەتوركىادا تىپەر دەبن. پاشتر ئاماژە بەدىارىكرامى پاته پارهكە دەدرىت.
  - ب- بەشى ناوهراسى و باشوورى عىراق ۵۳٪ بوو پاشان بوو بە ۵۴٪ ئەويش بەداخستنەى حىسابى ۱٪ كە بۆ حىسابى برىارى UN (۷۰۶ و ۷۱۲) تەرخان كرابوو. هەر وها بەبرىنى ۵٪ لە حىسابى قەرەبۆهكردنەوه و زىادكردنى بۆ حىسابى ناوهراسى و باشوور، ئەم بەشه بوو بە ۵۹٪.
  - ج- حىسابى داهاى تەكانى نەوت لە بانكى BNP-Paribas لە نيۆيۆرك سپىردراوه. گەفتوگۆ هەبۆن كە و لە چەند بانكىكدا بسپىردرىن.
- (۱) كۆى داهاى تەكانى پرۆگرامەكە لە سەرەتاوه هەتا ۲۰۰۱/۱۰/۳۱ گەيشتوو تە پاتى ۳۷,۳۳۰ مىليار دۆلار و ۱۲,۰۳۰ مىليار يۆرۆ (يۆرۆ يەكسانە بە ۸۷ سنت).
- (۲) تەرخانكرامهكانى داهاى نەوت كە لە سەرەتاى پرۆگرامەكەوه وەرگىراوه و، سەرفىاتەكان هەتا ۲۰۰۱/۱۰/۳۱ وەك خوارةوهيه:
- أ- پاتى ۱۹,۵۶۰ مىليار دۆلار و ۶,۸۹۰ مىليار يۆرۆ تەرخانكرامه بۆ كرىنى فرباكارىيە مرۆيىيەكان لەلايهن حكومەتى عىراقهوه بۆ ناوهراسى و باشوور. هەر وها قازانجەكانى ئەم حىساباتەش كە گەيشتوو تە ۱,۲۳۴ مىليار دۆلار و ۶۸,۷ مىليۆن يۆرۆ تەرخان كراون بۆ كرىنى فرباكارىيە مرۆيىيەكان تەرخان كراون لەلايهن حكومەتى عىراقهوه بۆ ناوهراسى و باشوور. ئەو پاتانەى كە دراون بۆ فرباكارىيە مرۆيىيەكان و سپىپارتى دامەزراوهكانى نەوت گەيشتوو تە ۱۴,۶۸۰ مىليار دۆلار و ۴۵۲,۹ مىليۆن يۆرۆ.
  - ب- پاتى ۶,۰۸۰ مىليار دۆلار تەرخان كرا بۆ كرىنى فرباكارىيە مرۆيىيەكان و دابهشكردى بەسەر سى پارىزگەى

باکوور (کوردي) له لايه ن بهرنامه ي بربکاره کاني نه ته وه به کگرتووه کان. کوی نه و پاتانه ي که لیژنه ي ۶۶۱ (لیژنه ي سزاکان) په سندی کردوون بۆ سه رفکردن له م حیسابه دا گه یشته ۴,۳۸۹,۳۰۰,۰۰۰ دۆلار.

نهمه ي خواره وه خشته يه که به نرخی داووده رمان و که ره سته ي خوراکي له فیژي (۱) هه تا فیژي (۱۱):

- پشکداري حیسابي ۱۳٪ له پاره پیدانی سپی پارتی دامه زراوه نه وتیبه کان ده گاته ۱۰.۸ ملیون دۆلار له ههر فیژیکدا. پیشتر ۱۱۸ ملیون دۆلار بوو به لام کاتی به شی عیراق له ۵۴٪ هوه بوو به ۵۹٪ له داها، په خنه مان گرت و په خنه که مان په سندرکرا.

- زیاده ي گه وره له داها ته کانی نه وت له فیژه کانی ۶ و ۷ و ۸ دا پرووی دا، پاشان که وته دابه زین به تایبه تی له فیژي ۱۰ که بۆ ماوه ي چهن مانگیک ته و او هه نارندی نه وت وه ستا و نرخی نه وت دابه زی.

نهمه واته ته رخانکردنی بره پاره به شیوه يه کی به ره هه ست و زیده بۆ پرۆژه کان له فیژي ۶ ده سته ي پی کرد که له نیوه ي دووه می سالی ۱۹۹۹ هاته دی.

بریک پاتی ته رخانکرا و په سندرکرا و بۆ نه و پرۆژانه ي که هیشتا جیبه جی نه کراون یان به هوی (هه لپه ساردن له لایه ن لیژنه ي ۶۶۱) یان به هوی ته کنیکیه وه که پیوه ندی به کارپایی کردنی ناژانسه کانی UN هوه هه یه:

(۱) که رتی ته ندروستی نیژیکه ي ۵۴ ملیون دۆلار که به شی زوری بۆ بنیاتنانی نه خوشخانه کان (هوی سه ره کیی دواکه وتنی WHO).

(۲) که رتی ریگه و بان نیژیکه ي ۳۸ ملیون دۆلار (هوی سه ره کیی دواکه وتن هاتنی درهنگ ناژانسی ITV و هه لپه ساردنی پرۆژه گه لی گواستنه وه له ته وای عیراق له لیژنه ي سزاکاندا).

(۳) ناوه رۆ نیژیکه ي ۴۹ ملیون دۆلار (هوی دواکه وتنی سروشتی نالۆزی پرۆژه که و پیوستی بونی لیکۆلینه وه ي فره وان و گیروگرتی فیژای پسپوران).

(۴) که رتی کاره با نیژیکه ي ۸۸ ملیون دۆلار (هوی سه ره کیی دواکه وتن، کۆسپ و ته گه ره کانی حکومه تی عیراق و به تایبه تی بابه تی فیژای پسپوران).

(۵) به شییک له پاتی ته رخانکرا و بۆ هیشکه سالی، نه وه بوو پاتیک به نیژیکه ي ۱۴۶ ملیون دۆلار له فیژي ۷ سالی ۲۰۰۰ بۆ ههر سی پاریزگه که ته رخانکرا و هیشتا UN نه م حیسابه ي پاک نه کردووه ته وه.

(۶) پاتی ته رخانکرا و بۆ کرینی مه کینه (بلدۆزه ر، گرتیدر، شه قه ل، رۆله ر. کارگه ي قییر، فاریشه) و گه لیکی تر له مه کینه ي کردنه وه ي ریگه و قییرتا و کردن.

تیچووی ۶۱ ملیون دۆلار.

به شی هه ولییر و دهۆک ۱۹۶ مه کینه.

به شی سلیمانی ۱۱۵ مه کینه.

به شییک له م مه کینه گه یشتوونه ته کوردستان و چاوه روانیش ده کری که هه موویان له ماوه ي نه م سالدا بگهن، نه م مه کینه پیوستن له به رته وه ي مه کینه کانی نیسته ده گه رینه وه بۆ سالانی حه فتا و هه شتا کان و زۆربه یان له که لک که وتوون یان خه ریکن له که لک ده که ون.

- ج- بۆزانبىرى، پاتى ۱۳,۹۶ مىليار دۆلار خراوتە سندووقى قەرەبوو (۳۰٪ ئىنجا ۲۵٪).
- د- پاتى ۹۰۸,۸ مىليۇن دۆلار تەرخان كراوہ بۆ كردهوہ كانى نەتەوہ يەكگرتوہ كان و ئىدارەى نەتەوہ يەكگرتوہ كان كە پىتوہندىدارى جىبەجى كىردنى ئەم بەرنامە يەن. خەرجىي كارگىپى سەرجم يەكە پىتوہندىدارە كانى نەتەوہ يەكگرتوہ كان بەجىبەجى كىردنى ئەم بەرنامە يەوہ گە يىشتوہتە ۵۲۲,۱ مىليۇن دۆلار.
- ه- پاتى ۳۵۱,۲ مىليۇن دۆلار تەرخان كراوہ بۆ كردهوہ كانى لىپزەگەلى پىشكىنىنى UNSCOM و UNMOVIC.
- و- پاتى ۹۱۹,۲ مىليۇن دۆلار لە داھاتى گىشتىي نەوت، بەر لە داھەشكىردن تەرخان كراوہ بۆ داپوشىنى كىرىي گواستەوہى نەوت لە كەركووكەوہ بۆ يامورتالىك لە توركىيا. پاتى ۸۸۰,۲ مىليۇن دۆلارىش لەمە دراوہ، بە حكومەتى توركىيا.
- ز- پاتى ۱۴۹,۵ مىليۇن دۆلار دراوہتە حىسابىكى تايبەت كە بەپىي ھەردوو بىرى ۷۰۶ و ۷۱۲ ئەنجومەنى ئاسايش كراوہتەوہ. پىشكى تەرخانكراو بۆ ئەم نىيازە ۱٪ داھاتى نەوت بووہ، بەلام لە قۇناغىكى داھاتوودا ئەم حىسابە داخراو ۱٪ زيادكرايە سەر بەشى عىراق بۆ ئەوہى بىي بە ۵۴٪ لە جياتى ۵۳٪ وەك پىشتر گوتمان.

پاپۆرتی وهزیری دارایی و ئابووری

لهسهر بودجهی حکومهتی ههریم بۆ سالی ۲۰۰۲

راپۆرتی وهزیری دارایی و ئابووری لهسهر بودجهی حکومهتی ههریم بۆ سالی ۲۰۰۲

بهناوی خوای بهخشندهی میهرهبان

بهپێڕ سهروۆکی ئهنجومهنی نیشتمانیی کوردستان

بهپێڕ سهروۆکی حکومهتی ههریمی کوردستان

بهپێڕان جیگهی سهروۆکی حکومهت و وهزیری کاروباری ئهنجومهنی وهزیران

ئهندامانی بهپێڕی پهڕلهمان، وهزیره بهپێڕهکان

میوانانی خۆشهویست

وهزارهتی دارایی و ئابووری له حکومهتی ههریمی کوردستان و پێڕای سالا و ریز بودجهی سالی ۲۰۰۲ دواي ئهوهی لهگهڵ نوێنهران و پسرپۆرائی وهزارهتهکان و فهڕمانگهکانی سهڕ بهحکومهتی ههریم گفتوگۆی لهسهڕ کراوه، دهخاته بهردهم ئهنجومهنی نیشتمانیی کوردستانی بهپێڕ.

حکومهتی ههریم له ئامادهکردنی پرۆژهی بودجهی سالی داها توودا سوور بووه لهسهڕ ئهوهی که بهردهوامی له ههنگاهکانی چاکسازی دارایی و ئابووری و کارگێڕی، بهجۆرێک که ئهم چاکسازیانه شان بهشانی رهوتی ئهوه چاکسازیانه بن که بهپێڕی پرۆگرامیکی فراوان و ههملهلایهن و بههاوکاری و هاوئاههنگی لهگهڵ بپاری ۹۸۶ی نهوت بهرامبهڕ بهخۆراک و دهڕماندا، جیبهجی دهکرین.

بودجه بهلگهنامهیهکه خهرجی و داها تهکانی ههریمی بۆ ماوهیهکی دیاریکراو و داها توو لهبواری سالیکیدا بهشپوهیهکی نێزیکي (تقدیری) دیارکردوه. ئهم بودجهیهش لهبهڕ رهشنایی ئهوه یاسا و پهپره و رینوینی و ئامانجانهدایه که حکومهتی ههریم ههولیان بۆ دهداث. ههروهها له چوارچێوهی ئهوه رینوینییه گشتیانهدایه که داوای کهمکردنهوهی خهرجی و هینانهکایهی هاوسهنگی دارایی له بودجهدا دهکهن. بهگۆیرهی ئهم رینوینیانه، بودجه زیاتر گرینگی داوه ته پێوستییه ناچاریهکانی ههموو لایهنهکان، بهلام یهکهمینایهتی دراوته ئهوه خهرجیانهی که بۆ خزمهتگوزاری راستهوخۆ بههاوولانیان پێشکیش دهکرین وهک: فێرکردن و تهندروستی و کاروباری کۆمهلایهتی و خزمهتگوزارییه زۆر پێوستهکان.

له بودجهدا، ژمارهی ئهوه پاته پارانه بهرچاو دهکهوێ کهوا چاوهڕوانین لهسهڕچاوه جیاوازهکانی داها تی گشتییهوه دهستمان بکهوێ. ههروهها خهملاندنی ئهوه ژمارانهی که چاوهڕوان دهکرێ لهماوهی داها توودا خهرج بکرین. کهواته ئهم ژمارانه بهشپوهیهکی نێزیکین (واته: تقدیرین) له خهرجی و داها ت. ژمارهی خهملێنراو (یان تهخمین کراو) یش لهوانهیه کهمی یان زیادهکیان تێدا روو بدات لهبهڕهوهی بۆ داها توو تهرخانکراون و بۆمان نالوێ ژمارهی راست و دروستمان دهست کهوێ.

لهبهڕهوهی که نرخي دراوی نیشتمانی له بهرامبهڕ دراوی بیانیدا جیگهیر و چهسپاو نییه بۆیه بهگۆیرهی پێوست دهسهلاتمان بهسهڕ خهرجی و داها تدا ناروات. ههروهها گرفتییکی تر ئهوهیه ئهوه پاره کاغهزی ههیه ورده ورده کۆن

دهبى و دادەرزى و جىگره و هوشى نىيه. هەرچه نده فه رمانگه كانى حكومەت ئەگەر پاتى پارە لە ۲۵۰ دىنار زىاتر بى ئەوا چەك (صك) لە مامەلەى رەسمىدا بەكار دەهێنن، بەلام بىركى زۆر پارەى كاغەزى لەكار كەوتوو هەيه كه بۆ بەكارهێنان دەست نادەن. بەشپۆهيه كى بەردەوامى هەولمان داوه چاره سەرىك لە رىگهى نەتەوه يە كگرتوو هەكان يان بىبارى ۹۸۶ بۆدۆزىنەوه تاوهكو پارەى كاغەزى رىزو بگۆرین بە پارەى نوێ بەلام بى سوود بووه.

بودجهى گشتى ئاوينه يه كى بالائى دارايىى حكومهتە و بهوى ئەوهوه حكومەت دەتوانى كه فه رمانى هەموو فه رمانگه و دەزگاكانى خۆى بى بخاتە گەر و له هەمان كاتدا پىبه ندىى خۆى و به لىن و په يمانه كانى بى نىته دى، بىگومان بودجهى گشتى كارىكى بايه خى كۆمه لايه تىى ئاشكرائى هەيه، به چاوخشاندىك به خشته كانى بودجهى گشتىدا دەر دكه وىت كه حكومهتە هەرىمى كوردستان تا چ راده يه ك بايه خ به بارى گوزهرانى هەژاران و كه مده ستان ديدات و بارىويان دكات، هەروها دەر دكه وى تا چ ئەندازه يه ك گرینگى به دابىن كردنى بارى كۆمه لايه تى و ئەندازهى مووچه و دەر مالهى خانه نشىنان و شه هيدانى بزوتنه وەى رزگار يخوازى كوردستان و تهرخان كردنى به خشينه كان و بارىو و يارمه تيدانى لايه نه خىرخواز و كۆمه لاه و سه ندىكا و يه كى تىبه كان ديدات و هەروها هەولە كانى له كه مكر دنه وى ته نگره وى سوكنه به دابه شكردنى زه وى و خانوو به ره و بنىاتنانى خانوو به ره و ئاپارتمان و قه لچۆ كردنى نه خوشىبه گشتىبه كان و خۆ پاراستن له ئافات و نه خوشىبه كانى، پاراستنى ئاسايش و ته ناهى و مسۆگه ر كردنى ژيانى هاوولا تيان، دەر دكه خات. بودجه بايه خىكى گرینگ به هەموو بواره كانى ژيانى گشتى ديدات، له هەمان كاتدا رۆ لىكى كارىگەر له ژيان و به ره و پىش بردنى گه لانداه بىن و دواخستن و نه ره خساندنى ده بىته مايه و په ككه و تنى زۆرىه و خزمه تگوزارىبه گشتىبه كان، به و جۆره دەر دكه وى كه بودجه هەولئى ئەوه ددها پايه دارىى ئابورى به دى به ينى و ئاستى كار كردنى گشتى بپارىزى و ده بىته دهسته بهر و هۆكارىكى ئاسان بۆ هىتانه دى مه بهسته جۆراو جۆره كانى حكومهت.

يه كه م- داها ت:

له هەلومه رچى ئىسته دا داها ته كان بايه خىكى گه و ره يان هەيه له به ره وەى ئەم داها تانه سه رچاوه يه كى گرینگ له سه رچاوه كانى سامانى گشتى. گه نجينه وى گشتىش به وى ئەم داها تانه وه دەتوانى خه رچى و تىچو وى سه رجه م چالاكى ده زگاكانى حكومهت دابىن بكات. زياد بوونى ئەو داها تانه ش، ده بى به پالپشت بۆ بودجهى گشتىى حكومهت له پىنا و ئەوه وى ئەم بودجه گشتىبه هىز و توانا يه كى زياترى هەبى بۆ دابىن كردنى پىدا وىستىبه كانى سياسه تى حكومهتە هەرىم له بواره كانى پىشكه و تن و ئاوه دان كردنه وه و خزمه تگوزارىبه جۆراو جۆره كاندا.

كابىنه وى چواره مى حكومهتە هەرىمى كوردستان له سه ره تاوه دروشمى (ئاوه دان كردنه وه وى كوردستان و سه ره و رى ياسا) به رز كرده وه. له م پىنا وه شدا هەموو پىدا وىستىبه به ره تى و سه ره كىبه كان دابىن كران و دابىن ده كرىن بۆ ئاوه دان كردنه وه و هك: كرده وى رىگه و بانى نوێ و قىر تا و كردنىان و، بنىاتنان و فره وان كردنى ژماره يه كى زۆرى فه رمانگه و قوتا بخانه و په يمانگه و كۆلچ و نه خوشخانه و بنكه كانى ته ندروستى و مزگه وت و شوئى پىرو زى ئايىنى و يه كه كانى نىشته جى بوونى بنه ماله و شه هيدان و ئاواره و دەر كرا وه كان. ئەمانه سه ره راي پروژە گه لئى ئا و ئاوه رۆ و كارها و ته ندروستى و په ره و رده و فىر كردنى بالا و گواستنه وه و گه ياندن و شاره وانى و گه شتو گوزار و هتد. جىبه جى كردنى ئەم نه خشه و پروگرامانه ش، وهك ئاشكرائىه دهن به مايه وى ئەوه وى كه وا روى شارستانى يانه وى كوردستانى ئازى زمان دهر بكه وى و، ئەو په ره سه ندانانه ش بكه و نه به رچا و كه له هەموو بواره كانى ژياندا رو و ده دن. بۆ

ئەم مەبەستەش پىتويستە بەھەنگاۋى گورج و خېرا رەچاۋى ئەم خالانەي خوارەو بەكەين:

- ۱- بەكارھېناني شېۋازى پىشكەوتو بەئامانجى سەرکەوتنى كردهۋەي باج وەرگرتن و، چاودېرىكىردنى ئەو ھەول و كۆششانەي كە دەدرېن بۆ بەرزكردنەۋەي رادەي كۆكردنەۋە و دلنېابوون لە لېھاتوويى باج وەرگران.
  - ۲- چاودېرىكىردنى كەنالەكانى باج وەرگرتن بەگوپرەي ياسا و پەيرەۋەكان و، دەستنىشانكردنى كەم و كورتىيەكان و دانانى چارەسەرى گونجاو بۆ ئەۋەي ياساكانى باج وەرگرتن بەشېۋەيەكى راست پىادە بكرېن.
- بۆيە يەكېك لە ئەركەكانى ئەم قوناغە ئەۋەيە كە سەرچەم داۋودەزگا بەرپرسەكان سووربوونى تەواو و بايەخى بەرچاۋ بەداهات بەدن، ئەمەش لە رېگەي بەدواداچوون و پەلەكردن لە وەرگرتن و دانەۋەي قەرزىان فرەوانكردن و چەسپاندنى سەرچاۋەكانى داهات بەشېۋەيەكى باشتر. ھەرۋەھا لەناوبردنى ئاۋاكردن (تەھرىب) و خۆدزىنەۋە لە گومرگ و، ھاندانى ھاۋولاتيان كەۋا كرتىي خزمەتگوزارىيەكانى حكومەت ۋەك: كرتىي ئاۋ و كارەبا و تەلەفۆن... ھتد جىبەجى بەكەن.

داهاتەكانى حكومەتى ھەرىمى كوردستان بۆ سالى ۲۰۰۲ بەبرى ۱,۸۲۸,۰۴۵,۹۸۲ دىنار خەملىنراۋە واتە بەزىادبوونى بىرى ۳۳۰,۰۶۵,۱۱۲ دىنار لەچاۋ سالى رابردوو.

داهاتەكانى خەملىنراۋ لە بودجەي سالى ۲۰۰۲ لەسەر ئاستى ماددە و جۆر و ژمارە دابەش كراۋە. باجى كالايى بەشى سەرەكى داهاتەكانە، كە رېژەكەي نېزىكەي ۶۵٪ كۆي گشتى داهاتەكان پېك دىنېن. پىتويستە ئامازە بەو راستىيە بەكەين كە تەموبلكردى بودجە لەسەر ئەو داهاتە دەۋەستى كە خەملىنراۋە و پىشېبىنى دەكرېت و جىبەجى كردنى بەھىنانەدى ئەو داهاتانەۋە بەستراۋە. ئەمەي خوارەۋە خىستەي داهاتەكانە لەسەر ئاستى ژمارە و لەسەر ئاستى دەرگاكان:

داهات لەسەر ئاستى بابەكان

ژمارەي باب	ناۋى باب	بىرى پارە / دىنار
۱	سەرۆكايەتېي ئەنجومەنى ۋەزىران	۳۳,۸۱۹,۰۰۰
۲	ۋەزارەتى پەرورەدە	۱,۲۲۵,۰۰۰
۳	ۋەزارەتى ئەشغال و نىشتەجېكردن	۵۰۰,۰۰۰
۴	ۋەزارەتى كشتوكال و ئاۋدېرى	۱۶,۱۷۶,۵۰۰
۵	ۋەزارەتى ناخۆ	۳۰,۳۲۲,۰۰۰
۶	ۋەزارەتى شارەۋانى و گەشتوگوزار	۳۶,۲۴۹,۰۰۰
۷	ۋەزارەتى گواستەۋە و گەياندن	۶۴,۴۳۱,۰۰۰
۸	ۋەزارەتى رۆشنىبىرى	۲,۲۳۵,۳۶۰
۹	ۋەزارەتى تەندروستى و كاروبارى كۆمەلايەتى	۱۱,۶۲۳,۰۰۰
۱۰	ۋەزارەتى يارمەتى مەرقايەتى و ھاۋكارى	۴۵,۰۴۰,۰۰۰
۱۱	ۋەزارەتى ئەوقاف و كاروبارى ئىسلامى	۲,۰۱۱,۵۰۰
۱۲	ۋەزارەتى دارايى و ئابوورى	۱,۵۳۹,۱۷۹,۰۰۰
۱۳	ۋەزارەتى پىشەسازى و وزە	۴,۱۴۶,۶۲۲
۱۴	ۋەزارەتى داد	۴۱,۰۸۸,۰۰۰
	كۆي گشتى	۱,۸۲۸,۰۴۵,۹۸۲

داھات لەسەر ئاستی ژمارەکاندا:

- ۱- باجی داھات و سامان (وھک: باجی دەرامەت، باجی خانووبەرە، فرۆشتنی چاپمەنی، باجی پاشماوھکان، باجی زەویبەکان و ھتد... بەپێی: ۵۳,۸۶۰,۰۰۰ دینار.
- ۲- باجی کالا (وھک: پسوومی گومرگی، پسوومی بەرھەمھێتان و مەکس) بەپێی: ۱,۱۸۷,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
- ۳- پسوومی تر (وھک: پسوومی دڵنیایی تەندروستی، پەسم و فرۆشتنی پوول، پسوومی ئۆتۆمبیل، پسوومی تۆمارکردنی زەوی، پسوومی دادگاگان، پسوومی ھاوردە و ھەناردن (استیراد و تصدیر)، پسوومی تۆمارکردن و بلاوکردنەو، سەفەر بۆ دەروە و ھتد...) بەپێی: ۱۴۴,۰۴۰,۵۰۰ دینار.
- ۴- داھاتی بودجە لەسەرچاوەکانی تر (وھک: کەرەستەى نەوتی، قازانجی دامەزراوھکانی کەرتی گشتی، سامانی کانزایی و ھتد...) بەپێی: ۲۰۵,۳۵۳,۰۰۰ دینار.
- ۵- داھاتی سەرمایەداری (وھک: فرۆشتنی زەوی، فرۆشتنی خانووبەرە، فرۆشتنی ھۆبەکانی گواستەنەو، فرۆشتنی ئامبیر و تفاق، فرۆشتنی کەلوپەل و پێداویستی، فرۆشتنی ئازەل، فرۆشتنی کتیب و گۆڤار و، ھتد...) بەپێی: ۲۳,۲۸۵,۰۰۰ دینار.
- ۶- داھاتی کربیی شتومەکی دەولەت (وھک: کربیی خانووبەرە، کربیی شتومەکی دەولەت و ھک زەوی، کربیی ئامبیر و کەلوپەل و ھۆبەکانی گواستەنەو، کربیی زەویوزاری کشتوکالی و ھتد...) بەپێی: ۲۲,۴۹۳,۹۸۲ دینار.
- ۷- داھاتە گوازراوھکان (وھک: سوودی قەرزە بەخشراوھکان، داھاتی بانکە تاییبەتییەکان و ھتد...) بەپێی: ۵۷,۳۸۵,۰۰۰ دینار.
- ۸- خزمەتگوزاری فەرمانگەکان بۆ کەسانی تر (وھک: خزمەتگوزاری پراگەیاندن و گەشتگوزار و مۆزەخانە، خزمەتی لاوان (وھک: داھاتی مەلەوانگە و یاریگە و ھۆلەکان)، خزمەتگوزاری پێوھندیکردن (وھک: داھاتی خزمەتی پێوھندی و دانان و گواستەنەوی تەلەفۆن و پۆستە)، داھاتی ئاووئاوھەرۆ و کارەبا، پسوومی پسوولەیی مراجعەکانی تەندروستی)، پەسمی پشکنینی کەرەستەى خۆراکی و ھتد...) بەپێی: ۱۱۰,۰۸۶,۰۰۰ دینار.
- ۹- داھاتە جیاھە کراوھکان (وھک: مالی دەست بەسەرگیراو، فرۆشتنی شتە ناپیویستەکان و بی کەلکەکان، داھاتی بیناسازی، نرخێ لیستەکان و چاپمەنییەکانی تر، داھاتی پەرۆردە و فیکرکردنی بالا و ھتد...) بەپێی: ۲۴,۰۴۲,۵۰۰ دینار.

دوووم - خه رجییه کان:

کهرتی فیرکردن:

حکومته تی هه ریم سوور بووه له سهه دابینکردنی پیداو یستیییه کانی بواری په روه رده، وهک: په ره پیدانی پروگرامه کان و هاندانی بزوتنه وهی دانان و توژینه وهی زانستی و وه رگیان و، دابینکردنی پیداو یستیییه کانی ئەم کهرته، هه روه ها ده رکردنی رینویتی بۆ قوتابیان و ئاراسته کردنیان له رووی زانستی و په روه رده یی و کۆمه لایه تی و هزرییه وه و، چاودیریکردنیان له بواری مایه کی و واتایه کی (واته: مادی و معنوی) و، هه لگرتنی ره سمی گومرگ له سهه هه موو ئەو که ره سهه و که له وپهل و نامیر و ده زگاگه لی تاقیگه و هۆی پروونکردنه وه و فلیم و کتیب و ئەو چاپه مه نییه هاوردانه ی که خزمه تی مه به سهه کانی په روه رده ده کهن.

پاتی ته رخانکراو بۆ کهرتی په روه رده و فیرکردنی بالا (واته بۆ: په روه رده، زانکۆ و، په یمانگا کان) بریتیییه له: ۵۴۱,۹۷۷,۰۰۰ دینار واته به ریتیه ی ۲۱,۲۱٪ ی بودجه.

۱- زانکۆی سه لاهه دین له بهر ره شنایی خسته ی زانیارییه کانی زانکۆدا، ده توانین سه رنجی ئەو فره وانبوونه به دین که به به راورد له نیوان سالانی رابردوو و سالی خویندنی ۲۰۰۱-۲۰۰۲ روویان داوه:

ز	بابهت	سالی خویندنی ۲۰۰۱-۲۰۰۰	سالی خویندنی ۲۰۰۲-۲۰۰۱
۱	کۆلیجه کان	۱۲	۱۴
۲	به شه کان	۴۵	۴۷
۳	ده رسپیژ و مامۆستایان	۵۵۹	۷۳۷
۴	فه رمانبه ران	۱۳۶۴	۱۳۸۴
۵	فه رمانبه ران و ده رسپیژانی به گرتیه سه	۸۹	۸۹
۶	قوتابیان	۱۰,۵۳۱	۱۱,۶۰۰
۷	به شه کانی ناوخۆ	۲۷	۳۴
۸	قوتابیانی قۆناغی ماسه ر	۱۵۱	۷۷
۹	قوتابیانی قۆناغی دوکتۆرا	۵۲	۱۴

وهک له سهه روه ته یبینی ده که یین دوو کۆلیجی تازه کراونه ته وه که ئەوانیش کۆلیجی ئاماده کردنی مامۆستایان و کۆلیجی نه خویشیارین، سهه رپای کردنه وهی به شی کۆمپیوتەر له کۆلیجی ئەندازه دا.

۲- زانکۆی دهۆک: زانکۆی دهۆک ۹ کۆلیج به ۲۱ به ش ده گرتیه خۆ. به شیککی نوی له کۆلیجی کشتوکال کراوه ته وه به ناوی به شی (گل و ئاو) هه روه ها به شیک له کۆلیجی ئەده بیات به ناوی (مامۆستای سه ره تایی).

۳- ده سهه ی په یمانگه ته کنیکیییه کان: ئەمانه ش ۵ په یمانگه ی ته کنیکین و، دوو په یمانگه ی تریش بۆ سالی خویندنی

۲۰۰۱-۲۰۰۲ کراونه تهوه.

په پیمانگه کان نه مانه ن:

- په پیمانگه ی ته کنیکیی ههولیر: ۱۴ بهش ده گریته خو و، نه مسالیش بهشی ده رمانسازي کراونه تهوه. بهمه پانه وه ده بیته به ۱۵ بهش.
- په پیمانگه ی ته کنیکیی دهوک: ۶ بهش ده گریته خو و، نه مسالیش سی بهشی نوئ کراونه تهوه که بهشی بیناسازی و نه خو شیار ی و شیکردنه وه ی نه خو شیبه کانن. به مانه وه ده بن به ۹ بهش.
- په پیمانگه ی ته کنیکیی شه قلاوه: نه م په پیمانگه یه ۴ بهش ده گریته خو و، به شیکیی تازه ش به ناوی بهشی سکر تار یه ت کراونه تهوه. بهمه وه ده بی به ۵ بهش.
- کردنه وه ی په پیمانگه ی ته کنیکیی نوئ:
- ۱- په پیمانگه ی ته کنیکیی له ناکری: که بهشی سیسته می کومپیوته ری تیدایه و ۲۵ قوتابی کور و کچی لی وهرگیراوه.
- ۲- په پیمانگه ی ته کنیکیی سوران: که دوو بهش ده گریته خو به ناوی بهشی سیسته می کومپیوته ر و بهشی په لی ده سکر د (الطراف الاصطناعية). ۲۵ قوتابی کور و کچ له هر یه کییک له م به شانه وهرگیراوه.

که رتی په روره ده:

له پینا و بلاو کردنه وه ی زانست و زانیاری و پیگه یانندی نه وه یه کی خو پینده وار له کور دستاندا هه روه ها بهر زکردنه وه ی ناستی لیها تووی کارمه ندانی نه م بواره به گویره ی بنه مای زانستی و هاوسه رده م، که رتی په روره ده شیوازی نه خشه کیشانی په روره ده ییانه ی گرتووه ته بهر و هه ولی داوه پرۆسه ی په روره ده له کور دستاندا بهر وه پیتش بیات. نه م که رته فره وانبوونیکی بهر چاوی به خو وه بینویه. خسته ی خواره وه نه مه مان بو روون ده کاته وه.

ز	بابه ت	سالی خو پیندی ۲۰۰۱ - ۲۰۰۰	سالی خو پیندی ۱۹۹۹ - ۲۰۰۰
۱	ژماره ی قوتابخانه کان	۱,۹۷۶	۱,۷۱۹
۲	ژماره ی قوتابیان	۴۸۰,۳۵۱	۴۶۰,۶۹۴
۳	ژماره ی ماموستایان	۲۲,۶۶۰	۲۱,۶۵۶

بو ناگاداری به ریزتان بو سالی خو پیندی ۲۰۰۱ - ۲۰۰۲، ژماره ی ۱,۶۷۸ ماموستای سه ره تایی و ناوه ندی و دواناوه ندی دامه زراون.

۴۵ بهشی ناو خو یی هه یه و ۴۳۹ نو تومبیلی به کری بو گواستنه وه ی ماموستایان.

په پیمانگه ی تازه کراوه کان بو سالی خو پیندی ۲۰۰۱ - ۲۰۰۲:

- ۱- په پیمانگه ی ناماده کردنی ماموستایان - سوران.
- ۲- په پیمانگه ی ناماده کردنی ماموستایان - میترگه سور.

۳- په پیمانگه یی ناماده کړدنی ماموستایان - زاخو.

به هوی که موکورتی له ژماره یی کادیری فیرکردن و، بو نه وهی فیرکردن له قوتابخانه کاندان نه وهستی، بریاردره درماله یی زیاد بو نه و ماموستا دهرسبیژانه یی که دانیشتووی هه ولیر و دهوکن و له قوتابخانه کانی ئاکری دهرس ده لینه وه، سهر ف بکریت. بو ماموستایانی دهرسبیژ (واته: مدرس) ۳۰۰ دینار و بو ماموستایانی فیرکار (واته: معلم) ۲۰۰ دینار مانگانه. ههروه ها سهر ف کړدنی کړی موحازرات بو نه و دهرسانه یی زحمه تن. هه ندیک دهرسی زانستی، کادیری فیرکردنی تایه تمه ندیبیان نیبه به تایه تیش له قوتابخانه ناماده ییبه کانی پاریزگه یی دهوک.

نه و ماموستایانه ش که پروانامه یی ماستهر و دکتورایان هه یه و، له سهر میلایکی وه زارته یی په روه رده له کاری فیرکردن د به شداری ده که، هه موو نه و مافانه یان هه یه که هاوشیوه کانی خو یان له زانکو و په پیمانگاکاندان هه یانه.

وهزارته یی تهندروستی و کاروباری کومه لایه تی:

نه و وهزارته سوور بووه له سهر بلا و کړدنه وه و گه یاندنی خزمه تگوزاریی تهندروستی و کومه لایه تی و دهسته به رکردنی پیداویستییه کانی تهندروستی و پزشکی و، دابینکردنی چاودیریی کومه لایه تی و بایه خدان به خزمه تگوزارییه کانی دایکایه تی و مندالییه تی و، تهندروستی قوتابخانه و تهندروستی خیزان.

بری ۲۴۰,۱۰۸,۰۰۰ دینار بو نه و وهزارته تهرخانکراوه، واته به پرتزه یی ۹,۴۰٪ له بودجه و به زیاده یی ۳۰,۱۰۸,۰۰۰ دینار له چا و سالی ۲۰۰۱ د.

جگه له مانه ئهرکی به رچاوی نه و وهزارته بریتی بووه له:

۱- بایه خدان به چاره سهرکردن و تهندروستی هاوولاتیان و هه زاران و نه داران و نابینایان. ژماره یی نه و نابینایانه یی که هه تا ئیسته مووجه یان بو سهر ف ده کړی گه یشتوه ته ۷۰۷ نابینا.

۲- دهرچوونی بریار بو نه وهی دهرچوونی کولجی زانیاری به شی کیمیا و بایولوجی، یاسای پله پله یی فرمانبه ربه تی (تدرج وظیفی) بیانگریته وه و دهرماله یی هاندانی (واته: المخصصات التشجیعیة)، به گویره یی دووریی جوگرافی و مانگانه له ۱۰۰ تا ۱۵۰ دیناریان به پیتی نه و ریتونیتییه یی له لایه ن وه زیری تهندروستی و کاروباری کومه لایه تییه وه دهرده کړین بو خهرج بکریت.

۳- بایه خدان به خانه گه لی چاودیریی کومه لایه تی بو بچووک و گه وران، بو کوران و کچان و به سالد اچوران و دایه نگی مندالان.

۴- هه بوونی ۶ په پیمانگه که نه وانیش په پیمانگه یی که رولالان له هه ولیر و له دهوک، په پیمانگه یی نابینایان و په پیمانگه یی پاشکه و تووان و په پیمانگه یی فنسنت (بو دست و قاچ). که ژماره یی قوتابیانان ۸۹۶ قوتابی بووه له سالی ۲۰۰۱ و بو سالی ۲۰۰۲ ژماره یی قوتابیان گه یشتوته ۹۷۵ قوتابی.

۵- هه بوونی ۵ قوتابخانه یی ناماده یی بو تهندروستی مامانی.

۶- هه بوونی ۴ قوتابخانه یی ناوه ندی بو نه خو شیری که ژماره یی قوتابییه کانی ۵۵۰ قوتابییه.

۷- ناماده کړدنی کادیری ناوه راستی له نه خو شخانه و بنکه تهندروستییه کان.

بایه خدانی حکومه تی هه ریم به تهندروستی و فره وانکردنی پیشکیشکردنی خزمه تگوزارییه کان، زیادبوونه که یی له م خشته یی خواره ودا به رچا و ده که وی:

سالی ۲۰۰۱	سالی ۲۰۰۰	نمار
۲۴۳	۲۳۰	ژماره‌ی بنکه تەندروستییه‌کان
۹۰۵	۸۲۷	ژماره‌ی پزیشکان
۶۲	۵۶	ژماره‌ی دەرمانسازان
۱۵	۱۴	ژماره‌ی خانەکانی چاودیری کۆمه‌لایه‌تی
۹۴۵	۹۲۰	ژماره‌ی ئەوانه‌ی له خانەکانی چاودیرین
۱,۶۵۲	۱,۰۴۲	ژماره‌ی پەرستاران
۲۷۰	۲۶۰	ژماره‌ی برین پیچان
۶۱۹	۴۸۳	یاریده‌ده‌ری پزیشک
۱۵۱	۸۵	بایۆلۆجی

شاره‌وانییه‌کان:

به‌گوێره‌ی یاسای کارگێری شاره‌وانییه‌کانی هه‌ریمی کوردستان ژماره‌ ۶ی سالی ۱۹۹۳، داهااتی شاره‌وانی و قازانجی پرۆژه‌کانی و، داهااتی زینده‌مال و مرده‌مال (واته‌ اموال منقوله و غیر منقوله) یان و کۆکردنه‌وه‌ی ئەم داهااتانه‌ به‌گوێره‌ی یاسا ده‌چیتته‌ ناو گه‌نجینه‌ی شاره‌وانییه‌وه‌.

چهندان شاره‌وانی نوێ له مه‌لبه‌ند و ناوچه‌کان (واته‌ قه‌زا و ناحیه‌کان) و کۆمه‌لگه‌کاندا کراوه‌ته‌وه‌. کۆی گشتی شاره‌وانییه‌کان گه‌یشتووته‌ ۸۵ شاره‌وانی. له‌ زۆریه‌ی شاره‌وانییه‌ کۆنه‌کان و تازه‌کاندا داهاات به‌شی مووچه‌ی فه‌رمانبه‌رانی خۆیان ناکات. به‌گوێره‌ی ماده‌ی یه‌که‌م له‌ یاسای ژماره‌ ۳ی سالی ۱۹۹۳ که‌ له‌ ئەنجوومه‌نی نیشتمانی کوردستان ده‌رچوو (واته‌ یاسای کارگێری شاره‌وانییه‌کانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق) سه‌رۆکی شاره‌وانی و ئەندامانی ئەنجوومه‌نی شاره‌وانی ئەوانه‌ی که‌ فه‌رمانبه‌رین مافی ئەو پاداهااتانه‌ی خواره‌ویان به‌شپوه‌ی مانگانه‌ هه‌یه‌.

ز	پله	سه‌رۆک	ئه‌ندام
۱	تایبه‌ت: ناوه‌ندی پایته‌ختی هه‌ریم	۴,۰۰۰ دینار	۱,۰۰۰ دینار
۲	نایاب: شاره‌وانییه‌کانی ناوه‌ندی پارێزگاگان	۳,۰۰۰ دینار	۸۰۰ دینار
۳	یه‌که‌م: ئەو شاره‌وانییه‌کانی ژماره‌ی دانیشتونیان له‌ (۷۵) هه‌زار که‌متر نییه‌	۲,۰۰۰ دینار	۷۰۰ دینار
۴	دوووه‌م: ئەو شاره‌وانییه‌کانی ژماره‌ی دانیشتونیان له‌ (۱۵) هه‌زار که‌متر نییه‌	۱,۷۵۰ دینار	۶۰۰ دینار
۵	سییه‌م: ئەو شاره‌وانییه‌کانی ژماره‌ی دانیشتونیان له‌ (۵) هه‌زار که‌متر نییه‌	۱,۵۰۰ دینار	۵۰۰ دینار
۶	چواره‌م: ئەو شاره‌وانییه‌کانی ژماره‌ی دانیشتونیان له‌ (۵) هه‌زار که‌متره‌	۱,۰۰۰ دینار	۴۰۰ دینار

دوای چا و گېټرانه وه بهراډه ی رېسم و مز (واته: اجور) و کړی (واته: ایجار) و فروشتنی زهوی، بری ۱۰۰ ملیون دینار له بودجه ی وه زارته تی دارایی و ټابووری وه کو خه لات (منحه) ته رخا کراره بو پشتیوانی له شاره وانیه کان، هه ولیش دراوه بو دوزینه وه ی سه رچاوه ی نو تی داها ت بو شاره وانیه کان تاوه کو بتوان خه رجیه کانی خو بان رای ی (تغطیه) بکه ن و با شترین خزمه تگوزاری پیشکیش به هاوولاتیان بکه ن.

هه روه ها فه رمانگه کانی ئاو وئاوهر ټو له پارټزگه کاند ا، به هو ی زیادبوونی ژماره ی بیره کانی ئیرتیوازی و پروژه کانی ئاو له پینا و فره وانکردنی بزوتنه وه ی ئاو ه دانکردنه وه ا، خه رجییا ن زیاد بووه. هه روه ها زیادبوونی ژماره ی موه لیده کانی کاره با له نه نجامی نه بوونی وزه ی کاره باوه، بووه ته هو ی دروستبوونی خه رجیه کی زیاده. نه مه ی لای خواره وه خسته یه که نه مانه مان بو روون ده کاته وه:

ز	ناونیشان	بیره کانی ئیرتیوازی	پروژه کانی ئاو	موه لیده کانی کاره با به قه واره جیا وازه کانه وه
۱	پارټزگه ی هه ولیر	۵۵۰	۲۰	۵۶۵
۲	پارټزگه ی دهوک	۲۸۰	۷۰	۲۸۰

هه تا ئیسته پاتیک ی گه وره ی پاره بو گه یانندی ئاو به هاوولاتیان سه رف ده کړیت نه مه ش به هو ی به کړی گرتنی تانکه ری ئاو له کو مه لگه و گونده کانی سنووری هه ر دوو پارټزگه ی هه ولیر و دهوک که نه مانه ش خه رجیه کانی زوری سالانه یان هه یه. نه م گپروگرفتا نه به هو ی که میی ئوی خوار دنه وه له نه نجامی هیشکه سالانی رابردو وه په یدا بووه.

وه زارته ی نه ونا ت و کاروباری ئیسلامی:

له پینا و بره وپیدانی وشیا ری ئیسلامی و بلا وکردنه وه ی رو شنبیری ئیسلامی و بایه خدان به ئایینه ئاسمانیه کان و رټزگرتن له زانایانی ئایینی و پاراستنی پایه ی کو مه لایه تییا ن و، ده سته به رکردنی هه ر پید او یستیه کی که بو به جیگه یانندی چالاکیی ئایینی و نیشتمانی و کو مه لایه تییا ن پیویست بی: پاتی ۵۵,۵۸۲,۰۰۰ دینار بو نه م وه زارته دانراوه که به رټزه ی ۲,۱۸٪ ی بودجه و به زیاده ی ۷,۲۱۰,۰۰۰ دیناره.

ژماره ی ۲,۰۸۹ مزگه وت و ته کیه و شوینی پیرو ز هه ن که ۱,۵۱۳ یان له هه ولیرن و ۵۷۶ یان له پارټزگه ی دهوکن. بایه خپیدان نه م لایانانه ی خواره وه ی گرتو وه ته وه:

۱- دروستکردن و چاککردنه وه و دابینکردنی که لوپه ل بو مزگه وت و که نیسه و خانه کانی خوا په رستی و شوینه پیرو زه کان.

۲- بایه خدان به په یمانگه و قوتا بخانه ئایینییه کان که بریتین له سی په یمانگه بو پیشنو ټر و تارټیزان (الأئمه والخطباء) و شه ش ئاماده یی ئیسلامی و هه شت ناوه ندی ئیسلامی و دابینکردنی پید او یستیه کانی به شه ناو خو ییه کانی قوتا ییان.

۳- نه نجامدانی سی خولی به رده وام بو له به ر خو ټندنی قورئانی پیرو ز و خولی به ه ټزکردنی ئیمام و خه تییا ن.

بو ئاگاداریی به رټزتان ده رماله ی قوتا ییان به م شیوه ی خواره وه سه رف ده کړیت:

۵۰ دینار بو قوتا ییانی په یمانگه کان نه وانه ی له ناو شارن، ۱۵۰ دینار ییش بو قوتا ییانی ده رده وه ی شار. ۷۰ دینار

مانگانه بۆ قوتاببىانى ئامادىيى و ناوهندىيەكان و ۱۰۰ دىنارىش مانگانه بۆ قوتاببىانى خولهكانى له بهرکردنى قورئانى پيرۆز.

ئەو كادىرانهى مەرجى دامەزراندنيان نىيە ژمارەيان ۱۹۱۸ كەسە كە مانگانه دەرمالەى (البر)يان بۆ سەرف دەكرىت واتە ۷۰ دىنار بۆ مجبور، ۸۰ دىنار بۆ ئىمام و ۱۰۰ دىنار بۆ ئىمام و خەتیب. ژمارەى قوتاببىان بۆ سالى خويئندنى ۲۰۰۱ - ۲۰۰۲ برتیببە له ۱,۰۴۵ قوتاببى بەزىادەى ۳۳۲ قوتاببى له سالى خويئندنى ناوبراودا.

وہزارەتى پيشەسازی و وزه:

فەرمانگەكانى وەزارەتى پيشەسازی و وزه له جۆرى (خۆبژبىن - قوبل ذاتى)ن بەلام هيشتا هەندى له فەرمانگەكانى ئەم وەزارەتە داهايتيان ناگاتە پرادهى خەرجىيان.

۱- كارگه و كۆمپانىكان:

ناتوانن بەتەواوى وزهى خۆيان كار بكەن لە بەر دوو هۆ: هۆى يەكەم: سەختى و زەحمەتى له هينانى هەندىك له و كەرەستانەى كە بۆ كردهوى بەرەهەمەيان پىويستن وەك كەرەستەى خاو و ئامبىرى سپىر. هەروەها سەختى و زەحمەتى له هەناردنە دەرەوى ئەو كالا و كەلوپەلانەى كە بەرەهەمى ئەم كۆمپانيا و كارگانهن. هۆى دووهم: ئامبىر و مەكینهى ئەم كارگانه كۆنن و دەگەرپنەوه سالانى ۱۹۷۰. ناكرى بەم ئامبىر و مەكینهوه پىنشىركەى ئامبىر و مەكینهى هاوسەردەم بكرىت، ئەمە سەرەراى ئەوهى كە ئامبىرى سپىرى ئەم مەكینه و ئامبىرە له بازاى ناوخۆ و دەرەودا دەست ناكەون.

۲- كارەبا:

ئىستە كارەباى دوكان پرى ۱۵ مىگاوات كارەبا دەدات بە هەولبىر كە ئەمە بەشى پىويستى نەخۆشخانهكان ناكات هەرچەندە كە وەزارەتى داراىي و ئابوورى سالانە پاتى ۱۸ ملىون دىنار واتە هەر مانگەى ملىون و نىوتىك دىنار له بەرامبەرى ئەمەدا دەدات بەبەرپتو بەراپەتى كارەباى سلىمانى وەك موچەى مانگانه و خەرجىيان. كارەباى موسل پرى ۲۰ مىگاوات دەدات بە پارىزگەى دەوك كە ئەمەش بەشى پىويستى نەخۆشخانهكان ناكات هەرچەندە وەزارەتى داراىي و ئابوورى پاتى ۱۲ ملىون دىنار سالانە واتە هەر مانگەى يەك ملىون دىنار له بەرامبەرى ئەمەدا دەدات.

بۆ داىبنكردى كارەبا بۆ هاوولالتيان و كەرتى گشتى، موەلىدەى قەوارە جۆراوجۆر بەتايبەتیش له گەرەكە ملىللىيەكان دائراوه كە لەسەر بودجەى حكومەتى هەرىم و له رىتگەى برىارى ۹۸۶ى نەوت بەرامبەر بەخۆراك و دەرمانەوه داىبن كراون. ئەمانەش بەزەحمەت سووتەمەنىيان بۆ داىبن دەكرى.

ئەمانەى خوارەوه بەشپىكن له ورداىەتیببەكان:

يەكەم: ۲۰۷ موەلىدە له پارىزگەى هەولبىردا هەن كە بەردەوام ژمارەشيان زىاد دەبىت و رۆژانە ۴۴,۷۰۰ لىتر گازواىلىيان پىويستە.

دوومە: ۱۴۹ موەلىدە له پارىزگەى دەوكدا هەن كە بەردەوام ژمارەشيان زىاد دەبىت و رۆژانە ۲۳,۶۹۰ لىتر

گازواییلیان پتویسته .

سپیهه: ۴ موهلبدهی وارسیلا که رۆژانه ۶۰,۰۰۰ لیتر گازواییلیان پین دهوی.
چواره: ۲ ویستگهی ۲۹ میتگاوات له ههولپیر و دهۆک که رۆژانه زیاتر له ۲۰۰,۰۰۰ لیتر گازواییل وهردهگرن.

بهروبوومی نهوتی:

برپیک بهروبوومی نهوتی که رۆژانه له لایهن حکومهتی ناوهندییهوه دهنیتردی و لهسهه ئهه بناخهیه پلانی داراییی سالی ۲۰۰۲ دانراوه:

پارێزگه	به نزین / لیتر	نهوت / لیتر	گازواییل / لیتر
ههولپیر	۳۵۰,۰۰۰	۳۶۰,۰۰۰	۲۷۰,۰۰۰
دهۆک	۱۵۰,۰۰۰	۲۹۰,۰۰۰	۲۳۰,۰۰۰
کۆی گشتی	۵۰۰,۰۰۰	۶۵۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰

ئهنجامی پلانی داراییی سالی ۲۰۰۲ بۆ بهرپههرایه تیبیهکانی نهوت:

دههات	خهرجی	
۱۶۲,۴۵۰,۰۰۰	۶۰,۶۲۰,۰۰۰	۱- بهرپههرایه تیبی دابهشکردنی نهوتی ههولپیر:
۱۲۰,۱۰۰,۰۰۰	۴۰,۱۳۸,۰۰۰	۲- بهرپههرایه تیبی دابهشکردنی نهوتی دهۆک:
۲۸۲,۵۵۰,۰۰۰	۱۰۰,۷۵۸,۰۰۰	کۆی گشتی

جیاوازییه که یان: ۱۸۱,۷۹۲,۰۰۰ دینار قازانجه .

وهزارهتی پيشهسازي و وزه له پێگهه فهرمانگه و کارگه و کۆمپانیاکانییهوه بهبری ۱۸۷,۷۰۳,۰۰۰ دینار پشتیوانی له بودجهی حکومهتی ههریم دهکات که ۷۹,۶۳٪ له فرۆشتنی بهرهمهکانی نهوت سههراوه دهگری. جیبهه جی کردنی ئهه پلانه دارایییههش پتوهندیی بهبواری رامیاریههوه ههیه له سالی ۲۰۰۲ دهنگه بهئهنجام بگات و لهوانهشه جیبهه جی نهپیت.

وهزارهتی رۆشنییری:

ئههرکی پهچاوکراوی ئهه وهزارهته بریتیهه له پاراستن و پهههپیتدانیی پهسهنایهتی کولتووری کوردی بهجۆرێک که هاوشان و تهباپێ لهگهه داوونهرپته بهرزهکانی کۆمههگهه کوردهواری و ئامانجهکانی بزاقی رزگاربخوازی کوردستان و ئاسۆی دیموکراسی و، پهههسهندنی گیانی تهباپی و برایهتی له نیوان رۆلهکانی گههلی کوردستان و، دامهزاندنی پتوهندیی کولتووری له نیوان گههلی کورد و گهلانی ناوچهکه و جیهان. ئهمانهه له پێگهه هاندانی بزاقی دانان و وهرگییان و بلاوکردنهوه و یارمهتیدانی نووسهران و ئهدیبان و شاعیران و هونهرمهندان له بلاوکردنهوه و نیشاندانی بهرهمهکانیان. ههروهها هاندانی بههرهه ئهدهبی و هونهری و زانستی و وهرزشیی لاوان و پشتیوانی له بزاقی وهرز و دیدهوانی و لاوتینی له ههریمی کوردستاندا. ئهمانه جگه له هاندانی بزاقی شانۆ و هونهره میلییهکان و

پشتیوانی له یه کیتی و پیکخوا و یانه و تیپهکانی رۆشنبیری و ئهدهبی و میلی. ههروهها کۆلینهوهی شۆینهوار و دامهزاندنی موزهخانهیهکی نیشتمانی و موزهخانهی خۆجیایی و پشتیوانی کردن و پاراستنیان.

ههروهها دهکردنی گۆفار و رۆژنامه بهم شتیوهیهی لهم خستهیهدا پروون کراوتهوه.

ز	ناوی گۆفار	جۆری
١	کاروان	مانگانه
٢	دجله	مانگانه
٣	ههنگ	مانگانه
٤	بارش	وهزی
٥	پانیپال	وهزی
٦	ئاسۆی فولکلۆر	وهزی
٧	سینهما و شانۆ	نیوسالی
٨	ههریم	نیومانگی
٩	وهزش	ههفتهبی
١٠	شانهدهر	نیوسالی

ژمارهی یانهکان ٥٢ یانهی وهزشی و ١٠ بنکهی لاوانه. نیاز ههیه چهندان بنکهی تر لهسالی ٢٠٠٢دا له ناوچهکانی سهسهنگ، قهسروک، خهبات، میترگهسۆر و چۆمان بکرتتهوه. ئەم بنکانهش چالاکیی وهزشی و هونهری و کولتوری و زانستییان ههیه بۆ ئهولاوانهی تهمهنیان تا ههژده سالییه. ژمارهی تیپه میلییهکان دههروههری ٨٠٠ تیپه، تیپه هونهرییهکانیش دههروههری ١٤ تیپن. بنکه رۆشنبیرییهکان ژمارهیان دههروههری ١٨ بنکهیه. و کۆمهله رۆشنبیرییهکان ژمارهیان ٨ کۆمهلهیه.

وهزارهتی یارمهتی مرۆفایهتی و هاوکاری:

ئهرکی ئەم وهزارهته پێوهندیکردنه بهرپیکخواه مرۆفایهتی و سیاسیییهکان و دهزگاکانی راگهیانندن. ههروهها هاوناههنگی نیوان رپیکخواه جیهانییهکان و نهنجومهنی وهزیران و رپیکخستنی پێوهندی و هاوکاریکردن لهگهڵ دههههه (واته: جالیة)ی کورد و رپیکخواهکانیان له دههوهی ههریمدا.

له ئهنجامی بهرفهوانبوونی ئهرک و کارهکانی وهزارت له بواری سهردانی هاوولاتیان بۆ دههوه و کردنهوهی چهند بهرپوهبهرایهتییهکی سهفه له ناوهوهی ههریمدا، بهرپوهبهرایهتییهکی گشتی بۆ سههرپهرشتی ئەم کارانه لهنوی کراوتهوه بهناوی (بهرپوهبهرایهتی گشتی سهفه). ههروهها له ئهنجامی فرهوانبوونی پێوهندییه نیودهولهتییهکانی ههریمی کوردستان و کرانهوهی نوینهرایهتی ههریم له زۆر ولاتدا، بهرپوهبهرایهتییهکی گشتی کراوتهوه بۆ نوینهرایهتییهکانی حکومهتی ههریم له دههوهدا. ئەو نوینهرایهتییهکانهش ئەم دهسهلاتانهی خوارهوهیان پێ دراوه:

أ- نووسینه‌وهی پاشماوه (تحریر الترکات).

ب- راگه‌یاندنی مامه‌له‌ی دادوهری.

ج- دهسه‌لاتی نووسپاری داد (یان: دادنوس).

د- جیبه‌جیکردنی داواکانی بریکاره‌تی له لیتتۆژینه‌وه‌دا.

ه- بریکارییه‌تی له سوئندخواردن.

و- هه‌وال گه‌یاندن له‌باره‌ی مامه‌له‌ی باری شارستانی (ئه‌حوالی مه‌ده‌نی) و کاری کۆنسلویه‌تی.

هه‌تا ئێسته ۷ نووسینگه له ولاتانی ئه‌وروپا و ئه‌مریکا کراونه‌ته‌وه که نوینه‌رایه‌تییی حکوممه‌تی هه‌ریم له ده‌روه‌دا ده‌که‌ن و ژماره‌شپان له زیاده‌بووندایه.

هه‌روه‌ها وه‌زاره‌ت هه‌ولێ چاک ده‌دات له‌پێناو هاو‌ده‌نگی نیوان رێکخراوه‌کانی سه‌ر به‌پیری ۹۸۶ له‌گه‌ڵ وه‌زاره‌ته‌ پێوه‌نیداوه‌کاندا.

وه‌زاره‌تی داد:

ئه‌رکی ئه‌م وه‌زاره‌ته بریتییه له جیبه‌جێ کردنی دادپه‌روه‌ری، ئه‌ویش له رێگه‌ی په‌ره‌پێدان و به‌جیه‌تانی یاسا و ریزگرتن له ناوه‌رۆکی یاسا به‌جۆرێک که په‌رنسیپی سه‌رفرازیی یاسا بپارێژی. هه‌روه‌ها به‌رگری له مافی مرۆف، به‌گوێه‌ی جارکێشانی جیهانی مافی مرۆف و به‌لێن و به‌لگه‌نامه نیوده‌وله‌تییه‌کانی تایبه‌ت به‌مافی مرۆف. ئه‌م وه‌زاره‌ته‌ فیه‌وان بوونیکی به‌رچاوی له‌ بواری کارگێردا به‌خۆه‌ بینیه‌ و فه‌رمانگه‌کانی سه‌ر به‌م وه‌زاره‌ته‌ بو‌مه‌لێه‌ند و ناوچه‌کان (واته: قه‌زا و ناحیه‌کان) گه‌راوه‌ته‌وه، ژماره‌ی دادگا‌کان له هه‌ولێر و ده‌وک گه‌یشته‌وه‌ته ۴۱ دادگا. له پێش‌نیازه‌کانی وه‌زاره‌ت بو‌سالی ۲۰۰۲ کردنه‌وه‌ی دادگه‌ی به‌رایبیه له هه‌ریر و چۆمان و مێرگه‌سۆر.

وه‌زاره‌تی ئه‌شغال و وه‌زاره‌تی ئاوه‌دان‌کرده‌وه و گه‌شه‌پێدان:

ئه‌رکی ئه‌م وه‌زاره‌تانه بریتییه له جیبه‌جیکردنی پرۆژه‌کانی بواری بیناکاری و نیشه‌جیکردن و رێگه‌وبان و پرد و ئاماده‌کردنی لیکۆلینه‌وه‌ی پتویست له‌م بوارانه‌دا. هه‌روه‌ها سه‌رپه‌رشته‌یی جیبه‌جیکردنی پرۆژه‌کانی سه‌رشانیان و لێدانی رێگه‌وبانی گشتی و چاک‌کردنه‌وه‌یان له ده‌روه‌ی سنووری شاره‌وانییه‌کاندا. وێرای ئه‌مه‌ش لیکۆلینه‌وه‌ و ئاماده‌کردنی پلانی سیاسه‌تی ئاوه‌دان‌کرده‌وه و گه‌شه‌پێدان له‌ بواری بنیاتنانی شار و گوند و بیناکاری و داووده‌زگای گرینگ و رێگه‌وبان و پرد و به‌شداری له‌ پامالینی به‌فر له‌ رێگه‌وبانه‌ گشتی و لاوه‌کی و تایبه‌ته‌کان له‌ ناوچه‌ سنوورییه‌کاندا و رێگه‌وبانی گوند و دێهات له‌ وه‌زی زستان و، مسۆگه‌رکردنی ناوی خواردنه‌وه له‌ گوند و لادتییه‌کاندا و به‌شداریکردنی هه‌لمه‌تی په‌ره‌پێدانی شاری هه‌ولێر له‌گه‌ڵ وه‌زاره‌تی شاره‌وانی و گه‌شتوگوزاردا. هه‌ردوو وه‌زاره‌ت خاوه‌نی ۷۵۵ مه‌کینه و ئامیتری جۆراوجۆر و ۳۹ کارگه‌ی قیپ و به‌ردشکێن و به‌ردشۆر و هی ترن.

وه‌زاره‌تی کشتوکالی و ئاوه‌پیری:

ئه‌رکی سه‌رشانی ئه‌م وه‌زاره‌ته بریتی بووه له دانانی نه‌خشه و پلان بو‌گه‌شه‌پێدانی به‌ره‌مه‌ی رووه‌کی و ئاژه‌لی و پاوانه‌ سروشتییه‌کان. هه‌روه‌ها پشتیوانی له‌ خزمه‌تگوزاریی ری پێشاندان (واته: ارشاد) و دا‌بینکردنی پێداو‌بسته‌ییه‌کانی به‌ره‌مه‌ی کشتوکالی.

وېرېرې ئېمانەش پلان دانان بۆ داھاتې ئاوى (الواردات المائىة) لې ھەرىم و ھەلبەستىنى بەنداو و پىرۆژەى ئاودىرې و ھەولدان بۆ پەيداكردىنى تۆوى چاككراو و پەينى كىمىيائى و قەلاچۆكەرى مېروو (مبىدات الحشرات) و زىندووكردەو و پەرەپىدانى پىرۆژەگەلى سامانى ئازەلى و پاشكۆكانىيان لې ھەرىمدا. ھەرۇھا و دەست خستىنى داوودەرمان و كوتانى ماللات و گرتنەبەرى رېوشوئىنى پىشكەوتوو لې چارەسەرى نەخوشىيە لې يەكتر گرەوكان و خۆپارىزى لېيان.

أ- بەرېتوہبەرايە تىببە كانى كشتوكالّ خاوەن:

۳۰ لقى كشتوكالى.

۱۳ بنكەى رى پيشاندا.

۱۵ بنكەى پاراستنى كشتوكالّ.

۶۵ جەنەرەتۆر.

۴۵۰ ئۆتۆمبىل و ئامپىر.

۸ دەزگای پاكزكردەوہى نىسك.

۴ دەزگای پاكزكردەوہى برنج.

۴ دەزگای پاكزكردەوہى چەو.

۴ دەزگای پاكزكردەوہى تۆون.

ب- بەرېتوہبەرايە تىببە كانى سامانى ئازەلّ خاوەن ۴۲ بنكەى مالاتن (بەيتەرە) و نىياز وايە بۆ سالى ۲۰۰۲ بنكەى نوئى بكرىتەوہ.

زۆر تىببى جۆراو جۆر ھەن كە سەر بە بەرېتوہبەرايە تىببى سامانى ئازەلى و مالاتن، ئەوانىش:

۱- زياتر لې ۴۰ تىپ ھەن كە مانگانە لې ھەلمەتى كوتان لې گوند و دىپھاتدا كار دەكەن.

۲- زياتر لې ۵۵ تىپ ھەن مانگانە لې بوارى كوتانى دەستكرددا كار دەكەن.

۳- تىببى رى نىشانداى بەيتەرى كە مانگانە ۵-۷ رۆژ لې رى نىشانداى ئازەلىدا كار دەكەن.

ج- بەرېتوہبەرايە تىببى گشتى ئاودىرې و بەنداو و داھاتى ئاوى: ئەمانەش بۆ پاراستن و چاككردىنى زەوى و پىرۆژەگەلى ئاودىرې كار دەكەن. كەرەستەكانىيان: ۱۵ ئۆتۆمبىل، ۷ لۆرى، ۶ تانكەر، ۴ كرىن، ۷ دەزگای بىرلىدان، ۳ دەزگای لىدانى كەنالى ئاودىرې، ۲ بەرزكەرەوہ (رافعة)، ۱ بلدۆزەرە.

ئەو بەرېتوہبەرايە تىببە گشتىيە ئەم بەرېتوہبەرايە تىببەنى خوارەوہى ھەيە:

۱- بەرېتوہبەرايە تىببى ئاودىرې لې ھەولپىر كە سى ھۆبەى ھەيە: ھۆبەى ئاودىرې لې خەبات، ھۆبەى ئاودىرې شەقلاوہ و ھۆبەى ئاودىرې لې بلى.

۲- بەرېتوہبەرايە تىببى ئاودىرې لې دھۆك كە چوار ھۆبەى ھەيە: ھۆبەى ئاودىرې لې زاخو، ھۆبەى ئاودىرې لې ئامىدى، ھۆبەى ئاودىرې لې ئاكرى، ھۆبەى ئاودىرې لې قەسرۆك.

۳- بەرېتوہبەرايە تىببى ژىرئاو (المياه الجوفية) لې ھەولپىر.

۴- بهرپه بهرایه تیبی ژیر ناو له دهوک.

چهند بهرپه بهرایه تیبیه کی گشتی تازه کراونه ته وه نه وانیش: بهرپه بهرایه تیبی گشتی زهویوزاری چاندن، بهرپه بهرایه تیبی گشتی بیستان و دارستان و پاوان، بهرپه بهرایه تیبی باس و ری پيشاندانی کشتوکالی و تووتن.

وهزارهتی ناوهؤ:

ئه م وهزاره ته له ههول و کوششدايه بۆ پاراستنی ئاسایشی ناوهخۆ و سهروهه یی یاسا و پته وکردنی بارودۆخی گشتی و دابینکردنی باری تهناهیی هاوولاتیان و پاراستنی سهروهت و سامانیان و سنووردارکردنی تاوان و پاراستنی نازادیه دیموکراسیهکان و مافی مرۆف. ههروهه قهلاچۆکردنی کاری خهفیهتی (التجسس) و ئاوکردن (التهرب) و خۆدزینه وه (التسلل) و پاراستنی ئابوری هه ریم و زالبوون به سه رهاتنی نایاسایی بۆ ناوه وه ی هه ریم. ویرای ئه مانه بایه خدان به پيشخستنی کارگێری و کردنه وه ی خول بۆ کارمه ندان و ههروهه بایه خدان به کۆلیجی پۆلیس و ده رچوواندن سێ خول: ۱۱۵ له خولی یه که م، ۶۰ له خولی دووه م، ۶۵ له خولی سێیه م، ۷۰ بۆ خولی داها توو. ژماره ی ئه و قوتابییانه ی له کاتی خوتندن دا ده رماله یان پێ ده درێ ۱۳۵ قوتابین ده رماله کان به م شپه یه ن:

۱- ۳۰۰ دینار مانگانه وه ک ده رماله بۆ هه ر قوتابیه ک.

۲- ۲۰ دینار رۆژانه بۆ خه رجی خواردن.

۳- دابینکردنی شوینی نیشته جێ بوون و پێداویستیه کانی.

۴- ده رماله ی براره (واته: مخصصات مقطوعه) به شپه ی مانگانه بۆ قوتابیان خه رج ده کری ته نیا ئه وانه نه بێ که دانیش تووی شارن، ئه ویش به شپه ی خواره وه:

أ- ۸۰ دینار بۆ قوتابیانی دهوک.

ب- ۴۰ دینار بۆ قوتابیانی ئاکری.

ج- ۴۰ دینار بۆ قوتابیانی میترگه سۆر.

د- ۳۰ دینار بۆ قوتابیانی سۆران.

بۆ پارێزگه ری له هاوولاتیان و سامانیان بنکه کانی ئاسایش و پۆلیس له رینگه ی کردنه وه ی بنکه ی نوێ فره وانکردنی به خۆه بینیه و ههروهه بۆ بایه خدان به بواری ها توچۆ، بهرپه بهرایه تیبیه کی گشتی ها توچۆ کرا وه ته وه.

ژماره ی بنکه کانی ئاسایش له هه ردوو پارێزگه دا ۵۵ بنکه یه و ههروهه نیاز هه یه بنکه ی نوێی ئاسایش بۆ سالی ۲۰۰۲ له (قه سری، پیران، مه زنج، گه ره کی سه ربازان، گه ره کی نه ورۆز، شاخۆلان، گه ره کی سوورچییان و بجیل) بکریته وه.

سه باره ت به (پۆلیس) یس ۱۰۳ بنکه ی پۆلیس و ۱۷ بنکه ی به رگه یی شارستانی و ۵ بنکه ی پۆلیسی کاره با هه یه و نیازیش وایه ۱۰ بنکه ی نوێ بۆ سالی ۲۰۰۲ له هه ردوو پارێزگه ی هه ولێر و دهوک بکریته وه له هه ر یه کییک له (پیراود، شاپس، پیرزین، گه ره کی سوورچییان - ناشتی، مه لا ئۆمه ر، به سته ره، کۆری، سه رمه یدان، قه سری و بنکه ی خزمه تگوزاری له زاخۆ).

له روانگه ی برابوونیش به دیموکراسی و مافی مرۆف له کوردستانی عیراقد، ژماره ی ۲۳۰ مۆله ت به یه کیته ی و

سەندیکا و کۆمەڵە و بىنکەى رۆشنىبىرى و يانەکانى وەرزىشى و ١٤ نووسىنگەى ئەنتەرنىت دراوە.

وەزارەتى گواستەنەو و گەياندن:

بەشى لە ئەركەکانى ئەم وەزارەتە برىتى بوو لە دانانى بگۆرى تازە و فرەوانکردنى بگۆرە كۆنەكان و گۆرىنى كىبەلەكان. فرەوانکردنى بگۆرى هەولبىر لە ١٢٠٠٠ هیلەووە بۆ ١٧,٥٠٠ هیل و بگۆرى دەوك لە ٦,٠٠٠ هیلەووە بۆ ٨,٥٠٠ هیل، هەروەها دانانى بگۆرى نوێ لە شارۆچكەكان بەشىووەیەك كە ژمارەى هیلەكانى تەلەفۆن لە ٢١,٠٠٠ هیل لە سالى ١٩٩٩ بۆ ٣٧,٠٠٠ هیل لە سالى ٢٠٠١ پەرهى سەندوووە.

فرەوانکردنى تۆرى ئەنتەرنىت كە ٢٨ هیلەى ئەنتەرنىت بۆ وەزارەت و فرەمانگەكان دانراو و بەردەوامىش لە فرەوانبوونداىە. ئەمە و تۆرى پىتوهندىيەكان لە نيوان شارەكانى هەرىم فرەوان كراووەتەو و پىشكەيشكردنى خزمەتگوزارى پۆستە و كەش و هەوا و گواستەنەو، رىكخستەنەو و بەخۆو بەنىووە.

كۆمپىوتەر بەشىووەیەكى فرەوان لە كەرتى گشتى و تايبەت و تەنانەت لە مالاىنىشدا لەلايەن هاوولاتیانەو بەكاردەيت. ژمارەى كۆمپىوتەر لە فرەمانگەكانى حكومەتى هەرىمدا دەرووبەرى ١,٤٤٢ كۆمپىوتەرە. هەروەها ٤٠ نووسىنگەى فىركردنى كۆمپىوتەر هەيە. ئەمە سەرهراى كردنەو و بەشى فىربوونى كۆمپىوتەر لە بەشەكانى پەيمانگە تەكنىكىيەكاندا.

ئەمە و هەنگاوەكانى تر لە بوارى گواستەنەو و گەياندن برىتىن لە:

- بەكارهێنانى سىستەم و پرۆگرامى نوێ لەكاركردن بە كۆمپىوتەر.
- زىادبوونى نووسىنگەى گواستەنەو و رىبووان و رىكخستنى كاروبارىان.
- زىادبوونى نووسىنگەكانى پىتوهندى دەروو و هەولدانى رىكخستنى كاربان. ئىستە ژمارەيان دەرووبەرى ٦٢ نووسىنگەيە.
- كردنەو و تۆرى تەلەفۆنى جىگىر و گەرۆك و گەياندن ئاسمانى (كۆرەك تىلىكۆم) لە رىگەى كەرتى تايبەتەو.

وەزارەتى دارايى و ئابوورى:

١- چاوپىكەوتنى نيوان بەرپرسانى حكومەتى هەرىم و پارە وەگەرچەران (المستشرون)، برەوى پى دراوە، ئەمەش لە پىناو پەرەپىدانى هاوكارى و دروستكردنى پردى متمانە بۆ بەدپهينانى كەشى گونجاو بۆ راکيشانى وەگەرچەستان و دۆزىنەو و هەلى تازەى كاركردن بەجۆرىك كە تەبايى گەشەى دانىشتوان بىن.

٢- ئەو كۆمپانىيانەى هەن بەگۆرەى ياساى كارپىكراوى كۆمپانىيانە رىك خراون. هەتا ئىستە ٤٣٤ كۆمپانىياى خومالى و ٢٨ كۆمپانىياى بىيانى لەلايەن بەرىتووەرايە تىبى گشتىبى بازىرگانىيەو كراووەتەو.

٣- رىكخستنى نووسىنگەكانى پارەگۆرى، ئەمەش لە رىگەى مۆلەت پىدانىيان لەلايەن لقى بانكى ناوهندى لە هەرىمى كوردستانەو.

١٨٨ نووسىنگەى پارەگۆرى (صراف) لە پارىزگەى دەوك و ٩٠ نووسىنگەى پارەگۆرى لە پارىزگەى هەولبىر هەيە. هەروەها هەولدان لە پىناو رىكخستنى نووسىنگەى گەياندن دەروو كە كارى پارەگۆرى بۆ دەروو ئەنجام بەدات بەهاوئاھەنگى لەگەڵ وەزارەتە پىتوهندىدارەكانى ناوھەو و گواستەنەو و گەياندن.

۴- ریکخستنی دوکانه کانی زپینگری له لایهن فه زمانگه کانی ناماره وه. ئەمەش بەدەرفەت نەدانیان بۆ کارکردن تەنیا داوی وەرگرتنی مۆلەتی رەسمی نەبێ. هەر وەها ریکخستنی کارکردنیان بەگۆتەرە یاسا و ریتوینی و نوێکردنەوی مۆلەتیان بە شپۆی سالانە. ۱۸۰ دوکانی زپینگری و ۲۹ وەرشی زپینگری له هەولێر و ۱۳۰ دوکانی زپینگری و ۱۰ وەرشی زپینگری له دهۆک هەن.

۵- کردنەوی ۹ خول بۆ کادیرانی ژمیاری و وردبینی و کارگیری له سالی ۲۰۰۱دا.

۶- دەرکردنی ریتوینی دارایی و کارگیری و کۆکردنەوه و چاپکردنیان له شپۆی نامیلکەدا، ۶ نامیلکە له سالی ۲۰۰۱دا دەرکراون.

۷- ئەنجامدانی کۆبوونەوی بەرفەرەوان له گەڵ فه زمانگه کان به مه بهستی ریکخستنی کار و لابردنی له مپهره کان.

۸- بێگومان کاره ساته کانی واشنتۆن و نیویۆرک له ۱۱ی ئەیلوولی ۲۰۰۱ کارتیکی راسته و خۆی هه بوو به سه ر ئابووری جیهان و، ئابووری کوردستانیش که جیا ناکریته وه له ئابووری جیهان، له ئاکامی ئەم کاره ساته دا تووشی زه ره هات به تایبه ت له بواری بازرگانیه تیی سنووره وه، چونکه له سنووره کانی ولاتانی دهوروبه ر جموجۆلی بازرگانی لاوز بوو ههروه ها هه ندی بازرگانیه تی له بواری سووته مه نیدا وه ستا به تایبه تی له نیوان تورکیا و عێراقدا ... ئیتر ئەم جموجۆله که به ره و کزی و لاوزی رۆیشت و کاریگه ری به هیتی هه بوو به سه ر ئابووری کوردستانه وه، بۆیه کوردستان ماوه یه ک تووشی رکود (مه ندی)ی ئابووری بوو. هه رچه نده حکومه تی هه ریمی کوردستان به ریتگه ی وه زاره تی دارایی و ئابووری هه ولێ دا که پرۆژه گرینگه کان به رده وام بن و پارهی پێویست ته رخان کرا.

۹- بۆ ئەوهی که رتی تایبه ت زیاتر رۆلی خۆی بینی و، له ئابووری کوردستان و کاره کاندای تایبه ته ندی خۆی وه رگری، وه زاره تی دارایی و ئابووری بۆ یه که م جار ده ستی کرد به جیبه جیکردنی ریتوینییه کانی هه موارکردنی به لیتنده ره کان (تصنیف المقاولین) که ئەمەش هه نگاوێکه بۆ ریکخستنی توانای سه رمایه کانی که رتی تایبه ت و زیاتر هاوئا هه نگی کردن له گەڵ ده زگا کانی UN که بریاری ۹۸۶ له کوردستان جیبه جی ده کن.

۱۰- وه زاره تی دارایی و ئابووری به رده وام له گەڵ گۆرانکاریه کانی ئابووری هه لسه وکه وت ده کات له رووی رسوماتی گومرگی، به شپۆیه یه ک که بگۆنجی له گەڵ باری دهرامه تی هاوولاتیان و بازرگانه کان بۆ ئەوهی نه بیته باریکی دارایی قورس و نرخه که ی هاوولاتیان بیده ن. بۆیه تا ئیسته چه ندان جار رسوماتی له که لویه له گرینگه کان داشکاندوه و به ره و که مپی بردوه.

۱۱- چالاکیی پۆلیسی گومرکی له رووی ریتگه گرتن له قاچاغ په ری سه ندوه و ژماره داوی (دعوی) گومرگی له هه ولێر گه یشته ۴۹۱ داوا و له دهۆک له ماوه ی ۹ مانگ گه یشته ۶۲۰ داوا.

۱۲- هه ره وه که به ریتزان ناگادارن حکومه تی هه ریمی کوردستان سیاسه تی بازاری نازاد په ی ره وه کات بۆ ریکخستنی باری ئابووریمان و وه زاره تی دارایی و ئابووری ئەم سیاسه ته جیبه جی ده کات و له ماوه ی سالی کدا ۴،۲۲۷ مۆلەتی بازرگانی دراوه ته بازرگانه کان. به لām له پāl ئەمه شدا و له به ر تایبه ته ندی بازره کانی کوردستان، وه زاره تی دارایی و ئابووری به ریتگه ی به ریتوه به رایه تیی چاودیری بازرگانی، چاودیری بازره کان ده کات به پیتی بارودۆخی ئابووری و، ئەو گۆرانکاریه ی به سه ر دراوه کانی بیانی دا دین به تایبه تی دۆلار و کاریگه ری ئەم گۆرانکاریه ی به سه ر نرخه ی که لویه له پیداو یستیه کانی ژبانی هاوولاتیان. بۆ کۆنترۆلکردنی

نرخ، چاودیری بازگانی بهردهوام سهردانی بازار و کهرته گرینگهکانی بازرگانیهتی دهکات. لهسالی ۲۰۰۱دا ژمارهی سهردانهکانیان ۳۷,۹۲۳ سهردان بووه که ۴۲۱ شوین سزا دراون و ۱۰۰ شوینیش داخراون.

۱۳- وهزارهتی دارایی و ئابووری هر له کابینهی سییهمهوه کومپانیاکانی خوراک و ئارد و گشت کۆگهکانی خوی لهژیر دهسهلاتی راستهوخوی پاریزگهکانی ههردوو پاریزگهی ههولیر و دهوکدا داناوه تا گهورهترین و گرینگترین بهرنامهی پیری ۹۸۶ که بریتیه له دابهشکردنی خوراک بهسهر هاوولاتیان و له ریگهی ۶,۲۶۷ بریکاری خوراک و ئاردهوه دابهش دهکریت، جیهجی بکه.

۱۴- چالاکئی نواندن له بواری بهدواداچوون بو وهگرتنی باجهکان و خشتهی خوارهوه ژمارهی باجدهران له سی سالدای پیشان ئهدات:

جۆری باج	سالی ۱۹۹۹	سالی ۲۰۰۰	سالی ۲۰۰۱
باجی دهرامهت	۵۵,۰۰۰	۶۲,۰۰۰	۹۵,۰۰۰
باجی خانووبههره	۲۱,۵۲۲	۲۷,۱۰۰	۳۳,۴۰۰

خهرجیهکان بهگویهری فهسلهکان:

فهللی یهکهه- خهرجی فهرمانبهران:

که بریتیه له مووجه و گشت ئهو دهرمالانهی دهدریت بهکارمهندان، ئههه و میلاکاتی وهزارهتهکان و گشت فهرمانگهکانی سهه بهوهزارهتهکان و نامادهکراوه که لهگهل سروشتی کارکردن له فهرمانگهکاندا بگونجی، داهیتانی چهندان پلهی پیوست بو ئهو فهرمانگانه رهچاو کراوه، ئهو خهرجیهانهش بهبری ۱,۱۵۲,۷۹۸,۰۰۰ دینار دانراوه که دهکاته ۴۵,۱۱٪ بودجه. هوی زیادهی ئهه فهسله له بهراورکردنی لهگهل بری پهسندکراوی سالی ۲۰۰۱دا بریتیه له دهرماله و پله بهرزبوونهوی فهرمانبهران و ئهو پلانهی که له سالی ۲۰۰۲دا هیتراون.

لهه فهسلهدا بری ۲۶۴,۱۳۴,۰۰۰ دینار بریتیه له زیادهی پههلهمان، ئهه فهسله بههوی زیادبوونی دهرمالهکان زیادبوونی ههبووه وهک: زیادهی ماموستایانی پهروهده، ماموستایانی زانکو و پهیمانگهکان، ئههسهران و پولیس، لیتوژهوی کومهلایهتی له وهزارهتی تهندروستی و داد، ماموستایانی ئایینی، خاوهن پیشه ئهاندازی و کشتوکالییهکان، تیمهکانی ههکۆلینی بیر له وهزارهتهکانی کشتوکال و ئاوهاندانهوه، کریتی موحازرات له پهیمانگه و قوتابخاتهکانی وهزارهتی پهروهده و چهندین دهرماله تر.

فهللی دووهه- پیداو یستیهکانی خزمهت:

بریتیه له خهرجیهکانی سهههه و شانندن له ناوهوه و دههوهی ههههه، ههروهها میتوانداری و ئاههنگیتران و پهخش و بانگهواز و چاپکردن و پوسته و تهلهفون و بهکرگرتن و دهرمالهی قوتابیان و هی تر... ئهههه دهکاته بری ۱۷۷,۲۹۵,۰۰۰ دینار بهرتههی ۶,۹۴٪ بودجه، ئهههه جگه له زیادبوونی ژمارهی قوتابیان زانکو و پهیمانگه و قوتابخانه ئایینییهکان و قوتابیان کشتوکال و پیشهسازی و بازگانی، وپرای ئهمانهش بره پارهی دهرمالهشیان زیاد بووه، ههروهها دهرمالهی قوتابیان خوتندنی دوکتورا و ماستهه.

ئەمەو چالاكىي قوتابخانەكان بەتايىبەتى چالاكىيە زانستى و ھەرزىشەيەكانى ۋەزارەتى پەرورەدە و زانكۆ و پەيمانگەكان لە فرەبوون و زيادبووندايە. ھەرۋەھا زيادبوونى ژمارەى ئەو ئۆتۆمبىلانەى كە بۆ گواستەنەوھى فەرمانبەران لە شوئىنى نىشتەجى بوونيان بۆ شوئىنى كارکردنەيان بەكرى گىراون و بەتايىبەت بۆ گواستەنەوھى مامۆستايان بۆ قوتابخانەكانى نىزىك، لە ناوھەندى پارىزگەكاندا كە ژمارەى ئۆتۆمبىلەى بەكرىگىراو بۆ مامۆستايان نىزىكەى ٤٣٩ ئۆتۆمبىلە.

فەسلەى سەيەم- پىداوېستىيەكانى كالاى:

لە ھەرئەوھى زۆرىنەى كالا لە ھەرۋەھى ھەرئەوھى دەپت، بۆيە نرخەكانيان بەپىي دابەزىنى نرخى دۆلار بەرامبەر بەدەينارى عىراقى دابەزىوھە لەگەل ئەوھەشدا كە ژمارە و قەبارەى فەرمانگەكانى حكومەتى ھەرئەم لە زيادبووندايە كەچى خەرچى دانراو بۆ پىداوېستىيەكانى كالاى برىتى بووھە لە ٢٤٠,٩٩٢,٠٠٠ دىنار و بەرئەزەى ٩,٤٣٪ ي بودجە.

ئەم فەسلە برىتەيە لە قرتاسىيە، چاپەمەنىيەكان، ئاو، كارەبا، سووتەمەنى، پۆشاكى ھاويىنە و زستانە، خۆراك، داوودەرمان و پىداوېستىيەكانى تر.

بەھۆى نەبوونى وزەى كارەبا، ژمارەى موھلىدەكانى فەرمانگەكانى حكومەتى ھەرئەم و بەتايىبەتى فەرمانگە خەزەتگوزارىيەكانى زيادى كردووە، ژمارەيان گەيشتووەتە ١,١٦٨ موھلىدە كە بەھۆى كەمى سووتەمەنى، بەشى زۆرى سووتەمەنىيەكانيان لە بازارى ناوخۆ و بەنرخى رۆژ بۆ دابەن دەكرىت.

فەستى چوارەم- پاراستنى ھەرھەيەكان:

پاراستن و ئاگادارى لە مەكىنە و ئامبىر و بىنايە و ھۆيەكانى گواستەنەوھە و شتەكانى تر، وىراى بەردەوامبوونيان، درئەدەنە بەتەمەن و تواناى بەكارھىنانيان و پەرەسەندنى تواناى سوود ۋەرگرتن و بەرھەمھىنانيان. برى ئەم فەسلە گەيشتووەتە ١٤١,٣٢٥,٠٠٠ دىنار و بەرئەزەى ٥,٥٣٪ ي بودجە.

ژمارەى ئۆتۆمبىل و ئامبىر و بىنا و كەلوپەلى فەرمانگەكانى حكومەتى ھەرئەمى كوردستان زيادبوونى ھەبووھە، ھەرۋەھا پڕۆژەكانى ئاودىرى و بەنداوھەكان و رىگە و پرد پەرەيان سەندووە.

ئەمە جگە لە بىنا و پارازتنى پڕۆژە و دامەزراوھەكانى تر كە ناوھەكانمان ئامازە پى كردن و ئەمانەش ھەمويان پىوستىيان بەپارازتن (صيانە) ھەيە.

فەسلەى پىنچەم- خەرچى سەرھەيەدارى:

برىتەيە لەو كەرەستانەى تەمەنيان لە سالىك زياترە و شتومەكى جىگىر و بەردەستن، كەلوپەل، ئۆتۆمبىل و ھۆيەكانى ترى گواستەنەوھە، مەكىنە و دەزگە، ئامبىر، زەوى، بىنا، فىلم و چەك و... ھتد. خەرچى ئەم فەسلە گەيشتووەتە ١٢١,٣٢٤,٠٠٠ دىنار و بەرئەزەى ٤,٧٥٪ ي بودجە.

زيادبوونى ژمارەى قوتابخانەكان، بنكە تەندروسىيەكان، مژگەوتەكان، فەرمانگەكان لە ناحىە نوئىيەكاندا، كۆلىجى نوئى و بەشى نوئى لە كۆلىج و پەيمانگەكان، سەرھەي فرەوانكردنى شوئىنە كارگىرەيەكان، ئەمانە ھەموو پىوستىيان بەئامبىرى چاپ، فۆتوكۆپى، كۆمپىوتەر، بگۆر، ئۆتۆمبىل، چەك و تەقەمەنى، بىنايە و كەلوپەل و

بودجه له سهر ئاستی بابەکان بەم شیوهی خوارەوهییه:

- سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران: ۲۷۵,۷۶۲,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۱۰,۷۹٪ لە بودجە.
- وەزارەتی پەرۆدە: ۴۰۹,۶۵۴,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۱۶,۰۳٪ لە بودجە.
- وەزارەتی ئەشغال و نیشته‌جێکردن: ۳۹,۶۹۲,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۱,۵۵٪ لە بودجە.
- وەزارەتی کشتوکال و ئاودێری: ۵۷,۰۶۱,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۲,۲۳٪ لە بودجە.
- وەزارەتی ناوختۆ: ۲۴۲,۴۱۱,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۹,۴۹٪ لە بودجە.
- وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار: ۹۲,۳۸۹,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۳,۶۲٪ لە بودجە.
- وەزارەتی گواستنه‌وه و گەياندن: ۲۴,۸۵۴,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۰,۹۷٪ لە بودجە.
- وەزارەتی رۆشنیبری: ۴۱,۴۵۴,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۱,۶۲٪ لە بودجە.
- وەزارەتی تەندروستی و کاروباری کۆمە‌لایەتی: ۲۴۰,۱۰۸,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۹,۴۰٪ لە بودجە.
- وەزارەتی ئاوه‌دانکردنه‌وه و گەشه‌پێدان: ۲۵,۴۰۸,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۰,۹۹٪ لە بودجە.
- وەزارەتی یارمەتی مرۆڤایەتی و هاوکاری: ۵,۸۲۶,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۰,۲۳٪ لە بودجە.
- وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی: ۵۵,۵۸۲,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۲,۱۸٪ لە بودجە.
- وەزارەتی دارایی و ئابووری: ۶۸۲,۱۸۳,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۲۶,۷۰٪ لە بودجە.
- وەزارەتی کاروباری پیشمەرگه: ۲۹۷,۳۲۰,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۱۱,۶۳٪ لە بودجە.
- وەزارەتی پیشمە‌سازی و وزه: ۲۶,۸۴۵,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۱,۰۵٪ لە بودجە.
- وەزارەتی داد: ۳۲,۵۳۳,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۱,۲۷٪ لە بودجە.
- دیوانی چاودێری دارایی: ۶,۳۴۱,۰۰۰ دینار واتە بەرپێژەی ۰,۲۵٪ لە بودجە.
- کەواته وەزارەتەکان له پله‌ی یه‌که‌م تا ده‌یه‌م به‌م شیوه‌ی خواره‌وه ده‌بن جگه له وەزارەتی دارایی و ئابووری:
- یه‌که‌م: وەزارەتی پەرۆدە.
  - دووه‌م: وەزارەتی پیشمەرگه.
  - سێیه‌م: سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران (زانکۆ و پەیمانگەکان و دەزگای شه‌هید و...).
  - چواره‌م: وەزارەتی ناوختۆ.
  - پینجەم: وەزارەتی تەندروستی و کاروباری کۆمە‌لایەتی.
  - شه‌شه‌م: وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار.
  - هه‌هه‌تم: وەزارەتی کشتوکال و ئاودێری.
  - هه‌شته‌م: وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی.
  - نۆیه‌م: وەزارەتی رۆشنیبری.

دهیه م: وهزاره تی نه شغال و نیشته جیکردن.

که واته بودجه ی پیشنیارکراوی حکومه تی هه ریمی کوردستان بۆ سالی ۲۰۰۲ به پاتی ۳۲۱,۳۴۹,۰۰۰ دینار پتره له بودجه ی په سندکراوی سالی ۲۰۰۱ و کورتیی بودجه که ش ده کاته ۷۲۷,۳۷۷,۰۱۸ دینار.

سییه م- کارداران (میلاکات)

له پینا و نه وهی کارگی پرییه کان چالاکیی خو بان به شیوه یه کی سه رکه وتوو و ئابوورییه له رووی ژماره و پله ی فرمانیه رانه وه جییه جی بکن، پیویسته هه ریه که و به گویره ی ئه رکی سه رسانی خو ی، شاره زایی و لیها تووی به رزی له کارگی پریدا تیدا دابین بکریت.

فه رمانه کانی یاسای کاردار ژماره ۲۵ ی سالی ۱۹۶۰ ی هه موارکراو هه موو نه وه فه رمانیه ر و کادیرانه ده گریته وه که له فه رمانگه کانی حکومه تی هه ریمدا کارده کهن و مووچه ی خو بان له بودجه وه رده گرن.

ژماره ی ۴۰۰۰ چوار هه زار فه رمانیه ر به شیوه یه کی کاتی دامه زراون. دوویات کراوه ته وه که ته نیا له کاتی زور پیویستدا کاری گریته سته کان تازه بکریته وه و نابج ده رفه تی نه وه بدری که فه رمانیه ر به شیوه یه کی کاتی دابه زری له بهر نه وهی دامه زراوندنیان ده بی به هو ی نه وهی که باریکی گران بکه ویته نه ستوی گه نجینه و له ماوه یه کی دووریشدا سوود له خزمه تی نه مانه وه رناگیری، هه روه ها هه ندیک پله له فه رمانگه کاندای زیاده ی هه یه. له سه ر نه م بناخه یه: به گویره ی په یکه ری ریکه خستنی فه رمانگه کان ژماره ی پله کانی فه رمانیه رایه تی دیاری کراوه و نه پلانیه کی پیویست نبین دوور خراونه ته وه.

نه مه و ژماره ی نه و پلانیه ی بۆ مه به سستی به رزکردنه وه و دامه زراوندن پیشنیارکراون، یان ژماره ی نه و پلانیه کی که پیشنیاره له پله به رزبوننه وهی سالی ۲۰۰۲ ده میتن، هه موو ره چاو کراون. له بهر تیشکی نه و شتانه دا بره پاره ی ته واوله فه سللی بودجه دا دانراوه.

فه سللی یه که م: خه رجییه کانی کارمندان و مووچه و ده رماله ی خیزانداری و ده رماله ی مندالان و ده رماله کانی تر ده گریته وه، که به پیی سپووری و شاره زایی له کاردا و به پیی یاسا و رینوینییه کان ده دریت به فه رمانیه ران. دوای په سندکردنی بودجه له لایه نه نه نجوومه نی نیشتمانی کوردستانی به ریز، وهزاره تی دارایی و ئابووری مو فره داتی میلاکاتی (واته: پیپرستی کارداران) ی سالی ۲۰۰۲ به پیی یاسای بودجه و له بهر تیشکی تیچوونی مووچه په سندکراوه کانی ناو بودجه دا و نه حکامی ماده ی سییه می یاسای میلاکاتی سه ره وه، ناماده ده کات و رینوینی تاییه تی بۆ ئاسانکردنی جییه جی بوونی پرگه کانی بودجه بۆ گشت وهزاره ت و فه رمانگه کان به پیی یاسای بودجه ده رده کات.

له خواره وه خشته ی میلای هه ریمی کوردستان بۆ سالی ۲۰۰۲ جگه له وهزاره تی پیشمه گه و جگه له گریته سته کان و میلای هه میشه یی و کاتی نه نجوومه نی شاره وانیه کان پیشکیش ده که یین.

۱- میلاکات له سه ر بنچینه ی پله کان:

پله ی تاییه ت: ۱۸۷ پله.

پله ی یه که م ۱: ۲,۴۶۲ پله.

پله‌ی یه‌که‌م ب: ۵,۳۸۱ پله.
 پله‌ی دووهم: ۷,۸۹۴ پله.
 پله‌ی سئیم: ۱۰,۶۱۶ پله.
 پله‌ی چوارهم: ۹,۵۹۵ پله.
 پله‌ی پینجه‌م: ۱۳,۹۰۲ پله.
 پله‌ی شه‌شه‌م: ۱۵,۰۵۸ پله.
 پله‌ی هه‌وته‌م: ۱۷,۱۲۳ پله.
 پله‌ی هه‌شته‌م: ۱۲,۲۵۵ پله.
 پله‌ی نۆیه‌م: ۱۱,۵۷۲ پله.
 پله‌ی ده‌یه‌م: ۴,۸۲۲ پله.

ب- میلاکات له‌سه‌ر بنچینه‌ی بابه‌کان:

سه‌رۆکایه‌تیی ئه‌نجومه‌نی وه‌زیران: ۵,۳۹۹

وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده: ۴۰,۲۸۹

وه‌زاره‌تی ئه‌شغال و نیشته‌جێکردن: ۲,۲۳۲

وه‌زاره‌تی کشتوکال و ئاودێری: ۵,۶۳۰

وه‌زاره‌تی ناوخۆ: ۱۶,۹۱۱

وه‌زاره‌تی شاره‌وانی و گه‌شتوگوزار: ۵,۵۱۵

وه‌زاره‌تی گواستنه‌وه و گه‌یاندن: ۱,۳۶۰

وه‌زاره‌تی پرۆسنبیری: ۱,۲۸۵

وه‌زاره‌تی ته‌ندروستی و کاروباری کۆمه‌لایه‌تی: ۱۲,۱۷۵

وه‌زاره‌تی ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پێدان: ۲,۰۶۴

وه‌زاره‌تی یارمه‌تی مرۆڤایه‌تی و هاوکاری: ۱۸۷

وه‌زاره‌تی ئه‌وقاف و کاروباری ئیسلامی: ۵,۶۱۴

وه‌زاره‌تی دارایی و ئابووری: ۵,۰۰۸

وه‌زاره‌تی پیشه‌سازی و وزه: ۵,۸۵۲

وه‌زاره‌تی داد: ۱,۲۴۷

دیوانی چاودێری دارایی هه‌ریم ۹۹

کۆی گشتی: ۱۱۰,۸۶۷

ج- بۆ ئاگاداری به‌رپزتان له‌سالی ۲۰۰۱ کارداری هه‌میشه‌یی له ۶۰,۳۹۰ فه‌رمانبه‌ری پیاو و ۲۹,۲۰۶

فهرمانبهری ئافرهت پینک دههات واته ۸۹,۵۹۶ فهرمانبهر بهگشتی. باری خپزاندارى فهرمانبهران بهم شپوهیه بووه:

۳۱,۴۳۱: فهرمانبهری سهلت.

۵۸,۱۶۵: فهرمانبهری خپزاندار.

بارى خپزاندارى فهرمانبهران له پرووی ژماره‌ی مندالان بهم جوړه بووه:

۵,۰۹۹: فهرمانبهر بی مندال.

۳,۵۹۳: فهرمانبهری خاوهن یهک مندال.

۴,۱۵۳: فهرمانبهری خاوهن دوو مندال.

۴,۷۵۳: فهرمانبهری خاوهن سه مندال.

۵,۶۴۷: فهرمانبهری خاوهن چوار مندال.

۸,۷۹۹: فهرمانبهری خاوهن پینج مندال.

۸,۰۰۳: فهرمانبهری خاوهن شش مندال.

۶,۸۹۴: فهرمانبهری خاوهن هفت مندال.

۵,۵۸۹: فهرمانبهری خاوهن هشت مندال.

۵,۶۳۵: فهرمانبهری خاوهن نۆ مندال و بهسه‌ره‌وه.

هه‌روه‌ها ژماره‌ی کارداری کاتی له سالی ۲۰۰۱ بریتی بووه له ۴,۰۴۵ گریبه‌ست که ۲,۷۹۷ پیاو و ۱,۲۴۸ بیان ئافرهت بوون.

د- کارداری هه‌میشه‌یی و کاتی نه‌نجوومه‌نی شاره‌وانییه‌کان له سالی ۲۰۰۱ بریتی بوو له ۸,۲۱۵ که‌س. له‌به‌رئوه‌ی شاره‌وانییه‌کان نیزامیکی تایبه‌تییان هه‌یه بۆیه میلاکیان له‌لای ئیمه‌دا تو‌مار نه‌کراوه.

ه- شایانی ئاماژه پیکردنه ژماره‌ی شه‌هیدان و خانه‌نشینان و نه‌نفالکراوه‌کان که له‌لایهن حکومه‌تی هه‌رئیمه‌وه مووچه‌یان پین ده‌دریت له‌م دوو ساله‌دا به‌م شپوهیه زیاده‌بوونه‌وه‌ی هه‌بووه:

۲,۰۰۱	۲,۰۰۰	
۲۰,۱۲۴	۱۹,۸۳۰	شه‌هیدانی بزووتنه‌وه‌ی رزگاربخوازی کوردستان
۲,۵۳۷	۲,۴۹۲	فهرمانبهرانی نه‌نفالکراو
۲۳,۸۸۹	۲۱,۶۶۹	خانه‌نشین

و- که‌واته کورته‌ی خشته‌ی مووچه وه‌رگرانی حکومه‌تی هه‌رئیمی کوردستان له سالی ۲۰۰۱ به‌م شپوهیه بووه:

۹۳,۶۴۱	فهرمانبهرانی هه‌میشه‌یی و کاتی له وه‌زاره‌ت و فهرمانگه‌کانی حکومه‌ت	۱
۸,۲۱۵	فهرمانبهرانی کاتی و هه‌میشه‌یی ئه‌نجومه‌نی شاره‌وانیبه‌کان	۲
۲۰,۱۲۴	شه‌هیدانی بزوتنه‌وه‌ی رزگاربخوازی کوردستان	۳
۲,۵۳۷	فهرمانبهرانی ئه‌نفالکراو	۴
۲۳,۸۸۹	خانه‌نشینان	۵
۱,۹۱۸	ده‌رماله‌ی البر	۶
۱۵۰,۳۲۴	کۆی گشتی	

تیبینی: وه‌زاره‌تی پێشمه‌رگه و ده‌رماله‌ی قوتابیان له خشته‌ی سه‌ره‌وه‌دا تۆمار نه‌کراوه له‌گه‌ڵ نابینایان و موختاره‌کان و... هه‌ند. هه‌روه‌ها ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستان بودجه‌ی تایبه‌تی خۆی هه‌یه.

***

چواره‌م- هه‌بووه‌کانی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان له ساڵی ۱۵۲۰۰۱:

له‌سه‌ر فهرمانی به‌ریز سه‌رۆکی حکومه‌تی هه‌ریم بریاردرایه‌یه‌که به‌ریزه‌به‌رایه‌تیبه‌کی تایبه‌تی له وه‌زاره‌تی دارایی و ئابووری دايمه‌زیت بو‌ئوه‌ی سه‌رجه‌م ممته‌له‌کاتی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان چ ئه‌وانه‌ی له‌سه‌ر بودجه‌ی حکومه‌ت کراون یاخۆ له‌ریگه‌ی بریاری ۹۸۶ دا‌ین کراون له‌م به‌ریزه‌به‌رایه‌تیبه‌دا تۆمار بکریت. ئه‌م به‌ریزه‌به‌رایه‌تیبه‌ جگه‌ له‌ تۆمارکردنی مومتله‌کات به‌هاوکاری لایه‌نه‌ پێوه‌نداره‌کان به‌بریاری ۹۸۶ هه‌لده‌ستێ به‌به‌راوردکردن و وردبینی کردنیان. وا له‌ خواره‌وه‌ خشته‌ی ژماره‌ی ئۆتۆمۆبیل و ئامبیر و هه‌بووه‌کانی حکومه‌تی هه‌ریم له‌ ساڵی ۲۰۰۱ پێشکیش ده‌که‌ین.

۱۴۱۸ ئۆتۆمۆبیل.

۱۲۹۵ ئامبیری بلدۆزه‌ر، گرێده‌ر، شۆفهل، عاديله، فاریشه، تانکەر، ئامبیری تر.

۴۰ کارگه‌ی جۆراوجۆر.

۱۱۴ بگۆر.

۱۱۶۸ موه‌لیده‌ی جۆراوجۆر.

۳۵ ئه‌نته‌رنیته‌.

۱۴۴۲ کۆمپیوته‌ر.

۴۶ فاکس.

۳۰۵ ئامبیری تۆمارکردن.

۲۲۰۴ ئامبیری گه‌بانندن.

۱۱۳ سه‌ته‌لایت.

- ۱۸۴ ئامبىرى وئىنەگرتن.
- ۸۳۶ چاپ.
- ۳۶۲ فوتوكۆپى.
- ۱۶۶ رۇنيۇ.
- ۲ مايكروڧىلم.
- ۱۵۱۳ ساردكەرەوھەكان.
- ۳۹۵۳ ساردكەرەوھە ھەوايى.
- ۱۰۹۱ پاكىژكەرەوھە ھەوايى.
- ۱۵۲۵ ئىپىرگۇندىشەن.
- ۲۲۴ گىتسكى كارەبايى.
- ۱۳۹۲ پىتۇمىر (حاسبە).
- ۱۷۶۹۶ سۇيا.
- ۶۴۲۶ پانكە.
- ۱۹۲ رادىيۇ.
- ۶۸۸ تەلەفون.
- ۳۷ ڧىديۇ.
- ۴۱ موتۇر.
- ۱۷۵ ئامبىرى بىتەل.

پىنچەم- بۇ رۈونكردنەوھە چۈنپەتى گۇرانكارى لە بابەكان و بەشەكانى بودجەدا وا لە خوارەوھە ئەم رۈونكردنەوانە پىشكىش بە بەرپىرتان دەكەين:

- سەرۆكايەتتى ئەنجومەنى وەزىران:

بە برى ۱۷ مىلىئون و ۱۷۱ ھەزار دىنار كەمتر لە برى پەسندكراو لە بودجەى سالى ۲۰۰۱ گۇرانكارىيە سەرەككيبەكانى ئەم بابە بەم شىئەى خوارەوھە.

دىوانى سەرۆكايەتتى:

برە زىادكراوھەكان:

مووچە لە: ۲,۲۰۰,۰۰۰ دىنار بۆ: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دىنار.

پاراستنى بالەخانە لە: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دىنار بۆ: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دىنار.

كړىنى خانووبەرە لە: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دىنار بۆ: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دىنار.

بره كه مڪراوه كان:

پاراستنى هوڻى گواستنه وه له: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنى دامه زراوه ى ئاوى و كاره بايى له: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
کړينى ئوتۆمبيل له: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
کړينى مه کينه و دهزگا و ئامير له: ۱,۱۲۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۷۵۵,۰۰۰ دینار.
يارمه تى و بارو بوو له: ۶,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۵,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
پروگرامى جوړاوجوړ له: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۷۰۰,۰۰۰ دینار.

- سه روکايه تى زانکړى سه لاهه دين:

بره زيادکراوه كان:

دهر مالهى فهرمانبه ران له: ۱۱,۳۶۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۸,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
کړينى که لويه ل له: ۲۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
بره كه مڪراوه كان:
مووچه له: ۱۸,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۷,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
کړتې دهرس و تنه وه له: ۷,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۶,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
خه رجيبى چاپ له: ۳,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
کړينى مه کينه و دهزگا و ئامير له: ۲,۲۳۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۹۰,۰۰۰ دینار.

- سه روکايه تى زانکړى دهوک:

بره زيادکراوه كان:

دهر مالهى قوتابيان له: ۲,۸۱۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنى باله خانه له: ۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
بره كه مڪراوه كان:
مووچه له: ۴,۸۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۴,۳۰۰,۰۰۰ دینار.
دهر مالهى فهرمانبه ران له: ۶,۸۹۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۵,۸۲۵,۰۰۰ دینار.
کړتې زهوى و باله خانه له: ۷۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲۵۰,۰۰۰ دینار.
کړتې ئامير و هوڻى گواستنه وه له: ۷۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۴۵۰,۰۰۰ دینار.
کړينى مه کينه و دهزگا و ئامير له: ۲,۱۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۸۰,۰۰۰ دینار.

- دهسته ى په يانگا ته کنیکيه كان:

دهر مالهى فهرمانبه ران له ۳,۱۶۹,۰۰۰ دینار زياد کراوه بۆ ۴,۲۴۵,۰۰۰ دینار و، بره كه مڪراوه كانيش
ئهمانه ى خواره ون:

کرتی دەرس وتنهوه له: ۱,۵۰۶,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۲۰۰,۰۰۰ دینار.
زیادهی پەرله مان له: ۲,۰۲۶,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۷۰۰,۰۰۰ دینار.
کرتی کهلپهل له: ۱,۰۰۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۵۰۰,۰۰۰ دینار.
کرتی مهکینه و دهزگا و ئامیر له: ۱,۸۳۱,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۴۱۲,۰۰۰ دینار.

- چاپخانهی زانکۆی سهلاحه دین.

که رهسته و پیداو یستیی پیشه سازی له: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار کهم کراوه بۆ: ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

- کۆزی زانیاری کوردستان:

پالپشتهی پهسندکراو له بودجهی سالی ۲۰۰۱ دا نه بووه، بۆ سالی ۲۰۰۲ بری ۲,۳۶۵,۰۰۰ دینار بۆ گشت فەسله کان پیشنیار کراوه.

خه رجیی فه رمان به ران: ۵۹۰,۰۰۰ دینار.
پیداویستییه کانی خزمهت: ۹۰۹,۰۰۰ دینار.
پیداویستییه کانی کالایی: ۱۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی هه ره به یه کان: ۲۰۵,۰۰۰ دینار.
خه رجیی سه رمایه داری: ۵۶۱,۰۰۰ دینار.

وه زاره تی په روه رده:

به بری ۳۲ ملیۆن و ۱۷۸ هه زار دینار زیاتر له بری پهسندکراو له بودجهی سالی ۲۰۰۱. گۆرانکارییه سه ره کبییه کانی ئەم بابە بەم شتیهی خواره ویه.

- دیوانی وه زاره ت:

بۆ چالاکیی وه رزشی و دپده وانی که له بودجهی سالی ۲۰۰۱ دا بری پهسندکراو نه بوو، بۆ سالی ۲۰۰۲ بری ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار پیشنیار کراوه. بره که مکراوه کانی ش ئەمانه ن:
پاراستنی باله خانه له: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۵۰,۰۰۰ دینار.
کرتی مهکینه و دهزگا و ئامیر له: ۴۵۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۹۵,۰۰۰ دینار.

- به رتیه به رایه تییه گشتییه کانی په روه رده:

بره زیاد کراوه کان:

مووچه له: ۷۵,۰۶۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۸۵,۰۸۰,۰۰۰ دینار.
ده رماله ی فه رمان به ران له: ۱۲۰,۹۲۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۲۱,۸۷۵,۰۰۰ دینار.
کرتی دەرس وتنهوه له: ۸,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
کرتی تاقیکردنه وه له: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۸,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
زیادهی پەرله مان له: ۸۵,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۹۳,۸۵۰,۰۰۰ دینار.

دەرمانلە و خەرجیی سەفەر لە: ۶,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۷,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
کرتیی ھۆی گواستنەوہ لە: ۶,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۷,۲۲۸,۰۰۰ دینار.
چالاکیی وەرزشی و دیدەوانی لە: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
گواستنەوہی کەرەستە و کاللا لە: ۹۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۹۰۰,۰۰۰ دینار.
برە کەمکراوہکان:

قرتاسیہ و چاپەمەنی لە: ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۱۰۰,۰۰۰ دینار.
کەلوپەل و پێداویستی وەرزشی لە: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
کرتیی کەلوپەل لە: ۴,۷۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
کرتیی مەکینە و دەزگا و ئامیتر لە: ۱,۳۸۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۹۵۵,۰۰۰ دینار
کرتیی خانووہەرە لە: ۳,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار

- چاپخانەیی وەزارەتی پەرۆردە:

برە زیادکراوہکان:

کەرەستە و پێداویستی لە: ۵۲۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی دەزگا و مەکینە و ئامیتر لە: ۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
کرتیی مەکینە و دەزگا و ئامیتر لە: ۱۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۲۷,۰۰۰ دینار.

- پەیمانگان و خانەیی مامۆستایان:

برە زیادکراوہکان:

دەرمانلەیی فەرمانبەرەن لە: ۱,۱۹۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۷۸۳,۰۰۰ دینار.
کرتیی دەرس و تەنەوہ لە: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار

وەزارەتی ئەشغال و نیشتەجێکردن:

بە بری ۱۵ ملیۆن و ۲۲۸ ھەزار دینار کەمتر لە بری پەسەندکراو لە بودجەیی سالی ۲۰۰۱. گۆرانکارییە سەرەکییەکانی ئەم بابە بەم شێوہی خوارەوہیە:

- فەرمانگەکانی ئەشغال:

برە کەمکراوہکان:

زیادەیی پەرلەمان لە: ۲,۸۴۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی رینگە و پرد و رامالینی بەفر لە: ۳,۰۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۲۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی دەزگا و مەکینە و ئامیتر لە: ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۲۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی ھۆی گواستنەوہ لە: ۱,۷۱۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۹۰۰,۰۰۰ دینار.

پاراستنی کارگه و به کارهینانی له: ۱,۵۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۵۰۰,۰۰۰ دینار.
کپینی مه کینه و دهزگا و ئامیتر له: ۲,۴۱۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۴۶۷,۰۰۰ دینار.
کپینی کارگه له: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

- فەرمانگه کانی رتگه ویان:

بۆ کپینی کارگه بری ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار پیتشنیارکراوه. بری په سندکراوی سالی ۲۰۰۱ بریتی بووه له ۱۵۰,۰۰۰ دینار.

بری که مکراره کانیش ئه مانه ن:

زیادهی په رله مان له: ۳,۲۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۵۳۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی رتگه و پرد و پامالینی به فر له: ۶,۵۷۸,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۶۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی دهزگا و مه کینه و ئامیتر له: ۳,۳۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
کپینی مه کینه و دهزگا و ئامیتر له: ۴,۹۰۶,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۹۵۵,۰۰۰ دینار.

وهزارهتی کشتوکالی و ئاودیری:

به بری ۶ ملیۆن و ۳۷۴ هزار دینار که متر له بری په سندکراوه له بودجهی سالی ۲۰۰۱. گۆرانکارییه سه ره کبییه کانی ئه م با به به م شیتوهی خواره و دیه:

- به رتوه به رایه تیبی گشتیبی کشتوکالی هه ولیر:

بری که مکراره کان:

مووچه له: ۷,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۷۰۰,۰۰۰ دینار.
دهرمالهی خیزان و مندالان له: ۱,۵۸۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۴۸۵,۰۰۰ دینار.
دهرمالهی فەرمانبه ران له: ۱,۴۵۴,۰۰۰ دینار بۆ: ۹۵۵,۰۰۰ دینار.
زیادهی په رله مان له: ۵,۶۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۴۵۰,۰۰۰ دینار.

- به رتوه به رایه تیبی گشتیبی کشتوکالی دهۆک:

بری که مکراره کان:

مووچه له: ۲,۱۲۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۵۶۳,۰۰۰ دینار.
زیادهی په رله مان له: ۲,۲۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار.

- به رتوه به رایه تیبی ئاوی ژیرزهوی له پارێزگه کان:

که ره سته و پیداو یستی که ۱,۵۱۶,۰۰۰ دینار بری په سندکراوی هه بوو بۆ ۵۰۰,۰۰۰ دینار که م کراره ته وه.

- به رتوه به رایه تیبی ئاودیری و سه رچاوه کانی ئاو:

بری که مکراره کان:

مووچه له: ۲,۷۴۸,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۵۲۰,۰۰۰ دینار.

دەرمالەى خېزان و مندالان لە: ۷۲۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۲۸۵,۰۰۰ دینار.

زیادەى پەرلەمان لە: ۳,۲۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۲۸۸,۰۰۰ دینار.

- بەرپەرەرایەتیی گشتیی رەزگەرى و دارستان و پاوان:

لە بودجەى سالی ۲۰۰۱ برى پەسەندکراو نەبوو بۆ سالی ۲۰۰۲ برى ۱۲,۰۵۳,۰۰۰ دینار پینشیارکراو بەم شیتوێه:

خەرچى فەرمانبەران: ۹,۶۴۲,۰۰۰ دینار.

پیداوێستییەکانى خزمەت: ۵۴۱,۰۰۰ دینار.

پیداوێستییەکانى کالایی: ۵۵۳,۰۰۰ دینار.

پاراستنى هەرھەبەکان: ۵۲۴,۰۰۰ دینار.

خەرچیی سەرمايەدارى: ۷۹۳,۰۰۰ دینار.

وہزارەتى ناوختۆ:

بە برى ۱۷ ملیۆن و ۶۸۹ ھەزار دینار کە مەتر لە برى پەسندکراو لە بودجەى سالی ۲۰۰۱. گۆرانکارییە سەرھەکیبەکانى ئەم بابە بەم شیتوێ خوارەوہیە:

- دیوانى و ہزارەت:

برە کە مکر اوہکان:

جلوبەرگ لە: ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۸,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

یارمەتى و باربوو لە: ۱,۲۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۷۵۰,۰۰۰ دینار.

خەرچییەکانى پلانى نائاسایی لە: ۷,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۴,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

- کارگتیریە گشتییەکانى پارێزگەکانى ھەرێم:

برە کە مکر اوہکان:

کرینی مەکینە و دەزگا و ئامبەر لە: ۱,۳۸۱,۰۰۰ دینار بۆ: ۷۵۵,۰۰۰ دینار.

پرۆگرامى جۆراوجۆر لە: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۲۰۰,۰۰۰ دینار.

- کارگتیریە خۆجێیەکانى پارێزگەکانى ھەرێم:

مووچە لە: ۱,۱۰۶,۰۰۰ دینار بۆ: ۸۰۰,۰۰۰ دینار کە مکر اوہتەوہ.

- بەرپەرەرایەتیی گشتیی ئاسایش:

برە زیادکراوہکان:

سووتەمەنى لە: ۱,۲۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۵۵۰,۰۰۰ دینار.

جلوبەرگ، پالپشتەى پەسندکراوى نەبوو برى ۱,۶۰۰,۰۰۰ دینار پینشیارکراوہ.

خۆراک لە: ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۳۰۰,۰۰۰ دینار.

پاراستنی باله خانە له: ۳۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۵۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی دامەزراوەی ئاوی و کارەبایی له: ۱۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۴۰۰,۰۰۰ دینار.
خەرجیی تایبەت له: ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۴,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
برە کەمکراوەکان:

مووچە له: ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۹,۴۰۰,۰۰۰ دینار.
دەرمانەیی فەرمانبەران له: ۲۵,۸۱۲,۰۰۰ دینار بۆ: ۲۱,۹۴۷,۰۰۰ دینار.
زیادەیی پەرلەمان له: ۱۱,۲۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۸,۱۵۳,۰۰۰ دینار.

- بەرپەرەرایەتی گشتیی پۆلیس:

خۆراک له: ۴,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۶,۰۰۰,۰۰۰ دینار زیادکراوە و برە کەمکراوەکانیش ئەمانەن:
مووچە له: ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۶,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
دەرمانەیی خبێزان و مندالان له: ۲,۱۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۴۰۰,۰۰۰ دینار.
دەرمانەیی فەرمانبەران له: ۶۷,۵۶۳,۰۰۰ دینار بۆ: ۵۲,۵۶۳,۰۰۰ دینار.
زیادەیی پەرلەمان له: ۳۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲۵,۵۵۲,۰۰۰ دینار.
کەرەستە و پێداویستیی له: ۱,۰۶۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۹۵,۰۰۰ دینار.
بۆ کڕینی چەک و تەقەمەنی ۷۵۰,۰۰۰ دینار بری پەسندکراویان هەبوو بۆ سالی ۲۰۰۲ هیچ بریک پێشنیار نەکراوە.

- بەرپەرەرایەتی گشتیی هاتوچۆ:

پالپشتەیی پەسندکراوی نەبوو، بری ۱۸,۶۷۲,۰۰۰ دینار بۆ سالی ۲۰۰۲ پێشنیارکراوە و بەم شێوەیە:
خەرجیی فەرمانبەران: ۱۳,۳۲۲,۰۰۰ دینار.
پێداویستییەکانی خزمەت: ۱,۰۳۲,۰۰۰ دینار.
پێداویستییەکانی کالایی: ۱,۶۳۳,۰۰۰ دینار.
پاراستنی هەرەهەیهکان: ۱,۶۸۴,۰۰۰ دینار.
خەرجیی سەرمايه داری: ۱,۰۰۱,۰۰۰ دینار.

- کۆلیجی پۆلیس:

دەرمانەیی فەرمانبەران له: ۲,۲۵۲,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۳۶۰,۰۰۰ دینار کەم کراوە
پاراستنی باله خانە له: ۲۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۷۵۰,۰۰۰ دینار زیاد کراوە.

وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار:

بە بری ۲۱ ملیۆن و ۹۷۸ هەزار دینار زیاتر له بری پەسندکراو له بودجەیی سالی ۲۰۰۱. گۆرانکارییه سەرەکییهکانی ئەم بابە بەم شێوەی خوارەوویە:

- به پرتوه به رایه تیبی گشتیی ناو و ناوه پرتو:

بیره زیادکراوه کان:

مووچه له: ۱۰,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
دهرمالهی فه زمانبه ران له: ۴,۹۲۷,۰۰۰ دینار بۆ: ۷,۲۴۷,۰۰۰ دینار.
پاداشتی هاندانه تی بۆ کارگه ران له: ۳۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۷۰۰,۰۰۰ دینار.
کرتیی ئامبیر و هوئی گواستنه وه له: ۷۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
کرتیی کاره با له: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
سووته مه نی له: ۳,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۵,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی باله خانه له: ۳۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی دامه زراوه ی ناوی و کاره بایی له: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۴,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی رینگه و ناوه پرتو له بودجه ی سالی ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۲ بیری په سندکراوی نه بوو بۆ سالی ۲۰۰۲ بیری ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار پیشنیارکراوه.

بیره که مکراره کان:

زیاده ی په رله مان له: ۱۰,۴۱۲,۰۰۰ دینار بۆ: ۸,۹۷۶,۰۰۰ دینار.
پاراستنی ده زگا و مه کینه و ئامبیر له: ۳,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

- به پرتوه به رایه تیبی بهرگری شارستانی:

بیره زیادکراوه کان:

دهرمالهی فه زمانبه ران له: ۵,۸۷۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۶,۵۲۰,۰۰۰ دینار.
مه وادی قه لاجۆ و خو پاریزی له: ۲۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۵۰۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی هوئی گواستنه وه له: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

وهزاره تی گواستنه وه و گه یاندن:

به پیری ۸۰ هزار دینار زیاتر له بیری په سندکراو له بودجه ی سالی ۲۰۰۱.
گۆرانکارییه سه ره کییه کانی ئەم بابە بهم شیوه ی خواره وه یه:

- دیوانی وهزاره ت:

خه رجیی چاپ له: ۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲۰۰,۰۰۰ دینار که م کراوه ته وه.

- به پرتوه به رایه تیبیه کانی پۆسته و گه یاندن:

بیره زیادکراوه کان:

دهرمالهی فه زمانبه ران له: ۲,۲۶۸,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۱۶۵,۰۰۰ دینار.

کرتیی هۆی گواستنوه له: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۳۰۰,۰۰۰ دینار.
ئهمه و پاراستنی باله خانه له: ۱,۶۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۸۰۰,۰۰۰ دینار کهم کراوه ته وه.

وهزارهتی رۆشنیبری:

به بری ۲ ملیۆن و ۵۷۶ ههزار دینار کهمتر له بری پهسندکراو له بودجهی سالی ۲۰۰۱. گۆرانکارییه سه ره کبییه کانی ئهم بابه بهم شتیهی خواره وه یه:

- بهرتیه به رایه تیی گشتیی راگه یاندن:

پاداشت بۆ غه بری کارمه ندانی دائیره له: ۸۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲۵۰,۰۰۰ دینار کهم کراوه ته وه و بۆ به ره مهیته تانی فیلمی سینه مایی و ته له فزیۆنی که بری پهسندکراوی نه بوو، ۳۰۰,۰۰۰ دینار بۆ سالی ۲۰۰۲ پیشنیار کراوه.

- بهرتیه به رایه تیی گشتیی رۆشنیبری و هونه ر:

بره زیاد کراوه کان:

زیاده ی په رله مان له: ۶۵۲,۰۰۰ دینار بۆ: ۹۳۸,۰۰۰ دینار.

بۆ فیلمی سینه مایی به لگه نامه یی بری پهسندکراو نه بوو، ۲۰۰,۰۰۰ دینار بۆ سالی ۲۰۰۲ پیشنیار کراوه.
بۆ به خشینی کۆمه له کان بری پهسندکراو نه بوو، ۹۰۰,۰۰۰ دینار بۆ سالی ۲۰۰۲ پیشنیار کراوه.

بر کهم کراوه کان:

کرینی که لوه پهل له: ۶۸۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳۰۰,۰۰۰ دینار.

کرینی مه کینه و دهزگا و ئامیر له: ۱,۴۲۲,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۲۳,۰۰۰ دینار.

چالاکبییه کانی وهرزشی له: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

- بهرتیه به رایه تیی گشتیی وهرزش و لاوان:

بره زیاد کراوه کان:

چالاکی وهرزشی و دیده وانی له: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۷۰۰,۰۰۰ دینار.

به خشینی یانه وهرزشییه کان له: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۲۰۰,۰۰۰ دینار.

ههروه ها موچه له: ۱,۶۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۱۰۰,۰۰۰ دینار کهم کراوه ته وه

وهزارهتی ته ندروستی و کاروباری کۆمه لایه تی:

به بری ۳۰ ملیۆن و ۱۰۸ ههزار دینار زیاتر له بری پهسندکراو له بودجهی سالی ۲۰۰۱.

گۆرانکانییه سه ره کبییه کانی ئهم بابه بهم شتیهی خواره وه یه:

- بهرتیه به رایه تیی گشتیی خزمه تگوزاری ته ندروستی:

بره زیاد کراوه کان:

مووچه له: ۲۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲۵,۵۵۰,۰۰۰ دینار.
 دهرماله‌ی فه‌رمانبه‌ران له: ۲۴,۲۶۶,۰۰۰ دینار بۆ: ۲۹,۰۲۴,۰۰۰ دینار.
 خاویڼکردنی نه‌خوشخانه‌کان له: ۲,۲۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
 سووته‌مهنی له: ۵,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۶,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
 خۆراک له: ۱۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
 پرۆژهی قه‌لاچۆکردنی مه‌لاریا له: ۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
 ئه‌مه و پاراستنی باله‌خانه له: ۱,۸۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار که‌م کراوه‌ته‌وه.

- به‌رتوبه‌رایه‌تیی گشتیی کاروباری ده‌سته‌به‌ری کۆمه‌لایه‌تی.

مووچه‌ی خانه‌نشینی و ده‌سته‌به‌ری کۆمه‌لایه‌تی له: ۳۵۰,۰۰۰ دینار زیاده‌کراوه بۆ: ۸۰۰,۰۰۰ دینار.

- به‌رتوبه‌رایه‌تیی گشتیی چاودیری کۆمه‌لایه‌تی:

بۆ یارمه‌تی و باروبوو بری په‌سندکراو نه‌بوو، ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ سالی ۲۰۰۲ پيشنيارکراوه.
 بۆ مووچه‌ی خانه‌نشینی و ده‌سته‌به‌ری کۆمه‌لایه‌تی بری ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار پيشنيارکراوه که له بودجه‌ی سالی ۲۰۰۱ دا هيج بریکی بۆ له‌به‌چاوه نه‌گیرابوو.

- به‌رتوبه‌رایه‌تیی گشتیی چاکسازی کۆمه‌لایه‌تی:

بره‌ زیاده‌کراوه‌کان:

مووچه له: ۴۲۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۲۰۰,۰۰۰ دینار.
 زیاده‌ی په‌رله‌مان له: ۷۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۳۷۲,۰۰۰ دینار.
 خه‌رجیی چاپ له: ۲۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۳۲۵,۰۰۰ دینار.
 کرټی ئامیتر و هو‌ی گواستنه‌وه له: ۷۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۵۵۰,۰۰۰ دینار.
 سووته‌مهنی له: ۱۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳۰۰,۰۰۰ دینار.
 جلوه‌رگ له: ۲۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۵۵۰,۰۰۰ دینار.
 خۆراک له: ۱,۲۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۵۰۰,۰۰۰ دینار.
 پاراستنی دامه‌زراوه‌ی ئاوی و کاره‌بایی له: ۶۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۵۰۰,۰۰۰ دینار.
 کرټینی که‌لوپه‌ل له: ۶۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳۵۰,۰۰۰ دینار.
 کرټینی مه‌کینه و ده‌زگا و ئامیتر له: ۳۸۲,۰۰۰ دینار بۆ: ۶۲۱,۰۰۰ دینار.

وه‌زاره‌تی ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پیدان:

به‌بری ۴۹۲ هه‌زار دینار زیاتر له بری په‌سندکراو له بودجه‌ی سالی ۲۰۰۱.
 گۆرانکارییه سه‌ره‌کییه‌کانی ئه‌م بابه به‌م شتیه‌ی خواره‌وه‌یه:

- به‌رتوبه‌رایه‌تیی گشتیی ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پیدان:

بره زیادکراوه کان:

سووته مهنی له: ٦٥٠,٠٠٠ دینار بۆ: ١,٢٠٠,٠٠٠ دینار.

پاراستنی دهزگا و مه کینه و ئامیتر له: ١,٠٦٠,٠٠٠ دینار بۆ: ٢,٠٠٠,٠٠٠ دینار.

پاراستنی کارگه و به کارهینانی له: ١,٥٠٠,٠٠٠ دینار بۆ: ١,٧٥٠,٠٠٠ دینار.

بره که مکراره کان:

مووچه له: ٥,٥٠٠,٠٠٠ دینار بۆ: ٤,٩٥٠,٠٠٠ دینار.

زیادهی په رله مان له: ٥,٣٧٨,٠٠٠ دینار بۆ: ٤,٦٠٠,٠٠٠ دینار.

وهزارهتی یارمهتی مرۆفایهتی و هاوکاری:

به پری ٥٠٣ ههزار دینار زیاتر له پری په سندکراوه له بودجهی سالی ٢٠٠١.

گۆرانکارییه سه ره کبییه کانی ئه م بابه به م شپوهی خواره وهییه:

- دیوانی وهزارهت:

بره که مکراره کان:

پاداشتی هاندانهتی بۆ کارگه ران له: ٥٠٠,٠٠٠ دینار بۆ: ٣٠٠,٠٠٠ دینار.

میتوانداری و وهفد و پیتوهندی له: ٥٠٠,٠٠٠ دینار بۆ: ٣٠٠,٠٠٠ دینار.

کرینی که لویه له: ٤٠٠,٠٠٠ دینار بۆ: ١٠٠,٠٠٠ دینار.

کرینی مه کینه و دهزگا و ئامیتر له: ٣٦٠,٠٠٠ دینار بۆ: ١٣٣,٠٠٠ دینار.

بۆ کرینی زهوی ٥٠٠,٠٠٠ دینار پری په سندکراویان هه بوو، بۆ سالی ٢٠٠٢ هیچ بریک پیتشیار نه کراوه.

- به پیتوه به رایه تییه سه فهری دهزک:

پری په سندکراوی نه بوو، پری ٢,٢٥٨,٠٠٠ دینار بۆ سالی ٢٠٠٢ پیتشیار کراوه، به م شپوهییه:

خه رجییه فه رمان به ران: ٧٠٧,٠٠٠ دینار.

پیتداویستیییه کانی خزمهت: ٨١٣,٠٠٠ دینار.

پیتداویستیییه کانی کالایی: ٣٩١,٠٠٠ دینار.

پاراستنی هه ره هیه کان: ١٦٠,٠٠٠ دینار.

خه رجییه سه رمایه داری: ١٨٧,٠٠٠ دینار.

وهزارهتی ئه وقاف و کاروباری ئیسلامی:

به پری ٧ ملیۆن و ٢١٠ ههزار دینار زیاتر له پری په سندکراوه له بودجهی سالی ٢٠٠١.

گۆرانکارییه سه ره کبییه کانی ئه م بابه به م شپوهی خواره وهییه:

- دیوانی وهزارهت:

بره زیادکراوهکان:

کتیبی قوتابخانه له بودجهی سالی ۱۵۲۰۰۱ بری پهسندکراوی نهبوو بۆ سالی ۲۰۰۲ بری ۳۰۰,۰۰۰ دینار پیشنیارکراوه.

کرینی خانوبه ره له بودجهی سالی ۱۵۲۰۰۱ بری پهسندکراوی نهبوو بۆ سالی ۲۰۰۲ بری ۷۰۰,۰۰۰ دینار پیشنیارکراوه.

پرۆگرامی مهشققردن واته خولی بههیزکردنی وتارخوین و پیش نویتز و خولی فییرکردنی قورئانی پیروژ له ۵۰۰,۰۰۰ دینار کراوه ته ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

ئهمه و کرینی که لویه له ۷۵۰,۰۰۰ دینار بۆ ۲۰۰,۰۰۰ دینار که مکراره ته وه.

- بهرتوه بهرایه تیبی ئهوقافی ههولیر:

بره زیادکراوهکان:

دهرمالهی فهزمانبهان له: ۱,۰۲۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۰۲۰,۰۰۰ دینار.

زیادهی په رله مان له: ۶,۷۶۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۸,۵۰۰,۰۰۰ دینار.

دهرمالهی قوتابیان له: ۶۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۹۰۰,۰۰۰ دینار.

بره که مکرارهکان:

مووچه له: ۷,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۶,۸۰۰,۰۰۰ دینار.

بهخشینی ئهوقاف له: ۸,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۸,۲۰۰,۰۰۰ دینار.

- بهرتوه بهرایه تیبی ئهوقافی دهوک:

بره زیادکراوهکان:

دهرمالهی فهزمانبهان له: ۶۲,۰۰۰ دینار بۆ: ۶۴,۰۰۰ دینار.

زیادهی په رله مان له: ۲,۳۱۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۴,۶۷۸,۰۰۰ دینار.

بهخشینی ئهوقاف له: ۲,۸۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

وهزارهتی دارایی و ئابووری:

به بری ۲۵۷ ملیۆن و ۸۳۰ ههزار دینار زیاتر له بری پهسندکراو له بودجهی سالی ۱۵۲۰۰۱.

گۆرانکارییه سه رهکییهکانی ئهم باب بهم شتیهی خواره وهیه:

- بهرتوه بهرایه تیبی گشتیی داها:

بره زیادکراوهکان:

دهرمالهی خهرجیی سه فهر له: ۷۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

بۆ خۆراک بری پهسندکراو له بودجهی سالی ۱۵۲۰۰۱ نهبوو، بری ۴,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ سالی ۲۰۰۲ پیشنیارکراوه.

بړه که مکر او هکان:

مووچه له: ۳,۲۸۶,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۹۷۵,۰۰۰ دینار.

دهر مال لهی فەرمانبهران له: ۱۰,۱۱۱,۰۰۰ دینار بۆ: ۹,۵۵۰,۰۰۰ دینار.

خه رجی چاپ له: ۱,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۶۰۰,۰۰۰ دینار.

قرتاسیه و چاپه مهنی له ۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ ۱,۰۸۰,۰۰۰ دینار.

- بهرپوه بهرایه تیبی گشتی دارایی:

بړه زیاد کراوه کان:

به خشینی شاره وانیه کان له: ۳۰,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

به خشینی سهندیکاکان و یه کیتیه کان له: ۲۵,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳۰,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

به خشینی کومه له کان له: ۵,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۰,۲۵۰,۰۰۰ دینار.

به خشینی پارت هکان له: ۸۰,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

بړه که مکر او هکان:

تيفاد بۆ دهره وهی ههریم له: ۶,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۵,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

خه رجی چاپ له: ۴,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۵۰۰,۰۰۰ دینار.

به خشینی دهرچواندنی گؤقاره کان له: ۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۰۰,۰۰۰ دینار.

- بهرپوه بهرایه تیبی گشتی بازرگانی:

بړه زیاد کراوه کان:

مووچه له: ۱,۸۹۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۲۳۸,۰۰۰ دینار.

دهر مال لهی فەرمانبهران له: ۱,۸۷۸,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۱۹۱,۰۰۰ دینار.

بړه که مکر او هکان:

زیادهی پهرله مان له: ۲,۲۲۳,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۸۹۶,۰۰۰ دینار.

کړینی که لویه له: ۹۳۷,۰۰۰ دینار بۆ: ۵۰۵,۰۰۰ دینار.

کړینی مه کینه و دهزگا و ئامیر له: ۱,۰۷۳,۰۰۰ دینار بۆ: ۸۳۵,۰۰۰ دینار.

بۆ کړینی خانوبه ره ۳۰۰,۰۰۰ دینار بړی په سندکراو هه بوو، بۆ سالی ۲۰۰۲ هیچ بړیک پیشنیار نه کراوه.

- بهرپوه بهرایه تیبی گشتی پولیسی سنور و گومرگ:

مووچه له: ۱,۷۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار زیاد کراوه و بۆ خوراکیش بړی په سندکراو نه بوو، پاتی

۲,۴۰۰,۰۰۰ دینار بۆ سالی ۲۰۰۲ پیشنیار کراوه.

- بهرپوه بهرایه تیبی گشتی خانه نشین:

بړه زیاد کراوه کان:

کړینې مه کینه و دهزگا و ئامیر له: ۲۱۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۵۵۸,۰۰۰ دینار.
مووچهی خانه نشینانی مه دهنی له: ۵۴,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۶۴,۰۰۰,۰۰۰ دینار.
مووچهی خانه نشینانی عهسکه ری و هیزی ئاسایشی ناوځو له: ۶۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۸,۰۰۰,۰۰۰ دینار.

وهزارهتی پیشمه رگه:

به پری ۱۶ ملیون و ۵۲۰ هزار دینار زیاتر له پری په سندکراو له بودجهی سالی ۱۳۰۰.۱د.
گورانکارییه سهره کییه کانی ئه م بابه به م شتوهی خواره وهییه:
خهرجییه فه رمانبه ران له: ۲۰۴,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۲۱۰,۱۲۰,۰۰۰ دینار.
پیداویستییه کانی خزمهت له: ۹,۶۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۱,۶۵۰,۰۰۰ دینار.
پیداویستییه کانی کالایی له: ۱۵,۲۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۸,۱۷۰,۰۰۰ دینار.
پاراستنی ههره یه کان له: ۱۴,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۶,۹۳۰,۰۰۰ دینار.
خهرجییه سهرمایه داری له: ۸,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱۰,۴۵۰,۰۰۰ دینار.

وهزارهتی پیشه سازی و وزه:

به پری ۲ ملیون و ۳۰۹ هزار دینار زیاتر له پری په سندکراو له بودجهی سالی ۱۳۰۰.۱د.
گورانکارییه سهره کییه کانی ئه م بابه به م شتوهی خواره وهییه:

- بهرپوه بهرایه تییه کانی پولیسی کاره پای پاریزگه کان:

دهرمانه ی فه رمانبه ران له: ۲,۹۲۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۳,۹۷۱,۰۰۰ دینار زیاد بووه.

- توره کانی ههریمی کوردستان:

پاراستنی دهزگا و مه کینه و ئامیر له: ۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۷۰۰,۰۰۰ دینار زیادکراوه.

- بهرپوه بهرایه تییه گشتییه تهکنیک و بهرهم:

په زیادکراوه کان:

مووچه له: ۱۴۸,۰۰۰ دینار بۆ: ۷۹۰,۰۰۰ دینار.

دهرمانه ی فه رمانبه ران له: ۱۴۱,۰۰۰ دینار بۆ: ۸۲۰,۰۰۰ دینار.

زیاده ی په رله مان له: ۱۶۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۷۹۲,۰۰۰ دینار.

کهرهسته و پیداویستی تاکیگه یی و پیشه سازی له: ۵۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۹۶۰,۰۰۰ دینار.

وهزارهتی داد:

به پری ۳ ملیون و ۸۳۸ هزار دینار زیاتر له پری په سندکراو له بودجهی سالی ۱۳۰۰.۱د.

گورانکارییه سهره کییه کانی ئه م بابه به م شتوهی خواره وهییه:

- دیوانی وهزارهت:

کړینې که لویې له: ۱۳۵,۰۰۰ دینار بۆ: ۲,۰۰۰,۰۰۰ دینار زیادکراوه.
چونکه وا پیشبینی ده که یڼ که له سالی ۲۰۰۲ بینایه که یان ته و او بی.

- دادگان:

مووچه له: ۱,۳۳۰,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۷۷۰,۰۰۰ دینار.

و درماله ی فرمانبهران له ۷,۷۹۵,۰۰۰ دینار بۆ ۸,۳۷۹,۰۰۰ دینار زیادبوونه و هی هه بووه و، هه روه ها کړینې مه کینه و ده زگا و ئامیر له ۷۰۱,۰۰۰ دینار بۆ ۳۱۵,۰۰۰ دینار که م کراوه ته وه.

- بهرپوهه رایه تیبی گشتی تو مارگی خانوبه ره:

درماله ی فرمانبهران له: ۷۷۸,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۲۱۸,۰۰۰ دینار زیادکراوه.

و کړینې مه کینه و ده زگا و ئامیر له: ۱,۳۸۹,۰۰۰ دینار بۆ: ۱,۰۲۴,۰۰۰ دینار که م کراوه ته وه.

- سه رزکایه تیبی داواکری گشتی:

بری په سندکراو له بودجه ی سالی ۲۰۰۱ دا نه بوو، پاتی ۱,۶۶۰,۰۰۰ دینار بۆ سالی ۲۰۰۲ پیشنیارکراوه به م شپوهیه:

خه رجیبه فرمانبهران: ۱,۱۹۷,۰۰۰ دینار.

پیداویستییه کانی خزمهت: ۱۳۸,۰۰۰ دینار.

پیداویستییه کانی کالایی: ۵۴,۰۰۰ دینار.

پاراستنی هه ره هیه کان: ۶۵,۰۰۰ دینار.

خه رجیبه سه رمایه داری: ۲۰۶,۰۰۰ دینار.

دیوانی چاودتیری دارایی هه ریم:

بری په سندکراویان نه بوو بری ۶,۳۴۱,۰۰۰ دینار پیشنیارکراوه به م شپوهیه:

۱- خه رجیبه فرمانبهران: ۲,۱۹۱,۰۰۰ دینار.

۲- پیداویستییه کانی کالایی: ۴۰۵,۰۰۰ دینار.

۳- خه رجیبه سه رمایه داری: ۱,۶۹۵,۰۰۰ دینار.

۴- پرۆگرامی تایبهت: ۱۵۰,۰۰۰ دینار.

۵- پیداویستییه کانی خزمهت: ۱,۳۰۵,۰۰۰ دینار.

۶- پاراستنی هه ره هیه کان: ۴۴۵,۰۰۰ دینار.

۷- خه رجیبه گوازاوهی: ۱۵۰,۰۰۰ دینار.

شه‌م- فرمانگه خوبژيوه‌كان:

۱- بانگه بازرگانويه‌كان كه له ۱۶ بانگ پيټك دپن. داهاټ و خه‌رجييه‌كانيان برتتين له:

أ- خه‌رجييه‌كان: ۱۷,۳۶۷,۰۰۰ دينار به‌م شيوه‌يه:

مووچه: ۶,۱۳۲,۰۰۰ دينار.

پيداويستويه‌كاني كالايي: ۱,۰۵۰,۰۰۰ دينار.

پيداويستويه‌كاني خزمه‌تگوزاري: ۳,۹۹۵,۰۰۰ دينار.

سيلاك بوون: ۴,۹۰۰,۰۰۰ دينار.

خه‌رجييه‌كاني گوازاوه‌يي: ۲۱۰,۰۰۰ دينار.

خه‌رجييه‌كاني تر: ۱۰۰,۰۰۰ دينار.

خه‌رجييه‌كاني سه‌رمايه‌داري: ۹۸۰,۰۰۰ دينار.

ب- داهاټه‌كان ۱۹,۱۴۷,۰۰۰ دينار, واټه:

چالاکي خزمه‌تکردن: ۵۰۰,۰۰۰ دينار

داهاټه‌كاني کرداري بانگي: ۱۸,۰۴۷,۰۰۰ دينار.

داهاټه‌كاني وه‌به‌ره‌يتان (الاستثمار): ۵۰۰,۰۰۰ دينار.

داهاټه‌كاني تر: ۱۰۰,۰۰۰ دينار.

۲- کارگه و فرمانگه‌كاني سه‌ر به‌وه‌زاره‌تي پيشه‌سازي و وزه:

أ- خه‌رجييه‌كان: ۳۷۹,۷۷۵,۰۰۰ دينار.

ب- داهاټه‌كان: ۶۰۸,۰۶۳,۰۰۰ دينار.

به‌پيئي ئه‌م خسته‌يه:

ز	ناونیشان	خه‌رجی/دینار	داهات/دینار
۱	کارگهی رستن و چینی هه‌ولتیر	۲۰,۵۵۵,۰۰۰	۲۱,۶۱۸,۰۰۰
۲	کارگهی مه‌پمه‌ری هه‌ولتیر	۳,۲۴۸,۰۰۰	۲,۵۸۰,۰۰۰
۳	کاگهی غازی هه‌ولتیر	۱۸,۸۵۶,۰۰۰	۲۵,۷۰۰,۰۰۰
۴	کارگهی جگه‌ره‌ی هه‌ولتیر	۲۳,۱۷۴,۰۰۰	۲۱,۰۰۰,۰۰۰
۵	به‌پتوه‌به‌رایه‌تیبی دابه‌شکردنی کاره‌بای هه‌ولتیر	۹۱,۳۴۸,۰۰۰	۱۰۱,۰۰۰,۰۰۰
۶	به‌پتوه‌به‌رایه‌تیبی کانه‌به‌ردی هه‌ولتیر	۳,۰۳۹,۰۰۰	۲,۴۶۰,۰۰۰
۷	به‌پتوه‌به‌رایه‌تیبی به‌ره‌مه‌پتانی وزه‌ی کاره‌بای هه‌ولتیر	۴۳,۹۷۱,۰۰۰	۴۸,۱۵۰,۰۰۰
۸	به‌پتوه‌به‌رایه‌تیبی دابه‌شکردنی نه‌وتی هه‌ولتیر	۶۰,۶۲۰,۰۰۰	۱۶۲,۴۵۰,۰۰۰
۹	به‌پتوه‌به‌رایه‌تیبی دابه‌شکردنی کاره‌بای سۆران	۸,۵۱۴,۰۰۰	۲,۱۸۰,۰۰۰
۱۰	به‌پتوه‌به‌رایه‌تیبی دابه‌شکردنی نه‌وتی دهۆک	۴۰,۱۳۸,۰۰۰	۱۲۰,۱۰۰,۰۰۰
۱۱	کارگهی رستن و چینی دهۆک	۴۷۹,۰۰۰	-
۱۲	به‌پتوه‌به‌رایه‌تیبی دابه‌شکردنی کاره‌بای دهۆک	۶۵,۸۳۳,۰۰۰	۱۰۰,۸۲۵,۰۰۰

هفته م - پلانی سالانه ۲۰۰۲:

بری پاره‌ی تهرخانکراوی پلانی سالانه بریتیبیه له ۳۸۸,۲۲۴,۰۰۰ دینار که دابهش کراوه به‌سه‌ر (باب و فەسل و مادده‌کاندا). ئەو پرۆژه و کاره گرینگانه له‌وانه‌یه له ماوه‌ی ئەم ساله‌دا جیبه‌جی نه‌کرین و جیبه‌جی بوونیان پتر له سالیکی ده‌خایینی پاتی دیاریکراویان بۆ دانراوه تا له ماوه‌ی سالی ۲۰۰۲ دا به‌گوێره‌ی پیتوبستی بۆیان سه‌رف بکری، هه‌ر بۆیه له سه‌رجه‌می تیتچووی پرۆژه‌کانی پلانی سالانه که ده‌کاته ۵۴۵,۱۸۸,۰۰۰ دینار. بۆ سالی ۲۰۰۲ ته‌نیا بری ۳۸۸,۲۲۴,۰۰۰ دینار پیتشیا رکراوه.

له‌هه‌ر شوپنیک که بۆمان گونجا بی پرۆژه‌کانمان خستوه‌ته‌ ناو به‌نامه‌کانی بریاری ۹۸۶. به‌لام هه‌ندی پرۆژه له کاتی کابینه‌ی سیتیهم ده‌ستیان پێ کرابوو یا له کابینه‌ی چوارهم له سالی ۲۰۰۰-۲۰۰۱ بریاریان له‌سه‌ر دراوه یاخود جیبه‌جی کردنیان له‌ریگه‌ی بریاری ۹۸۶ چ له‌رووی کات یا جووری پرۆژه په‌سندایه‌تی نه‌بووه. بودجه‌ی پیتشیا رکراوی پلانی سالانه بۆ سالی ۲۰۰۲ که‌متره به‌بری ۲۰۹,۱۷۶,۰۰۰ دینار له‌ بودجه‌ی په‌سندکراوی پلانی سالی ۲۰۰۱ که بریتی بووه له ۵۹۷,۴۰۰,۰۰۰ دینار. له‌ خواره‌وه جووری پرۆژه‌کان و بره تهرخانکراوه‌کانی هه‌ر که‌رتیک پیتشکیش ده‌که‌ین:

وه‌زاره‌تی ناوخۆ ۲۲,۴۰۰,۰۰۰ دینار بۆ:

دروستکردنی کۆمه‌لگه‌ی وه‌زاره‌ت، ۲ خانوو بۆ قائمقامی قه‌زاکان، ۲ خانوو بۆ به‌رپوه‌به‌ری ناحیه‌کان، ۹ بنکه‌ی پولیس، ۸ بنکه‌ی ئاسایش، ۲ بینایه بۆ به‌رپوه‌به‌رایه‌تی ئاسایش، بینایه‌ی راگرایه‌تی کۆلیجی پولیس و به‌رپوه‌به‌رایه‌تی پولیسی ده‌ۆک.

وه‌زاره‌تی دارایی و ئابووری ۴۱,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ:

دروستکردنی کۆمه‌لگه‌ی حاجی ئۆمه‌ران، بانک له سمیل، بینایه‌ی گه‌نجینه‌ی هه‌ولێر و بینایه بۆ به‌رپوه‌به‌رایه‌تی گشتیی بازرگانی.

وه‌زاره‌تی پیشه‌سازی و وزه ۷,۴۰۵,۰۰۰ دینار بۆ:

دروستکردنی باله‌خانه‌ی به‌رپوه‌به‌رایه‌تی کاره‌بای هه‌ولێر، ۶ باله‌خانه‌ی کاره‌با له قه‌زا و ناحیه‌کان، ویستگه له‌ناو شاری هه‌ولێر، دروستکردنی کۆگه، پیتداویستی رووناک‌کردنه‌وه له هه‌ولێر و ده‌ۆک.

وه‌زاره‌تی گواستنه‌وه و گه‌یاندن ۲۴,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ:

دروستکردنی بینایه بۆ به‌رپوه‌به‌رایه‌تی گواستنه‌وه له هه‌ولێر و ده‌ۆک، بینایه‌ی که‌شناسی له ده‌ۆک، ۲ بگۆری ۵۰۰ هیتلی له‌گه‌ل تۆره‌کان بۆ قه‌زاکان و ۲ بگۆری ۲۰۰ تاکو ۲۵۰ هیتلی بۆ کۆمه‌لگه و ناحیه‌کان.

وه‌زاره‌تی کشتوکال و ئاودیری ۳,۵۰۵,۰۰۰ دینار بۆ:

دروستکردنی بینا بۆ ئاوی ژیرزه‌وی له هه‌ولێر، هۆلیکی زباده بۆ پرۆژه‌ی نه‌ورۆز بۆ به‌ختیوکردنی مانگا.

وه‌زاره‌تی شاره‌وانی و گه‌شتوگوزار ۱۱۵,۳۸۰,۰۰۰ دینار بۆ:

دروستکردنی بینایه‌ی دیوانی وه‌زاره‌ت، ۱۱ بینایه بۆ شماره‌وانییه‌کان له قه‌زاکان و شماره‌وانییه‌ تازه دامه‌زراوه‌کان، گه‌راجی گواستنه‌وه له نامیدی، ۱ بنکه‌ی به‌رگری شارستانی، پارکی هه‌ولتیر، په‌ره‌پیدانی شاری هه‌ولتیر و بیتخال و جوندیان و ناوچه‌ی خانزاد، دروستکردنی ۸۳ کیلومه‌تر شه‌قام له هه‌ولتیر و دهۆک و شارۆچکه‌کان، دروستکردنی over pass بۆ چوارریانی شه‌هید خیروللا له هه‌ولتیر.

وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده ۵,۴۵۰,۰۰۰ دینار بۆ:

دروستکردنی ۱۲۵ ژووری زیاده بۆ قوتابخانه‌کان و شووره‌به‌دریژی ۲۶,۰۰۰ مه‌تر بۆ قوتابخانه‌کان.

زانکۆکان ۳۴,۱۰۰,۰۰۰ دینار بۆ:

دروستکردنی ته‌لاری کۆلیجی ده‌رمانسازی، به‌شی بیناسازی و پرۆگرامسازی له کۆلیجی ئەندازیاری، هۆلی کۆبونوه‌وه له کۆلیژی کارگێری و ئابووری، چهند هۆلیکی خۆپندن بۆ کۆلیجی ئاداب، ۲ به‌شی ناوخۆ بۆ قوتابیان له زانکۆی سه‌لاح‌دین، هه‌روه‌ها دروستکردنی ۲ کۆلیج و ۲ به‌شی ناوخۆ بۆ قوتابیان له زانکۆی دهۆک.

په‌یمانگه‌ ته‌کنیکیه‌کان ۹,۰۰۰,۰۰۰ دینار بۆ:

دروستکردنی په‌یمانگه‌ی ته‌کنیکی له سۆران و میترگه‌سۆر و ئاکری و ۲ به‌شی ناوخۆ بۆ قوتابیان.

وه‌زاره‌تی ئەشغال و نیشته‌جێکردن ۴۰,۶۶۹,۰۰۰ دینار بۆ:

ئاواکردنه‌وه و قییرتاوکردنی رێگه‌کانی (به‌ستۆره - بانهمان - سه‌لاح‌دین)، (په‌واندوز - بیتخال)، (سۆران - کاولۆکان - جوندیان)، (ئاکری - قه‌ندیل)، (گرشین - دیره‌بون)، (رێگه‌ی گه‌لی لالش)، چاککردنه‌وه‌ی رێگه‌ی ۱۱ گوند. ئاواکردنه‌وه‌ی بنکه‌ی لاوان له دهۆک، دروستکردنی بینایه‌ی چاکسازی له هه‌ولتیر و بینایه‌ی یه‌کیتی نووسه‌رانی کورد و به‌رپه‌به‌رایه‌تی ئەشغال له دهۆک.

وه‌زاره‌تی ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پێدان ۲۴,۸۵۱,۰۰۰ دینار بۆ:

ئاواکردنه‌وه و قییرتاوکردنی رێگه‌کانی (زراره‌تی به‌دریژی ۳۵ کم)، (چامه، بیرسیاف - مه‌مولان - پیران به‌دریژی ۱۵ کم)، (مورته‌که - بیستانه‌به‌دریژی ۱۵ کم)، (خه‌لان - ریزان به‌دریژی ۹ کم)، (گۆره‌تو - شانده‌ده‌ر به‌دریژی ۱۱ کم)، دریتزکردنه‌وه‌ی شه‌قامی ۱۱ ئه‌یلول له هه‌ولتیر، رێگه‌ی (پیره‌که‌پرا - تنکه‌تور به‌دریژی ۱۹ کم)، ئاواکردنه‌وه‌ی رێگه‌ی (بیرقان - ریزان - بالنده‌به‌دریژی ۵۷ کم)، دروستکردنی چالی قییر بۆ کارگه‌ی قییری ئەتروش.

وه‌زاره‌تی داد ۱۶,۵۰۰,۰۰۰ دینار بۆ:

به‌رده‌وامبوون، له دروستکردنی ته‌لاری وه‌زاره‌تی داد، بینایه‌ بۆ دادگه‌ی به‌رایه‌ی تیبینه‌رایه‌تی تۆمارگه‌ی خانوبه‌ره له هه‌ولتیر و دهۆک.

وه‌زاره‌تی رۆشنییری ۹,۴۱۴,۰۰۰ دینار بۆ:

ئاواکردنه‌وه‌ی: هۆلی شانۆی بنکه‌ی وه‌رزش و لاوان، مناره‌ی چۆلی، موزه‌خانه‌ی فۆلکلۆری و گه‌رماوی قه‌لا،

چاڭکردنه‌وهی ئامبیری ساردی و گهرمی له هۆلی میدیا له ههولبیر و دروستکردنی گۆره‌پانی تۆپی دهست و باسکه بۆ بنکه‌ی وهرزش و لاوان له دهۆک.

وهزاره‌تی ئه‌وقاف و کاروباری ئیسلامی ۳۳,۵۵۰,۰۰۰ دینار بۆ:

دروستکردنی ۴۰ مزگه‌وت، ۶ هۆلی بۆنه ئایینییه‌کان، ۸ قوتابخانه‌ی ئیسلامی، بینایه بۆ تیبینه‌رایه‌تی سۆران و شه‌قلاوه و زاخۆ، باله‌خانه بۆ دیوانی وهزاره‌ت و به‌رپوه‌به‌رایه‌تی ئه‌وقافی دهۆک، ۲ شووره بۆ گۆرستان، دروستکردنی به‌شی ناوخۆیی بۆ قوتابیانی قوتابخانه و په‌یمانگه ئیسلامییه‌کان.

له کۆتاییدا به‌پێویستی ده‌زانین پر به‌دڵ سوپاسی به‌رپێژ جه‌نابی سه‌رۆک بارزانی بکه‌ین که ئه‌وپه‌ری پشتیوانی له ده‌سه‌لاتی یاسا و شه‌رعییه‌ت کردوه بۆ ئه‌وه‌ی له راپه‌راندنی کار و ئه‌رکه‌کانیادا سه‌رکه‌وتووبن و هه‌روه‌ها پر به‌دڵ سوپاسی سه‌رۆکایه‌تی ئه‌نجومنه‌ی نیشتمانی کوردستانی به‌رپێژ و سه‌رۆکایه‌تی ئه‌نجومنه‌ی وه‌زیرانی به‌رپێژ و ئه‌ندامانی به‌رپێژی په‌رله‌مان ده‌که‌ین که هه‌میشه پالپشت و یارمه‌تیده‌رمان بوون له جیبه‌جیکردنی ئه‌رکی پێ سپێردراومان بۆ خزمه‌تکردنی گه‌له‌که‌مان.

ئیتیر سوپاس و ئومیدده‌وارین هه‌نگاوه‌کانمان جیگای په‌زنامه‌ندی ئیوه‌ی به‌رپێژ بێت.

له‌گه‌ڵ رپێژی دووباره‌ماندا.

سه‌رکیس ئاغاچان

وه‌زیری دارایی و ئابووری

ناوهڕۆک

17	پیشهکی. نووسینی: سامی عەبدوڕەحمان
20	لهبارهی ئەم کتێبهوه. نووسینی: شهوکهت شیخ یهزدین
35	له بواری پاراستنی ئەمن و ئاسایشدا
43	له بواری کاروباری پیشمه‌رگه‌دا
47	له بواری په‌روه‌رده و فێرکردندا
61	له بواری دارایی و ئابووریدا
91	له بواری ئەوقاف و کاروباری ئایینیدا
115	له بواری داد و پاراستنی سه‌روه‌ریی یاسادا
125	له بواری رۆشن‌بیریدا
131	له باری کشتوکال و ئاو‌پیریدا
153	له بواری شاره‌وانی و گه‌شتوگوزاردا
189	له بواری پیشه‌سازی و وزه‌دا
201	له بواری یارمه‌تی مرۆڤایه‌تی و هاوکاریدا
209	له بواری ته‌ندروستی و کاروباری کۆمه‌لایه‌تیدا
223	له بواری ئاوه‌دانکردنه‌وه و گه‌شه‌پێدانداندا
233	له بواری ئەشغال و نیشته‌جێکردندا
265	له بواری گواستنه‌وه و گه‌یانندندا
273	له بواری فێرکردنی بالادا
277	ده‌زگای شه‌هید
278	کۆری زانیاری کورده‌ستان
281	باری ته‌رخانه‌کراوی دارایی
287	راپۆرتی وه‌زیری دارایی و ئابووری